

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen samt till lagar om ändring av vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Lagen skall tillämpas på behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen samt på behandlingen av övriga personer som berövats sin frihet och som på laglig grund hålls i förvar hos polisen.

Lagen föreslås innehålla bestämmelser om de allmänna principer som skall iakttas vid behandlingen av frihetsberövade, om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter samt om de åtgärder polispersonalen har rätt att vidta för att begränsa en persons frihet under den tid personen hålls i förvar hos polisen.

Utgångspunkten vid revideringen av den lagstiftning som gäller behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler och av anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen har varit att reglera dessa personers rättigheter och skyldigheter samt inskränkningen av deras grundläggande fri- och rättigheter på lagnivå, i enlighet med de krav som uppställts i grundlagen och i enlighet med de förpliktelser som ingår i konventionerna om de mänskliga rättigheterna.

Lagen föreslås också innehålla bestämmelser om de principer enligt vilka teknisk övervakning får användas vid

övervakningen av anhållna och gripna. Om villkoren är uppfyllda, får de anhållna och gripna övervakas med hjälp av teknisk utrustning i form av distansövervakning från polisens distansövervakningscentral. Ställningen, uppgifterna och befogenheterna för de väktare som tjänstgör vid polisen skall också regleras i lag.

Det föreslås att tillämpningen av den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen på behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet, tullverket och försvarsmakten skall regleras i speciallagarna om dessa myndigheter.

Propositionen innehåller dessutom förslag till lagar om ändring av förundersökningslagen, lagen om gränsbevakningsväsendet, tullagen, militära disciplinlagen, territorialövervakningslagen, lagen om ordningsvakter, lagen om behandling av berusade, utlänningslagen, lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter, lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet samt lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsprestationer.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2006.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÄN MOTIVERING	6
1. Inledning	6
2. Nuläge	7
2.1. Lagstiftning och praxis	7
Polisens organisation	7
Behandlingen av häktade	10
Behandlingen av anhållna och gripna	10
Antalet anhållna och gripna	15
Dödsfall bland personer tagna i förvar	18
Tillnyktringsstationer	18
Teknisk övervakning	19
Väktarnas ställning	21
Personer i förvar hos gränsbevakningsväsendet	24
Personer i förvar hos en tullmyndighet	25
Personer i förvar hos försvarsmakten	25
Placeringen av personer som har tagits i förvar med stöd av utlänningslagen	25
2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet	25
2.2.1. Internationella fördrag och rekommendationer	26
2.2.2. Lagstiftningen i utlandet	30
Sverige	30
Norge	32
Danmark	34
Tyskland	35
2.3. Bedömning av nuläget	37
2.3.1. Utgångspunkterna för ändringsbehoven	37
2.3.2. Utgångspunkterna på basis av lagstiftningen om de grundläggande fri- och rättigheterna och grundlagen	38
2.3.3. Förhållandet mellan förvaring och övrig polisverksamhet	39
2.3.4. Behovet av ändringar i lagstiftningens innehåll	40
Omvärdering av polisens uppgifter	40
Den detaljerade regleringen av de frihetsberövades rättigheter	42
Oskuldspresumtionen	43
Begränsningar som får meddelas frihetsberövade	44
Bestämmelser om väktarnas befogenheter	44
Förvaringslokaler	45
Hälso- och sjukvård	45
Övervakning och granskning	46
Behandlingen av berusade	46

Teknisk övervakning och distansövervakning	47
Ändringssökande	47
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	48
3.1. Målen och de viktigaste förslagen	48
Alternativa regleringssätt	48
3.1.1. Lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen	50
Kontakter utanför förvaringslokalen	50
Övervakning och granskning av frihetsberövade	50
Granskning av andra personer	51
Säkerhetsåtgärder	51
Teknisk övervakning och distansövervakning	51
Väktarnas ställning	52
Transporter	52
De centrala avvikelserna från den nya häktningens principer	53
3.1.2. Lag om ändring av 10 § förundersökningslagen	57
3.1.3. Lag om ändring av lagen om behandling av berusade	57
4. Propositionens verkningar	57
4.1. Ekonomiska verkningar	57
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	58
4.3. Miljökonsekvenser	59
4.4. Verkningar för medborgarna	59
5. Beredningen av propositionen	59
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial	59
5.2. Remissutlåtanden	59
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	60
6.1. Samband med andra propositioner	60
6.2. Samband med internationella förpliktelser	61
DETALJMOTIVERING	62
1. Lagförslag	62
1.1. Lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen	62
1 kap. Allmänna bestämmelser	62
2 kap. Intagning i förvaringslokal	67
3 kap. Placering i en förvaringslokal, basvård och förflyttning	70
4 kap. De frihetsberövades egendom	75
5 kap. Hälso- och sjukvård	79
6 kap. Brevväxling och telefonsamtal	82
7 kap. Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen	88
8 kap. Ordningen i en förvaringslokal	92
9 kap. Granskning av förvaringslokaler och frihetsberövade	93
10 kap. Granskning av andra personer	97
11 kap. Säkerhetsåtgärder	100
12 kap. Teknisk övervakning och distansövervakning	102
13 kap. Specialbestämmelser om häktade	109
14 kap. Transport av frihetsberövade	109

15 kap.	Väktare	110
16 kap.	Anmälningar och lämnande av upplysningar.....	114
17 kap.	Ändringssökande	115
18 kap.	Särskilda bestämmelser.....	117
19 kap.	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	117
1.2.	Förundersökningslagen	117
1.3.	Gränsbevakningslag.....	118
1.4.	Tullagen	120
1.5.	Militära disciplinlagen	120
1.6.	Territorialövervakningslagen.....	122
1.7.	Lagen om ordningsvakter	122
1.1.	Lagen om behandling av berusade	123
1.8.	.....	123
1.9.	Utlänningslagen	125
1.10.	Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter	127
1.11.	Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.....	128
1.12.	Lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer	128
2.	Närmare bestämmelser	128
3.	Ikraftträdande	128
4.	Lagstiftningsordning	128
4.1.	Orsaker som ligger till grund för begränsningarna	129
4.2.	Noggrant avgränsade och exakt definierade bestämmelser	130
4.3.	Krav på proportionalitet	131
4.4.	Sammandrag.....	132
LAGFÖRSLAGEN		133
	om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	133
	om ändring av 10 § i förundersökningslagen	154
	om ändring av 61 och 64 § i gränsbevakningslagen.....	154
	om ändring av tullagen	155
	om ändring av 21 § i militära disciplinlagen	156
	om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen	157
	om ändring av 7 och 12 § i lagen om ordningsvakter	158
	om ändring av lagen om behandling av berusade	159
	om ändring av 123 § i utlänningslagen.....	160
	om ändring av 9 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter	161
	om ändring av 2 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	161
	om ändring av 6 § i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer.....	162
BILAGA		163

PARALLELLTEXTER	163
om ändring av 10 § i förundersökningslagen	163
om ändring av 61 och 64 § i gränsbevakningslagen.....	165
om ändring av tullagen	166
om ändring av 21 § i militära disciplinlagen	167
om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen	168
om ändring av 7 och 12 § i lagen om ordningsvakter	169
om ändring av lagen om behandling av berusade	170
om ändring av 123 § i utlänningslagen.....	173
om ändring av 9 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och förvarsenheter	174
om ändring av 2 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	175
om ändring av 6 § i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer.....	176

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Om behandlingen av häktade, anhållna och gripna personer som hålls i förvar hos polisen har det inte utfärdats någon specialförfattning på lagnivå. Ställningen och rättigheterna för de häktade som hålls i förvar hos polisen och de frihetsberövade som anhållits eller gripits av polisen, samt behandlingen av dessa personer, regleras i lagen om rannsakningsfängelse (615/1974) som trädde i kraft den 1 oktober 1974 och som skall tillämpas som allmän författning i fråga om behandlingen av personer som berövats friheten på detta sätt. Lagen tillämpas förutom på dem som är häktade för brott, dvs. rannsakningsfångar, även i tillämpliga delar på anhållna och andra frihetsberövade. Avsikten var att utforma bestämmelserna om de häktades, anhållnas och gripnas ställning och rättigheter så att bestämmelserna överensstämde med de minimiregler för behandling av fångar som antagits av Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råd (ECOSOC). Bestämmelserna om placering, granskning och upprätthållande av kontakt har ändrats i lagen om rannsakningsfängelse genom delreformer åren 1987, 1995, 1999, 2001, 2002 och 2003. Även förundersökningslagen (449/1987) och tvångsmedelslagen (450/1987) innehåller bestämmelser som är av betydelse i fråga om behandlingen av anhållna och gripna.

Inrikesministeriet har med stöd av tvångsmedelslagen och polislagen (493/1995) haft rätt att meddela föreskrifter om behandlingen av anhållna och gripna i polisens lokaler. Inrikesministeriet meddelade den 11 februari 1985 en anvisning om behandlingen av anhållna. I samband med revideringen av myndigheternas normer upphävde inrikesministeriet genom föreskrift nr 18/90 av den 21 december 1990 anvisningen om behandlingen av anhållna och konstaterade att anvisningen fr.o.m. den 1 januari 1991 gällde som rekommendation. Enligt 1 kap. 28 § 2 mom. tvångsmedelslagen som trädde i kraft den 15 mars 1995 får inrikesministeriet meddela

föreskrifter om behandlingen av anhållna och gripna i polisens lokaler. I förarbetena till lagrummet (RP 181/1994 rd) konstaterades att den anvisning om behandlingen av anhållna som varit gällande endast som rekommendation innehöll många frågor som är väsentliga med tanke på rättsskyddet. Det ansågs att en fullmaktsbestämmelse skulle behövas för att anvisningarna om behandlingen av anhållna åter skulle kunna bli bindande normer.

Den 3 april 2001 meddelade inrikesministeriet en anvisning om behandlingen av anhållna (IM-2001-00778/Tu-41) som trädde i kraft den 1 maj 2001. Anvisningen upphävde den tidigare anvisningen om behandlingen av anhållna (217/601/85) av den 11 februari 1985 som hade gällt som rekommendation. Eftersom de gripnas och anhållnas samt polispersonalens rättsskydd förutsätter att det finns mera detaljerade föreskrifter om de gripnas och anhållnas rättigheter, föreslås i den nya lagen bestämmelser om ställningen för de personer som berövats sin frihet och som hålls i förvar hos polisen, om deras rättigheter och skyldigheter samt om behandlingen av dem.

Lagen om behandling av berusade (461/1973) trädde i kraft den 1 oktober 1973. I samband med att lagen stiftades konstaterade lag- och ekonomiutskottet i sitt betänkande (UB 1/1973 rd) att de tillnyktringsstationer som skulle inrättas och även behandlingen av personer som tagits i förvar i berusat tillstånd vid tillnyktringsstationerna, hörde till sektorn för missbrukarvård och således omfattades av social- och hälsovårdssektorns förvaltningsområde. Riksdagen godkände lagen med de ändringar som föreslagits i betänkandet. Enligt motiveringen till lagen kunde det inte anses som en acceptabel lösning att berusade hålls i förvar i polisens förvaringslokaler. Därför förutsätts i 2 § lagen om behandling av berusade att den som i berusat tillstånd gripits för tillnyktring skall föras till en tillnyktringsstation i stället för till polisens förvaringslokal. Lagen om behandling av berusade har ändrats genom en

delreform år 1995 (502/1995) med anledning av att polislagen stiftades. Då ändrades bestämmelserna om tillämpningsområdet och om den tid en gripen får hållas i förvar.

Det föreslås att lagen om behandling av berusade skall förtydligas i fråga om de principer enligt vilka polisen behandlar berusade som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen. Genom de preciserade bestämmelserna understryks principen enligt den gällande lagen, att berusade som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen skall föras till en tillnyktringsstation samt förtydligas tillnyktringsstationernas roll. Polisen skall alltjämt förvara sådana berusade som på grund av våldsamt beteende eller av någon annan orsak inte kan föras till en tillnyktringsstation.

Inbesparingarna inom statsekonomi har också inverkat på polisens resurser och dessutom har polisens uppgifter i häradena omorganiserats till följd av häradsreformen som trädde i kraft år 1996. Av dessa orsaker har de polisinsättningar som har de minsta resurserna varit tvungna att avstå från jour dygnet runt. Eftersom de frihetsberövade enligt lag skall övervakas, har den enda polispatrullen som varit i tjänst vid en polisinsättning under ett arbetsskift ofta varit tvungen att dygnet runt transportera anhållna, gripna och berusade långa sträckor för att hållas i förvar vid något av polisens bemannade verksamhetsställen. Detta har i praktiken inneburit att patrullen varit tvungen att lämna sitt övervakningsområde utan patrullering, i värsta fall för flera timmar.

Med modern teknik är det möjligt att anordna övervakningen av de frihetsberövade på ett sådant sätt att de frihetsberövade kan hållas i förvar vid verksamhetsstället för den polis där de tagits i förvar också under den tid polisinsättningen inte har någon egen övervakningspersonal i omedelbar anslutning till förvaringslokalen. De frihetsberövade kan då övervakas från en jourhavande polisinsättning med hjälp av distansövervakning, genom att bild, ljud och annan information överförs från polisens förvaringslokal till den övervakningspersonal som arbetar vid distansövervakningscentralen.

Den föreslagna lagen skall innehålla

bestämmelser om de principer som skall iaktas vid sådan övervakning av anhållna och gripna som sker med tekniska hjälpmedel. Avsikten med lagen är dock inte att ersätta den personliga närövervakningen av anhållna och gripna med övervakning som sker med hjälp av teknisk utrustning, utan syftet med den övervakning som sker med teknisk apparatur är att stöda och effektivisera den personliga närövervakningen och därigenom förbättra de anhållnas och gripnas säkerhet.

En betydande del av de åtgärder som riktar sig mot de frihetsberövade vidtas av väktare som tjänstgör vid polisen i tjänsteförhållande. Väktarnas ställning har inte reglerats i lag och den nuvarande situationen kan inte anses tillfredsställande med tanke på väktarnas rättsskydd. Väktarnas uppgifter och befogenheter regleras i den föreslagna lagen.

Vid beredningen av denna proposition har man följt beredningen av den nya fängelselag och häktningsslag som utarbetats av den kommitté som statsrådet tillsatte den 23 september 1999 för att bereda ett förslag till ny lagstiftning om fängelsestraff och straffverkställighet, nedan fängelsestraffkommittén. I den föreslagna lagen har hänsyn tagits till bestämmelserna i den nya fängelselagen och häktningsslagen, också när det gäller den fortsatta beredningen av författningarna.

Eftersom man i samband med den fortsatta beredningen av den nya häktningsslagen har ansett att det inte är ändamålsenligt att ta in bestämmelser om behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler i den nya häktningsslagen, föreslås bestämmelserna om behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler ingå i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Polisens organisation

Polisens organisation består av inrikesministeriets polisavdelning som fungerar som polisens högsta ledning,

centralkriminalpolisen, rörliga polisen och skyddspolisen som fungerar som polisens riksomfattande enheter, länsstyrelsernas polisavdelningar som fungerar som polisens länsledning på regional nivå samt polisinsättningar i häradena som fungerar på lokal nivå. Största delen av de tjänster som hör samman med behandlingen av frihetsberövade tillhandahålls vid polisinsättningar i häradena.

I Finland finns det sammanlagt 90 polisinsättningar i häradena. Utöver dessa centralpunkter för de lokala polis enheterna har polisen 152 servicekontor och 14 serviceställen eller filialserviceställen. Polisen har således sammanlagt 256 egna verksamhetsställen i hela landet. Polisen kan dessutom erbjuda andra serviceformer i 14 kommuner och verkar vid 64 samservicekontor där polisen fungerar tillsammans med någon annan myndighet.

Polisverksamheten i häradena har i regel organiserats så att de polismän som sköter

larmuppdrag, största delen av de polismän som arbetar med brottsbekämpning och största delen av de personer som tillhandahåller tillståndsförvaltnings- och övriga kanslitjänster är placerade vid häradenas centralpunkt. Nästan alla polisinsättningar har utöver centralpunkten servicekontor där det finns personal som tillhandahåller tillståndstjänster och där ofta också polismän är stationerade.

Polisens tillståndstjänster tillhandahålls vid alla servicekontor. Den polispersonal som är placerad vid servicekontoren svarar på olika sätt för den lokala polisservicen. Dessa personer tar bl.a. emot brottsanmälningar, förhör personer och utför vid behov larmuppdrag samt svarar för det lokala samarbetet med olika intressegrupper. Den personal som är placerad vid servicekontoren svarar också för behandlingen av de frihetsberövade som hålls i förvar i servicekontorens förvaringslokaler.

Tabell 1. Polisens servicenätverk 2001

Län	Polis-inrättningar	Servicekontor	Service-ställen/ Filial- service- ställen	Samman- lagt	För- varing av berusade dygnet runt	Polis- inrätt- ningar/ service- kontor/- ställen varaktigt bemannede dygnet runt	Polis- inrätt- ningar/ service- kontor/- ställen öppna under normal tjänstetid	Polis-inrätt- ningar/ servicekontor/- ställen med avvikande öppetid	Små service- kontor/- ställen med 1-2 anställda
Södra Finland	21	19	8	48	15	21	32	13	13
Västra Finland	34	65	24	123	21	22	64	55	57
Östra Finland	14	36	2	52	16	14	37	15	36
Uleåborg	11	16	10	37	9	8	23	12	21
Lapland	10	8	2	20	6	10	13	7	10
Samman- lagt	90	144	46	280	67	75	169	102	137

Antalet anställda vid polisen har efter år 1992 påverkats både av inbesparingarna inom statsekonomin och av administrativa reformer. Bland reformerna hade häradsreformen som trädde i kraft i början av december 1996 den största betydelsen. I

samband med den överfördes från polisväsendets moment 1 226 tjänster till utsoknings- och åklagaruppgifter samt 119 tjänster till häradenas gemensamma uppgifter.

Tabell 2. Polisväsendets personal under åren 1994-2002

År	Heltids- anställda	Deltids- anställda	Alla	Förändring från föregående år, %		
				Heltids- anställda	Deltids- anställda	Alla
1994	11213	164	11377			
1995	11328	499	11827	1,0	204,3	4,0
1996	10080	338	10418	-11,0	-32,3	-11,9
1997	10100	376	10476	0,2	11,2	0,6
1998	10415	375	10790	3,1	-0,3	3,0
1999	10501	286	10787	0,8	-23,7	0,0
2000	10621	269	10890	1,1	-5,9	1,0
2001	10762	286	11048	1,3	6,3	1,5
2002	10874	307	11181	1,0	7,3	1,2

En deltidsanställd persons arbetsinsats har antagits utgöra 75 procent av en heltidsanställd persons arbetsinsats. Då man från förändringarna av antalet anställda inom polisväsendet försöker eliminera effekten av de administrativa överföringarna av tjänster, kan man upp

skatta att polisens totala personal har minskat med ungefär 300 personer från år 1992 till år 1999. På basis av statistiken verkar förändringen av polisens personalresurser vara av större betydelse i fråga om den personal som arbetar vid lokalpolisen.

Tabell 3. Antalet heltidsanställda vid lokalpolisen under åren 1994-2002

År	Heltidsanställda	Deltidsanställda som har omvandlats till heltidsanställda	Heltidsanställda sammanlagt
1994	9740	109	9849
1995	9848	352	10200
1996	8627	233	8860
1997	8602	256	8858
1998	8866	254	9120
1999	8877	197	9074
2000	8910	179	9089
2001	9038	190	9228
2002	8997	205	9202

För de riksomfattande enheternas del har personalen ökat under jämförelseperioden,

med undantag för rörliga polisen. Personalen vid centralkriminalpolisen har ökat med

ungefär 80 personer, vid skyddspolisen med ungefär 10 personer, vid polisläroinrättningarna med ungefär 70 personer och vid Polisens teknikcentral med ungefär 15 personer, medan personalen vid rörliga polisen under motsvarande period däremot har minskat med ungefär 80

personer.

De resurser som polisen förfogar över kan också bedömas genom att de jämförs med de resurser som står till förfogande i de övriga nordiska länderna. För Norges och Danmarks del inbegriper antalen inte de jurister som fungerar i åklagaruppgifter.

Tabell 4. Antalet anställda vid polisen i de nordiska länderna 1.1.2003

	Polismän	Hela personalen	Invånare/polisman
Finland	8 283	10 974	624
Sverige	16 500	23 500	540
Danmark	10 725	12 384	517
Norge	7 725	10 161	583

I EU-länderna ansvarar en polisman i medeltal för 300 personers säkerhet. I Sverige, Danmark och Norge är motsvarande antal 547. Vid jämförelsen framgår det att de personalresurser som står till polisens förfogande i Finland uppenbart underskrider medeltalet för EU-länderna och även för de övriga nordiska länderna.

Polisens förvaringslokaler varierar avsevärt i fråga om skick och utrustning, närmast beroende på när förvaringslokalerna är byggda. Alla lokaler som polisen använder för förvaring av häktade har godkänts av justitieministeriet. För de nyaste förvaringslokalernas del har man väl kunnat ta hänsyn till de krav som med tanke på de mänskliga rättigheterna ställs på dylika lokaler i fråga om t.ex. cellens storlek samt fönster, tvättrum och toaletter. Genom grundlig renovering av de äldre lokalerna har man försökt få dem att bättre motsvara dessa krav, men delvis på grund av konstruktionsmässiga problem och i synnerhet på grund av de höga kostnaderna för omfattande renoverings- och nybyggnadsprojekt kan man inte vänta sig att alla polisens förvaringslokaler ens under en lång övergångsperiod kan ställas i samma skick som de modernaste och bäst utrustade lokalerna. Detta mål kan inte nås utan en övergripande förnyelse av polisens förvaringslokaler.

Behandlingen av häktade

Den gällande lagstiftningen och praxis i fråga om behandlingen av häktade har behandlats samtidigt med denna proposition vid utarbetandet av regeringspropositionen gällande verkställighet av fängelsestraff och häktning.

Behandlingen av anhållna och gripna

Anhållande. Anhållandet är ett straffprocessuellt tvångsmedel som kan användas under de i 1 kap. 3 § tvångsmedelslagen avsedda förutsättningarna för att trygga genomförandet av straffprocessen och straffverkställigheten samt för att förhindra att den brottsliga verksamheten fortgår. Om anhållande beslutar en i 1 kap. 6 § tvångsmedelslagen avsedd anhållningsberättigad tjänsteman. Yrkande om häktning av den som är anhållen skall enligt 1 kap. 13 § tvångsmedelslagen framställas hos domstolen utan dröjsmål och senast den tredje dagen efter gripandet före klockan tolv. Häktningensyrkandet skall på det sätt som anges i 1 kap. 14 § 1 mom. tvångsmedelslagen tas till behandling senast fyra dygn efter gripandet. Handläggningen av ett ärende som gäller häktning av en anhållen får enligt 1 kap. 17 § 1 mom. tvångsmedelslagen uppskjutas enbart av särskilda skäl. Uppskjutet får endast på begäran av den anhållne vara längre än tre dagar. En person får således med stöd av tvångsmedelslagen hållas anhållen högst sju dygn från och med gripandet, om inte

domstolen på begäran av den anhållne skjuter upp handläggningen av häktningsyrkandet så att anhållningen fortgår i mer än sju dygn. Den anhållne skall enligt 1 kap. 4 § tvångsmedelslagen friges omedelbart när det inte längre finns förutsättningar för anhållande. Den anhållne skall också friges om det inte yrkas att han skall häktas. Om yrkandet om häktning av den anhållne förkastas, fattar den domstol som handlägger häktningsyrkandet beslut om frigivning av den anhållne.

Gripande. Lagen innehåller ett stort antal grunder på vilka en person kan gripas. En del av grunderna för gripande är klart straffprocessuella, medan de övriga grunderna i allmänhet åtminstone indirekt är förknippade med upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Gripandet fungerar ofta också som en förebyggande åtgärd i sådana situationer där det med beaktande av omständigheterna föreligger en betydande risk för att en person utför en gärning som motsvarar ett brottsrekvisit om inte personens frihet inskränks.

De straffprocessuella grunderna för gripande är ofta förknippade med utredning av brott och säkerställande av straffverkställighet. Med stöd av den allmänna rätten att gripa får vem som helst gripa den som på bar gärning eller flykt anträffas för ett i 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen avsett brott liksom den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet skall anhållas eller häktas. Det har inte i lagen fastställts någon maximitid för det gripande som sker med stöd av den allmänna rätten att gripa, men den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till en polisman. Om det finns förutsättningar för anhållande, får en polisman enligt 1 kap. 2 § tvångsmedelslagen gripa den som är misstänkt för brott även utan beslut därom, om verkställigheten av anhållandet annars kan äventyras. Gripandet får i detta fall vara högst 24 timmar. Inom denna tid skall en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om den gripne skall friges eller anhållas. Enligt 6 kap. 1 § tvångsmedelslagen får en misstänkt som med stöd av 21 § 2 mom. förundersökningslagen är skyldig att vara närvarande vid förundersökning hållas inlåst,

om det är nödvändigt för att förhindra att han avlägsnar sig. Den som inte är misstänkt för brott är skyldig att vara närvarande vid förundersökning högst sex timmar åt gången. En misstänkt är skyldig att vara närvarande vid förundersökning högst 12 timmar åt gången och, när förutsättningar för anhållande föreligger, högst 24 timmar. Samma tidsfrister gäller också i fråga om personer som enligt förordnande skall hämtas till en förundersökning och personer som utan förordnande hämtats till en förundersökning, vilka gripits av en polisman på det sätt som avses i 18 § 3 mom. förundersökningslagen.

Till de övriga grunder för gripande som huvudsakligen kan klassificeras som straffprocessuella hör en del av de grunder för gripande som anges i polislagen. En person som gripits med anledning av efterlysning på det sätt som avses i 12 § 1 och 2 mom. polislagen får hållas kvar under högst sex timmar, om inte något annat bestäms i lag om hur lång tid åtgärder som en efterlysning kräver får ta i anspråk. Om den som har kallats till polisundersökning underlåter att hörsamma kallelsen utan godtagbar orsak, får han enligt 39 § polislagen på befallning av en polisman som tillhör befälet hämtas till förundersökningen med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 18 § förundersökningslagen om hämtning till förundersökning. På de grunder som anges i 121 och 123 § utlänningslagen (301/2004) får polisen ta en utlänningslag i förvar. Utlänningen skall friges omedelbart då det inte längre finns förutsättningar att hålla honom i förvar. Lagen innehåller inga bestämmelser om maximitiden för sådant tagande i förvar som sker med stöd av utlänningslagen, men enligt 123 § 2 mom. utlänningslagen skall en utlänningslag som tagits i förvar så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002). Handläggningen av ärenden som gäller tagande av en utlänningslag i förvar motsvarar enligt 124-128 § utlänningslagen i hög grad handläggningen av häktningsyrkanden.

Vid inrikesministeriet har beretts en

proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränssonen (RP 6/2005 rd). I propositionen ingår bl.a. förslag till ny gränsbevakningslag.

En gränsbevakningsman har enligt 17 § 2 mom. den i kraft varande lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999) rätt att gripa en person som vägrar lämna sina personuppgifter eller som sannolikt lämnar falska uppgifter. På denna grund kan en person hållas kvar i högst 24 timmar. En motsvarande bestämmelse ingår i 36 § 2 mom. i den föreslagna nya gränsbevakningslagen. Enligt 18 § i den i kraft varande lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman rätt att inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde gripa en efterlyst person som skall gripas, anhållas, häktas eller tas i förvar. En motsvarande bestämmelse ingår i 37 § i den föreslagna nya gränsbevakningslagen.

Gränsbevakningsväsendet får enligt 43 § 1 mom. i den i kraft varande lagen om gränsbevakningsväsendet, i fråga om sådana brott som närmare definierats i lagen om gränsbevakningsväsendet, utföra förundersökning av brott och enligt 9 § 1 mom. på polisens begäran inom sitt bevakningsområde sköta sådana i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. I 20 § i den föreslagna nya gränsbevakningslagen finns bestämmelser om upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, i 21 § bestämmelser om skötseln av brådskande uppgifter och i 41—48 § bestämmelser om förebyggande och utredning av brott. Innehållet i bestämmelserna har setts över. Enligt 43 § 2 mom. tullagen har en tullman vid förundersökning som utförs av en tullmyndighet samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman vid en polismyndighets förundersökning.

Det finns ett flertal olika syften förknippade med de grunder för gripande som kan anses höra samman med intresset att

trygga allmän ordning och säkerhet. En polisman har under de förutsättningar som anges i 10 § polislagen rätt att gripa och i högst 24 timmar hålla en sådan person i förvar som vägrar lämna sina personuppgifter eller som sannolikt lämnar falska uppgifter. En polisman har under de i 11 § polislagen angivna förutsättningarna rätt att gripa en person för att skydda honom för allvarlig fara, om personen i fråga är oförmögen att ta vara på sig själv och faran inte annars kan avväjas eller personen omhändertas på annat sätt. En person som gripits i syfte att skydda honom, av någon annan orsak än på grund av berusning, skall frigges senast 24 timmar från gripandet, men en person som inte har frigetts före klockan 20 får dock av särskilda skäl hållas kvar till klockan 8 följande morgon. Om den gripne är under 18 år skall han utan dröjsmål överlämnas till vårdnadshavaren eller, om detta inte är möjligt, till en barnskyddsmyndighet. En person som tagits i förvar på grund av berusning i syfte att skydda honom skall dock enligt 4 § lagen om behandling av berusade frigges senast 12 timmar efter gripandet, om det inte föreligger särskilda skäl för att hålla en person som annars skulle frigges efter klockan 20 i förvar till följande morgon klockan 8.

En polisman har rätt att på begäran av innehavaren av ett område som omfattas av hemfrid, under de i 14 § polislagen angivna förutsättningarna, gripa en person och hålla honom i förvar i högst 12 timmar om det är sannolikt att en upprepning av störningen inte kan förhindras genom att personen i fråga avlägsnas från området. En polisman har också rätt att enligt 19 § polislagen gripa en person som tredskas mot en befallning till en folksamling att skingra sig eller flytta på sig. Personen skall frigges senast 12 timmar efter att han gripits. För att förhindra brott och störande beteende får polisen enligt 20 § polislagen gripa en person som sannolikt kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa eller hemfrid eller till egendomsbrott och hålla honom i förvar i högst 24 timmar.

En ordningsvakt har under de förutsättningar som anges i 7 § lagen om ordningsvakter (533/1999) rätt att gripa en person som uppträder störande, stör

ordningen, äventyrar säkerheten eller underlåter att följa en befallning som är nödvändig, om störningen eller faran inte annars kan avväjas och gripandet är nödvändigt. Om den gripne inte utan dröjsmål kan överlämnas till polisen, har ordningsvakten rätt att hålla honom i förvar i högst fyra timmar från gripandet. Speciallagstiftningen innehåller också andra fullmaktsbestämmelser genom vilka polisen och andra myndigheter har getts befogenheter att gripa eller ta personer i förvar.

Bestämmelser gällande om behandlingen.

De bestämmelser som gäller behandlingen av anhållna och gripna skiljer sig från varandra till sitt innehåll eftersom regleringsbehovet varierar i fråga om de olika grunderna för gripande. De bestämmelser som är väsentliga med tanke på denna proposition är de bestämmelser om behandlingen av frihetsberövade som är förpliktande för myndigheterna och som i normala fall tillämpas på behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler. Lagen om rannsakningsfängelse kan åtminstone sekundärt tillämpas på behandlingen av alla de anhållna och gripna som hålls i förvar i polisens lokaler. Den grundläggande bestämmelsen i fråga om behandlingen av anhållna och gripna ingår i 2 § lagen om rannsakningsfängelse, enligt vilken friheten för en anhållen eller gripen får begränsas endast i den mån syftet med den åtgärd som riktats mot friheten, hans säkra förvarande i förvaringslokalen och ordningens upprätthållande kräver.

Enligt 19 § 1 mom. lagen om rannsakningsfängelse skall lagen i tillämpliga delar tillämpas vid behandlingen av anhållna och enligt 19 § 2 mom. skall lagen i tillämpliga delar tillämpas i fråga om personer som annars med stöd av lag förlorat sin frihet. När lagen om rannsakningsfängelse i tillämpliga delar tillämpas vid behandlingen av andra frihetsberövade än anhållna, skall orsaken till frihetsberövandet beaktas. Enligt lagens förarbeten (RP 239/1972 rd) skall lagen om rannsakningsfängelse dock inte till alla delar tillämpas på behandlingen av anhållna och gripna. Enligt förarbetena skall

bestämmelsen i 4 § 2 mom. om att ett litet barn till en kvinnlig rannsakningsfånge kan tas in i anstalten, bestämmelsen i 6 § 2 mom. om en rannsakningsfånges möjligheter att delta i religiösa sammankomster samt möjligheter till övrig fritidssysselsättning, bestämmelsen i 11 § om en rannsakningsfånges arbete, sysselsättning och lön och bestämmelsen i 18 § om en rannsakningsfånge som samtidigt avtjänar ett straff, inte tillämpas på anhållna och gripna. Lagrummets förarbeten är dock inte till denna del heltäckande, utan enligt ordalydelsen i förarbetena kan det också vara tänkbart att låta bli att tillämpa vissa andra bestämmelser i lagen om rannsakningsfängelse. Av de lagrum som nämns i förarbetena kvarstår endast 11 § 2 och 3 mom. och 18 § oförändrade efter delreformerna.

Lagen om rannsakningsfängelse innehåller ingen ovillkorlig skyldighet att hålla anhållna och gripna avskilda från varandra eller från andra personer som hålls i förvar i polisens lokaler. Enligt 6 § 1 mom. (455/1983) skall den som berövats friheten i mån av möjlighet hållas i enrum. En anhållen får inte utan eget samtycke placeras tillsammans med någon annan än en anhållen och en gripen får inte utan eget samtycke placeras tillsammans med någon annan än en gripen. Enligt 16 § skall en ung förbrytare som anhållits eller gripits, ifall det behövs, hållas avskild från andra frihetsberövade. En anhållen eller gripen får inte heller placeras tillsammans med en annan frihetsberövad om detta kan äventyra en säker förvaring, ordningen på förvaringsstället eller utredningen av brott. I förarbetena till lagrummet har det uttryckligen konstaterats att de nya 6 § 1 och 2 mom. skall tillämpas också på anhållna.

Till 6 § 2 mom. (365/1999) lagen om rannsakningsfängelse har det fogats en bestämmelse enligt vilken sådan kontakt mellan rannsakningsfångar som kan äventyra utredningen av brott om möjligt skall förhindras. Det framgår inte av förarbetena till lagrummet huruvida det ändrade 6 § 2 mom. helt eller delvis kan tillämpas på anhållna och gripna.

Det är oklart huruvida bestämmelserna om att arbeta, delta i sysselsättning och betala

lön i 11 § lagen om rannsaktionsfängelse kan tillämpas på anhållna och gripna. Beträffande dess 2 och 3 mom. som kvarstår i oförändrad form och som gäller lönebetalning kan man anta att avsikten inte har varit att i samband med delreformerna ändra det rådande rättsläget till den del bestämmelserna i 11 § har lämnats oförändrade. Däremot är det oklart om det ändrade 1 mom. gällande att arbeta och delta kan tillämpas på anhållna och gripna. Lagrummets förarbeten innehåller inte heller något uttalande om huruvida 1 mom. kan tillämpas på anhållna och gripna.

En anhållen eller gripen kan enligt 3 § lagen om rannsaktionsfängelse endast under bevakning beviljas tillstånd att avlägsna sig från anstalten för att besöka en nära anhörig som är svårt sjuk eller bevista en nära anhörigs begravning eller av annat synnerligen viktigt skäl.

Enligt 13 a § (455/1987) lagen om rannsaktionsfängelse får en anhållen eller gripen stå i telefonkontakt utanför förvaringsstället för att sköta sådana viktiga ärenden som inte kan skötas genom brev eller med besök. Enligt 12 § skall en anhållen eller gripen i mån av möjlighet tillåtas upprätthålla kontakt med sitt rättegångsbiträde genom telefonsamtal. Ett telefonsamtal kan förbjudas eller avbrytas om det äventyrar en säker förvaring, ordningen på förvaringsstället eller utredningen av brott. Brevväxlingen mellan en anhållen eller gripen och hans rättegångsbiträde får granskas och en överläggning får avlyssnas om det föreligger grundat skäl att befara missbruk. Rätten för en anhållen eller gripen att ta emot besök regleras i 13 § 3 mom., enligt vilket besök av någon annan än en nära anhörig får förbjudas medan förundersökning pågår, om det kan antas att besöket äventyrar syftet med den åtgärd som riktats mot friheten.

En anhållen eller gripen får enligt 9 § lagen om rannsaktionsfängelse använda egna kläder samt, om inte ordningen på förvaringsstället blir lidande, skaffa sig kost utanför anstalten. En anhållen eller gripen får dessutom enligt 14 §, om inte syftet med den åtgärd som riktats mot friheten äventyras, i skälig utsträckning ta emot och på egen

bekostnad skaffa sig litteratur och tidningar utanför anstalten, i mån av möjlighet följa med radio- och televisionsprogram samt med direktörens tillstånd utanför anstalten anskaffa tillbehör för hobbyverksamhet och annan dylik sysselsättning. I de situationer som avses i 14 a § får målsäganden eller någon annan underrättas om att den gripne har försatts på fri fot.

En person som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen på grund av berusning, skall enligt 1 § (502/1995) lagen om behandling av berusade behandlas och vårdas på det sätt som föreskrivs i lagen om behandling av berusade. Denna bestämmelse gällande tillämpningsområdet för lagen om behandling av berusade har tolkats så att lagen om rannsaktionsfängelse inte ens sekundärt har tillämpats på en person som gripits på grund av berusning, utan den berusade har ansetts åtnjuta endast de rättigheter som särskilt föreskrivits för berusade i lagen om behandling av berusade.

De grunder på vilka polisen kan gripa en berusad anges i 11 § 1 mom. polislagen som trädde i kraft den 1 oktober 1995. Enligt förarbetena till den ändring av lagen om behandling av berusade som trädde i kraft den 1 oktober 1995 (RP 57/1994 rd) utgör berusning i sig inte längre en grund för gripande och det föreslogs att bestämmelserna om hållande i förvar av en person som gripits för orsakande av störning skulle ingå i polislagen efter att lagförslaget trätt i kraft. Enligt förarbetena skall lagen om behandling av berusade tillämpas då orsaken till gripandet är att den berusade är oförmögen att ta vara på sig själv. Enligt 3 § lagen om behandling av berusade kunde polisen ta en berusad i förvar, om hans hållande i förvar var påkallat med beaktande av graden av hans berusning och hans hälsotillstånd samt med beaktande av ordningens och säkerhetens upprätthållande. Enligt den gällande lagen skall tagandet i förvar av berusade således uppfylla villkoren enligt både 11 § 1 mom. polislagen och 3 § lagen om behandling av berusade.

Enligt 2 § lagen om behandling av berusade skall en person som gripits på grund av berusning föras till en tillnyktringsstation eller, om detta inte är

möjligt, till en annan förvaringsplats för berusade. I praktiken har det endast i ett fåtal kommuner inrättats tillnyktringsstationer och på de flesta orter hålls berusade fortfarande i förvar i polisens förvaringslokaler. Medan en berusad är tagen i förvar skall han enligt 5 § i mån av möjlighet hållas under observation och han skall i mån av möjlighet ges den vård och annan behandling som hans tillstånd kräver. En berusad är enligt 6 § skyldig att underkasta sig sådan medicinsk undersökning som anses påkallad.

Enligt 10 § lagen om behandling av berusade stadgas särskilt angående inrättande och upprätthållande av tillnyktringsstationer. Någon författning gällande detta har dock inte givits, men tillnyktringsstationer har på det sätt som avses i nämnda 10 § kunnat inrättas i experimentsyfte med stöd av lagen om behandling av berusade samt med stöd av den allmänna lagstiftningen gällande social- och hälsovården.

För de övriga gripnas del innehåller lagstiftningen ett stort antal specialbestämmelser som gäller behandlingen av gripna. I 22 § (21/2001) polislagen ingår bestämmelser om en polismans rätt att utföra säkerhetsvisitation i samband med gripande, anhållande och tagande i förvar. I 1 kap. 7 § 2 mom. tvångsmedelslagen bestäms om den anhållnes rätt att få besked om orsaken till anhållandet och om underrättelse till en närstående, vilket i denna paragraf regleras i första hand gällande förundersökning. I 10 § 1 mom. förundersökningslagen ingår en bestämmelse enligt vilken en part har rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Enligt 11 § 1 mom. förordningen om förundersökning och tvångsmedel (575/1988) skall barn vid förundersökningen bemötas på det sätt som deras ålder och utvecklingsnivå förutsätter.

I 8 § 2 mom. lagen om ordningsvakter ingår föreskrifter om en ordningsvaks rätt att utföra visitation i samband med gripande.

På utlännningar som placerats i polisens förvaringslokaler tillämpas enligt 123 § 5 mom. utlänningslagen vad som bestäms i lagen om bemötande av utlännningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. För att ordning och säkerhet skall kunna

upprätthållas i häkteslokalerna kan dock bestämmelserna i 5, 6, 6 a och 7 § lagen om rannsakningsfängelse i behövliga delar tillämpas på en utlänning, förutsatt att åtgärderna är förenliga med grunderna för tagande av utlännningen i förvar. Den i kraft varande lagen om gränsbevakningsväsendet innehåller också specialbestämmelser om behandlingen av frihetsberövade.

I 61—64 § i den föreslagna nya gränsbevakningslagen finns bestämmelser om behandling av personer som berövats sin frihet.

Anvisning om behandlingen av anhållna. Inrikesministeriet har den 3 april 2001 meddelat en anvisning om behandlingen av anhållna (IM-2001-00778/Tu-41) som har trätt i kraft den 1 maj 2001. Denna anvisning om behandlingen av anhållna har upphävt den tidigare anvisningen om behandlingen av anhållna (217/601/85) som meddelats den 11 februari 1985 och som varit gällande som rekommendation.

Anvisningen om behandlingen av anhållna tillämpas förutom på anhållna även på gripna som hålls i förvar hos polisen. Anvisningen tillämpas dock inte på berusade som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen och som hålls i förvar i polisens lokaler. I anvisningen har man samlat de bestämmelser gällande behandlingen av anhållna och gripna som ingår i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen, lagen om rannsakningsfängelse och i övrig lagstiftning. I anvisningen ges också för de anhållnas och gripnas del närmare anvisningar t.ex. om måltider, vila, hygien, ordning, utomhusvistelse, hörande, rökning, behandling av minderåriga, transporter och förvaringslokaler.

Antalet anhållna och gripna

Uppgifterna om förvar av personer som anhållits eller gripits av polisen har antecknats i ett skilt register för de personers del som anhållits eller gripits av någon annan orsak än på grund av berusning och i ett skilt register för de personers del som tagits i förvar på grund av berusning. Av skäl som är förknippade med statistikföringen består antalet gripna som hållits i förvar hos polisen

av det sammanlagda antalet gripna som innefattar både anhållna och gripna, med undantag för de berusade som omfattas av lagen om behandling av berusade och för

vilkas del den frihetsberövande åtgärden har kallats tagande i förvar.

Tabell 5. Antalet anhållna och gripna i förvar hos polisen

År	Anhållna	Gripna	Sammanlagt	Häktningsyrkande
1996	11 073	31 302	42 375	2 050
1997	11 512	34 204	45 716	2 114
1998	12 338	34 225	46 563	2 238
1999	13 182	36 165	49 347	2 403
2000	13 911	38 716	52 627	2 606
2001	13 175	37 490	50 665	
2002	13 099	35 309	48 408	2 722
2003	13 763	35 010	48 773	2 840

Det framgår av statistiken att antalet anhållna har utgjort ungefär 25—27 procent av

alla gripna, fränsett antalet berusade som hållits i förvar i polisens lokaler.

Tabell 6. Antalet berusade och häktade i förvar hos polisen

År	Berusade	Häktade
1997	83 046	2 173
1998	91 196	2 200
1999	94 254	2 245
2000	97 241	2 460
2001	96 211	2 544
2002	97 487	2 558
2003	96 921	2 491

Största delen av de häktningar som verkställts i polisens lokaler har varat under två veckor. År 2000 varade sammanlagt 964 häktningar, dvs. 39 procent av häktningarna, under en vecka, 1 609 (65 %) under två veckor, 1 960 (80 %) under tre veckor och 2 152 (88 %) under fyra veckor. År 2000 varade häktningen bara i 86 fall längre än åtta veckor. År 2002 varade sammanlagt 931 häktningar, dvs. 37 % av häktningarna under en vecka, 1 653 (65 %) under två veckor, 2 035 (80 %) under tre veckor och 2 220 (87 %) under fyra veckor. År 2002 varade de häktningar som verkställts i polisens lokaler i

122 fall längre än åtta veckor.

Av statistiken framgår det att antalet berusade som hållits i förvar i polisens lokaler utgör en betydande andel av alla de personer som hållits i förvar hos polisen. Antalet personer som gripits på grund av berusning med stöd av 11 § 1 mom. polislagen och som hållits i förvar i polisens lokaler är fortfarande nästan dubbelt så stort som antalet övriga personer som hållits i förvar i polisens lokaler.

Polisen har strävat efter att minska antalet personer som tas i förvar genom att höja tröskeln för det tillstånd av berusning och det

störande beteende som medför att en person tas i förvar. År 1987 var antalet personer tagna i förvar på grund av berusning 188 695 och år 1997 hade antalet sjunkit till 83 046. Antalet berusade tagna i förvar har under den undersökta tioårsperioden minskat med ungefär 56 procent. I vissa kommuner har social- och hälsovårdsmyndigheterna inrättat tillnyktringsstationer och skyddshärbärgen dit personer med alkoholproblem har kunnat söka sig även i berusat tillstånd, vilket också har inverkat på behovet av att ta berusade i förvar. I statistiken över antalet personer tagna i förvar i det härad där en sådan station inrättats har detta omedelbart kunnat skönjas som en avsevärd minskning av antalet personer tagna i förvar på grund av berusning.

Höjningen av samhällets toleranströskel har i avsevärd grad inverkat på minskningen av antalet berusade som tagits i förvar. Det allmänna förhållningssättet i samhället har förändrats och inställningen till personer som uppträder offentligt under inverkan av berusningsmedel har blivit mer tolerant. Därför har polisen kunnat koncentrera sig på de berusade som antingen förorsakat störning eller fara för andras säkerhet eller för ordningen eller som inte kunnat ta vara på sig själva. Som alternativ till tagande i förvar har

polisen också i mån av möjlighet strävat efter att föra hem de berusade som gripits. År 1998 utgjorde andelen berusade som polisen förde hem ungefär 15 procent av alla berusade som med stöd av 11 § 1 polislagen blev föremål för polisens åtgärder. I praktiken kan man inte vänta sig någon anmärkningsvärd ökning av den andel berusade som förs hem. Eftersom användningen av berusningsmedel ofta är förknippad med bostadslöshet saknar också många av de berusade ett sådant hem som kunde föras till. Den höjda tröskeln för tagande i förvar innebär å andra sidan att de berusade som blir föremål för polisens åtgärder är i ännu sämre skick än förut.

Efter år 1997 har antalet personer som polisen tagit i förvar på grund av berusning åter ökat. Som orsaker till ökningen av antalet personer tagna i förvar på grund av berusning har man framfört höjningen av inkomstnivån samt det faktum att ifall tröskeln för tagande i förvar enligt medborgarnas åsikt skulle ha höjts alltför mycket, skulle detta ha förorsakat en motreaktion där man skulle ha krävt att polisen fortare skall befatta sig med personer som påträffas berusade på allmänna platser.

Tabell 7. Antalet anhållna och gripna i förvar hos polisen, i hela landet och i Helsingfors

År	Hela landet	Helsingfors	%, Helsingfors
1996	42 375	6 394	15,1
1997	45 716	7 151	15,6
1998	46 563	7 040	15,1
1999	49 347	7 169	14,5
2000	52 627	7 752	14,7
2001	50 665		
2002	48 408	6 436	13,3
2003	48 773	6 187	12,6

Tabell 8. Antalet berusade i förvar hos polisen, i hela landet och i Helsingfors

År	Hela landet	Helsingfors	%, Helsingfors
1997	83 046	15 268	18,4
1998	91 196	17 400	19,1
1999	94 254	16 988	18,0
2000	97 241	15 739	16,2
2001	96 211		
2002	97 487	15 832	16,2
2003	96 921	14 160	14,6

Om den genomsnittliga tiden för frihetsberövandet för de anhållnas och gripnas del antas vara ett dygn, blir det genomsnittliga antalet anhållna och gripna som hållits i förvar vid polisinrättningen i Helsingfors härad ungefär 22 personer per dygn för år 2000. Räknat med samma metod blir det genomsnittliga antalet personer som gripits på grund av berusning med stöd av 11 § 1 mom. polislagen och som hållits i förvar vid polisinrättningen i Helsingfors härad ungefär 44 personer. Eftersom de berusade som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen får hållas i förvar högst tolv timmar, med undantag för de i lagen angivna specialfallen, blir det genomsnittliga antalet personer som hållits i förvar i polisens lokaler på grund av berusning 22 personer. Beräkningsmetoden är grov och man har inte särskilt tagit i betraktande den tid frihetsberövandet varat för de anhållnas del. Man har inte heller beaktat det faktum att också en betydande del av de andra frihetsberövade än de som gripits på grund av berusning med stöd av 11 § 1 mom. polislagen friges senast tolv timmar efter gripandet. Trots detta ger beräkningen en tydlig bild av det genomsnittliga antalet anhållna och gripna som hållits i förvar hos polisen i vårt lands befolkningsmässigt sett största härad.

Dödsfall bland personer tagna i förvar

Antalet dödsfall bland personer som hållits i förvar i polisens lokaler har sjunkit jämfört med situationen under åren 1987-1990, då det genomsnittliga antalet dödsfall bland personer tagna i förvar var 29 dödsfall per år. Av dessa har i genomsnitt två dödsfall gällt anhållna och andra gripna än sådana berusade som avses i lagen om behandling av berusade. Det genomsnittliga antalet dödsfall

bland personer tagna i förvar under åren 1994-1997 hade sjunkit till i genomsnitt 20 dödsfall per år. Antalet varierade mellan det högsta antalet år 1996 då det inträffade 20 dödsfall och det lägsta antalet år 1997 då det inträffade 14 dödsfall. Dödsfallen bland personer tagna i förvar har fortsättningsvis till största delen drabbat personer som tagits i förvar på grund av kraftig berusning. Under åren 1996 och 1997 drabbade alla dödsfall bland personer tagna i förvar sådana personer som tagits i förvar på grund av berusning.

Av de sammanlagt 29 dödsfallen som inträffade bland dem som tagits i förvar år 1996 utgjordes tre dödsfall av brott mot liv som begåtts av en annan person som tagits i förvar. Man har konstaterat att största delen av de övriga dödsfallen bland berusade har berott på alkoholförgiftning och i några fall har dödsorsaken varit sjukdom eller samverkan av sjukdom och berusningsmedel. Av de sammanlagt 14 dödsfallen år 1997 har ett förorsakats av brott mot liv som begåtts av en annan person som tagits i förvar. De övriga dödsfallen bland berusade har berott antingen på alkoholförgiftning eller på en skada eller sjukdom som uppkommit före tagandet i förvar.

Tillnyktringsstationer

Med stöd av 10 § 1 mom. lagen om behandling av berusade och med stöd av lagen om missbrukarvård (41/1986) har man genomfört försök med tillnyktringsstationer samt inrättat tillnyktringsstationer. Vid dessa har man försökt iaktta den princip som ingår i 2 § lagen om behandling av berusade, enligt vilken personer som gripits på grund av berusning istället för att hållas i förvar hos polisen skall föras till en tillnyktringsstation som upprätthålls av social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Enligt 10 § lagen om behandling av berusade borde det ha stadgats särskilt om inrättandet och upprätthållandet av tillnyktringsstationer. Någon speciallag har dock inte stiftats angående detta, fastän sådan speciallagstiftning skulle behövas med tanke på att tillnyktringsstationer inte har inrättats systematiskt trots att lagen om behandling av berusade varit gällande sedan år 1973 och både denna lag och den lagstiftning som gäller anordnande av missbrukarvård har möjliggjort inrättandet av tillnyktringsstationer. Inrättandet av tillnyktringsstationer har varit beroende av enskilda kommuners aktivitet, vilket har lett till att sådana har inrättats endast i ett fåtal kommuner.

I förarbetena till lagen om behandling av berusade konstaterades år 1973 att tillnyktringsstationerna hör till social- och hälsovårdssektorns verksamhetsområde.

Teknisk övervakning

Bestämmelserna i 5 a kap. tvångsmedelslagen om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation hör samman med förundersökning och kan således inte tillämpas på allmän övervakning av frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler. Ifall de villkor som uppställts för användning av tvångsmedel i 5 a kap. tvångsmedelslagen är uppfyllda, kan sådan avlyssning, övervakning eller observation som avses i lagen också rikta sig mot personer som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler.

Polisen har enligt 29 § polislagen rätt att, efter att på förhand ha meddelat om detta, på en allmän plats företa teknisk övervakning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, förhindrande av brott, identifiering av personer som är misstänkta för brott samt för bevakning av särskilda övervakningsobjekt. Eftersom polisens förvaringslokal inte är en allmän plats, kan 29 § polislagen inte tillämpas på övervakning av frihetsberövade som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler.

Sådan teknisk observation som avses i 31 § 1—3 mom. polislagen kan under de förutsättningar som närmare anges i

paragrafen användas för observation av en person eller en lokal, om det finns grundad anledning att anta att observationen kan ge uppgifter som behövs för avvärjande av sådana brott som närmare definierats i paragrafen. På dessa grunder kan man inte utföra allmän övervakning av personer i polisens förvaringslokaler.

Enligt 31 § 4 mom. polislagen har en polisman rätt att omedelbart innan en polisåtgärd vidtas och medan den pågår även utföra teknisk observation av en person som befinner sig i en bostad, om detta är nödvändigt för att polisåtgärden tryggt skall kunna vidtas eller sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som skall gripas eller skyddas. Den polisman som fattat beslut om teknisk observation skall enligt 32 § 2 mom. polislagen då omedelbart underrätta en polisman som hör till befälet om åtgärden, men enligt 33 § 2 mom. polislagen behöver inte något meddelande om teknisk observation lämnas efter att åtgärden avslutats. Att hålla en frihetsberövad i förvar hos polisen utgör inte en i 31 § 3 mom. polislagen avsedd enskild polisåtgärd och därför kan bestämmelserna i 31 § polislagen inte tillämpas på övervakning av frihetsberövade i polisens förvaringslokaler. Teknisk observation som utförs med stöd av detta lagrum förutsätter dessutom alltid att det från fall till fall görs en bedömning av huruvida villkoren för observation är uppfyllda.

Det finns inga uttryckliga bestämmelser i lag om användningen av teknisk apparatur vid övervakningen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler. Övervakningen av frihetsberövade regleras i 2 § lagen om rannsakningsfängelse som således också gäller teknisk övervakning i förvaringslokalerna. Enligt denna paragraf får en frihetsberövad persons frihet begränsas endast i den mån syftet med den åtgärd som riktats mot friheten, hans säkra förvarande i förvaringslokalen och ordningens upprätthållande kräver.

Enligt 5 § lagen om behandling av berusade skall en berusad som är tagen i förvar i mån av möjlighet hållas under

observation under den tid förvaret varar. Denna bestämmelse har tolkats så att den möjliggör att personer som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen på grund av berusning övervakas med hjälp av videoövervakning och annan teknisk övervakning. Andra frihetsberövade än de som gripits på grund av berusning med stöd av 11 § 1 mom. polislagen i syfte att skydda dem har i allmänhet inte övervakats med hjälp av sådan videoövervakning som grundar sig på bildöverföring. Vid övervakningen av andra frihetsberövade har man dock använt sådana högtalartelefonsystem som grundar sig på ljudöverföring.

På glest befolkade områden måste de frihetsberövade som gripits av polisen antingen transporteras långa sträckor till förvaringslokaler vid polisstationer som är bemannade dygnet runt eller placeras i förvaringslokalen på den ort där de gripits. I det senare fallet utförs övervakningen av den frihetsberövade ofta av områdets enda polispatrull. Om den patrull som övervakar en frihetsberövad får ett polisuppdrag som måste utföras omedelbart, måste den frihetsberövade lämnas utan övervakning i polisens förvaringslokal och ofta också utan möjlighet att kunna kontakta den tjänsteman som övervakar honom eller henne. Den frihetsberövade kan under dessa omständigheter bli tvungen att vara utan övervakning i flera timmar. En dylik situation är inte godtagbar med tanke på de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter och inte heller med tanke på polispersonalens rättsskydd. Vid polisrättningarna på vissa glest befolkade områden finns det också en väktartjänst, men väktaren arbetar enligt på förhand överenskomna arbetspass. Därför är situationen ofta den att väktaren inte är i tjänst när det finns en frihetsberövad i den förvaringslokal som väktaren har till uppgift att övervaka.

Av orsaker som är förknippade med statens ekonomiska situation har det under 1990-talet riktats sparkrav också mot utgifterna för polisverksamheten, vilket har inverkat både på antalet anställda vid polisen och på verksamhetsanslagen. Storleken av de

resurser som står till polisens förfogande har inverkat på polisens möjligheter att uppfylla medborgarnas förväntningar gällande servicen. Då polisen måste övervaka de frihetsberövade enbart med hjälp av personlig närövervakning, binds polisens resurser vid denna uppgift och polisen har i motsvarande mån varit tvungen att skära ner den förebyggande verksamheten.

För att man skall kunna säkerställa att de polisuppdrag som måste utföras omedelbart utförs inom en skäligen tid, har polisens larmfunktioner genom lagen om nödcentraler (157/2001) koncentrerats till nödcentralerna. Personal som tidigare varit bunden vid dejoureringsuppdrag har därigenom kunnat frigöras till förebyggande patrullering och till att utföra larmuppdrag. Övervakningen av frihetsberövade och i synnerhet övervakningen av personer som gripits på grund av berusning har dock också efter reformen i praktiken sysselsatt patruller som annars kunde utnyttjas för förebyggande verksamhet.

Då de frihetsberövade måste transporteras till polisstationer med bemanning dygnet runt är den patrull som sköter transporten i värsta fall bunden av uppdraget i flera timmar och området lämnas under denna tid utan utryckningspatrull. Under ett försök med videoövervakning mellan Sotkamo och Kajana registrerade man de larmuppdrag som polisen i Sotkamo fick samt de tidpunkter vid vilka berusade greps. Om man hade varit tvungen att transportera de gripna till polisstationen i Kajana som är bemannad dygnet runt, hade det under denna tid uppstått avsevärda dröjsmål i fråga om de larmuppdrag som inkom under denna tid. Eftersom uppdragen kolliderade med varandra, hade det i fråga om 35 uppdrag förorsakats ett dröjsmål på 0,5-1,5 timme. I genomsnitt hade tiden för polisens aktionsberedskap i fråga om alla uppdrag inom området försämrats från 12 minuter till 18 minuter. Tiden för aktionsberedskap är den tid det tar från att en anmälan gjorts till polisen till det att en patrull anländer till platsen. Avståndet mellan polisstationerna i Sotkamo och i Kajana är bara 38 kilometer, så förändringen i tiden för aktionsberedskap kan betraktas som anmärkningsvärd.

Vid försöket med distansövervakning i Sotkamo innefattade distansövervakningssystemet överföring av bild och ljud från förvaringslokalen till övervakningsstället, rörelsedetektorer som installerats i förvaringsrummen, passagekontroll vid ytterdörrarna och elektroniska lås samt brandvarnare. Med hjälp av distansövervakningssystemet övervakade man två celler som användes för förvaring av berusade vid polisstationen i Sotkamo. Konstruktionskostnaderna för distansövervakningssystemet var sammanlagt 109 000 mark, dvs. ungefär 18 300 euro. Kostnaderna för informationsöverföring var vid försökets begynnelsekedje 1 450 mark, dvs. 240 euro per månad. För närvarande sker informationsöverföringen med hjälp av myndigheternas datanät, så användningen av distansövervakningssystemet förorsakar inte några betydande kostnader i fråga om informationsöverföring.

I samband med distansövervakningsförsöket använde man under en sex månader lång period två väktare, en ordinarie väktare med 90 procents arbetstid och en person med 75 procents arbetstid som avlönats med sysselsättningsmedel. Kostnaderna för personlig närövervakning av personer tagna i förvar var under den sex månader långa försöksperioden sammanlagt 129 522 mark, dvs. ungefär 21 784 euro. Om övervakningen hade utförts som distansövervakning, hade man under sex månader kunnat spara 120 825 mark, dvs. ungefär 20 321 euro av kostnaderna för personlig närövervakning. Inrikesministeriet har beviljat ungefär 150 000 mark, dvs. ungefär 25 000 euro, för utveckling av datorprogram i samband med ett fortsatt projekt som inletts år 1997. Distansövervakningen har möjliggjort att en väktartjänst har kunnat överföras från Sotkamo till Kajana, vilket enligt en uppskattning gjord vid polisnärheten i Kajana härad för lönekostnadernas del medför en årlig inbesparing på ungefär 200 000 mark, dvs. ungefär 34 000 euro.

I förvaringslokalerna vid polisnärheten i Vanda härad har man genomfört ett försök kallat Static Charge Sensitive Bed (SCSB). Syftet med detta försök var att utreda

sömn madrass metodens lämplighet vid övervakningen av hälsotillståndet hos berusade personer som hålls i förvar i polisens lokaler. Med SCSB-metoden har man samlat in uppgifter om de berusades vitala livsfunktioner, dvs. hjärtverksamhet, andning och rörelser. På grundval av de erhållna uppgifterna har man försökt förhindra en kritisk, alltför djup medvetlöshet och en avmattning av de vitala livsfunktionerna till en livsfarlig nivå.

Enligt slutrapporten för SCSB-försöket kunde livsfunktionerna hos en person som hålls i förvar i polisens lokaler väl övervakas med SCSB-metoden. Faktorer som utgör hot mot de vitala livsfunktionerna, såsom en alltför stor sänkning av hjärtfrekvensen, kunde utlösa ett larm. På basis av försöket har man ansett det sannolikt att säkerheten kunde förbättras genom att SCSB-metoden används under förvaringen i polisens förvaringslokaler.

Vid SCSB-försöket har man försökt avbilda de genomsnittliga livsfunktionerna hos en berusad under en natt i förvaringslokalen och jämföra hur de avvikelser i livsfunktionerna som framträder hos de berusade skiljer sig från denna normala modell för tillnyktring. I försökets slutrapport har man konstaterat att det krävs särskild utbildning för att man skall kunna observera resultat som avviker från den normala modellen för tillnyktring och kunna förutse krissituationer. Man konstaterade också att ansvaret för dessa observationer inte kan vila enbart på polisnärhetens personal, fastän de anställda kunde utbildas för att lära sig att på basis av registreringarna konstatera numeriska avvikelser.

Väktarnas ställning

Ställningen för de väktare som hör till polisens personal har inte reglerats på lagnivå. Väktarna har varit tjänstemän som hört till polispersonalen och före den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2004 har deras befogenheter grundat sig på 3 kap. 8 § (621/1967) strafflagen (39/1889) och på de särskilda polisbefogenheter som inrikesministeriet med stöd av 8 § 1 mom. polislagen enskilt beviljat varje väktare. I

polisens tjänst finns det för närvarande ungefär 400 överväktare och väktare, av vilka ungefär 350 personer innehar en ordinarie tjänst. Den lagstiftning som reglerar ställningen och befogenheterna för de väktare som hör till polispersonalen har historiskt sett varit sparsam.

Strafflagens 3 kap. 8 § (621/1967) har ändrats genom en lag om ändring av strafflagen (515/2003) som trädde i kraft den 1 januari 2004. Då ströks den uttryckliga bestämmelsen enligt vilken väktare i tjänst hos polisen hade rätt att använda maktmedel. Samtidigt intogs i gällande 15 a § (522/2003) lagen om rannsakningsfängelse en hänvisningsbestämmelse till 2 kap. 11 b § (521/2003) lagen om verkställighet av straff. I det nämnda lagrummet regleras väktares rätt att använda maktmedel om en fånge försöker fly eller gör motstånd.

Med hänsyn till att lagen om verkställighet av straff skall tillämpas på avtjänande av fängelsestraff och förvandlingsstraff för böter och att lagen om rannsakningsfängelse i enlighet med dess 19 § bara i tillämpliga delar lämpar sig för behandling av anhållna och gripna kan det konstateras att tillämpningsområdet för den nämnda hänvisningsbestämmelsen är i viss mån obestämt. I förarbetena till lagen (RP 44/2002 rd) har det inte tydligt tagits

ställning till om avsikten är att hänvisningsbestämmelsen i lagen om rannsakningsfängelse skall lämpa sig även för användning av maktmedel när det är fråga om personer som ansvarar för vaktandet av anhållna och gripna. Det är däremot klart att utgångspunkten är att 2 kap. 18 b § lagen om verkställighet av straff lämpar sig bara för anställda inom fängsvårdsväsendet. Enligt förarbetena är det dock också möjligt att förespråka en tolkning enligt vilken avsikten är att hänvisningsbestämmelsen i 15 a § lagen om rannsakningsfängelse skall lämpa sig enbart i fråga om häktade, eftersom det i motiveringen till paragrafen bara talas om tillämpningen på häktade, trots att det är fråga om den enda allmänna bestämmelse på lagnivå som reglerar behandlingen av anhållna och gripna.

I gällande 4 kap. 6 § 1 mom. strafflagen, vilket gäller användning maktmedel, förutsätts att i fråga om rätten att använda maktmedel för utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan därmed jämförbar uppgift föreskrivs särskilt genom lag. Efter den nämnda ändringen av strafflagen har det inte på lagnivå funnits någon uttrycklig allmän bestämmelse om rätten att använda maktmedel för väktare i tjänst hos polisen.

Tabell 9. Antalet ordinarie väktare i polisens tjänst i mars 2001

Ämbetsverk	Män	Kvinnor	Sammanlagt	%, hela landet
Södra Finlands län	76	8	84	24,3
Västra Finlands län	113	2	115	33,3
Östra Finlands län	41	0	41	11,9
Uleåborgs län	21	2	23	6,7
Lapplands län	14	0	14	4,0
Helsingfors	54	14	68	19,7
Sammanlagt	319	26	345	100,0

I 6 a § (315/2001 och 106/2002) polislagen ingår bestämmelser gällande väktare. Enligt

denna paragraf skall en överväktare och en väktare vid tjänsteutövning bära uniform, om

inte uppdragets art eller karaktär kräver något annat. Bestämmelser om väktarnas uniform ingår i inrikesministeriets förordning om polisens uniform (482/2001).

Inrikesministeriet har med stöd av 4 § polisförvaltningslagen (110/1992) och 52 § polislagen den 15 maj 1997 meddelat en anvisning om väktares uppgifter, befogenheter och tjänstemärke (7/011/97). Enligt anvisningen hör det till väktarens uppgifter att upprätthålla ordning och säkerhet inom den polisens fastigheter och områden där väktaren har sitt verksamhetsställe samt att övervaka och bevaka anhållna, berusade och personer som av annan anledning hålls i förvar hos polisen. Väktarna skall utföra granskning av personer som hålls i förvar i polisens lokaler och vid granskningen frånta dem farliga föremål och ämnen. Väktarna skall dessutom utföra de uppgifter som föreskrivits polisen i egenskap av myndighet i förordningen om fångforsling (165/1954) samt de uppgifter som anges i inrikesministeriets beslut innefattande reglemente för fångförare (272/1954).

Enligt anvisningen kan man i arbetsordningen för polisinrättningen i häradet också föreskriva att väktaren skall ha som uppgift att vid en domstol bevaka personer som polisen gripit, anhållit eller häktat. En väktare kan också sköta bevakningen av personer som förts till sjukhus eller till någon annan plats, samt utföra övriga i arbetsordningen angivna eller särskilt föreskrivna bevaknings- och ledsagaruppgifter. En väktare kan på befallning av en polisman som tillhör befålet fungera som garant för transporten när polisen ger i 31 § mentalvårdslagen (1116/1990) avsedd handräckning då en person transporteras till en sjukvårdsenhet. Väktaren kan fungera som förhørs- och förrättningsvittne samt på uppdrag av polisenhetens befäl utföra övriga uppgifter som annars hör till polisen men som inte kräver polisbefogenheter.

Enligt anvisningen kan en väktare med stöd av 17 § lagen om polisens personregister (509/1995), som numera upphävts, kontrollera de uppgifter som anges i 2 kap. 2 § 3 punkten förordningen om polisens personregister (1116/1995) för de personers

del som tagits i förvar i berusat tillstånd. I arbetsordningen för en enhet kan man föreskriva att väktaren får utföra sådan kontroll av uppgifter också för anhållna och gripna personers del. Om ett oförutsett skyddsbehov förutsätter det, kan en väktare bistå polisen om väktaren har de befogenheter och rättigheter som krävs. Arbetspassen får dock inte fördelas så att en väktare utnyttjas i uppgifter som förutsätter polisbefogenheter eller polisutbildning.

Enligt anvisningen är det väktarens särskilda uppgift att verkställa stämningar och andra delgivningar. Väktaren skall ges ett skriftligt förordnande angående skötseln av dessa uppgifter. I samband med delgivningen av ett straffyrkande kan väktaren på uppdrag av polisen uppteckna delgivningsmottagarens yttrande om huruvida han eller hon erkänner eller bestrider saken, samt uppteckna sådana yttranden i saken som avses i 3 a § förordningen om stämningsmän (506/1986). Väktaren kan efter att ha avlagt en sådan examen som berättigar till att framföra ett polisfordon fungera som förare av ett polisfordon då väktaren utför ledsagaruppgifter.

Om väktarna möter motstånd i sitt tjänsteuppdrag eller i samband med att de bistår polisen, har väktarna enligt anvisningen rätt att använda maktmedel på det sätt som avses i de numera upphävda 3 kap. 6 och 8 § strafflagen samt 46 § och 27 § 3 mom. polislagen. Väktarna har samma befogenheter, inklusive de polisbefogenheter som de beviljats med stöd av 8 § polislagen, även när de utanför sitt verksamhetsområde utför sådana ledsagar- eller bevakningsuppdrag som hör till deras uppgifter. Polisenhetens chef fattar beslut om vilka maktmedelsredskap väktarna utrustas med. För att en väktare skall få bära skjutvapen eller gasvapen förutsätts utbildning i fråga om användningen av vapnet. En väktare som klarat av nivåprovet kan ges ett tjänstevapen.

Enligt anvisningen skall polischefen i häradet för väktarens del anhålla om de polisbefogenheter som anges i 8 § polislagen, om väktaren förordnas sköta uppgifter som innefattar utredning av identitet eller

upptagande av signalement i fråga om personer som skall hållas i förvar i polisens lokaler.

Inrikesministeriet har beviljat de väktare som tjänstgör vid polisen särskilda polisbefogenheter om väktarna vid skötseln av sina uppgifter behöver polisbefogenheter. Till de särskilda befogenheter som beviljats väktarna hör t.ex. befogenheter som gäller utförandet av summarisk förundersökning enligt 44 § förundersökningslagen, utredning av identitet enligt 10 § 1 mom. polislagen, gripande av en efterlyst person enligt 12 § polislagen, skydd av hemfrid enligt 14 § 1 och 2 mom. polislagen, skydd mot brott och störande beteende enligt 20 § 1 och 2 mom. polislagen, säkerhetsvisitation enligt 22 § polislagen, användning av maktmedel enligt 27 § polislagen, sådan handräckning vid transporter som enligt 40 § polislagen ges med stöd av 31 § mentalvårdslagen samt sådant upptagande av signalement som avses i 6 kap. 4 § tvångsmedelslagen. De särskilda polisbefogenheter som har beviljats har varit geografiskt och tidsmässigt begränsade. Inrikesministeriets anvisning om väktares uppgifter, befogenheter och tjänstemärke har minskat behovet av att an hålla om särskilda polisbefogenheter.

Personer i förvar hos gränsbevakningsväsendet

Gränsbevakningsväsendet har sammanlagt 20 förvaringslokaler i vilka frihetsberövade kan hållas i förvar. Lokalerna finns vid gränsöverskridningsställena i Helsingfors södra och västra hamn (5), Imatra (2), Niirala (2), Nuijamaa (2), Salla (2), Vaalimaa (2) och Vartius (2). Dessutom finns det i samband med Näätäms, Raja-Jooseppi och Siilastupa gränsbevakningsstationer lokaler som lämpar sig för förvaring av frihetsberövade personer.

En del av gränsbevakningsväsendets lokaler används gemensamt med tullen. På många orter har gränsbevakningsväsendet möjlighet att på ett naturligt sätt utnyttja de förvaringslokaler som upprätthålls av polisen. Detta gäller i synnerhet vid kustområdet samt i sydöstra Finland. I glesbygden har gränsbevakningsväsendet ett

större behov av egna förvaringslokaler.

Gränsbevakningsväsendets förvaringslokaler har uppskattningsvis under år 2002 använts hundratals gånger. I allmänhet har förvaringarna varit kortvariga, men ställvis har det också funnits behov av att hålla personer i förvar över natten, särskilt på orter där polisens motsvarande lokaler ligger på långt avstånd.

Det har inte förts någon särskild statistik över grunden för gripandet för de personers del som hållits i förvar i gränsbevakningsväsendets lokaler, så några exakta siffror angående detta finns inte att tillgå. Personerna har utgjorts av bl.a. efterlysta, personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen, resenärer med förfalskade resehandlingar, arrangörer av olaglig invandring samt personer vilkas identitet har varit oklar. Grunden för gripandet har då i allmänhet varit oklarheter som uppdragats i samband med tull- eller gränskontroller. En betydande del har också utgjorts av personer som misstänkts för rattfylleri. T.ex. Sydöstra Finlands gränsbevakningssektion lade under år 2002 märke till 508 efterlysta, av vilka dock endast en liten del var sådana som ovillkorligen skulle gripas. Alla personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen har placerats i polisens förvaringslokaler, också efter att man fr.o.m. 1.1.2003 vid gränsbevakningsväsendet börjat fatta beslut om tagande i förvar i enlighet med utlänningslagen.

Gränsbevakningsväsendets förvaringslokaler har inte enbart använts för förvaring av frihetsberövade personer. Tidvis har man varit tvungen att utnyttja lokalerna kortvarigt t.ex. i väntan på verkställighet av avvísingsbeslut i fråga om passagerare som uppträder störande eller vid utförandet av inrese- eller utresekontroll.

Gränsbevakningsväsendets förvaringslokaler är något varierande i fråga om skick och utrustning. En del av lokalerna är snygga och moderna lokaler med kameraövervakning. En del av lokalerna är däremot små och lämpar sig för förvaring av endast en person. I dessa lokaler har förvaringarna varit kortvariga. Dessa lokaler saknar i regel kameraövervakning, men de är

placerade i den omedelbara närheten av dejoureringsstället eller ett motsvarande ställe. Många lokaler saknar t.ex. toaletter och tvättrum och är inte utrustade för boende. Alla förvaringslokaler är inte försedda med någon larmanordning med hjälp av vilken man vid behov kunde få kontakt med den gränsbevakningsman som övervakar förvaringslokalen.

Personer i förvar hos en tullmyndighet

Vid gränsbevakningsstationerna i Imatra, Vaalimaa, Niirala, Salla, Raja-Jooseppi och Vartius, vilka ligger vid östgränsen, har tullmyndigheterna förvaringslokaler där personer som anhållits och gripits av tullmyndigheterna hålls i förvar. Lokalerna innehas gemensamt med gränsbevakningsväsendet.

Tullmyndigheterna har inte någon annanstans i Finland lokaler som är avsedda för förvaring av personer. Personer som gripits t.ex. av tullmyndigheten i Helsingfors förs därför omedelbart till polisen för förvaring om de inte frigges. År 2002 anhöll tullmyndigheterna 366 personer och grep 533 personer.

I de flesta fall hålls personer som gripits av en tullmyndighet i förvar i tullens lokaler endast en mycket kort tid, högst några timmar, varefter de antingen anhålls och flyttas till polisens lokaler eller frigges. Tullmyndigheterna håller inte häktade personer i förvar.

Personer i förvar hos försvarsmakten

Vid försvarsmakten är garnisonens högvakt den primära förvaringsplatsen för frihetsberövade. Förvaring baserar sig på militära disciplinlagen (331/1983), som gäller personer på vilka tillämpas bestämmelserna om militära brott i 45 kap. strafflagen. De viktigaste persongrupper som står som föremål för tillämpningen är de som innehar en militär tjänst vid försvarsmakten och de som fullgör sin värnplikt.

I 21 § militära disciplinlagen sägs att gripen, anhållen eller häktad person förvaras i högvakt eller eljest under militärmyndighets uppsikt eller i allmänt fängelse eller på annan

förvaringsplats. År 2002 rörde sig antalet gripna kring 300 och antalet anhållna under 20. År 2002 hölls en häktad person i förvar.

Placeringen av personer som har tagits i förvar med stöd av utlänningslagen

Enligt 123 § 2 mom. den i kraft varande utlänningslagen (301/2004) skall en utlänningslag som tagits i förvar med stöd av 121 § utlänningslagen så snart som möjligt placeras i en sådan särskild förvarsenhet som är reserverad för förvaring av utlänningslag. En utlänningslag kan dock enligt 123 § 3 mom. (301/2004) placeras i polisens häkteslokaler, om förvarsenheterna tillfälligt är fullsatta eller om utlänningslag tas i förvar långt från den närmaste förvarsenheten, varvid förvaret får vara högst fyra dygn. Enligt 123 § 1 mom. 301/2004) fattas beslutet om förvar av en tjänsteman inom befälet vid polisnärheten i häradet, centralkriminalpolisen, skyddspolisen eller rörliga polisen. Ett beslut om kortvarigt förvar som varar högst 48 timmar kan också fattas av avdelningschefen för rättsavdelningen vid gränsbevakningsväsendet, en gränsbevakningsman med minst majors grad, områdeschefen vid gräns- eller sjöbevakningssektionen eller chefen vid gränskontrollavdelningen. Efter lagens ikraftträdande har man i de fall där en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet har fattat beslut om kortvarigt förvar av en utlänningslag alltid varit tvungen att transportera den utlänningslag som tagits i förvar till polisens häkteslokaler.

I regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränssonen (RP 6/2005 rd) ingår bl.a. förslag till ändring av utlänningslagen. Utlänningslagens 123 § föreslås ändras så att en utlänningslag som tagits i förvar kan placeras även i gränsbevakningsväsendets häkteslokaler för högst 48 timmar.

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

2.2.1. *Internationella fördrag och rekommendationer*

Internationella konventioner. Flera av de konventioner om de mänskliga rättigheterna som Finland ratificerat innehåller artiklar som är av betydelse med tanke på behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler. De internationella konventioner som är förpliktande för Finlands del kan i huvudsak indelas i konventioner som har antagits inom Förenta Nationerna eller inom Europarådet. Viktiga konventioner är den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som antogs inom Förenta Nationerna år 1966 (FördrS 7—8/1976) och Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, nedan Europeiska människorättskonventionen. Finland har ratificerat

Europeiska människorättskonventionen år 1990 (FördrS 16—17/1990). Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning som antogs inom Förenta Nationerna år 1984 (FördrS 59—60/1989) och Europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 16—17/1991) är också gällande i Finland. Bindande bestämmelser angående minderåriga frihetsberövade ingår också i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59—60/1991) som för Finlands del har trätt i kraft i juli 1991.

Artikel 7 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter förbjuder tortyr samt grym, omänsklig och förnedrande behandling. Var och en som berövats sin frihet skall enligt artikel 10 behandlas humant och med aktning för människans inneboende värde. I artikel 10.2 a ingår en princip som är viktig med tanke på behandlingen av häktade, anhållna och gripna, enligt vilken man vid behandlingen av dessa personer skall ta hänsyn till deras egenskap av icke dömda personer. Denna oskuldprincip kompletteras av specialbestämmelsen angående unga åtalade i artikel 10.2 b, enligt vilken åtalade unga

personer skall hållas åtskilda från vuxna. Finland har gjort ett förbehåll i fråga om artikel 10.2 b gällande skyldigheten att hålla unga åtalade åtskilda från vuxna. Detta förbehåll gäller fortfarande.

Artikel 14 innehåller bestämmelser om domstolsbehandlingen vid brottmål och om minimigarantierna för åtalade. Av de personer som hålls i förvar hos polisen är det framför allt de anhållna och häktade som berörs av dessa bestämmelser. Den åtalade skall underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom samt ges tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar och kunna rådgöra med ett rättegångsbiträde som han själv utsett. Den åtalade har rätt att vara närvarande vid domstolen och försvara sig personligen eller genom ett rättegångsbiträde som han utsett.

Artikel 9 gäller skydd för personlig frihet och integritet. De frihetsberövade har också, i likhet med alla andra människor, garanterats de övriga rättigheter som tryggas i konventionen, såsom rätt till privatliv (artikel 17), tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet (artikel 18), yttrandefrihet (artikel 19), mötesfrihet (artikel 21), föreningsfrihet (artikel 22) och skydd för familjelivet (artikel 23). För de frihetsberövades del kan dessa rättigheter dock inskränkas i den nationella lagstiftningen på ett sådant sätt som enligt konventionen är acceptabelt.

De viktigaste artiklarna i Europeiska människorättskonventionen som hör samman med frihetsberövande är artiklarna 3, 5 och 6. Enligt artikel 3 får ingen utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Den som berövats sin frihet skall enligt artikel 5 snarast möjligt och på ett språk som han förstår underrättas om skälen för frihetsberövandet och om varje eventuell anklagelse mot honom. Artikel 6 motsvarar i sak till stora delar artikel 14 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. De mänskliga rättigheter som avses i de övriga artiklarna i människorättskonventionen är för de frihetsberövades del tryggade på samma sätt som för andra människors del.

Finland har i anslutning till båda konventionerna förklarat att staten godkänner

individuell besvärsmått. De frihetsberövade kan således anföra besvär över sin behandling både hos kommissionen för de mänskliga rättigheterna som inrättats genom konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och hos den domstol för de mänskliga rättigheterna som inrättats genom tilläggsprotokoll nr 11 till Europeiska människorättskonventionen. Enligt artikel 34 i Europeiska människorättskonventionen får konventionsstaterna inte på något sätt förhindra att denna rättighet effektivt utövas.

Artikel 8 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och artikel 4 i Europeiska människorättskonventionen innehåller ett förbud mot tvångsarbete. Detta förbud utgör dock inte hinder för sådant arbete som i allmänhet förordnas i samband med frihetsberövandet i enlighet med bestämmelserna i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter eller Europeiska människorättskonventionen.

Enligt artikel 37 i konventionen om barnets rättigheter skall varje frihetsberövat barn hållas åtskilt från vuxna, om det inte anses vara till barnets bästa att inte göra detta. Barnet skall också, utom i undantagsfall, ha rätt att hålla kontakt med sin familj genom brevväxling och besök. De bestämmelser om förfarandet vid förundersökning och rättegång som ingår i artikel 40 i konventionen om barnets rättigheter motsvarar de bestämmelser som ingår i artikel 14 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och i artikel 6 i Europeiska människorättskonventionen.

Enligt artikel 36 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser (FördrS 49—50/1980) skall den mottagande statens myndigheter utan dröjsmål underrätta den sändande statens konsulat om en medborgare i den sändande staten har anhållits eller av någon annan anledning berövats friheten inom den mottagande staten, om den frihetsberövade själv så begär. Alla försändelser som den som anhållits eller av någon annan anledning berövats friheten riktar till konsulatet skall avsändas utan dröjsmål. Den myndighet som berövat personen friheten och andra myndigheter som håller personen i förvar skall utan dröjsmål underrätta den berörde om hans rättigheter.

Internationella rekommendationer. De mest betydelsefulla internationella rekommendationerna gällande behandlingen av frihetsberövade har utarbetats inom Förenta Nationerna och inom Europarådet. De viktigaste internationella rekommendationerna som gäller behandlingen av häktade, anhållna och gripna är minimireglerna för behandling av fångar som antogs av Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råd den 31 juli 1957 och de Europeiska fängelsereglerna som antogs av Europarådets ministerkommitté den 12 februari 1987 (R(87)3). Rekommendationer som är viktiga med tanke på behandlingen av frihetsberövade är också de grundläggande principerna för behandling av fångar (45/111) som antogs av Förenta Nationernas generalförsamling den 14 december 1990, de grundläggande principerna för skydd av frihetsberövade (43/173) som antogs den 9 december 1988 och minimistandardreglerna för rättskipning rörande ungdomsbrottslighet (Beijing-reglerna) som antogs den 29 november 1985. De viktigaste rekommendationerna som antagits inom Europarådet är rekommendationen om häktade (R(80)11) och rekommendationen om fängelsepersonalens ställning och utbildning (R(66)26).

Förenta Nationernas minimiregler för behandling av fångar och Europarådets fängelseregler innehåller detaljerade bestämmelser om gruppindelning av de frihetsberövade, om de frihetsberövades inkvartering, hygien, klädsel, kost, motion, hälsovård, disciplin och bestraffning, om underrättelser till de frihetsberövade, kontakter med yttvärlden, egendom, förflyttning, personal, granskningar och om de frihetsberövades arbete och utbildning. Fastän reglerna i första hand har utarbetats med tanke på fångar som avtjänar straff, innehåller de också specialbestämmelser som gäller behandlingen av häktade, anhållna och gripna.

I de internationella konventionerna betonas oskuldspresumtionens betydelse när häktade, anhållna och gripna i fråga om sin ställning och behandling jämförs med fångar som avtjänar straff. Oskuldspresumtionens

innehåll klagas av de minimirättigheter som garanterats den åtalade, såsom rätten att bli underrättad om anklagelsernas innebörd, rätten att åtnjuta tillräcklig tid för att förbereda sitt försvar, rätten att försvara sig personligen eller genom ett rättegångsbiträde som den åtalade själv har utsett, rätten att förhöra vittnen samt rätten att utan kostnad bistås av en tolk om den åtalade inte förstår det språk som används i domstolen. Dessa minimirättigheter hör nära samman med förundersökningen och rättegången i brottmål och de är tryggade i tvångsmedelslagen, förundersökningslagen och lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Enligt Förenta Nationernas minimiregler skall en person som med anledning av åtal har anhållits eller häktats och som hålls i förvar hos polisen eller i häkte, men vars mål inte ännu har prövats vid en domstol och som inte ännu är dömd, betraktas som en icke dömd fånge (regel 84). Vid behandlingen av häktade och anhållna skall man inte använda fler begränsningar än vad som är nödvändigt med tanke på bestraffningsförfarandet och säkerheten i anstalten.

Enligt minimireglerna skall olika grupper av frihetsberövade hållas i skilda anstalter eller i olika delar av förvaringslokalen. Indelningen skall ske enligt den frihetsberövades kön, ålder, omfattningen av den frihetsberövades straffregister, den lagliga grunden för frihetsberövandet eller behovet av vård. I en förvaringslokal där det finns både män och kvinnor skall avdelningen för kvinnor vara fullständigt avskild. De personer som berövats friheten av civilrättsliga skäl skall hållas åtskilda från personer som berövats friheten av straffrättsliga skäl, unga frihetsberövade skall hållas åtskilda från vuxna frihetsberövade och icke dömda frihetsberövade skall hållas åtskilda från fångar som avtjänar straff (regel 8).

Enligt minimireglerna skall man i fråga om sådana icke dömda åtalade som omfattas av oskuldspresumtionen tillämpa det specialarrangemang som anges i reglerna 85—93 på ett sådant sätt att de bestämmelser som tryggar individens frihet inte kränks. Frihetsberövade skall hållas åtskilda från

dömda fångar och unga frihetsberövade skall hållas åtskilda från vuxna (regel 85). De frihetsberövade får, om de så önskar, på egen bekostnad skaffa sig kost utanför förvaringslokalen med hjälp av polispersonalen, familjen eller vänner, om det inte äventyrar ordningen i förvaringslokalen (regel 87). De frihetsberövade skall tillåtas använda egna kläder om de är rena och kan anses lämpliga (regel 88).

Enligt minimireglerna skall de frihetsberövade också på egen bekostnad tillåtas skaffa böcker, tidningar, skrivmaterial och övriga tillbehör för fritidssysselsättning som inte stör rättsprocessen eller säkerheten och ordningen i förvaringslokalen (regel 90). Den frihetsberövades egen läkare och tandläkare skall tillåtas besöka och vårda den frihetsberövade, om det finns en grundad anledning till det (regel 91). De frihetsberövade skall erbjudas möjlighet att arbeta, men det skall inte förutsättas av dem. Om de frihetsberövade arbetar, skall de betalas lön för arbetet (regel 89). De frihetsberövade skall utan dröjsmål tillåtas underrätta sin familj om gripandet och de skall ges skäliga möjligheter att hålla kontakt med sin familj och sina vänner. Kontakterna får begränsas och övervakas endast på det sätt som rättsprocessen och förvaringslokalens säkerhet och ordning kräver (regel 92). Den frihetsberövade får för anordnande av sitt försvar anhålla om att utan kostnad få tillgång till ett rättsbiträde samt få träffa sitt biträde för förberedelse av försvaret och för givande av konfidentiella anvisningar. Polisen får övervaka överläggningen på ett sådant sätt att överläggningen inte kan avlyssnas (regel 93).

Europarådets fängelseregler innehåller i stor utsträckning motsvarande rekommendationer som Förenta Nationernas minimiregler. Jämfört med minimireglerna för behandling av fångar innehåller regel 11 i Europarådets fängelseregler mer detaljerade bestämmelser om skyldigheten att hålla de frihetsberövade åtskilda. Då de frihetsberövade placeras i en förvaringslokal skall man ta hänsyn till den frihetsberövades juridiska och lagliga ställning som häktad, anhållen eller gripen, den särbehandling som

är påkallad på grund av vård och den frihetsberövades hälsotillstånd, kön och ålder. De frihetsberövade skall hållas åtskilda från dömda fångar, om inte den frihetsberövade själv samtycker till gemensam inkvartering eller gemensamma aktiviteter (regel 11).

Vid behandlingen av frihetsberövade får man enligt fängelsereglerna inte använda fler begränsningar än vad som är nödvändigt med tanke på bestraffningsförfarandet och säkerheten i förvaringslokalen (regel 91). Den frihetsberövade skall tillåtas hålla kontakt med sin familj och även med andra personer utanför förvaringslokalen (regel 92). För anordnande av sitt försvar skall de frihetsberövade tillåtas träffa det rättegångsbiträde de utsett. I synnerhet de frihetsberövade skall erbjudas gratis tolktjänster så att de skall kunna hålla kontakt med justitieförvaltningen och med sitt biträde. Överläggningar mellan de frihetsberövade och biträdet får övervakas på ett sådant sätt att överläggningarna inte kan avlyssnas (regel 93). De frihetsberövade skall få sova i egna separata rum (regel 94). Fängelsereglerna innehåller dessutom rekommendationer om användningen av egna kläder (regel 95), möjligheten att arbeta (regel 96), anskaffningen av litteratur och övriga tillbehör för fritidssysselsättning (regel 97) och möjligheten att träffa sin egen privatläkare eller tandläkare (regel 98).

Enligt minimistandardreglerna för rättskipning rörande ungdomsbrottslighet, dvs. Beijing-reglerna, skall unga förbrytare placeras åtskilda från vuxna frihetsberövade antingen i skilda anstalter eller på skilda avdelningar (reglerna 13 och 26).

Utlåtanden av tillsynsorganen för de mänskliga rättigheterna. Genom den Europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har man inrättat en kommitté vars uppgift enligt artikel 1 är att genom besök undersöka hur personer som berövats sin frihet behandlas. Kommittén för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) har gjort inspektionsbesök i Finland under åren 1992, 1998 och 2003. Kommittén har i sina inspektionsrapporter gett flera

rekommendationer om hur behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler borde utvecklas i Finland. För de häktades del har kommitténs rapporter behandlats i regeringens proposition med förslag till lagstiftning om verkställighet av fängelsestraff och häktning.

CPT har i sin rapport given den 12 mars 1999 påmint Finland om de krav som kommittén ställer på lokaler som används för förvaring av personer som anhållits eller gripits av polisen eller av gränsbevakningsväsendet. Cellerna skall vara rena och tillräckligt stora med avseende på det antal personer som förvaras i dem. Cellerna skall ha tillräcklig belysning, med vilket kommittén avser belysning som räcker till för läsning under andra tider än de som är avsedda för vila. Det rekommenderas också att cellerna skall nås av dagsljus och cellerna skall dessutom vara ventilerade. I cellerna skall det finnas en säng, en bänk eller någon annan motsvarande viloplats och de personer som hålls i förvar över natten skall få en ren madrass och ett rent täcke.

Enligt CPT skall de personer som tagits i förvar ges möjlighet att utträta sina naturliga behov och de skall ha tillgång till lämpliga tvättrum. De som tagits i förvar skall ges möjlighet att få dricksvatten och de skall få mat vid lämpliga tidpunkter, vilket innebär åtminstone en ordentlig måltid per dag. Personer som hålls i förvar i över 24 timmar skall förses med föremål som behövs för skötseln av den personliga hygienien samt i mån av möjlighet ges tillfälle till motion utomhus. Kommittén har också betonat att personer som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler under en längre tid, såsom häktade och personer som gripits med stöd av utlänningslagen, har rätt att förutsätta mer av förhållandena under förvaringen än personer som hålls i förvar en kort tid. Kommittén har betonat tre av de rättigheter som garanterats personer som tagits i förvar: rätten att underrätta en anhörig eller någon annan tredje person om sin situation, rätten att anlita ett rättegångsbiträde och rätten att anlita en läkare. Dessa rättigheter skall enligt kommittén gälla omedelbart fr.o.m. att frihetsberövandet inleds.

CPT har gett materiella rekommendationer

om behandlingen av frihetsberövade i sina rapporter CPT/Inf (92) 3, CPT/Inf (96) 21 och CPT/Inf (2002) 15. I dessa rapporter har kommittén, utöver de frågor som behandlats ovan i samband med frågorna gällande Finland, framfört flera allmänna rekommendationer om behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. I fråga om förvaring som sker i polisens lokaler har kommittén särskilt betonat att den person som är föremål för åtgärden har rätt att göra en underrättelse om frihetsberövandet till en utomstående som personen själv utsett, såsom en familjemedlem, en vän eller en konsulär beskickning. Kommittén har också betonat att personen har rätt att anlita ett rättsligt biträde samt rätt att, utöver de undersökningar som gjorts av en läkare som anlåtats av polismyndigheterna, anhålla om att bli undersökt av en läkare som personen i fråga själv valt. De som tas i förvar för att hållas i förvar i polisens lokaler skall snarast möjligt och på ett språk som de förstår underrättas om alla sina rättigheter, vilket skall ske omedelbart då frihetsberövandet inleds. Man skall också begära de frihetsberövades skriftliga bekräftelse på att de har blivit underrättade om sina rättigheter.

Enligt CPT:s uppfattning skulle det främja tryggheten av de frihetsberövades grundläggande rättsskyddsgarantier samt sannolikt underlätta polisens arbete, om det för varje frihetsberövads del skulle finnas ett enda heltäckande register. I detta register kunde man anteckna alla de faktorer som är förknippade med frihetsberövandet och de åtgärder som vidtagits med anledning av dem, såsom grunden och tiden för frihetsberövandet, underrättelsen om rättigheterna, tecken på skador eller psykisk sjukdom, när en släkting, den konsulära beskickningen eller en jurist har underrättats och när dessa har besökt den frihetsberövade, när den frihetsberövade har serverats mat, när den frihetsberövade har flyttats eller frigivits, osv. För flera frågor del, t.ex. gällande föremål som den frihetsberövade innehar, underrättelsen om rättigheterna, bruket av rättigheterna och avståndet från rättigheterna, bör man inhämta den frihetsberövades underskrift eller förklara

varför underskriften saknas. Den frihetsberövades rättsliga biträde skall beredas möjlighet att ta del av de uppgifter som har antecknats i registret.

CPT har ansett att det skulle vara viktigt att det finns ett oberoende system för behandlingen av de besvär som personer som hålls i förvar hos polisen anför angående sin behandling.

CPT har betonat att förvaringen i polisens lokaler är kortvarig och godtagit att man inte i fråga om polisens lokaler kan förutsätta lika goda yttre omständigheter som i fråga om lokaler som är avsedda för förvaring av frihetsberövade under en längre tid. Beträffande cellernas storlek har kommittén ansett det eftersträvansvärt att celler som används för förvaring av personer som berövats sin frihet under en längre tid än några timmar skall vara 7 kvadratmeter stora, att mellanrummet mellan väggarna skall vara minst 2 meter och att mellanrummet mellan taket och golvet skall vara 2,5 meter.

2.2.2. *Lagstiftningen i utlandet*

Sverige

Behandlingen av personer som häktats eller anhållits på grund av misstanke om brott regleras i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl. Regeringen har meddelat närmare föreskrifter gällande lagen genom förordningen (1976:376) om behandling av häktade och anhållna m.fl. Närmare föreskrifter om behandlingen av häktade i lokaler som fångvårdsverket ansvarar för har meddelats genom Centralmyndighetens föreskrifter i form av Häktesföreskrifter (KVVFS 1997:15). I fråga om de lokaler som polisens högsta ledning, Rikspolisstyrelsen, ansvarar för har Rikspolisstyrelsen meddelat närmare föreskrifter genom Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förvaring av personer i polisarrest (RPS FS 1995:1 FAP 102-1).

I 1 § lagen om behandling av häktade och anhållna m.fl. ingår den allmänna princip som gäller i fråga om frihetsberövandet. Den som är anhållen eller gripen får inte underkastas mer omfattande inskränkningar i

sin frihet än vad som påkallats av ändamålet med den åtgärd som riktats mot friheten samt av ordning och säkerhet. Den frihetsberövade skall behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I 2—2 c § ingår bestämmelser som gäller kroppsvisitation och kroppsbesiktning av den frihetsberövade samt kontroll av drogpåverkan. Enligt 3 § får en frihetsberövad, om han så önskar, vistas tillsammans med andra frihetsberövade. Gemensam vistelse tillåts dock inte, om den innebär fara från säkerhetssynpunkt eller fara för att brottsutredningen försvåras eller för att bevis undanröjs. Den gemensamma förvaringen och vistelsen tillsammans med andra frihetsberövade skall anordnas på ett sådant sätt att förbindelsen mellan frihetsberövade som kan antas påverka varandra i ett ärende förhindras.

Enligt 4 § skall en frihetsberövad ges hälso- och sjukvård och han kan vid behov flyttas utanför förvaringslokalen för vård. En frihetsberövad skall såvitt det är möjligt erbjudas arbete eller annan sysselsättning. En frihetsberövad skall enligt 5 § också beredas tillfälle att utföra arbete som han själv skaffat sig, om det kan ske utan olägenhet.

Enligt 6 § skall en frihetsberövad ges möjlighet att ta del av radio- och tv-program samt läsa tidningar. En frihetsberövad har rätt att skaffa sig litteratur och andra varor utanför förvaringslokalen. För en sådan persons del som är misstänkt för brott får dessa rättigheter inskränkas, om det är påkallat för att undvika att bevis undanröjs eller att brottsutredningen annars försvåras. En frihetsberövad får enligt 7 § inneha pengar och värdesaker i den mån det kan ske utan olägenhet, men han får inte inneha berusningsmedel. Enligt 8 § skall en frihetsberövad ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om det inte av synnerliga skäl hindras.

De frihetsberövades rätt till brevväxling med andra än de övervakande myndigheterna kan begränsas, men brev får enligt 9 § inte öppnas utan den frihetsberövades medgivande. Enligt 11 och 12 § har den frihetsberövade rätt att ta emot besök och rätt att per telefon stå i kontakt med personer utanför förvaringslokalen, om det inte medför fara för säkerheten eller fara för att

den som är misstänkt för brott undanröjer bevis eller försvårar brottsutredningen på något annat sätt. På samma grunder får besök övervakas och telefonsamtal avlyssnas. Som villkor för besök kan föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation. Den frihetsberövade kan enligt 13 § ges tillstånd att lämna förvaringslokalen endast för att besöka en närstående som är svårt sjuk, närvara vid en närståendes begravning eller i annat fall då synnerliga skäl föreligger. I 15 § ingår bestämmelser om beläggande av den frihetsberövade med fängsel.

Den lagstiftning som i Sverige är gällande i fråga om behandlingen av häktade och anhållna motsvarar, till de delar frågorna om behandlingen av dessa personer i Finland har reglerats på lag- och förordningsnivå, till väsentliga delar den lagstiftning som är gällande i Finland. Jämfört med den gällande lagstiftningen i Finland har man dock i lagen om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. tydligare angett de principer på basis av vilka de anhållnas och gripnas rättigheter får inskränkas.

Den grund för inskränkning av de frihetsberövades rättigheter som kan tillämpas för alla frihetsberövades del är avvärjandet av den fara för säkerheten som bruket av rättigheterna medför. För de personers del som berövats sin frihet på grund av misstanke om brott kan grunden för inskränkning av rättigheterna dessutom utgöras av trygghandet av intressena vid förundersökningen, dvs. bruket av en rättighet får inskränkas eller förbjudas om bruket av rättigheten medför fara för att bevis undanröjs eller för att brottsutredningen annars försvåras. Enligt den svenska systematiken omnämns dessa grunder uttryckligen i samband med varje rättighet som får inskränkas på de nämnda grunderna.

Ifall rätten att hålla kontakt med andra, för en sådan persons del som berövats sin frihet på grund av misstanke om brott, inskränks på grund av fara för att bevis undanröjs eller för att brottsutredningen annars försvåras, fattas beslutet om inskränkningen av undersökningsledaren eller av åklagaren. På yrkande av den frihetsberövade skall ett förbud som utfärdats av undersökningsledaren eller av åklagaren

underkastas domstolsprövning. Om en anhållen häktas, fattar domstolen på det sätt som anges i 24 kap. 5 a § rättegångsbalken beslut om huruvida den häktades kontakter utanför anstalten får begränsas. Om det senare uppdragas skäl till begränsning av den häktades kontakter utanför anstalten, kan åklagaren fatta beslut om begränsningen fastän domstolen inte skulle ha gett tillstånd till begränsning av kontakterna.

Förvaringslokalens förman fattar beslut om de frågor som gäller behandlingen av frihetsberövade, med undantag för de åtgärder angående vilka det meddelats särskilda föreskrifter. Den som utses till förman för en förvaringslokal skall vara en polisman som till rangen är minst kommissarie. Polismyndigheten kan förordna en annan tjänsteman som till rangen är minst inspektör eller som sköter en inspektörstjänst att avgöra sådana frågor som förvaringslokalens förman inte avgör.

Enligt polisens praxis kontrolleras tillståndet hos de personer som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler med femton minuters mellanrum. Kontrollbesöken antecknas i förvaringslokalens diarium.

Omhändertagandet av berusade regleras i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. Enligt 1 § har polisen rätt att omhänderta en person som anträffas så berusad av alkohol drycker eller något annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan. Polisen får dock inte på grund av berusning omhänderta en person som anträffas i sin egen eller någon annans bostad.

Omhändertagandet skall enligt 2 § utföras så att åtgärden inte orsakar den omhändertagne större olägenhet än vad som är oundvikligt och så att åtgärden inte väcker onödig uppmärksamhet. Om det med hänsyn till den omhändertagnes tillstånd behövs, skall han enligt 3 § så snart det kan ske undersökas av en läkare. Om den omhändertagne inte vårdas på sjukhus eller någon annan vårdinrättning och inte heller tas om hand på annat sätt eller annars kan frigges, får han enligt 4 § hållas kvar hos polisen. Den omhändertagne får också tas i förvar om det behövs med tanke på ordning

eller säkerhet.

Enligt 5 § skall en polisman som har fattat beslut om omhändertagande så skyndsamt som möjligt anmäla åtgärden till sin förman som omedelbart skall pröva beslutet. En omhändertagen skall enligt 6 § fortlöpande underkastas tillsyn och om hans tillstånd skulle ge anledning till det, skall han föras till sjukhus eller en läkare tillkallas så snart det kan ske. Den som är omhändertagen skall enligt 7 § så snart som möjligt underrättas om anledningen till omhändertagandet.

Om den omhändertagne bedöms vara i behov av hjälp från samhällets sida, skall polisen innan omhändertagandet upphör ge honom råd och upplysningar. Den omhändertagne skall frigges så snart det kan ske utan men för honom själv och när anledning till omhändertagandet inte längre föreligger. Frigivandet skall dock alltid äga rum senast inom åtta timmar efter omhändertagandet, om det inte uppenbarligen är förenligt med den omhändertagnes eget intresse att han får stanna kvar en kortare tid därutöver. Alkohol drycker och andra berusningsmedel samt föremål som är ägnade att användas för missbruk av narkotika, vilka påträffas hos den omhändertagne, skall enligt 8 § tas ifrån honom. Sådan egendom skall bevisligen förstöras, om inte särskilda skäl talar för att egendomen återställs efter frigivandet.

Om en person grips med stöd av 24 kap. rättegångsbalken, får han enligt 9 kap. lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. inte omhändertas. Om det finns skäl att omhänderta någon såväl med stöd av 13 § 2 mom. polislagen som med stöd av lagen om omhändertagande av berusade personer m.m., skall lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. tillämpas.

En ordningsvakt har enligt 10 § lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. samma rätt som en polisman att omhänderta en berusad person, om inte annat framgår av ordningsvaktens förordnande.

Norge

I Norge ingår bestämmelserna om anhållande i straffprocesslagen (Lov om

rettegangsmåten i straffesaker). I 171—176 § ingår bestämmelser om de förutsättningar under vilka domstolen, åklagaren, polisen eller någon annan person som ertappat gärningsmannen på bar gärning får anhålla den som är misstänkt för brott.

De anhållna skall enligt 177 § underrättas om vilket brott de misstänks för. Enligt 178 § skall anhållandet ske så hänsynsfullt som möjligt med beaktande av omständigheterna. Föremål som de anhållna kunde använda för att bruka våld eller för att fly skall tas ifrån dem. För eftersökande av sådana föremål får de anhållna granskas. Polisen skall enligt 180 § så snart som möjligt bereda den anhållne tillfälle att ge sitt utlåtande, på det sätt som anges närmare i 230, 232 och 233 §.

Åklagaren skall enligt 182 § göra en underrättelse om anhållandet till den anhållnes familjemedlem eller någon annan person som den anhållne utsett. Om åklagaren anser att frihetsberövandet skall fortgå för den anhållnes del, skall åklagaren enligt 183 § så snart som möjligt, och om möjligt inom ett dygn från anhållandet, vid domstol yrka på att den anhållne skall häktas. Enligt 186 § har den anhållne rätt till oövervakad skriftlig och muntlig kontakt med sin offentliga försvarare. I fråga om behandlingen av anhållna tillämpades enligt 186 § 3 mom. straffprocesslagen i övrigt bestämmelserna i 4 kap. lagen om verkställighet av straff.

Polisens befogenheter att ingripa i personers frihet på andra grunder än de som anges i straffprocesslagen regleras i polislagen (LOV 1995-08-04 nr 53: Lov om politiet). I 8 § anges de grunder på vilka polisen har rätt att gripa personer och hålla dem kvar i högst fyra timmar. Polisen har enligt 9 § polislagen rätt att gripa en person som på grund av berusning som förorsakats av alkohol eller av något annat berusningsmedel stör den allmänna ordningen eller orsakar fara för sig själv eller andra. Polisen har rätt att ta en person som gripits på grund av berusning i förvar. De berusade får inte hållas i förvar längre än vad som är nödvändigt och aldrig efter att de har tillnyktrat. De berusade får underkastas sådana medicinska undersökningar som är påkallade på grund av deras tillstånd.

Närmare föreskrifter om polisens befogenheter att gripa personer som stör den allmänna ordningen eller säkerheten har meddelats genom den tjänsteinstruktion för polisen som justitieministeriets polisavdelning har gett den 26 juni 1990 (FOR 1990-06-22 nr 3963: Almindelig tjensteinstruks for politiet). Polisen får enligt 9-1 § tjänsteinstruktionen för polisen gripa och ta en sådan person i förvar som på grund av berusning eller av någon annan anledning stör den allmänna ordningen eller stör andra, om polisen enligt lag eller allmän praxis har en sådan rättighet. Tagandet i förvar skall dessutom vara påkallat och försvarbart med hänsyn till störningens eller kränkningens art, den berördes ålder, möjligheterna att förhindra störningen på något annat sätt samt de övriga omständigheterna. En berusad person skall inte tas i förvar om den berusade har en bostad och antas kunna ta sig dit på egen hand utan att förorsaka ytterligare störning.

Enligt 9—2 § tjänsteinstruktionen för polisen skall både väktaren och den polisman som utfört gripandet undersöka den anhållnes hälsotillstånd och utreda om den anhållne behöver undersökas av en läkare eller av någon annan inom hälsovårdspersonalen. Om den anhållne är under 18 år, skall den anhållnes föräldrar eller vårdnadshavare underrättas. Om en utlänning tas i förvar eller på något annat sätt berövas friheten, skall utlänningen informeras om sin rätt att kräva att det behöriga konsulatet underrättas.

Personer som tas i förvar skall enligt 9—3 § tjänsteinstruktionen för polisen granskas. Pengar, värdeföremål, alkohol och andra berusningsmedel samt föremål med vilka personerna kunde skada sig själva eller andra skall tas ifrån dem. Enligt 9—4 § tjänsteinstruktionen för polisen skall de som tagits i förvar övervakas för förhindrande av olyckor. Om det är påkallat med hänsyn till hälsotillståndet hos den person som tagits i förvar, skall personen i fråga ges läkarvård. Beroende på tillståndet hos den som tagits i förvar och med hänsyn till omständigheterna i övrigt skall polisen se till att den som tagits i förvar förses med mat och dryck i enlighet med sina behov. Den som tagits i förvar skall tillses med en halv timmes mellanrum och

tillsynsbesöken skall antecknas i övervakningsdiariet.

Den som tagits i förvar skall enligt 9—5 § tjänsteinstruktionen för polisen frigges omedelbart när det inte längre föreligger någon grund för frihetsberövandet. Enligt 9—7 § tjänsteinstruktionen för polisen skall renhållningen av cellerna anordnas i enlighet med hälsovårdsmyndigheternas föreskrifter och så ofta som det behövs. De föreskrifter som ingår i 9 kap. tjänsteinstruktionen för polisen skall enligt 9—8 § tjänsteinstruktionen för polisen i tillämpliga delar iaktas också i fråga om behandlingen av personer som gripits av polisen på andra grunder.

Lagen om verkställighet av straff (lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv.) gavs den 18 maj 2001 och trädde i kraft den 1 mars 2002. I lagen finns bestämmelser om verkställighet av fängelsestraff, häktning, straffrättsliga specialpåföljder samt samhällstjänst. Lagen ersätter den lagstiftning om verkställighet av fängelsestraff som hade gällt i Norge i 40 år. Enligt detaljmotiveringen i den nya lagens förarbeten innefattar begreppet häktad som används i lagen både personer som förklarats häktade och personer som anhållits med stöd av straffprocesslagen. Lagen tillämpas således också på personer som polisen anhållit med stöd av straffprocesslagen.

De specialbestämmelser som gäller behandlingen av häktade och anhållna ingår i 4 kap. lagen om verkställighet av straff. Huvudregeln gällande behandlingen av häktade och anhållna ingår i 46 §, enligt vilken en häktad eller anhållen inte får bli föremål för strängare begränsningar än vad som är nödvändigt med avseende på syftet med anhållandet eller upprätthållandet av ordning och säkerhet inom anstalten. De skadliga följderna av frihetsberövandet skall i mån av möjlighet förhindras. Enligt 47 § skall den frihetsberövade placeras så nära sin hemort som det i praktiken är möjligt, om inte utredningstekniska skäl utgör hinder för det. En frihetsberövad får inte utan samtycke placeras i samma rum som en annan frihetsberövad. De frihetsberövade har enligt 49 § rätt att utföra arbete och delta i annan sysselsättning, men de är inte skyldiga att

delta i sådan verksamhet. De frihetsberövade kan dock förpliktas delta i renhållnings- och andra hushållssysslor vid anstalten. Enligt 50 § har den frihetsberövade rätt att använda egna pengar, om det inte stör ordningen eller säkerheten vid anstalten. Den frihetsberövade har enligt 51 § rätt att anlita sin egen läkare eller tandläkare, om det finns ett godtagbart skäl till det. Läkemedel skall dock ordineras i samråd med anstaltens sjukvårdspersonal.

I fråga om behandlingen av häktade och anhållna tillämpas enligt 52 § lagen om verkställighet av straff i regel samma bestämmelser som tillämpas på fångar som avtjänar fängelsestraff. På häktade och anhållna tillämpas dock inte bestämmelserna om avtjänande av straff i en särskild anstalt (12 §), överföring till ett fängelse med lindrigare restriktioner (15 §), avtjänande av fängelsestraff utanför fängelset (16 §), vistelse utanför fängelset (20 §), tillstånd att avlägsna sig (33 §), avbrott av avtjänandet av straff (35 §), uppställandet av villkor för tillstånd att avlägsna sig eller för avbrott av avtjänandet av straff (36 §) eller bestämmelserna om villkorlig frigivning (41—45 §).

På häktade och anhållna tillämpas således bestämmelserna om placering på sjukhus (13 §), förflyttning mellan anstalter (14 §), betalning av dagpenning (19 §), utomhusvistelse (22 §), religion och själavård (23 §), nyhetssändningar och intervjuer (24 §), personlig egendom (26 §), granskning av personer och lokaler (27 §), granskning av frihetsberövade och celler (28 §), övervakning av rusmedelsfrihet (29 §), avskildhet från andra frihetsberövade (37 §), användning av maktmedel (38 §), omedelbar avskildhet (39 §) och disciplinära åtgärder (40 §). Ifall de häktades eller anhållnas rätt till samvaro med andra frihetsberövade och rätt till andra kontakter inte har begränsats, tillämpas i fråga om häktade och anhållna också bestämmelserna om samvaro (17 §), arbete och annan sysselsättning (18 §), fritidssysselsättning (21 §), samarbetsorgan (25 §), brevväxling (30 §), besök (31 §) och användning av telefon (32 §).

Danmark

I Danmark ingår bestämmelserna om anhållande i 69 kap. rättegångslagen (lov om rettens pleje). Enligt 758 § skall anhållandet ske så hänsynsfullt som möjligt med beaktande av omständigheterna. I samband med anhållandet har polisen rätt att granska de anhållna och frånta dem föremål som de kunde använda för att bruka våld eller för att fly eller som annars kunde medföra fara för de anhållna själva eller för andra. Polisen får också ta ifrån de anhållna deras penningmedel. De anhållnas frihet får inte inskränkas mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med anhållandet eller upprätthållandet av ordning och säkerhet. Polisen skall så snart som möjligt meddela orsaken till anhållandet.

Justitieministeriet har den 20 januari 1997 sänt ett cirkulär till polisen och åklagarmyndigheterna gällande underrättandet av en närstående eller någon annan person om anhållandet samt om den anhållnes rätt att stå i kontakt med sin advokat och den anhållnes möjligheter till läkarvård (CIS nr 11021, 20/01/1997). Cirkuläret tillämpas förutom på anhållna även i tillämpliga delar på personer som hålls i förvar i polisens lokaler. Enligt cirkuläret får den anhållnes frihet inte inskränkas mer än vad som är nödvändigt för uppnåendet av syftet med anhållandet och för upprätthållandet av ordning. I cirkuläret konstateras att det på grund av anhållningens kortvarighet inte finns behov av att reglera behandlingen av anhållna på lagnivå. Frågan om underrättelse om anhållandet till en närstående, arbetsgivaren och en advokat samt andra motsvarande frågor kan regleras genom vägledande föreskrifter. Gällande anhållna som är under 18 år ingår bestämmelser om underrättelse om anhållandet till föräldrar eller till någon annan sektor i cirkulär nr 174 som utsänts av riksåklagaren den 4 augusti 1966. En anhållen utlänning har rätt att kontakta sitt hemlands ambassad eller konsulära beskickning.

Enligt det cirkulär som utsänts av justitieministeriet den 20 januari 1997 skall polisen utan oskäligt dröjsmål ge den anhållne möjlighet att göra en underrättelse om anhållandet till en nära anhörig eller

någon annan viktig person, såsom sin arbetsgivare, om det inte finns en grundad anledning att anta att den anhållne försöker försvåra ärendets utredning genom att undanröja bevis eller påverka andra personer. De anhållna skall ges möjlighet att göra underrättelsen omedelbart efter att de har hämtats till polisstationen. Om det inte omedelbart i samband med ankomsten till polisstationen är möjligt att bedöma huruvida det föreligger fara för att ärendets utredning försvåras, skall polisen avgöra frågan utan oskäligt dröjsmål. Om förundersökningen kräver det, görs underrättelsen av en tjänsteman vid polisen.

Enligt cirkuläret skall den anhållne utan oskäligt dröjsmål ges möjlighet att kontakta en advokat som uppfyller de krav som uppställts för en i rättegångslagen avsedd försvarare. De anhållna skall ges den läkarvård de behöver genom att de förs till ett sjukhus eller genom att en läkare kallas till polisstationen. Om en anhållen vill anlita en läkare, skall polisen utan oskäligt dröjsmål ge den anhållne möjlighet att kontakta läkaren. Den anhållnes önskemål om att få stå i kontakt med en viss läkare skall respekteras, om det är möjligt att genomföra i praktiken och det inte medför fara för säkerheten. Om den anhållne inte på grund av sitt berusade tillstånd kan förhöras, skall polisen skjuta upp förhöret. Ifall en berusad anhållen först i ett senare skede är istånd att utnyttja sin rätt att kontakta en advokat, skall den anhållne beredas en sådan möjlighet. I fråga om personer som är under 18 år skall man handla i enlighet med de anvisningar som riksåklagaren meddelat den 4 augusti 1966 och fästa särskild uppmärksamhet vid underrättelsen till hemmet och till de sociala myndigheterna.

Tyskland

På grund av Tysklands förbundsstatsstruktur hör lagstiftningen gällande behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler utgångsmässigt till de sexton delstaternas lagstiftningsbehörighet. Fastän den lagstiftning som gäller anhållna och gripna till vissa delar varierar i de olika delstaterna,

är huvudprinciperna till stor del desamma.

Sammandrag av delstaternas lagstiftning. Utgångspunkten är att åtgärder som inskränker en persons frihet av konstitutionella skäl får vidtas endast under noggrant avgränsade förutsättningar (artikel 2 II 2, Grundgesetz). Delstaternas lagstiftningsbehörighet grundar sig på artikel 104 I i grundlagen.

Enligt delstaternas polislagar får personer som är beroende av narkotika eller alkohol tas i förvar endast i syfte att skydda dem själva, om inte faran kan avvärjas på något annat sätt. Det är inte i sig straffbart att uppträda berusad eller drogpåverkad och därför kan en person som uppträder berusad eller drogpåverkad inte anhållas. För en sådan persons del som tagits i förvar skall det göras en bedömning av om personen kan hållas i förvar i fängelse eller om personen i fråga behöver läkarvård. Om en person som tagits i förvar behöver läkarvård, skall personen föras till sjukhus för vård. Med stöd av lagen om vård av psykiskt sjuka personer kan alkohol- eller narkotikamissbrukare berövas friheten för en längre tid.

Polisfängelsernas ordningsstadgor innehåller bestämmelser om säkerheten och ordningen i polisfängelserna. Det finns regionala skillnader i ordningsstadgornas struktur och innehåll. T.ex. i den ordningsstadga för polisfängelset som trätt i kraft den 5 april 1995 i delstaten Brandenburg är regleringen indelad i allmänna bestämmelser, bestämmelser om mottagande, placering, fängeslokaler, fängelsets säkerhet och ordning samt frigivning och övriga bestämmelser.

I de allmänna bestämmelserna regleras tillämpningsområdet, övervakningen av verksamheten i polisfängelserna, bemötandet av frihetsberövade och registrering. I bestämmelserna om mottagande av frihetsberövade regleras transporter, de frihetsberövades lämplighet för förvaring i polisfängelset, mottagande av berusade, mottagande av ovårdade personer, granskningar och tillvaratagande av föremål samt förhör. I bestämmelserna om placering regleras placeringen av frihetsberövade, måltider, användning av tobak, alkohol och narkotika, klädsel, tvättmöjligheter, arbete,

utomhusvistelse, skötseln av ärenden, litteratur, postförsändelser, besök och kontakter med rättsbiträdet. I bestämmelserna om fängeslokaler regleras utrustning, temperatur, belysning, städning, ventilation, regelbundna granskningar och utnyttjandet av andra fängelser. I bestämmelserna om fängelsets säkerhet och ordning regleras låsning, övervakning, självförsvar, säkerhetsåtgärder, saksador, exceptionella förhållanden och dödsfall. I bestämmelserna om frigivning regleras frigivning och överlämnande till en annan myndighet och återlämnande av beslagtagna föremål.

De personer som hålls i förvar i polisfängelserna bemöts i regel av polismän. På förordnande av en polisman kan dock de uppgifter som gäller behandlingen av dessa personer i undantagsfall även anförtros andra.

Teknisk övervakning. I delstaten Hessen regleras polisfängelsernas säkerhetsfrågor och i synnerhet övervakningsmetoderna och övervakningens intensitet i 24 § ordningsstadgan för polisfängelset som fastställts av inrikesministeriet i Hessen den 17 januari 1991. Utöver vad som bestäms i ordningsstadgan kan tekniska metoder, såsom optiska övervakningssystem, användas vid övervakningen av frihetsberövade. För att tekniska system skall få användas förutsätts det att systemen i huvudsak används för att skydda de frihetsberövade.

I delstaten Nedre Sachsen regleras säkerheten och ordningen i polisfängelserna i 34—39 § ordningsstadgan för polisfängelset som fastställts den 17 januari 1974. Teknisk övervakning, såsom videoövervakning, används i regel inte vid övervakningen av frihetsberövade, men i enskilda fall kan man besluta att cellerna skall övervakas med hjälp av en video. Cellerna övervakas i regel genom personlig närövervakning via övervakningsluckor, vilket möjliggör att utrymmet i cellen kan övervakas utan att dörren till cellen öppnas. I övrigt utnyttjas tekniska hjälpmedel vid övervakningen av personer i polisfängelserna genom att det i de äldsta cellerna finns larmknappar med hjälp av vilka de frihetsberövade vid behov kan larma övervakningspersonalen. I de nyare

polisfängelserna har larmknapparna ersatts av ett internt telefonsystem som möjliggör ömsesidig kommunikation mellan den frihetsberövade och övervakningspersonalen.

I delstaten Rheinland-Pfalz regleras övervakningen av personer som med stöd av polis- och ordningslagen hålls kvar av polisen i polismyndigheternas ordningsstadga för fängelserna, vilken för tillfället är föremål för revidering. Övervakningen av frihetsberövade sker för närvarande förutom genom polispersonalens närövervakning även med hjälp av sådana tekniska hjälpmedel vilkas användning polisfängelsernas planering möjliggör, såsom övervakningskameror.

I delstaten Bayern pågår en revidering av bestämmelserna om behandlingen av personer som hålls i förvar i polisfängelserna. Avsikten är att i samband med revideringen reglera användningen av teknisk apparatur vid övervakningen av personer som hålls i förvar i polisfängelserna.

Det finns inte i någon delstats lagstiftning uttryckliga bestämmelser om användningen av teknisk apparatur vid övervakningen av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. I de delstater där teknisk övervakning används, grundar sig användningen av teknisk övervakning på bestämmelserna om trygghandlet av allmän säkerhet och ordning.

2.3. Bedömning av nuläget

2.3.1. *Utgångspunkterna för ändringsbehoven*

Lagen om rannsaktionsfängelse som reglerar behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler har trätt i kraft år 1974. Lagen är i första hand avsedd att reglera förvaringen av häktade i straffanstalter. Den enda bestämmelsen som direkt gäller behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler ingår i 19 §, där det konstateras att lagen i tillämpliga delar skall iakttas vid behandlingen av anhållna och andra personer som berövats sin frihet, dock med beaktande av orsaken till frihetsberövandet. Till sitt innehåll motsvarar

lagen inte till alla delar det regleringsbehov som föreligger i fråga om behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen. På grund av de förändringar som skett i polisens verksamhet, i samhället och i lagstiftningen har det också uppkommit behov av att genomföra lagtekniska ändringar i lagen. De mest betydelsefulla av de ändringar som genomförts i lagstiftningen utgörs av reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna som genomfördes år 1995 och av den nya grundlagen som trädde i kraft den 1 oktober 2000.

Enligt förarbetena till grundlagen innehåller artiklarna 5 och 6 i Europeiska människorättskonventionen, artiklarna 9, 10 och 14 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt i artikel 37 i konventionen om barnets rättigheter sådana internationella förpliktelser som inverkar på de frihetsberövades rättigheter. I förarbetena till grundlagen har man hänvisat till flera rättigheter som erkänts för de frihetsberövade i konventionerna om de mänskliga rättigheterna: de som berövats sin frihet skall snarast möjligt och på ett språk som de förstår underrättas om skälen för frihetsberövandet och om varje anklagelse som riktats mot dem; de som åtalas för brott är berättigade till rättegång inom skälig tid och har rätt att hålla kontakt med sitt rättsbiträde och sina närstående; alla som berövats sin frihet skall behandlas humant och med aktning för människans inneboende värde; åtalade skall hållas åtskilda från dömda; unga åtalade och dömda skall hållas åtskilda från vuxna dömda; ett frihetsberövat barn skall hållas åtskilt från vuxna, om inte barnets eget intresse kräver något annat; den som utsatts för olagligt frihetsberövande har rätt till skadestånd.

Största delen av de konventionsbestämmelser som man hänvisat till i grundlagens förarbeten hör samman med regleringen av de häktades och anhållnas rättsliga ställning. De flesta av dessa personers rättigheter har i Finland tryggats i den lagstiftning som gäller förundersökning, tvångsmedel och straffprocessen. Finland har dock ratificerat flera internationella konventioner som inte i tillräcklig utsträckning har beaktats i lagstiftningen om

behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. Inom Europarådet och inom Förenta Nationerna har man också berett rekommendationer och resolutioner som bör beaktas på ett behörigt sätt i den nya lagstiftningen.

2.3.2. *Utgångspunkterna på basis av lagstiftningen om de grundläggande fri- och rättigheterna och grundlagen*

De frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter är tryggade också under den tid frihetsberövandet varar. De frihetsberövade äger i full utsträckning rätt till personlig frihet och integritet, skydd av förtroliga meddelanden, religions-, samvets-, och yttrandefrihet, rättsskydd samt sociala och kulturella rättigheter, till den del deras rättigheter inte har inskränkts på ett sådant sätt som är godtagbart enligt konventionerna om de mänskliga rättigheterna och enligt grundlagens bestämmelser.

Enligt 7 § 3 mom. grundlagen tryggas rättigheterna för den som har berövats sin frihet genom lag. Detta innebär inte bara att de frihetsberövades rättigheter skall regleras i lagar som stiftas av riksdagen utan att rättigheterna även skall tryggas genom positiv lagstiftning. Enligt förarbetena är det fråga om ett grundlagsenligt uppdrag, med anledning av vilket de frihetsberövades rättigheter skall tryggas på ett sådant sätt som förutsätts enligt de rekommendationer som fastställts i konventionerna om de mänskliga rättigheterna. De frihetsberövade har i lagstiftningen garanterats endast ett fåtal ovillkorliga rättigheter. De flesta bestämmelser som gäller de frihetsberövades rättigheter är mycket öppet formulerade och ger polisen stor prövningsrätt i fråga om tillgodoseendet av rättigheterna.

I fråga om inskränkning av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter tillämpas de allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Grundlagens bestämmelser kan i allmänhet inte betraktas som så ovillkorliga att en inskränkning av dem inte till någon del eller i någon utsträckning skulle vara möjlig. Detta

gäller också de grundläggande fri- och rättigheter för vilkas del lagen inte innehåller någon uttrycklig möjlighet till inskränkning av friheten eller rättigheten i fråga. Inskränkningarna skall dock vara berättigade i varje enskilt fall och i fråga om varje enskild eller frihet eller rättighet.

Förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan bedömas på basis av den förteckning över de allmänna grunderna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna som ingår i grundlagsutskottets betänkande. De allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna utgörs enligt grundlagsutskottet av kravet på att bestämmelserna skall ingå i lag, kravet på precision och noggrann avgränsning, kravet på godtagbarhet, kravet på kärnområdets okränkbarhet, proportionalitetskravet, rättssäkerhetskravet och kravet på iakttagande av förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna. För att en inskränkning skall vara grundlagsenlig skall den motsvara alla dessa förutsättningar samtidigt. För vissa grundläggande fri- och rättigheters del innehåller grundlagen ett uttryckligt lagförbehåll, vilket för sin del inverkar på förutsättningarna för inskränkning av dessa grundläggande fri- och rättigheter. I praktiken begränsas tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna av andra människors grundläggande fri- och rättigheter. En inbördes konflikt mellan olika grundläggande fri- och rättigheter avgörs genom en avvägning av de friheter eller rättigheter som skall sammanjämkas, samtidigt som man strävar efter att varje individs grundläggande fri- och rättigheter skall tillgodoses så väl som möjligt. I den nuvarande lagstiftningen som gäller behandlingen av häktade, anhållna och gripna har de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter och förutsättningarna för inskränkning av dem inte fastställts tillräckligt tydligt på lagnivå.

Författningsnivå. I fråga om tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheternas materiella innehåll och i fråga om inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna finns det behov av ändringar som gäller det nuvarande

regelverkets författningsnivå. Enligt 80 § 1 mom. grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag skall man dock utfärda bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Om det inte särskilt anges vem som skall utfärda en förordning, utfärdas den av statsrådet. Enligt 80 § 2 mom. grundlagen kan även andra myndigheter genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande skall vara noggrant avgränsat.

I den gällande lagstiftningen om behandlingen av häktade, anhållna och gripna är regleringen av de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter på lagnivå bristfällig och mångtydig. Beträffande flera rättigheter och skyldigheter som är av betydelse för anhållna och gripna finns det inte någon annan gällande lagstiftning än inrikesministeriets anvisning. Utgångspunkten vid revideringen av lagstiftningen om behandling av anhållna och gripna skall vara att höja regleringens författningsnivå. Ministerierna skall anförtros lagstiftningsbehörighet närmast i frågor som är av teknisk karaktär eller som annars är av liten betydelse i sak.

2.3.3. *Förhållandet mellan förvaring och övrig polisverksamhet*

Polisen har många uppgifter som hör samman med tryggheten av allmän ordning och säkerhet. Polisens befogenheter i samband med utredningen av brott regleras i första hand i förundersökningslagen och i tvångsmedelslagen, medan polisens befogenheter i samband med upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet i första hand regleras i polislagen.

När en person har anhållits som misstänkt för brott eller gripits av någon annan anledning eller en häktad har placerats i

polisens förvaringslokal, får polisen en ny uppgift vid sidan om utredningen av brott och upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Efter att polisen har berövat någon den personliga friheten på en sådan grund som anges i lag, uppkommer det en skyldighet för polisen att aktivt se till att den frihetsberövades rättigheter tryggas under den tid han eller hon hålls i förvar hos polisen. Denna uppgift som hör samman med tryggheten av den frihetsberövades rättigheter står ofta i strid i synnerhet med brottsutredningsintresset. I propositionen strävar man efter att garantera de frihetsberövade sådana minimirättigheter som skall kunna tillgodoses under alla omständigheter, oberoende av brottsutredningsintresset.

Grunden för polisens uppgifter inverkar också på de befogenhetsbestämmelser som reglerar polisens verksamhet. Tvångsmedelslagen innehåller i första hand bestämmelser om tvångsmedel som får användas i samband med förundersökning, men lagen innehåller också bestämmelser om tvångsmedel som är förknippade med tryggheten av allmän ordning och säkerhet. Befogenhetsbestämmelserna i polislagen hör däremot i första hand samman med tryggheten av allmän ordning och säkerhet, men flera av polislagens bestämmelser är också av betydelse i fråga om utredningen av brott.

Det finns särskilda intressen som är förknippade med de personers ställning som hålls i förvar hos polisen och som avviker från de bakomliggande intressen som gäller utredningen av brott och upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. De viktigaste syftena i samband med förvaringen av de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen är att trygga att syftet med den frihetsberövande åtgärden uppnås och att trygga de frihetsberövades egen säkerhet. För att syftet med den frihetsberövande åtgärden skall kunna uppnås, förutsätts att den frihetsberövade kan hållas i sådana förhållanden att han eller hon inte kan handla i strid med de begränsningar som uppställts för att syftet med den frihetsberövande åtgärden skall uppnås. Den vanligaste begränsningen som är förknippad med syftet

med den frihetsberövande åtgärden gäller att hindra den frihetsberövade från att olovligen avlägsna sig från det utrymme där polisen placerat honom eller henne. Begränsningarna kan också vara förknippade med undanröjande av bevis eller med annat försvårande av brottsutredningen eller med att brottet fortsätter.

Grunden för den frihetsberövande åtgärden kan utgöras av ett hot mot den frihetsberövades säkerhet som man försöker avvärja med hjälp av en frihetsberövande säkerhetsåtgärd. För de häktades, anhållnas och gripnas del medför frihetsberövandet i sig flera särskilda hot mot den frihetsberövades säkerhet. Dessa hot kan uppkomma på grund av faror som förorsakas av andra frihetsberövade eller faror som frihetsberövandet och förvaringsförhållandena medför för den frihetsberövades hälsa. Eftersom de hot som uppkommer vid förvaring hos polisen avviker från de hot som är förknippade med polisens övriga uppgifter, skall de metoder med vilka polisen skall avvärja hoten regleras i samma lag som i övrigt reglerar behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen. Det behövs specialbestämmelser angående detta, eftersom de intressen som gäller i fråga om förvaring av frihetsberövade avviker från de allmänna intressen som gäller i fråga om förundersökning och trygghet av allmän ordning och säkerhet.

2.3.4. *Behovet av ändringar i lagstiftningens innehåll*

Omvärdering av polisens uppgifter

Inrikesministeriet startade den 7 oktober 1999 ett projekt för utvärdering av polisverksamheten samt för utveckling av de centrala planerings-, styrnings-, och uppföljningssystemen inom polisverksamheten. Projektet ingick i strategiportföljen för Paavo Lipponens andra regering. Projektet är uppdelat mellan två olika arbetsgrupper, av vilka den första gruppens uppgift har varit att utvärdera polisservicen i förhållande till samhällets övriga basservice, fastställa behovet av polisservice samt bedöma

polisverksamhetens effektivitet, servicenivå, teknologi och tyngdpunkter. Arbetsgruppens slutrapport har utarbetats av representanter för justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, kommunikationsministeriet, inrikesministeriet, Finlands Kommunförbund, Finlands Polisorganisationers förbund och högskolorna. Arbetsgruppen har försökt finna svar bl.a. på frågan om huruvida polisen har sådana uppgifter som det med hänsyn till det rådande läget i fråga om resurserna och med tanke på ökningen av polisens uppgifter skulle vara förnuftigt och möjligt att överföra till någon annan instans, eller i fråga om vilka polisens roll kunde omvärderas och en eventuell förändring av rollen kunde frigöra polisresurser till skötseln av andra uppgifter.

Då 13 av polisens olika uppgiftsområden granskades och prioriteringsordningen fastställdes bland medborgarna kom enligt arbetsgruppen tagandet av berusade i förvar först på sista plats. Arbetsgruppen har fäst uppmärksamhet vid att det endast inrättats ett fåtal kommunala tillnyktringsstationer i landet. Arbetsgruppen har särskilt lyft fram handlingsmodellen i Vasa, där tillnyktringsstationen fungerar som en del av de övriga missbrukarvårdstjänsterna. Denna modell har enligt arbetsgruppen medfört kostnadsinbesparingar i och med att antalet vårddygn inom den specialiserade sjukvården och primärvården har minskat.

Arbetsgruppen har betonat att de situationer där både fredliga och våldsamma berusade tas i förvar av polisen och placeras i allmänna häkteslokaler inte kan likställas med placeringen av berusade på sådana tillnyktringsstationer som avses i lagen om behandling av berusade. Ur polisens synvinkel har det visat sig vara problematiskt att polisen endast har ett ringa antal sådana verksamhetsställen med bemanning dygnet runt som behövs vid förvaring av berusade. År 1999 hade man bara vid 64 av polisens sammanlagt 256 egna verksamhetsställen ordnat förvaring för berusade dygnet runt. Arbetsgruppen har också fäst uppmärksamhet vid de långa transportsträckorna och vid försöken med

distansövervakning av berusade som skett genom bildöverföring från förvaringslokalen till övervakningsstället.

Arbetsgruppen har ansett att det ur polisens synvinkel också är problematiskt att bedöma och övervaka hälsotillståndet hos de personer som tas i förvar samt ge dem vård, eftersom polisen inte har tillgång till sjukvårdspersonal. Arbetsgruppen har fäst uppmärksamhet vid att det under åren 1994-1999 i Finland inträffat sammanlagt 108 dödsfall bland personer som på grund av berusning hållits i förvar i polisens lokaler.

Enligt arbetsgruppens uppfattning är polisens uppgift att se till att de berusade personernas tillstånd bedöms från fall till fall och att de berusade kan anvisas sådan fortsatt vård som är påkallad, samt en tillnyktringsplats dit polisen kan transportera dem. För våldsamma personers del anser arbetsgruppen entydigt att polisens förvaringslokal skall utgöra tillnyktringsplats. För övriga personers del anser arbetsgruppen att den ändamålsenligaste vårdplatsen är en tillnyktringsstation som inrättats av staten, kommunerna, privata samfund eller frivilligorganisationer och vars verksamhet har koordinerats med de lokala social-, hälsovårds- och missbrukarvårdstjänsterna. Arbetsgruppen har också fäst uppmärksamhet vid att indelningen i våldsamma personer och övriga personer är problematisk, eftersom det i fråga om berusade personer alltid föreligger en risk för våld.

I fråga om polisens övriga uppgifter har arbetsgruppen ansett att fängstransporterna är sådana uppgifter som inte hör till kärnområdet för polisens verksamhet, men som polisen för närvarande ändå utför. Arbetsgruppen har föreslagit att polisen skall befrias från fängstransportuppgifterna. Arbetsgruppen har konstaterat att arbetsfördelningen mellan polisen och fängsvårdsväsendet grundar sig på förordningen om fångförsling, enligt vilken polisen ansvarar för transporterna då en fånge förs till ett domstolssammanträde på en sådan ort där det inte finns något fängelse. Som särskilt problematiska har arbetsgruppen betraktat tingstransporterna

och bevakningen vid hovrätternas muntliga förhandlingar på sådana hovrättsorter där det inte finns något fängelse.

Arbetsgruppen har fäst uppmärksamhet vid narkotikamissbruket och det ökande antalet C-hepatitinfektioner och HIV-infektioner som sprids genom den ökande användningen av intravenösa droger, vilket kommer att inverka på smittoriskerna för polispersonalen. Arbetsgruppen har också förutspått att den teknologiska utvecklingen kommer att påverka skötseln av polisens uppgifter genom att polisbilarna kan utrustas med teknik för informationsförmedling och med mobil adb-utrustning. Detta skulle innebära att en del av polisens uppgifter, särskilt på glest befolkade områden, kunde utföras i polisbilen.

Arbetsgruppen har konstaterat att utgifterna för polisens verksamhetslokaler har vuxit med ungefär 32 miljoner mark, dvs. ungefär 5,4 miljoner euro, från år 1997 till år 2001. Detta innebär en ökning på ungefär 25 procent. År 1997 hade man av momentet för utgifter för polisens verksamhetslokaler använt 131,1 miljoner mark, dvs. ungefär 22 miljoner euro, i utgifter för verksamhetslokaler, medan motsvarande utgifter år 2001 var ungefär 163 miljoner mark, dvs. ungefär 27,4 miljoner euro. De ökade utgifterna för verksamhetslokaler har täckts med hjälp av medel som reserverats för den egentliga polisverksamheten. Enligt arbetsgruppen har man inte i statsbudgeten beviljat polisen någon särskild finansiering för anskaffning av verksamhetslokaler efter att centralkriminalpolisens nya hus blev färdigt i Vanda i mitten av 1990-talet. Ökningen av utgifterna för verksamhetslokaler har enligt arbetsgruppen påverkats av den förändring som genomfördes inom statens fastighetsförvaltning år 1994 och som resulterade i att de statliga ämbetsverkens utrymmen blev avgiftsbelagda. De ökade kraven på säkerhet som ställts på verksamhetslokalerna har också enligt arbetsgruppen ökat polisens utgifter för verksamhetslokalerna i och med att frågorna om övervakningsapparat och andra särskilda frågor har fått ökad tyngd.

Arbetsgruppen har fäst särskild

uppmärksamhet vid tillhandahållandet av poliservice på glest befolkade områden, liksom vid de större kostnader som tillhandahållandet av sådan service medför. Enligt arbetsgruppens uppfattning skall den tid poliservicen finns till hands utgöra en väsentlig bedömningsgrund för poliservicen också på glest befolkade områden. Arbetsgruppen har ansett att polisens synlighet kunde förbättras genom arbetsstationer i fordon, mobila kontor och andra möjligheter som den nya teknologin erbjuder.

Angående omvärderingen av polisens uppgifter har arbetsgruppen föreslagit att förvaring och övervakning av berusade skall uteslutas från polisens uppgifter i de fall där det inte är fråga om våldsamma personer. Detsamma gäller fångtransporter till de delar det inte är fråga om transport av häktade som hålls i förvar hos polisen. Enligt arbetsgruppens slutledningar bör förvaring och övervakning av berusade i större omfattning än för närvarande anordnas genom social- och hälsovårdsverkets tjänster som en del av den lokala missbrukarvården. Fångtransporterna kunde på motsvarande sätt överföras till Fångvårdsväsendet.

Den detaljerade regleringen av de frihetsberövades rättigheter

I ett avgörande givet den 12 februari 1999, diarienummer 994/2/97, uppmärksammade riksdagens biträdande justitieombudsman inrikesministeriets polisavdelning på att avdelningen inte har meddelat några föreskrifter om behandlingen av anhållna efter att ministeriet genom föreskrift nr 18/90 som meddelades den 21 december 1990 upphävde anvisningen om behandlingen av anhållna. Biträdande justitieombudsmannen meddelade i sitt avgörande att han följer med beredningen av anvisningar om behandlingen av anhållna och häktade.

Biträdande justitiekanslern framförde i sitt brev till inrikesministeriet daterat den 24 november 2000, diarienummer 1127/1/99, att anvisningarna om behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler bör revideras i brådskande ordning. Enligt biträdande justitieombudsmannen visade en

utredning som gjorts vid inrikesministeriet att behandlingen av anhållna och gripna varierade mellan polisinsättningarna på olika orter. Enligt utredningen hade polisinsättningarna inga enhetliga anvisningar om behandlingen av dessa personer. Biträdande justitiekanslern hänvisade i sitt brev till 1 kap. 28 § 2 mom. tvångsmedelslagen och till att nya föreskrifter om behandlingen av anhållna och gripna inte meddelats efter att den anvisning om behandlingen av anhållna som tidigare iakttagits vid polisinsättningarna upphävdes år 1990. Den dåvarande situationen kunde enligt biträdande justitiekanslern inte anses tillfredsställande med tanke på de anhållnas och gripnas rättsskydd.

Frihetsberövandet är en myndighetsåtgärd som utgör ett allvarligt ingrepp i individens rättigheter. Med hänsyn till tryggheten av individens rättigheter är det viktigt att den juridiska ställningen både för individen och för den myndighet som verkställer frihetsberövandet definieras så noggrant som möjligt i lag. Då blir faran för missbruk och feltolkningar mindre än om myndigheten lämnas omfattande prövningsrätt i fråga om verkställigheten av frihetsberövandet. Lagen om rannsakningsfängelse representerar det gamla regleringssättet, där bara de mest grundläggande frågorna i samband med tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter har reglerats på lagnivå. Närmare anvisningar om behandlingen av frihetsberövade i polisens förvaringslokaler har meddelats genom anvisningar på ministerienivå. I dessa anvisningar har man således varit tvungen att också reglera mycket centrala frågor gällande de frihetsberövades rättigheter.

Den teknologiska utvecklingen har lett till att man i allt större omfattning använder tekniska hjälpmedel vid övervakningen av frihetsberövade. T.ex. vid övervakningen av berusade som hålls i förvar i polisens lokaler har kameraövervakning visat sig vara en mycket nyttig metod för att effektivisera övervakningen av frihetsberövade och förhindra olycksfall samt inbördes kränkningar mellan de frihetsberövade. Det finns dock ingen lagstiftning som uttryckligen reglerar de speciella problem

som förorsakas av kameraövervakning och av annan teknisk övervakning av personer som hålls i förvar i polisens lokaler. Den praxis som iakttas i fråga om teknisk övervakning har utvecklats i samband med polismyndigheternas egen lokala praxis och besluten gällande användning av kameraövervakning vid övervakningen av olika grupper av frihetsberövade har i sista hand fattats självständigt inom varje härad.

Till följd av att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna har fått en mer framträdande position har det också blivit särskilt viktigt att trygga de frihetsberövades rättigheter på lagnivå. Det kan inte anses acceptabelt att t.ex. utvecklingen och användningen av teknisk övervakning vid övervakningen av frihetsberövade enbart skulle vara beroende av häradernas egen praxis och av övervakningsmyndigheternas efterhandskontroll. Jämlikhetsprincipen förutsätter att de frihetsberövades rättigheter inte varierar beroende på vilken regional myndighet som har vidtagit den frihetsberövande åtgärden.

I samband med att lagen om rannsakningsfängelse i tillämpliga delar tillämpas på anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen uppkommer det flera tillämpningsproblem som man inte tagit ställning till i lagen om rannsakningsfängelse eller i dess förarbeten. I den reglering som grundar sig på lagen om rannsakningsfängelse har man inte heller meddelat exakta tillämpningsföreskrifter för de myndigheter som tillämpar bestämmelserna. Lagen om rannsakningsfängelse innehåller t.ex. inga andra bestämmelser om de frihetsberövades måltider än den som ingår i 9 §, enligt vilken en rannsakningsfånge får skaffa sig kost utanför anstalten, om inte ordningen i anstalten blir lidande. Respekten för de frihetsberövades mänskliga rättigheter förutsätter att de ges möjlighet till regelbundna måltider och kost, oberoende av om de själva har möjlighet att på egen bekostnad skaffa sig kost utanför anstalten eller inte.

Eftersom de frihetsberövade utgångsmässigt inte har möjligheter att se till

att de egna grundbehoven tillgodoses under den tid frihetsberövandet varar, ansvarar staten för att alla frihetsberövade personers skäliga grundbehov tillgodoses på ett enhetligt sätt inom hela landet. Det kan inte anses acceptabelt att tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter skulle vara beroende av hur de lokala myndigheterna har beslutat att tillgodose de frihetsberövades grundbehov.

Oskuldspresumtionen

Varje åtalad har enligt den oskuldspresumtion som ingår i artikel 14.2 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och i artikel 6.2 i Europeiska människorättskonventionen rätt att betraktas som oskyldig intill dess hans skuld lagligen fastställts. De minimirättigheter för den åtalade som uppräknats i artikel 6.3 i Europeiska människorättskonventionen är nära förknippade med oskuldspresumtionen. Enligt minimirättigheterna garanteras den åtalade rätten att bli underrättad om innebörden av anklagelsen, rätten att åtnjuta tillräcklig tid för att förbereda sitt försvar, rätten att försvara sig personligen eller genom ett rättegångsbiträde som han själv utsett, rätten att förhöra vittnen samt rätten att utan kostnad bistås av en tolk om han inte förstår det språk som används i domstolen. Oskuldspresumtionens innehåll har definierats närmare i artiklarna 84—93 i minimireglerna för behandlingen av fångar, i artiklarna 91—98 i de Europeiska fängelsereglerna samt i artikel 36 i grundprinciperna om skydd för fångar.

En princip som är viktig med tanke på behandlingen av häktade, anhållna och gripna framgår av artikel 91 i fängelsereglerna, enligt vilken man vid behandlingen av frihetsberövade inte skall använda fler begränsningar än vad som är nödvändigt med hänsyn till bestraffningsförfarandet och förvaringslokalens säkerhet. Oskuldspresumtionens syfte kan anses vara att garantera att frihetsberövandet inte har karaktären av straff när det riktar sig mot en person som inte har dömts för något brott.

I den finska lagstiftningen har oskuldspresumtionen uttryckts i 2 § lagen om rannsakningsfångelse, enligt vilken en rannsakningsfånges eller en anhållen eller gripens frihet skall begränsas endast i den mån syftet med häktningen, hans säkra förvarande i fängelset och ordningens upprätthållande kräver.

Begränsningar som får meddelas frihetsberövade

Enligt 6 § 3 mom. lagen om rannsakningsfångelse skall sådan kontakt mellan rannsakningsfångar, anhållna och gripna som kan äventyra utredningen av brott om möjligt förhindras. En häktad, anhållen eller gripen som hålls i förvar hos polisen blir ofta föremål för begränsningar som kan gälla användning av telefon, besök eller kontakter med andra frihetsberövade. Det är snarare regel än undantag att häktade och anhållna meddelas sådana kontaktbegränsningar som grundar sig på polisens behov av att trygga genomförandet av förundersökningen. De begränsningar som meddelas häktade och anhållna innefattar ofta både avskildhet från andra frihetsberövade och begränsning av kontakter utanför förvaringslokalen, vilket i praktiken innebär vistelse i ensamhet dygnet runt.

Innan häktningsyrkandet gällande en anhållen behandlas, fattar undersökningsledaren i praktiken beslut om kontaktbegränsningarna. Den gällande lagstiftningen innehåller dock inga bestämmelser om befogenheterna att meddela begränsningar eller om begränsningarnas varaktighet eller grunder.

Enligt de ståndpunkter som CPT framfört i sina inspektionsrapporter bör begränsningar av de frihetsberövades kontakter uppställas bara i exceptionella situationer och begränsningarna bör i varje enskilt fall ställas i relation till de behov som hör samman med brottsutredningen. Begränsningarna bör meddelas av en domstol på grunder som uppges för den frihetsberövade, om inte annat följer av skäl som sammanhänger med brottsutredningen. Kommittén har dessutom förutsatt att det med jämna mellanrum skall prövas huruvida begränsningarna är

motiverade. Den frihetsberövade bör ha rätt att söka ändring vid en domstol eller vid något annat oberoende organ åtminstone i de fall där begränsningarna har meddelats av en åklagare.

De gällande bestämmelserna om de frihetsberövades korrespondens och telefonsamtal är till sin ordalydelse öppna och ger den tillämpande myndigheten sådan prövningsrätt som inte till alla delar kan anses motiverad med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Den frihetsberövades rätt till konfidentiell kontakt med sitt rättegångsbiträde har inte heller tryggats i lag på det sätt som förutsatts i konventionerna om de mänskliga rättigheterna, utan lagen om rannsakningsfångelse ger polisen möjlighet att avlyssna samtal mellan den frihetsberövade och hans eller hennes biträde om det finns skäl att befara missbruk.

De noggrannare förutsättningarna för meddelandet av kontaktbegränsningar, begränsningarnas varaktighet och befogenheterna att meddela begränsningar bör regleras på lagnivå. Lagen saknar också en bestämmelse om den rätt som anges i fängelsereglerna att utan kostnad bistås av en tolk vid skötseln av ärenden också hos justitieförvaltningsmyndigheterna.

Bestämmelser om väktarnas befogenheter

Ställningen och befogenheterna för de väktare som tjänstgör vid polisen har inte reglerats på lagnivå. Den nuvarande situationen, där varje enskild väktares befogenheter bestäms med stöd av en norm i nivå med inrikesministeriets anvisningar eller med stöd av inrikesministeriets beslut gällande en enskild väktare, kan inte anses acceptabel med tanke på väktarnas eller de frihetsberövades rättsskydd. Eftersom de väktare som tjänstgör vid polisens förvaringslokaler utgör en yrkesgrupp vars uppgifter och ställning till väsentliga delar är desamma oberoende av vid vilken polisenhet väktaren tjänstgör, bör alla väktares befogenheter fastställas på lagnivå. I fråga om användningen av maktmedel finns det ett särskilt behov av reglering på lagnivå, eftersom användningen av maktmedel

innebär ett allvarligt ingrepp i de frihetsberövades rättigheter.

Lagen om rannsakningsfångelse innehåller endast enstaka bestämmelser om vilken tjänsteman som är berättigad att fatta sådana beslut om de frihetsberövades rättigheter som avses i lagen. De enda befogenhetsbestämmelserna gäller straffanstaltens direktör och de kan därför inte heller direkt tillämpas på polisens personal. Lagen bör åtminstone innehålla bestämmelser om den lägsta tjänstemannanivå som kan anförtros befogenheter att fatta beslut som gäller inskränkning av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter. Man bör sträva efter att definiera befogenheterna så noggrant som möjligt i lag.

De allmänna principer som reglerar polisens verksamhet ingår i polislagen. Det föreligger ett särskilt behov av att för väktarnas del ta in de allmänna principer som gäller utövandet av befogenheter i den lag som reglerar behandlingen av frihetsberövade, eftersom väktarnas ställning, rättigheter och skyldigheter inte har reglerats någon annanstans i lag.

Förvaringslokaler

I Finlands byggbestämmelsesamling bestäms att ett utrymme som används som boningsrum till sin form och storlek skall vara ändamålsenligt med beaktande av den användning det är avsett för. Ett boningsrum skall vara minst sju kvadratmeter stort och rumshöjden skall vara minst två och en halv meter. Ett boningsrum skall få tillräckligt med dagsljus och det skall ha ett fönster vars storlek är minst en tiondel av rumsytan och av vilket en del kan öppnas. Långt ifrån alla celler i polisens förvaringslokaler uppfyller de krav som i olika författningar och bestämmelser uppställts i fråga om boningsrum. Det förekommer brister som har samband med cellernas bristfälliga hygieniska förhållanden, cellernas ringa storlek, avsaknad av fönster och dåliga ventilation.

I fråga om byggbestämmelsernas brandsäkerhetsföreskrifter liksom i fråga om lagstiftningen gällande räddningsväsendet

kan polisens förvaringslokaler jämföras med vårdinrättningar och förvaringslokalerna skall därför uppfylla de säkerhetskrav som uppställts för vårdinrättningar. Förvaringslokalerna skall förses med lämplig brandsäkerhetsutrustning och man skall se till att den personal som övervakar lokalerna har tillräckliga förutsättningar att svara för lokalernas brandsäkerhet.

Den gällande lagstiftningen innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om polisens förvaringslokaler. Med beaktande av den korta tid anhållna och gripna hålls i förvar i polisens lokaler samt med beaktande av att ett beslut om att för en kort tid placera en häktad i polisens förvaringslokal enligt den nya häktninglagen skall fattas av en domstol, är det trots allt inte motiverat att förutsätta att alla celler som används för inkvartering av frihetsberövade skall uppfylla de krav som ställs på boningsrum i den allmänna bygglagstiftningen. En sådan förpliktelse skulle också ha betydande kostnadsverkningar. Den nya lagen bör dock innehålla så klara bestämmelser som möjligt om vilka av de krav som ingår i konventionerna om de mänskliga rättigheterna som skall gälla i fråga om de polisceller som används som förvaringsrum.

Hälso- och sjukvård

I polisens tjänst finns det inte några yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvård. Ett undantag från denna huvudregel utgörs av polisnrättningen i Helsingfors härad, där en sjukvårdare har anställts för att svara för de frihetsberövades primärvård. Här är det dock fråga om ett specialarrangemang som gäller tills vidare och som beror på att polisnrättningen i Helsingfors härad ur riksomfattande perspektiv är exceptionellt stor. Man har inte för avsikt att utveckla arrangemanget till ett riksomfattande system.

Det är inte möjligt att anordna hälso- och sjukvård för de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen med hjälp av läkare eller sjukvårdare i polisens tjänst. Att anställa hälsovårdspersonal för att sköta de frihetsberövades hälso- och sjukvård är inte motiverat, eftersom polisens

förvaringslokaler utgör så små enheter att de inte erbjuder tillräckligt med uppgifter för heltidsanställd eller ens för deltidsanställd hälsovårdspersonal.

Förvaringen i polisens lokaler är mycket kortvarig och största delen av de andra än häktade som hålls i förvar i polisens lokaler frigges senast ett dygn efter gripandet. Även för de anhållnas del varar frihetsberövandet, med undantag för vissa exceptionella situationer, högst fyra dygn. Under en så kort tid är det i allmänhet inte möjligt att undersöka den frihetsberövade noggrant eller att ge honom eller henne någon annan vård än sådan som är nödvändig på grund av en akut skada eller sjukdom.

Enligt Förenta Nationernas minimiregler för behandling av fångar och enligt Europarådets fängelseregler skall utgångspunkten vara att varje inrättning där frihetsberövade hålls i förvar skall ha en egen ordinarie läkare som arbetar vid inrättningen. Rekommendationerna har dock utarbetats med tanke på straffanstalter och i dem har man inte beaktat den speciella karaktären hos den kortvariga förvaring som sker i polisens lokaler.

Övervakning och granskning

I 7 § 1 mom. grundlagen tryggas rätten till liv och personlig frihet, integritet och trygghet. Enligt 3 mom. får den personliga integriteten inte kränkas godtyckligt och ingen får berövas sin frihet utan laglig grund.

Eftersom en frihetsberövande myndighetsåtgärd innebär en kränkning av den personliga integriteten och friheten, har inskränkningen av dessa grundläggande fri- och rättigheter en central betydelse i den reglering som gäller häktade, anhållna och gripna. I polisens förvaringslokaler kan det finnas behov av att granska förutom frihetsberövade även andra personer, t.ex. personalen, personer som besöker de frihetsberövade och andra personer som besöker förvaringslokalen.

Den gällande regleringen av gransknings- och övervakningsbefogenheter är oredig och oenhetlig. Precisionskravet förutsätter att det tillräckligt klart framgår av lagen vem som har befogenheter att meddela begränsningar,

vilka åtgärder befogenheterna berättigar till och hur man skall förfara vid utövandet av befogenheterna. Det skall också framgå av lagen vilka tekniska anordningar, såsom metalldetektorer och andra hjälpmedel, som får användas vid granskningarna.

Enligt lagen om ordningsvakter har en ordningsvakt inom sitt verksamhetsområde rätt att med hjälp av en metalldetektor eller någon annan teknisk anordning visitera en person för att förvissa sig om att personen inte medför sådana föremål eller ämnen som kan äventyra ordningen eller säkerheten eller vilkas innehav på området är förbjudet. Enligt lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999) får personer samt saker som de medför kontrolleras i samband med en säkerhetskontroll. Farliga föremål som påträffas får fräntas de personer som blir kontrollerade. Enligt lagen om säkerhetskontroller inom flygtrafiken (305/1994) får man utföra säkerhetskontroller som har till syfte att säkerställa att en passagerare inte har farliga föremål i sina kläder, annars på sig eller med sig.

För att man i förvaringslokalerna skall kunna upprätthålla sådan trygghet som avses i 7 § grundlagen förutsätter det att polispersonalen åtminstone har en likadan rätt att utföra säkerhetskontroller i förvaringslokalen som t.ex. säkerhetskontrollören vid en domstol eller inom flygtrafiken för närvarande har. Särskilt för de väktares del som tjänstgör vid polisen kan den gällande regleringen av granskningsbefogenheterna, som grundar sig på den gällande lagen om rannsakningsfängelse och på de särskilda polisbefogenheterna, inte anses tillfredsställande.

Behandlingen av berusade

Behandlingen av personer som gripits på grund av berusning med stöd av 11 § 1 mom. polislagen regleras i lagen om behandling av berusade som trädde i kraft den 1 oktober 1973. Lagen om behandling av berusade stiftades under den tid då man ansåg att berusning i sig samt trygghet av allmän ordning och säkerhet utgjorde en grund för

polisen att ta en person som påträffats berusad i förvar. I samband med att polislagen stiftades gjordes vissa ändringar i lagen om behandlingen av berusade, men lagen är till många delar osystematisk och bristfällig med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

I ljuset av dagens uppfattning om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna kan det inte anses motiverat att personer som gripits på grund av berusning enligt lagstiftningen skall behandlas på annat sätt än andra gripna. Personer som gripits på grund av berusning i syfte att skydda dem själva har samma grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter som andra gripna. Dessa rättigheter bör tryggas på lagnivå på samma sätt som för andra gripnas del.

Riksdagen har redan år 1973, i samband med att lagen om behandling av berusade stiftades, i dess 2 § i fråga om behandlingen av berusade upptecknat principen om att personer som gripits på grund av berusning i stället för att föras till polisens förvaringslokaler skall föras till tillnyktringsstationer. Det föreslås att principen preciseras genom att det i lagen om behandling av berusade bestäms närmare än tidigare om när berusade skall föras till en tillnyktringsstation och när de skall hållas i förvar i polisens förvaringslokaler. Avsikten är att endast våldsamma berusade skall behöva hållas i förvar i polisens förvaringslokaler. De behöriga myndigheterna skall följa att lagen iakttas även i praktiken.

Också de som gripits på grund av berusning och som inte kan ta hand om sig själva skall ha rätt att få de social- och hälsovårdstjänster som de behöver. Det kan inte anses vara godtagbart att möjligheten att få social- och hälsovårdstjänster för den som gripits på grund av berusning är beroende av om kommunen har ordnat det så att de tjänster som de berusade behöver tillhandahålls på tillnyktringsstationen. Polisen har inte möjlighet att ge gripna berusade den vård och rådgivning som de behöver och polisens förvaringslokal är inte en med en tillnyktringsstation jämförbar plats för förvaring av berusade.

Teknisk övervakning och distansövervakning

Det finns inga bestämmelser eller myndighetsföreskrifter gällande teknisk övervakning eller distansövervakning. Man skall sträva efter att vid övervakningen av frihetsberövade tillgodogöra sig de möjligheter den tekniska utvecklingen erbjuder i de fall där man med hjälp av tekniken kan främja att syftet med den frihetsberövande åtgärden uppnås och förbättra de frihetsberövades säkerhet. Då teknisk övervakning utnyttjas skall man dock fästa särskild uppmärksamhet vid att de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter inte grundlöst kränks. Med teknisk apparatur får man inte utan laglig grund kränka den frihetsberövades integritet. Därför skall det på lagnivå utfärdas bestämmelser om de principer som skall tillämpas i fråga om användningen av teknisk övervakning vid övervakningen av frihetsberövade.

För att man skall kunna utveckla övervakningen av de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen, trygga de frihetsberövades säkerhet och fördela polisens begränsade resurser på ett ändamålsenligt sätt, förutsätts det att distansövervakning kan användas i de härad där övervakningen av frihetsberövade inte dygnet runt kan anordnas i form av personlig närövervakning. I samband med regleringen av distansövervakning skall man fästa särskild uppmärksamhet vid att de frihetsberövades säkerhet tryggas med tanke på både sjukdomsattacker och olycksfall.

Ändringssökande

Enligt 21 § grundlagen har var och en rätt att få sin sak behandlad av en domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. I lagen om rannsakningsfängelse finns inte några bestämmelser om frihetsberövades rätt att söka ändring i beslut som fattats med stöd av lagen. Ändring i beslut som gäller frihetsberövades rättigheter och skyldigheter söks således med stöd av 21 grundlagen. Tågordningen vid besvär följer den i förvaltningsprocesslagen utstakade linjen

(GrUU 9/2001 rd).

För att minska den direkta tillämpningen av grundlagen bör de frihetsberövades rätt att söka ändring i beslut som gäller deras rättigheter och skyldigheter föreskrivas uttryckligen i lag. Motsvarande förfarande har följts vid revideringen (1423/2001) av mentalvårdslagen och i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter. Bestämmelser om möjlighet att överklaga finns i 24 § mentalvårdslagen och 26 § lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Målen och de viktigaste förslagen

De frihetsberövades rättigheter skall enligt 7 § 3 mom. grundlagen tryggas genom lag. Det skall på lagnivå finnas noggrannare bestämmelser än förut om häktade, gripna och anhållna personers rättigheter och skyldigheter, särskilt i de situationer där de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter inskränks med anledning av upprätthållandet av ordning i förvaringslokalen, andra personers säkerhet eller av någon annan motsvarande anledning.

Syftet med revideringen är att bringa lagstiftningen om behandlingen av häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen i överensstämmelse med de krav som uppställts i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och i grundlagen. För att skapa klarhet i praxis föreslås att de förpliktelser som de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna medför skall innefattas i den nationella lagstiftningen. I propositionen har man också strävat efter att beakta de utlåtanden som givits av tillsynsorganen för de mänskliga rättigheterna och de principer som uttryckts i internationella rekommendationer. Det föreslås att bestämmelser om polispersonalens befogenheter, fastställandet av behörighet och graderad behörighet skall ingå i lag.

Genom revideringen strävar man också efter att öka klarheten i fråga om

bestämmelsernas materiella innehåll och i fråga om den lagtekniska och språkliga utformningen. Den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreslås för systematikens skull vara indelad i kapitel.

De mål och medel som gäller i fråga om denna proposition är nära förknippade med revideringen av lagstiftningen om verkställighet av fängelsestraff och häktning. Vid beredningen av denna proposition har man följt de riktlinjer som omfattats av fängelsestraffkommittén vid beredningen av den nya fängeslagen och häktningslagen samt den fortsatta beredningen av dem. För att bestämmelserna om behandlingen av frihetsberövade skall vara enhetliga, klara och lättfattliga har man i propositionen försökt undvika onödiga avvikelser från de riktlinjer som ligger till grund för den nya fängeslagen och häktningslagen.

I samband med den fortsatta beredningen av den nya häktningslagen har man ansett att det inte ur lagtekniskt perspektiv skulle vara ändamålsenligt att reglera behandlingen av häktade som är placerade i polisens lokaler i den nya häktningslagen. Därför föreslås att bestämmelserna om behandlingen av häktade som hålls i förvar hos polisen skall tas in i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Alternativa regleringssätt

Det finns flera alternativa sätt att tekniskt reglera behandlingen av häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen. Ett alternativ skulle vara att samla alla bestämmelser som gäller behandlingen av personer som hålls i förvar i polisens lokaler i en allmän lag vars tillämpningsområde skulle omfatta anhållna, gripna, personer som tagits i förvar på grund av berusning, både sådana häktade som hålls i förvar hos fängelsemyndigheterna och sådana som hålls i förvar hos polisen, samt andra fångar än de som avtjänar fängelsestraff. I detta fall skulle de häktade till vissa delar utgöra en problematisk grupp, eftersom den tid frihetsberövandet varar för de häktade avviker väsentligt från de genomsnittliga tider frihetsberövandet varar för anhållna,

gripna och personer som tagits i förvar på grund av berusning. Förvaring av häktade i polisens förvaringslokaler skall enligt 2 kap. 1 § i den nya häktningsslagen vara ett sekundärt alternativ i förhållande till förvaring av häktade i straffanstalter. Polisen skall inte vara den myndighet som primärt ansvarar för förvaringen av häktade. Också behandlingen av berusade skulle i detta fall bli problematisk, eftersom polisen inte enligt gällande lag är den myndighet som i första hand ansvarar för förvaringen av berusade. Resultatet av detta regleringssätt skulle vara en enda omfattande lag som skulle reglera behandlingen av frihetsberövade. Denna lag skulle reglera behandlingen av alla andra personer i förvar hos polisen eller fängvårdsmyndigheterna utom av fångar som avtjänar straff.

Ett annat alternativ skulle vara att samla bestämmelserna om behandlingen av alla frihetsberövade, dvs. anhållna, gripna, berusade och fångar, i en enda lag. Fördelen med detta regleringssätt skulle vara att alla frihetsberövades rättigheter kunde omvärderas och att bestämmelserna samtidigt kunde förenhetligas genom att onödiga avvikelser mellan dem kunde strykas. Detta alternativa regleringssätt skulle dock kräva omfattande beredning och i praktiken skulle det ha förutsatt att fängelsestraffkommitténs uppdrag och detta lagstiftningsprojekt skulle ha sammanslagits. En omorganisering av fängelsestraffkommitténs arbete och av detta lagstiftningsprojekt skulle sannolikt ha fördröjt både revideringen av bestämmelserna om verkställighet av straff och utfärdandet av bestämmelser om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Ett tredje lagtekniskt alternativ till den valda lösningen skulle vara att i den nya häktningsslagen som beretts av fängelsestraffkommittén primärt reglera behandlingen av personer som anhållits eller gripits av polisen. Därutöver skulle man åtminstone utfärda en förordning om behandlingen av personer i förvar hos polisen, i vilken man skulle meddela närmare föreskrifter om behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler. Ett problem skulle i detta fall ha varit

att bestämmelser som väsentligt påverkar rättigheterna för de frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler skulle ha utfärdats genom en förordning. Med hänsyn till den princip som i samband med grundlagsreformen togs in i 80 § 1 mom. grundlagen, enligt vilken bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter skall utfärdas genom lag, kan valet av detta regleringssätt inte anses motiverat. Om detta alternativ hade valts borde åtminstone bestämmelserna om teknisk övervakning ha tagits in i den nya häktningsslagen. Lagen om behandling av berusade borde samtidigt ha ändrats så att den skulle motsvara den nuvarande uppfattningen om hur berusade borde behandlas.

Det regleringssätt som valts i denna proposition innebär att bestämmelserna om behandlingen av häktade, anhållna och gripna personer som hålls i förvar hos polisen, inbegripet personer som gripits på grund av berusning, revideras och samlas i en enda lag. Fördelen med den valda lösningen är att bestämmelserna om alla de personer som hålls i förvar i polisens lokaler är samlade i en och samma lag, frånsett vissa undantag som ingår i speciallagstiftningen. Bestämmelser om behandlingen av personer som gripits på grund av berusning föreslås dessutom i den föreslagna lagen om ändring av lagen om behandling av berusade. För att berusade skall kunna behandlas på det sätt som avses i lagen om behandling av berusade bör möjligheterna att utfärda bestämmelser om tillnyktringsstationerna utredas i brådskande ordning.

Den föreslagna lagen som gäller behandlingen av anhållna och gripna är avsedd att utgöra en viktig rättskälla för häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen samt för dessa personers anhöriga. Vid beredningen av lagförslaget har man varit tvungen att bedöma till vilka delar det är motiverat att reglera samma frågor i flera likartade lagar. Den föreslagna lagen motsvarar till stora delar bestämmelserna i den nya fängeslagen och häktningsslagen. Ett alternativ till att ta in bestämmelser med samma materiella innehåll i den föreslagna lagen skulle ha varit att

utforma lagen med hjälp av hänvisningsbestämmelser. I stället för att utarbeta nya bestämmelser med samma innehåll skulle man då med hjälp av hänvisningsbestämmelserna ha hänvisat till de tillämpliga bestämmelserna i fängelselagen eller häktningsslagen. Detta regleringssätt skulle ha gjort det lättare att upptäcka på vilka punkter t.ex. behandlingen av häktade enligt den nya häktningsslagen skiljer sig från behandlingen av häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisens lokaler. Lagstiftning som består av hänvisningsbestämmelser är dock svårare att läsa och tolka. Därför föreslås i denna proposition att de rättigheter som häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen garanteras i samband med frihetsberövandet skall regleras så heltäckande som möjligt i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

3.1.1. Lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen

Kontakter utanför förvaringslokalen

Hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden är tryggad i 10 § grundlagen och i artikel 8 i Europeiska människorättskonventionen. Det kan dock föreskrivas att nödvändiga inskränkningar får göras i meddelandehemligheten under den tid frihetsberövandet varar. Man får dock inte ingripa i korrespondensen mer än vad som i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt för upprätthållandet av allmän säkerhet, förebyggandet av oordning eller kriminalitet eller för tryggandet av andra personers rättigheter och friheter. Inskränkningarna skall också motsvara de allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Avsikten är att förtydliga bestämmelserna om granskning av brevväxling och beakta de villkor som uppställts för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Det föreslås att granskning av brevväxling och andra meddelanden, avlyssnandet av telefonsamtal och övervakningen av andra kontakter skall regleras exaktare och mer

heltäckande än förut på lagnivå. I propositionen föreslås att granskning och läsning av brev och andra meddelanden tydligt skall skiljas åt. Lagen föreslås innehålla exaktare förutsättningar för närvarande särskilt i fråga om läsning av brev. Man föreslår också att det särskilda skydd som brevväxlingen mellan den frihetsberövade och hans eller hennes rättsbiträde åtnjuter skall betonas i lagen.

Eftersom upprätthållandet av kontakt per telefon är det enklaste och mest praktiska sättet att stå i kontakt med personer utanför förvaringslokalen, föreslås en utvidgning av de frihetsberövades möjligheter att använda telefon. Det föreslås att förutsättningarna för avlyssning av telefonsamtal skall förtydligas så att de motsvarar de förutsättningar som föreligger för läsning av brev.

Det föreslås att bestämmelserna om den frihetsberövades rätt att ta emot besök skall förtydligas. Lagen föreslås innehålla bestämmelser om mottagning och granskning av varor i samband med besök. Enligt propositionen skall besöken kunna övervakas också med hjälp av videoövervakning, vilket i många länder har visat sig vara ett effektivt sätt att förhindra att droger överlämnas i samband med besök. Det föreslås också att de förutsättningar under vilka ett besök hos den frihetsberövade kan förvägras skall preciseras på lagnivå.

Övervakning och granskning av frihetsberövade

Granskning av en frihetsberövad innebär ett ingrepp i den frihetsberövades personliga frihet och integritet. Det föreslås att bestämmelserna om övervakning och granskning av frihetsberövade skall preciseras och förtydligas.

Skyddet för hemfrid omfattar inte den frihetsberövades cell, men granskning av cellen kan i viss mån anses kränka den frihetsberövades privatlivsskydd. Därför föreslås att granskning av de frihetsberövades inkvarteringslokaler och egendom skall regleras exaktare än för närvarande på lagnivå. Lagen föreslås också innehålla en bestämmelse om sådan granskning som utförs med hjälp av en

metalldetektor eller andra hjälpmedel och som skall benämnas säkerhetskontroll. Det föreslås att förutsättningarna för kroppsvisitation av en frihetsberövad skall förtydligas. Lagen föreslås också innehålla bestämmelser om kontroll av drogpåverkan. Lagen föreslås dessutom innehålla en procedurbestämmelse som skall innefatta allmänna bestämmelser om utförandet av granskningar och om registreringen av dem. Också den beslutanderätt som hör samman med utförandet av granskningar föreslås bli preciserad.

Granskning av andra personer

För att öka klarheten föreslås de bestämmelser som gäller granskning av andra personer än frihetsberövade ingå i ett skilt kapitel. Lagen föreslås innehålla bestämmelser om tillträdet till en förvaringslokal och om säkerhetskontroller på anstaltsområdet. Lagen innehåller för närvarande inga bestämmelser om hur man skall gå till väga med de föremål som upptäckts vid en säkerhetskontroll eller kroppsvisitation. Eftersom denna fråga gäller skyddet för en besökares eller en annan persons egendom, vilket är tryggt i grundlagen, föreslås lagen innehålla en uttrycklig bestämmelse om saken.

Det föreslås också att lagen skall innehålla en bestämmelse som reglerar de situationer där en person som besöker en frihetsberövad eller någon annan utomstående låter bli att iaktta en uppmaning att avlägsna sig från förvaringslokalen eller dess område. Med tanke på dylika situationer föreslås en tjänsteman vid polisen anförtros befogenhet att med maktmedel avlägsna personen i fråga från förvaringslokalens område.

Säkerhetsåtgärder

I propositionen föreslås att bestämmelserna om säkerhetsåtgärder tydligare skall särskiljas från bestämmelserna om granskning och att de skall samlas i ett skilt kapitel. Lagen föreslås innehålla en bestämmelse där de säkerhetsåtgärder som får användas i fråga om frihetsberövade uttryckligen räknas upp. Samma paragraf

skall också innehålla en bestämmelse där det betonas att andra metoder än sådana som begränsar friheten är primära.

I fråga om de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen råkar man i praktiken ofta ut för situationer där man dygnet runt måste följa med och övervaka hälsotillståndet hos en frihetsberövad som lider av abstinenssymtom efter användning av berusningsmedel. I praktiken kan en frihetsberövad också vara i så dålig kondition att han eller hon måste hållas under uppsikt utan avbrott. För att trygga den frihetsberövades egen hälsa måste också en sådan frihetsberövad som betar sig självdestruktivt hållas under uppsikt. En sådan frihetsberövad vars hälsa är hotad placeras ofta i en cell där han eller hon med hjälp av kameraövervakning kan hållas under uppsikt dygnet runt. Det är i allmänhet inte möjligt att nattetid hålla en frihetsberövad under uppsikt på något annat sätt eftersom personalen då är liten. Eftersom denna åtgärd som vidtas i syfte att skydda den frihetsberövade utgör ett ingrepp i den frihetsberövades personliga frihet och fortgående kameraövervakning också kränker den frihetsberövades integritet, föreslås i propositionen att lagen skall innehålla exakta bestämmelser om placeringen av frihetsberövade i en sådan observationscell och om förutsättningarna för placeringen. Det föreslås att sådan övervakning och uppsikt skall benämnas observation.

Teknisk övervakning och distansövervakning

Lagen föreslås innehålla ett särskilt kapitel med bestämmelser om teknisk övervakning och distansövervakning av frihetsberövade och av polisens förvaringslokaler. För den tekniska övervakningens del föreslås lagen innehålla en uttrycklig förteckning över de förutsättningar under vilka teknisk övervakning får användas. Grundprincipen i fråga om teknisk övervakning är att övervakningen inte skall få innebära en allvarigare kränkning av den frihetsberövades frihet och integritet än vad som hade varit fallet om övervakningen hade utförts på något annat sätt, t.ex. i form av

personlig närövervakning.

Om de frihetsberövade inte är medvetna om på vilket sätt de blir övervakade, kan övervakningen anses kränka de övervakades personliga frihet och integritet mer än om de är medvetna om övervakningen. Teknisk övervakning får inte utföras så att den frihetsberövade inte är medveten om att övervakning pågår. Det föreslås att lagen skall innehålla en uttrycklig bestämmelse om att den frihetsberövade skall underrättas om den tekniska övervakningen.

Den genomsnittliga tid frihetsberövandet varar för häktade som är placerade i polisens lokaler är avsevärt längre än den genomsnittliga tid frihetsberövandet varar för anhållna och gripna. Om den tekniska övervakningen utsträcks att omfatta häktade, kan övervakningen därför anses utgöra en allvarligare kränkning av integriteten för de häktade som är placerade i polisens lokaler. Med beaktande av att teknisk övervakning enligt den nya häktninglagen endast i undantagsfall får användas vid övervakningen av häktade, kan det inte anses motiverat att den tekniska övervakningen utsträcks att omfatta alla häktade som hålls i förvar i polisens lokaler. Möjligheten att använda teknisk övervakning vid övervakningen av frihetsberövade begränsas således utgångsmässigt enbart till anhållna och gripna. De undantagsfall där teknisk övervakning får användas också vid övervakningen av häktade skall regleras i de specialbestämmelser som gäller övervakningen i dessa undantagsfall.

Teknikens utveckling möjliggör att övervakningen av frihetsberövade kan utföras säkrare och effektivare än förut med hjälp av mindre personalresurser. Sådan övervakning av frihetsberövade som utförs med hjälp av teknisk apparatur på något annat ställe än i den omedelbara närheten av förvaringslokalen, skall benämnas distansövervakning. Lagen föreslås innehålla detaljerade bestämmelser om utförandet av distansövervakning, om uppgifterna för den distansövervakningscentral som utför övervakningen samt om övervakningsansvaret.

Väktarnas ställning

Både väktarnas och de frihetsberövades rättsskydd förutsätter att befogenheterna för de väktare som tjänstgör vid polisen och som utför uppgifter som är förknippade med behandlingen av frihetsberövade skall regleras på lagnivå. Lagen föreslås innehålla bestämmelser om väktarnas befogenheter, om användningen av maktmedel samt om underrättelse om och undersökning av skador som orsakats i samband med väktarnas tjänsteuppdrag. Det föreslås att närmare bestämmelser om väktarnas uppgifter skall utfärdas genom inrikesministeriets förordning.

Transporter

De gällande bestämmelserna om transport av frihetsberövade är föråldrade. Eftersom de anhållnas och gripnas rättigheter måste inskränkas under transporter, föreslås bestämmelser om detta ingå i den nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Ändringssökande

Sökande av ändring följer den linje som utstakats i förvaltningsprocesslagen. I det beslut som sökandet av ändring gäller skall först sökas rättelse hos polischefen vid polisinspektionen i häradet. Först ett beslut som fattats med anledning av rättelseyrkande skall få överklagas hos förvaltningsdomstolen. Förfarandet med rättelseyrkande syftar till att minska det tunga och långsamma besvär förfarandet.

Sökande av ändring omfattar beslut som gäller innehav av egendom, användning av pengar och andra betalningsmedel, kvarhållande av brev eller postförsändelse, besöksförbud och permission av synnerligen viktigt skäl. Området för beslut som omfattas av rätten att söka ändring motsvarar rådande förvaltningsrättspraxis.

Enligt propositionen skall ändring inte få sökas i förvaltningsdomstolens beslut i ett besvär ärendet som gäller en frihetsberövad. Besvär hos förvaltningsdomstolen gäller beslut där en begränsning av möjligheten att söka ändring i fråga om motsvarande beslut enligt den linje som grundlagsutskottet

antagit i samband med 33 § lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter inte påverkar behandlingsordningen för lagförslaget (GrUU 54/2001 rd).

Enligt propositionen skall förvaltningsdomstolen vara domför med en ledamot när den behandlar besvärssärenden. Sammansättningen är motiverad, eftersom antalet besvärssärenden som skall behandlas vanligen är litet och eftersom ärendena är juridiskt sett enkla.

De centrala avvikelserna från den nya häktningsslagen principer

Enligt den nya häktningsslagen skall beslutet om placering av en häktad i polisens förvaringslokal fattas av en domstol. Beslutet om placering i polisens förvaringslokal skall alltid vara tidsmässigt begränsat och beslutet skall fattas enligt prövning från fall till fall. Domstolen skall således avgöra skilt för varje sådan häktad persons del som skall placeras i polisens förvaringslokal huruvida den häktade kan placeras i de förhållanden som kan erbjudas honom eller henne i polisens förvaringslokal utan att den häktades grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter inskränks i alltför stor utsträckning.

I fråga om den tid förvaret varar skiljer sig ställningen för anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen väsentligt från ställningen för fångar som avtjänar fängelsestraff och häktade. För de gripna varar förvaret i regel högst ett dygn och för de anhållna högst fyra dygn. Frihetsberövandet samt isoleringen från andra personer och från yttvärlden medför inte lika allvarliga olägenheter för anhållna och gripna som för de personer som blir föremål för verkställighet av fängelsestraff eller häktning, vilka utgångsmässigt medför förvar under en längre tid. Med hänsyn till det antal anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen och med hänsyn till polisfängelsernas resurser för anordnandet av olika aktiviteter, är det inte motiverat att till alla delar kräva lika omfattande åtgärder av polisen för att förebygga de skadliga verkningar som de anhållna och gripna

försakas av den isolering som är förknippad med frihetsberövandet. Om det uppställdes sådana krav på polisen, skulle det också medföra betydande kostnader för polisen. Därför avviker man i den föreslagna lagen delvis från utgångspunkterna i den nya häktningsslagen.

Förhållandena i förvaringslokalen. Polisens förvaringslokaler är inte avsedda för långvarig inkvartering av frihetsberövade. Vid planeringen och byggandet av polisens förvaringslokaler har man på grund av säkerhetsaspekterna varit tvungna att göra avkall på de bekvämligheter som kunde erbjudas de personer som förvaras i lokalerna. Med beaktande av polisens ekonomiska resurser, avsaknaden av särskild finansiering för byggnadsprojekt och det stora antalet förvaringslokaler, kan man inte vänta sig att polisen på kort sikt skulle kunna vidta åtgärder genom vilka förhållandena i förvaringslokalerna kunde höjas till en nivå som motsvarar den levnadsstandard som är allmänt rådande i samhället.

Hörande av frihetsberövade. På grund av att förvaret för anhållna och gripna endast varar en kort tid är frågor som är förknippade med t.ex. inkvartering i allmänhet inte av lika stor betydelse för dessa personer som för häktade, eftersom häktningen i genomsnitt varar avsevärt längre. Om man t.ex. skulle förutsätta att de anhållna och gripna alltid skall höras innan de placeras i polisens lokaler, skulle detta utgöra en förvaltningsmässig belastning för polisen och samtidigt stå i strid med intresset att så fort som möjligt utreda om de anhållna eller gripna kan frigges.

Fastän den föreslagna lagen inte innehåller någon uttrycklig bestämmelse om skyldigheten att höra anhållna och gripna, skall polisen dock i enlighet med god förvaltningssed sträva efter att bereda den frihetsberövade som åtgärden riktar sig mot tillfälle att yttra sin ståndpunkt i fråga om ett viktigt beslut som berör honom eller henne. Hörandet av anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen grundar sig således alltid på prövning från fall till fall, där polisen vid bedömningen av behovet av hörande i mån av möjlighet skall försöka ta hänsyn till de särskilda omständigheter som polisen känner

till i fråga om en anhållen eller en gripen. En sådan särskild omständighet som talar för hörande kunde t.ex. vara att den anhållne sannolikt senare kommer att häktas och placeras som häktad i polisens förvaringslokal, vilket innebär att det skulle vara motiverat att bereda den anhållne tillfälle att yttra sin ståndpunkt i fråga om ett sådant viktigt beslut som hör till den föreslagna lagens tillämpningsområde och vars verkningar sannolikt sträcker sig ända till den tid den anhållne är häktad.

Placering. Polisens förvaringslokaler är i regel små och kan därför i allmänhet inte delas in i olika avdelningar. I polisens förvaringslokaler förvaras inte heller, med undantag för exceptionella situationer, fångar som avtjänar straff. I praktiken hålls fångar som avtjänar straff, häktade, anhållna och andra gripna, liksom frihetsberövade av olika kön, avskilda från varandra genom att dessa personer inte placeras i samma cell. I fråga om polisens förvaringslokaler kan det till denna del anses tillräckligt att man på lagnivå tar in bestämmelser om skyldigheten att placera män och kvinnor i separata celler och om skyldigheten att i mån av möjlighet placera frihetsberövade i enmansceller.

Lagen föreslås inte heller innehålla någon uttrycklig bestämmelse om att den frihetsberövade på egen begäran skall hållas avskild från andra frihetsberövade. Eftersom de frihetsberövade som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler i regel hålls i låsta celler och det inte i polisens förvaringslokaler finns sådana öppna avdelningar som i fängelser och förhållandena inte heller i övrigt är sådana att den frihetsberövade mot sin vilja behöver vara i kontakt med andra frihetsberövade utanför cellen, är bestämmelsen om placering i enmanscell tillräcklig för att trygga den frihetsberövades möjlighet att vara avskild från de andra frihetsberövade.

Deltagande i verksamhet. En betydande del av dagsprogrammet för de frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler är i allmänhet förknippat med utredningen av det brott med anledning av vilket personen hålls i förvar hos polisen. Eftersom frihetsberövandet för de anhållna och gripna varar en så kort tid, är det inte motiverat att

polisen åläggs några omfattande skyldigheter att anordna olika fritidsaktiviteter. På grund av de begränsade resurser som står till förfogande vid utvecklandet av förvaringslokalerna är det inte heller möjligt att erbjuda de häktade som placerats i polisens lokaler motsvarande möjligheter till sysselsättning som kan erbjudas häktade i rannsakningsfängelser. Utöver de aktiviteter som hör till de dagliga rutinerna i förvaringslokalen, såsom måltider, möjligheter att tvätta sig och utomhusvistelse samt förhör och eventuella övriga undersökningar i samband med brottsutredningen, har polisen mycket begränsade möjligheter att ordna olika aktiviteter i förvaringslokalen. Om polisen ändå skulle ha möjligheter att anordna verksamhet som stöder de frihetsberövades fysiska och psykiska vitalitet, skall de frihetsberövade ges tillfälle att ta del av denna verksamhet.

Lagen föreslås inte innehålla någon särskild paragraf som skulle reglera de frihetsberövades möjligheter att utföra eget arbete i förvaringslokalen. En sådan bestämmelse har ingått i lagen om rannsakningsfängelse, men den har knappast någonsin i praktiken tillämpats i fråga om de frihetsberövade som hållits i förvar hos polisen. Med tanke på lagstiftningens systematik och åskådlighet skulle det inte vara motiverat att i den föreslagna lagen ta in sådana bestämmelser om deltagande i verksamhet som det i praktiken inte annat än i undantagsfall skulle vara möjligt att tillämpa. Det faktum att någon bestämmelse som möjliggör eget arbete inte tas in i den föreslagna lagen betyder ändå inte att en frihetsberövad som hålls i förvar hos polisen inte i ett enskilt fall kan beviljas tillstånd att utföra sådant eget arbete som inte lämpar sig att utföras i polisens förvaringslokal. Tillstånd att utföra eget arbete skall dock inte beviljas, om det äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden eller förvaringslokalens ordning eller säkerhet.

Social- och hHälso- och sjukvård. Med hänsyn till de personalresurser och övriga resurser som står till polisens förfogande finns det inte i praktiken möjligheter att i polisens förvaringslokaler bedriva sådant

socialt arbete som särskilt stöder de frihetsberövades rehabilitering och upprätthållandet av deras kontakter. Med beaktande av den korta tid frihetsberövandet varar för de personer som hålls i förvar i polisens lokaler, finns det i allmänhet inte något egentligt behov av sådant socialt arbete och det skulle inte heller vara möjligt att ordna det sociala arbetet på ett ändamålsenligt sätt. Behovet av socialt arbete under den tid frihetsberövandet varar kan närmast aktualiseras för de häktades del som placerats i polisens lokaler. Eftersom man med de metoder det sociala arbetet erbjuder inte kan stöda häktade som är placerade i polisens lokaler, skall de häktade som är i behov av sådana stödåtgärder som erbjuds inom det sociala arbetet inte placeras i polisens förvaringslokaler.

Fritid. På grund av syftet med den åtgärd som riktats mot de häktades, anhållnas och gripnas frihet och den korta tid frihetsberövandet varar samt polisens personalresurser och ekonomiska resurser, är det i allmänhet inte möjligt att anordna särskild fritidsverksamhet för de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. Eftersom de frihetsberövade hålls i förvar i låsta celler, är det i allmänhet inte möjligt att anordna fri samvaro för de frihetsberövade annat än i samband med utomhusvistelse. Även då hindras dock de frihetsberövade ofta från att tillbringa fritiden tillsammans på grund av de begränsningar som av utredningstekniska skäl uppställs för de frihetsberövades kontakter. Därför föreslås lagen inte innehålla någon särskild bestämmelse om den frihetsberövades rätt att tillbringa fritiden med andra frihetsberövade.

Beträffande anordnandet av samvaro för de frihetsberövade skall man beakta att möjlighet till samvaro skall ordnas t.ex. i samband med utomhusvistelserna, om det är möjligt att anordna sådan samvaro utan att syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten eller förvaringslokalens ordning eller säkerhet äventyras.

I polisens förvaringslokaler finns det i allmänhet inte möjligheter att anordna religiösa sammankomster för de frihetsberövade. Eftersom polisen inte har förutsättningar att vidta aktiva åtgärder för att

stöda de frihetsberövades religionsfrihet, föreslås lagen inte innehålla någon särskild bestämmelse om religionsutövning. Frihetsberövandet innebär ett faktiskt hinder för deltagande i religiösa sammankomster utanför polisens förvaringslokal, men eftersom frihetsberövandet för de häktade, anhållna och gripna i polisens lokaler är kortvarigt, utgör detta inte en sådan begränsning som strider mot de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter.

Det är dock klart att utgångspunkten även i fråga om religionsfrihet skall vara att polisen inte skall ha rätt att inskränka denna grundläggande frihet på andra grunder än de som anges i lag. För den frihetsberövade kan det, trots att frihetsberövandet endast varar en kort tid, vara viktigt att få stå i kontakt med en representant för det egna trossamfundet eller med någon annan person som kan erbjuda den frihetsberövade hjälp i frågor som gäller själavård. Om inte något annat följer av de begränsningar som uppställts för de frihetsberövades kontakter i 7 och 11 kap. i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och i 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen, skall möten med en person som den frihetsberövade uppger som sin själavårdare utgångsmässigt tillåtas. Begränsningar som hindrar möten med en själavårdare kan t.ex. utgöras av ett sådant beslut om begränsning av den frihetsberövades kontakter som avses i den bestämmelse i 1 kap. 2 § tvångsmedelslagen som föreslagits i anslutning till den nya häktningsslagen eller av avslag på besök av skäl som anges i 7 kap. 3 § 1 mom. i den föreslagna lagen.

Häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen kan inte i praktiken erbjudas tjänster som motsvarar de bibliotekstjänster som erbjuds häktade och fångar som avtjänar fängelsestraff i fängelser. Fastän det i polisens förvaringslokaler ofta finns en liten samling med litteratur som de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen får använda, är det inte motiverat att i den föreslagna lagen ta in en uttrycklig bestämmelse om de frihetsberövades rätt att använda bibliotekstjänster. När man beaktar den tid

frihetsberövandet varar för dem som hålls i förvar hos polisen och de resurser som skulle behövas för användningen av allmänna bibliotekstjänster, står den nytta som bibliotekstjänsterna medför för de frihetsberövade inte i ändamålsenlig proportion till de kostnader som erbjudandet av tjänsterna skulle medföra. Polisen skall dock fortsättningsvis i mån av möjlighet utöka förvaringslokalernas egna litteratursamlingar så att de frihetsberövade kan erbjudas meningsfullt tidsfördriv.

Polisen har inte möjligheter att ställa televisionsapparater, radioapparater eller tidningar till förfogande för de frihetsberövade. De frihetsberövade skall dock ges möjlighet att på egen bekostnad följa med massmedier, om inte denna rättighet har begränsats någon annanstans i lag. De frihetsberövade skall likaså ges möjlighet att på egen bekostnad skaffa sig tidskrifter och litteratur. På grund av den korta tid frihetsberövandet varar för de anhållna och gripna är det inte av lika stor betydelse för dessa personer att kunna följa med händelserna utanför förvaringslokalen som för personer som hålls i förvar under en längre tid. I propositionen föreslås därför inte att lagen skall innehålla någon bestämmelse om informationsanskaffning i samband med de anhållnas och gripnas fritid. För de häktades del föreslås lagen innehålla en motsvarande bestämmelse som ingår i den nya häktningsslagen om litteratur och om möjligheterna att följa med massmedier.

Möjligheterna för de anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen att skaffa sig information fastställs enligt de övriga bestämmelserna i den föreslagna lagen. Sådana bestämmelser är den allmänna bestämmelsen i 1 kap. 3 § om inskränkning av den frihetsberövades rättigheter, bestämmelsen i 4 kap. 1 § om innehav av bruksföremål och egendom och bestämmelsen i 4 § i samma kapitel om användning av pengar samt bestämmelsen i om begränsning av den frihetsberövades kontakter i 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen. Möjligheterna för en frihetsberövad som hålls i förvar hos polisen att skaffa sig information skall även framöver kunna begränsas t.ex. om

informationsanskaffningen skulle förutsätta innehav av en sådan anordning som det enligt 4 kap. 1 § i den föreslagna lagen inte är tillåtet att inneha. De säkerhetsåtgärder som anges i 11 kap. kan också medföra praktiska begränsningar av de frihetsberövades möjligheter att följa med massmedier.

I fråga om de frihetsberövades kontakter med massmedier skall utgångsmässigt samma bestämmelser tillämpas som gäller de frihetsberövades övriga kontakter utanför förvaringslokalen. När den frihetsberövade t.ex. per brev står i kontakt med massmedier, skall bestämmelserna i 6 kap. i den föreslagna lagen tillämpas på övervakningen av kontakterna. Om den frihetsberövades brev är adresserat till ett offentligt massmedium får brevet läsas om de villkor som anges i 6 kap. 2 § är uppfyllda och kvarhållas på de villkor som anges i 6 kap. 5 §.

Disciplin. I lagen föreslås inte några bestämmelser om ett särskilt disciplinärt förfarande. Eftersom frihetsberövandet för de personer som hör till den föreslagna lagens tillämpningsområde i regel är kortvarigt och förhållandena i polisens förvaringslokaler också är sådana att det endast i undantagsfall förekommer mer omfattande ordningsproblem, är det inte motiverat att utsträcka det disciplinära förfarande som regleras i 10 kap. i den nya häktningsslagen att gälla häktade, anhållna eller gripna som hålls i förvar hos polisen.

Om det i polisens lokaler förekommer sådana ordningsföreseelser som motsvarar rekvisitet för en straffbar gärning, skall polisen i fråga om dessa gärningar förfara på samma sätt som föreskrivits i fråga om andra brott som kommer till polisens kännedom. I fråga om lindrigare ordningsföreseelser kan det inte anses motiverat att påföra särskilda disciplinstraff, i synnerhet som de frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler i allmänhet inte åtnjuter sådana förmåner som disciplinstraffet kunde rikta sig mot. Med hänsyn till den korta tid frihetsberövandet varar och med tanke på förhållandena i förvaringslokalen kan inte heller en varning eller placering i straffcell antas ha någon betydande preventiv verkan

för de frihetsberövades del som hålls i förvar hos polisen och som kunde tänkas bryta mot bestämmelserna om ordningen i förvaringslokalen.

Säkerhetsåtgärder. I lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreslås inte någon sådan bestämmelse om avskiljande av den frihetsberövade från andra frihetsberövade som skulle motsvara den bestämmelse som finns i 13 kap. 5 § i den nya häktningslagen. I polisens förvaringslokaler har de frihetsberövade i allmänhet inte möjlighet till sådan fri samvaro som kunde begränsas i den bemärkelse som avses i den bestämmelse som föreslås ingå i den nya häktningslagen. Det faktum att de frihetsberövade hålls i förvar i låsta celler skall inte i sig betraktas som en sådan säkerhetsåtgärd som enligt den bestämmelse som föreslås ingå i den nya häktningslagen skulle innebära avskiljande av en frihetsberövad.

3.1.2. *Lag om ändring av 10 § förundersökningslagen*

Det har bland myndigheterna förekommit varierande praxis i fråga om när och hur den som är misstänkt för brott underrättas om sin rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Enligt 29 § 2 mom. (108/1998) förundersökningslagen skall den misstänkte före förhöret upplysas om att han har rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Den rätt till en rättvis rättegång som enligt konventionerna om de mänskliga rättigheterna garanteras den som är misstänkt för brott och de ståndpunkter som tillsynsorganen för de mänskliga rättigheterna omfattat förutsätter att den som är misstänkt för brott utan dröjsmål underrättas om sina rättigheter.

För att den som är misstänkt för brott effektivt skall kunna utnyttja sin rätt att anlita biträde vid förundersökningen, föreslås i förundersökningslagen en bestämmelse om att den myndighet som genomför förundersökningen, utan dröjsmål skall informera den som är misstänkt för brott och som har berövats sin frihet om hans eller hennes rätt att anlita biträde vid förundersökningen.

3.1.3. *Lag om ändring av lagen om behandling av berusade*

Det föreslås att principen om att personer som med stöd av 11 § 1 mom. polislagen gripits på grund av berusning i första hand skall föras till en vårdplats som social- och hälsovårdsmyndigheterna ansvarar för och som kallas tillnyktringsstation skall kvarstå med preciserat innehåll. Avsikten är att berusade skall tas in i polisens förvaringslokal endast om de på grund av sitt våldsamma eller hotfulla beteende inte kan föras till en tillnyktringsstation.

Enligt förslaget skall berusade som tagits in i polisens förvaringslokal i princip ha samma rättigheter som andra gripna som hålls i förvar hos polisen. Berusningstillståndet medför dock vissa begränsningar i rättigheterna. Exempelvis i fråga om boendeförhållandena och den intensiva övervakningen förutsätter ordnandet av förhållandena för berusade arrangemang som avviker från de frihetsberövades ställning för att det skall vara möjligt att trygga de berusades säkerhet och ordningen i förvaringslokalen.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Propositionen har inga betydande ekonomiska verkningar.

Teknisk övervakning och distansövervakning. För de polisinsatsernas del som kommer att öka användningen av teknisk övervakning vid övervakningen av frihetsberövade, medför anskaffningen av behövliga tekniska anordningar och system tilläggskostnader som är beroende av systemens omfattning och kvalitet. I synnerhet utnyttjandet av distansövervakning medför dock även inbesparingar t.ex. för transportkostnadernas del. I en stor del av polisens förvaringslokaler har man redan för närvarande åtminstone i viss utsträckning utnyttjat teknisk övervakning vid övervakningen av frihetsberövade. Beslutsfattandet gällande ökad användning av teknisk övervakning och täckandet av de

kostnader övervakningen medför skall även i fortsättningen ske inom ramen för anslagen för polisinsättningen i respektive härad.

Anordnandet av hälsovård. I propositionen föreslås inte någon ändring av den grundprincip enligt vilken de avgifter som uppbärs av patienterna för den offentliga hälsovårdens tjänster fortsättningsvis skall bestridas med medel ur polisens anslag.

På grund av bristerna i polisens statistikföringssystem har man inte tillgång till exakta uppgifter om kostnaderna för de sjuk- och hälsovårdstjänster som de frihetsberövade mottagit av kommunerna och som polisen enligt gällande praxis har kunnat bli tvungen att svara för, men som den frihetsberövades hemkommun skall svara för enligt den föreslagna lagen. Polisen har år 1998 tagit i bruk sådan extern bokföring på basis av vilken jämförelser kan göras. Enligt denna bokföring uppgick kostnaderna för hälsovårdstjänster gällande andra än anställda vid polisen år 1998 till 234 155 mark, dvs. ungefär 40 896 euro, år 1999 till 481 952 mark, dvs. ungefär 81 059 euro, år 2000 till 817 766 mark, dvs. ungefär 137 538 euro och för perioden mellan januari och maj år 2001 till 317 521 mark, dvs. ungefär 53 403 euro. I dessa summor ingår kostnaderna både gällande anhållna och gripna och gällande personer som häktats med anledning av brott och som hållits i förvar hos polisen.

På basis av polisens sammanlagda utgifter för hälsovården kan de årliga kostnaderna för hälsovårdstjänster för häktade, anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen för hela landets del uppskattas vara under 150 000 euro. Kostnaderna för en enskild kommuns del blir således ringa och är av större betydelse endast för de kommuners del hos vilkas invånare det yppar sig ett behov av dyr specialiserad sjukvård och där detta behov inte kan anses stå i samband med att personen i fråga kortvarigt tagits i förvar av polisen. Eftersom förändringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna är så liten kan den inte anses ge anledning till en ändring av statsandelarna. Den princip som lagen föreslås innehålla gällande ansvaret för kostnaderna för hälso- och sjukvård i fråga om de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen

överensstämmer också med den praxis som redan för närvarande iakttas i stor utsträckning. Därför kan den precisering som föreslås i lagen inte i praktiken anses som en förändring av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Ändringssökande. Det kan anses vara sannolikt att förvaltningsdomstolarnas arbetsmängd kommer att öka i någon mån på grund av att möjligheten att överklaga uttryckligen skrivs in i lagen samt av att polisens beslut gällande behandlingen av frihetsberövade kommer att registreras noggrannare än förut.

Med hänsyn till att de som hålls i förvar i polisens lokaler är berövade sin frihet en kort tid kan det dock antas att besvärörfarandet bara sällan fortsätter efter rättelseyrkande. De ärenden som enligt den nya lagen skall behandlas i förvaltningsdomstolarna är också i regel av så ringa betydelse att det bara sällan blir aktuellt att utse ett biträde. Kostnaderna för rättshjälp kommer således inte att öka väsentligt på grund av den besvärsmöjlighet som föreslås i den nya lagen.

4.2. Verknningar i fråga om organisation och personal

Propositionen har inga betydande organisatoriska verknningar.

Utnyttjandet av teknisk övervakning och distansövervakning vid övervakningen av frihetsberövade möjliggör att övervakningen kan anordnas ännu säkrare och effektivare än förut och att övervakningsresurserna kan fördelas på ett smidigare sätt än förut. Genom att distansövervakning utnyttjas effektivt vid sådana polisinsättningar där man annars skulle bli tvungen att transportera de anhållna och gripna långa sträckor till en jourhavande polisinsättning eller binda områdets enda polispatrull vid övervakningen av en frihetsberövad, kan arbetstid för de patrullerande polismännen frigöras från transport- och övervakningsuppdrag till andra uppgifter. Å andra sidan förbättrar propositionen ställningen för de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen genom att polisen åläggs mer omfattande skyldigheter i samband med

tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter än vad som var fallet enligt den tidigare lagstiftningen. Detta kommer i någon mån att öka polispersonalens uppgifter.

Propositionen har inte som helhet några betydande verkningar i fråga om personalen inom polisens organisation. De nya skyldigheter som enligt den föreslagna lagen åläggs polisen i samband med tillgodoseendet av de frihetsberövades rättigheter medför däremot ett behov av tilläggsresurser, men å andra sidan frigörs i någon mån resurser för polisen från transport- och övervakningsuppdrag genom att de möjligheter som den moderna tekniken erbjuder kan utnyttjas effektivare än förut.

Den nya lagen medför ändringar i polispersonalens befogenheter, arbetssätt och beslutanderätt. Bestämmelserna om befogenheter och beslutanderätt är exaktare än i den nuvarande lagstiftningen, vilket samtidigt ökar rättsskyddet för polispersonalen. Å andra sidan förutsätter den nya grundlagen och den besvärsmöjlighet som föreslås i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen mera kunskaper och större noggrannhet av de tjänstemän som fattar besluten.

I samband med verkställigheten av propositionen skall det anordnas behövlig fortbildning för polispersonalen, så att man kan försäkra sig om att de bestämmelser som ingår i propositionen också kommer att iaktas i praktiken.

4.3. Miljökonsekvenser

Propositionen har inga betydande miljökonsekvenser. Då de möjligheter som den tekniska utvecklingen erbjuder utnyttjas vid övervakningen av frihetsberövade, kommer det att möjliggöra en minskning av transporterna av frihetsberövade mellan polisens förvaringslokaler. Minskningen av transporterna minskar i någon mån de påfrestningar som förorsakas för miljön i form av utsläpp från transportmedlen.

4.4. Verkningar för medborgarna

Propositionen förbättrar ställningen för de frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. De omfattande minimirättigheter som i lag garanterats de frihetsberövade och som överensstämmer med de förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna möjliggör att de frihetsberövade effektivare kan yrka på att deras grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter skall tillgodoses. De noggrant avgränsade förutsättningar som enligt propositionen skall iaktas då de frihetsberövades rättigheter inskränks förhindrar ogrundade inskränkningar av rättigheterna. De föreslagna bestämmelserna i vilka förutsättningarna för granskningar och granskningarnas innebörd noggrant regleras förbättrar både de frihetsberövades rättsskydd och de frihetsberövades och polispersonalens säkerhet. De bestämmelser som föreslagits på lagnivå gällande teknisk övervakning och distansövervakning förbättrar både de frihetsberövades och polispersonalens rättsskydd.

Den föreslagna regleringen av sökande ändring är den viktigaste förändringen som förbättrar de frihetsberövades rättsskydd. Besvärsmöjligheten skall genomföras som rättelseförfarande i första instans inom förvaltningen och därefter genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningskedan och beredningsmaterial

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriet och dess beredning har letts och övervakats av en ledningsgrupp som består av representanter för olika intressegrupper.

5.2. Remissutlåtanden

Utlåtanden om utkastet till regeringsproposition har begärts av 48 olika instanser, dvs. Ålands polisdistrikt, polisinsättningen i Esbo härad, åklagarämbetet i Esbo härad, Helsingfors hovrätt, Helsingfors stad, polisinsättningen i

Helsingfors härad, Helsingfors tingsrätt, Helsingfors universitet, Jurister för de mänskliga rättigheterna rf, Joensuu stad, polisinsättningen i Joensuu härad, polisinsättningen i Kajana härad, Folkhälsoinstitutet, Centralkriminalpolisen, Högsta förvaltningsdomstolen, Högsta domstolen, Kommunförbundet, Centralförbundet för barnskydd, rörliga polisen, justitieministeriet, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Polisskolan, polisens länsledning i Södra Finlands, Östra Finlands, Lapplands, Västra Finlands och Uleåborgs län, försvarsministeriet, Huvudstaben, Seinäjoki stad, polisinsättningen i Seinäjoki härad, inrikesministeriets kommunavdelning, räddningsavdelning och gränsbevakningsavdelning, social- och hälsovårdsministeriet, Stakes, Finlands Advokatförbund, Finlands Polisorganisationer Förbund, polisinsättningen i Tammerfors härad, Tammerfors universitet, Dataombudsmannens byrå, Tullverket, arbetsministeriet, Vasa stad, polisinsättningen i Vasa stad, Riksåklagarämbetet, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry och polisinsättningen i Vanda härad.

Med anledning av propositionen har 34 instanser gett sitt utlåtande. Ett sammandrag av utlåtandena har uppgjorts vid inrikesministeriet.

Remissinstanserna förhöll sig i regel positiva till propositionen. Det ansågs vara speciellt viktigt att på lagnivå ta in tillräckligt detaljerade och med människorättsförpliktelse harmoniserande bestämmelser om behandlingen av anhållna och gripna.

En del av remissinstanserna inom polisorganisationen ansåg att den föreslagna regleringen var alltför detaljerad och att den försvårar polisens verksamhet alltför mycket. Ur utlåtandena reste sig också frågan om i vilken mån man på anhållna och gripna skall tillämpa samma principer som på behandlingen av häktade.

Fastän den version av propositionen som utlåtandena gällde inte innehöll något förslag till att lagen om behandling av berusade skall ändras i sak, framfördes det i en del av

utlåtandena från den kommunala sektorn att propositionen medför en ändring av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna och att kommunerna åläggs tilläggsskyldigheter i och med att de skall inrätta tillnyktringsstationer för förvaring av berusade. Å andra sidan förhöll man sig i största delen av utlåtandena mycket positiv till möjligheten att personer som gripits på grund av berusning, i enlighet med lagen om behandling av berusade och i enlighet med lagens syfte, skall kunna föras till tillnyktringsstationer istället för till polisens förvaringslokaler.

Eftersom det är uppenbart att inrättandet av tillnyktringsstationer i omfattande skala förutsätter samarbete mellan olika myndigheter, föreslås det inte i denna proposition att lagen om behandling av berusade skall ändras till den del den gäller inrättandet av tillnyktringsstationer. För att syftet med lagen om behandling av berusade skall uppnås, skall man dock utan dröjsmål vidta åtgärder för att bereda lagstiftning om tillnyktringsstationer.

Efter remissbehandlingen har bestämmelser om behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler fogats till propositionen. Dessa bestämmelser har beretts vid justitieministeriet i samband med beredningen av den nya häktningsslagen, varvid olika intressegrupper har haft tillfälle att ge sitt utlåtande om de föreslagna bestämmelserna om behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler. Dessa utlåtanden har beaktats vid den fortsatta beredningen av denna proposition. På grund av den fortsatta beredningen ordnades en ny remissrunda för de instanser som tidigare givit utlåtanden.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

6.1. Samband med andra propositioner

Vid justitieministeriet har beretts en proposition med förslag till lagstiftning om verkställighet av fängelsestraff och häktning. Enligt propositionen skall den nya häktningsslagen tillämpas på verkställigheten

av häktning. Enligt den nya häktningsslagen skall häktade kunna placeras i polisens förvaringslokaler, varvid den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på de häktade. Justitieministeriets proposition har överlämnats till riksdagen på hösten 2004. Kravet på likabehandling av de häktade förutsätter att de bestämmelser som berör dem är så lika som möjligt oavsett var de häktade är placerade. Vid beredningen har strävan varit att säkerställa enhetliga bestämmelser. Lagarna avses träda i kraft samtidigt.

Vid inrikesministeriet har beretts en proposition som gäller revidering av gränsbevakningsväsendet och gränzonen (RP 6/2005 rd). I propositionen ingår bl.a. ett förslag till en ny lag om gränsbevakningsväsendet. Propositionen överlämnades till riksdagen den 11 februari 2005. Eftersom den nya gränsbevakningslagen samt den föreslagna ändringen av utlänningslagen som ingår i propositionen skulle träda i kraft innan de förslag till lagändringar som ingår i denna proposition avses träda i kraft, föreslås det i denna proposition, med tanke på bestämmelser om gränsbevakningsväsendet, att vissa ändringar görs i den nya gränsbevakningslagen som antagits enligt förslaget i regeringens proposition (RP 6/2005 rd) samt i utlänningslagen som ändrats enligt propositionen. Om den föreslagna nya gränsbevakningslagen samt de övriga förslagen till lagändringar som ingår i propositionen inte införs före de lagändringar som föreslås i samband med detta lagförslag, skall motsvarande ändringar med avseende på gränsbevakningsväsendet

göras i 48 § i gällande lag om gränsbevakningsväsendet. På motsvarande sätt borde hänsyn tas till en eventuell ändring av tidtabellen när det gäller förslaget till ändring av 123 § i utlänningslagen. I samband med behandlingen av denna proposition gäller det att följa behandlingen av revideringen av den nämnda lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet.

6.2. Samband med internationella förpliktelser

I 7 § grundlagen förutsätts att rättigheterna för den som berövats sin frihet skall regleras i enlighet med de riktlinjer som dragits upp i konventionerna om de mänskliga rättigheterna. I den nya lagen föreslås bestämmelser om de frihetsberövades rättigheter så som förutsätts i konventionerna om de mänskliga rättigheterna.

Ett barn som berövats sin frihet skall enligt artikel 37 c i konventionen om barnets rättigheter hållas åtskilt från vuxna, om inte barnets intresse förutsätter något annat förfarande. Enligt artikel 36 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser har en utlänning som berövats sin frihet rätt att stå i kontakt med hemlandets diplomatiska eller konsulära beskickning.

I förslagen har man strävat efter att beakta utlåtanden av organen för tillsyn över de mänskliga rättigheterna och de principer som uttalats i internationellt godtagna rekommendationer.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen

Lagens namn. Lagen gäller behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler samt anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen. Lagen reglerar behandlingen av alla personer i förvar hos polisen för vilka inte särskilt föreskrivs något annat. I praktiken skall den nya lagen tillämpas på nästan alla som hålls i förvar i polisens lokaler. Som lagens namn föreslås lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, eftersom namnet är tydligt och samtidigt även beskriver innehållet i författningen.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Tillämpningsområde.* I 1 § anges lagens tillämpningsområde. Paragrafen har indelats i fyra moment.

Fängelsestraffkommittén föreslog att den nya fängelselagen skall tillämpas på fångar som avtjänar straff och att den nya häktningslagen skall tillämpas på behandlingen av personer som häktats med stöd av tvångsmedelslagen samt personer som med stöd av någon annan lag befinner sig i en straffanstalt. I samband med den fortsatta beredningen av den nya häktningslagen har det dock ansetts motiverat att bestämmelserna om häktade som placerats i förvaringslokaler som upprätthålls av polisen tas in i lagen om behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen.

Så som anförts i allmänna motiveringen omfattas häktade, anhållna och gripna av oskuldspresumtion (antagande om oskuld), vilket innebär att behandlingen av dem skall vara mindre begränsande och att de till vissa delar skall ha vidsträcktare rättigheter än fångar som avtjänar fängelsestraff. Av syftet med häktningen, anhållandet eller gripandet,

i synnerhet säkerställandet av förundersökningen, följer däremot att rättigheterna och förmånerna för häktade, anhållna och gripna bör kunna begränsas. Av det korta frihetsberövandet för anhållna och gripna följer också att det inte är motiverat att förutsätta att myndigheterna vidtar lika långtgående åtgärder för att tillgodose de anhållnas och gripnas rättigheter som i fråga om fångar som avtjänar fängelsestraff och häktade, vilka i princip berövas sin frihet för en längre tid.

I 1 mom. föreslås en definition av den personkrets som lagens tillämpningsområde huvudsakligen omfattar. För att ange vilka som omfattas av tillämpningsområdet föreslås uttrycket personer som hålls i förvar hos polisen.

Den föreslagna lagen begränsar inte övriga myndigheters lagstadgade skyldigheter att ta hand om dem som behöver hjälp från samhällets sida. Utgångspunkten är således att t.ex. lagen om missbrukarvård och hälsovårdslagstiftningen är förpliktande för den behöriga myndigheten också när polisens åtgärder gäller personer med rusmedelsproblem.

Den huvudsakliga personkretsen för lagens tillämpningsområde omfattar häktade som placerats i polisens lokaler samt anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen. I 2 § föreslås definitioner av häktade, anhållna och gripna. I den föreslagna bestämmelsen i 1 § 1 mom. anges också den myndighet inom vars verksamhet lagen huvudsakligen skall tillämpas. Denna myndighet är polisen, i vars lokaler merparten av de anhållna och gripna i själva verket hålls i förvar.

I 1 mom. anges också den nya lagens tidsmässiga tillämpning i förhållande till när frihetsberövandet för en individ börjar och slutar. Hållandet i förvar hos polisen börjar när polisen har vidtagit en åtgärd som riktar sig mot individens frihet. Exempelvis när polisen griper en person som gör motstånd skall lagen börja tillämpas från den stund då polisen de facto genom befallningar och

uppmaningar eller med andra medel har gripit en person som gjort motstånd. Tiden för tillämpningen av lagen omfattar således t.ex. polisens granskningar i förvaringslokalerna och bevakning samt annan behandling av frihetsberövade i förvaringslokalerna. Tiden för tillämpningen av lagen upphör när den frihetsberövade frigges eller polisen med stöd av ett lagligt förordnande överlåter den frihetsberövade till en annan myndighet. Om den anhållne häktas, upphör tillämpningen av den föreslagna lagen när domstolen fattar beslut om häktning. På den häktade tillämpas häktningenslagen, om inte den häktade placeras i polisens förvaringslokal.

Den föreslagna lagen skall tillämpas på behandlingen av frihetsberövade. Med behandling avses sådana åtgärder som direkt hänför sig till berövandet av häktades, anhållnas och gripnas frihet och till förvaringen av dem i polisens lokaler samt till transporter under polisens ansvar. I den nya lagen anges således inte på vilka grunder polisen eller andra myndigheter kan beröva en individ hans eller hennes personliga frihet, utan befogenheterna att vidta en åtgärd som riktar sig mot individens frihet bestäms enligt annan lagstiftning. Lagen är därmed en procedurlag där de föreskrivna åtgärderna och grunderna för åtgärderna hänför sig till polisens förvar och behandling av frihetsberövade. Befogenheterna enligt lagen kan således inte utövas t.ex. för att skaffa bevis för utredning av det brott på grund av vilket en frihetsberövad har hamnat i förvar hos polisen. Den föreslagna lagen begränsar inte heller t.ex. användningen av tvångsmedel enligt polislagen och tvångsmedelslagen vid förundersökning av brott och reglerar inte heller i övrigt förundersökningen.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att personkretsen för tillämpningen av lagen också skall omfatta personer som hålls i förvar hos polisen på någon annan laglig grund än häktning, anhållande eller gripande. Den föreslagna lagen skall dock inte tillämpas på behandlingen av sådana personer i förvar hos polisen om vilkas behandling föreskrivs något annat någon annanstans i lag. I fråga om t.ex. fångar som

avtjänar straff eller förvandlingsstraff för böter och som hålls i förvar i polisens lokaler tillämpas sålunda vad som särskilt bestäms om dessa fångar. Till denna del utgör dock de föreslagna bestämmelserna om väktare i 15 kap. ett undantag. Eftersom bestämmelserna om väktarnas befogenheter i den nya fängselagen lämpar sig endast för väktare inom fångvårdsväsendet, bör de föreslagna bestämmelserna i 15 kap. gällande befogenheterna för väktare som tjänstgör vid polisen tillämpas också när väktare som tjänstgör vid polisen har att göra med fångar som avtjänar fängelsestraff och som hålls i förvar hos polisen.

Specialbestämmelser om dem som med stöd av 2 mom. omfattas av lagens tillämpningsområde finns i rättegångsbalken och konkurslagen (120/2004). Enligt 17 kap. 37 § rättegångsbalken kan rätten genom fängelse i högst sex månader tvinga ett tredskande vittne att fullgöra sin skyldighet. Enligt 17 kap. 36 § (690/1997) rättegångsbalken får ett vittne som skall hämtas till domstol tas i förvar tidigast dagen innan transporten börjar. Vittnet får inte vara berövat sin frihet längre än tre dagar, transporttiden inräknad. I 4 kap. 11 § 2 mom. konkurslagen bestäms att en gäldenär som tredskas trots att vite har dömts ut skall kunna hållas häktad tills han har fullgjort sin skyldighet. Bestämmelserna i den föreslagna lagen skall tillämpas till den del sådana personer hålls i förvar hos polisen. Bestämmelsen i 2 mom. är därmed förenlig med vad som bestäms om tillämpningsområdet i 1 kap. 1 § 3 mom. i den nya häktningenslagen. Enligt nämnda lagrum skall den nya häktningenslagen tillämpas på dessa personer endast under den tid de hålls i förvar i en straffanstalt.

När lagen tillämpas på de personer som avses i 2 mom. skall orsaken till frihetsberövandet beaktas. Här avses att i fråga om sådana frihetsberövade skall vid tillämpning av de inskränkningar av de frihetsberövades rättigheter hänsyn tas grunden för att de har tagits i förvar av polisen. Det kan t.ex. tillåtas att ett vittne som enligt förordnande skall hämtas innehar en mobiltelefon, om detta inte äventyrar ordningen i förvaringslokalen, eftersom

grunden för berövandet av friheten för den som hålls i förvar inte i princip förutsätter att personens kontakter övervakas.

Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter trädde i kraft den 1 mars 2002. För personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen har en särskild förvarsenhet inrättats under arbetsministeriet. Utlänningar som tagits i förvar kan dock i vissa särskilda fall också hållas i förvar i polisen förvaringslokaler. Till den del sådana utlänningar hålls i förvar i polisens lokaler skall de enligt lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter bemötas i enlighet med nämnda lag. För att ordningen och säkerheten skall kunna upprätthållas i häkteslokalerna kan på utlänningar i förvar hos polisen dock de gällande bestämmelserna i 5, 6, 6 a och 7 § lagen om rannsakningsfångelse tillämpas i behövliga delar, förutsatt att åtgärderna är förenliga med grunderna för tagandet av utlänningen i förvar. Det föreslås att lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter ändras så att den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på utlänningar som hålls i förvar i polisens lokaler.

I motsvarighet till 1 kap. 1 § 4 mom. i den nya häktningsslagen föreslås i 3 mom. en hänvisningsbestämmelse till mentalvårdslagen.

Enligt 4 mom. skall det föreskrivas särskilt om tillämpningen av lagen på behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos andra myndigheter. Regleringssättet enligt den föreslagna lagen är förenligt med regleringen av skötseln av polisens uppgifter i den gällande lagstiftningen, där andra myndigheters än polisens befogenheter att sköta polisens uppgifter anges i speciallagstiftningen om dessa myndigheter.

2 §. *Definitioner.* I lagen föreslås en paragraf med definitioner av de viktigaste begreppen med tanke på tillämpningen av lagen.

Det föreslås att häktade definieras i 1 punkten. I syfte att säkerställa konsekventa tillämpningsområden för den föreslagna lagen och den nya häktningsslagen, hänvisas i den föreslagna lagen till den paragraf i den

nya häktningsslagen där häktade definieras i stället för till tvångsmedelslagen.

Det föreslås att anhållna definieras i 2 punkten. Med anhållna avses personer som anhållits med stöd av 1 kap. 3 § tvångsmedelslagen.

Det föreslås att gripna definieras i 3 punkten. Med gripna avses i princip gripna som gripits på vilken annan laglig grund som helst och som hålls i förvar i polisens lokaler och som inte är anhållna eller gripna enligt definitionerna av häktade och anhållna i 1 och 2 punkten.

Det föreslås att frihetsberövade definieras i 4 punkten. I den föreslagna lagen används begreppet frihetsberövade som ett sammanfattande begrepp som avser alla personer enligt det föreslagna 1 § 1 mom. som omfattas av lagens huvudsakliga tillämpningsområde.

Det föreslås att besökare definieras i 5 punkten. Med besökare avses personer som besöker en frihetsberövad som hålls i förvar i en förvaringslokal. En person betraktas som besökare oavsett om han eller hon verkligen besöker en frihetsberövad. Personen omfattas således av lagens bestämmelser om besökare från och med det att han eller hon i förvaringslokalen eller på dess område uppger sig ha för avsikt att besöka en frihetsberövad som hålls i förvar i förvaringslokalen.

Det föreslås att polisens förvaringslokaler definieras i 6 punkten. Med förvaringslokal avses en sådan lokal som upprätthålls av polisen och där frihetsberövade hålls i förvar. Som förvaringslokaler betraktas dock inte utrymmen i fordon som används för transport av frihetsberövade och där dessa personer vistas under transport, utan samlade bestämmelser om dessa utrymmen föreslås i 14 kap.

För att en lokal där frihetsberövade vistas skall kunna betraktas som polisens förvaringslokaler, måste lokalerna uppfylla de allmänna villkoren för polisens förvaringslokaler. Förvaringslokalerna skall administreras av polisen. Till exempel förvaringslokaler i anslutning till domstolarnas rättssalar där frihetsberövade förvaras under domstolens sammanträden är därmed inte polisens förvaringslokaler.

Användningsändamålet för en förvaringslokal skall också vara sådant att den används för förvaring av frihetsberövade. Till exempel polisbilar som används för transport av frihetsberövade och utredarnas arbetsrum som används för förhör av frihetsberövade är därmed inte sådana lokaler som betraktas som polisens förvaringslokaler enligt den föreslagna lagen.

Det avgörande vid bedömningen av om de lokaler som administreras av polisen och där frihetsberövade hålls i förvar skall betraktas som polisens förvaringslokaler är att lokalerna faktiskt används för förvaring av frihetsberövade. Om frihetsberövade t.ex. på annat sätt än tillfälligt hålls i förvar inom polisstationens område eller i en polisbil som parkerats i närheten av den, bör utrymmena betraktas som polisens förvaringslokaler enligt den föreslagna lagen. Det är klart att när en frihetsberövad i flera timmar efter transporten hålls i förvar i den polisbil som använts som transportmedel skall transportmedlet betraktas som polisens förvaringslokal enligt den föreslagna lagen. Också transportens längd påverkar bedömningen, därför att ju längre själva transporten varit, desto snabbare kan det förväntas att polisen förflyttar den frihetsberövade till en förvaringslokal.

Det föreslås att teknisk övervakning definieras i 7 punkten. Med teknisk övervakning avses all sådan övervakning med tekniska anordningar som riktas till polisens förvaringslokaler eller delar av dem. Närmare bestämmelser om teknisk övervakning föreslås i 12 kap.

Det föreslås att distansövervakning definieras i 8 punkten. Med distansövervakning avses sådan teknisk övervakning där den fysiska person som utför övervakningen med tekniska anordningar befinner sig någon annanstans än inom området för den förvaringslokal som han eller hon övervakar med hjälp av förbindelse för distansövervakning. Begreppet förvaringslokal och förvaringslokalens område behandlas närmare i detaljmotiveringen till 1 kap. 2 § 6 punkten och 10 kap. 1 § 1 mom.

Det föreslås att väktare definieras i 9 punkten. Begreppet väktare definieras genom

en hänvisning till polislagen. Med väktare avses överväktare eller väktare som tjänstgör vid polisen i tjänsteförhållande.

3 §. *Inskränkning i frihetsberövades rättigheter.* Det föreslås att en bestämmelse som motsvarar gällande 2 § 1 mom. lagen om rannsakningsfängelse med smärre preciseringar tas in i paragrafen. Bestämmelsen innehåller en allmän princip enligt oskuldspresumtionen. Utgångspunkten för behandlingen av frihetsberövade är att verkningarna av häktningen, anhållandet, gripandet eller någon annan åtgärd som riktas mot individens frihet och som omfattas av lagens tillämpningsområde i mån av möjlighet bör riktas endast till den frihetsberövades personliga frihet. I paragrafen bestäms om de intressen i anslutning till förvaringen på basis av vilka i den föreslagna lagen föreskrivna begränsningar som inskränker den frihetsberövades rättigheter kan riktas mot honom eller henne. Med en frihetsberövande åtgärd avses häktning, anhållande, gripande eller någon annan laglig grund med stöd av vilken en individ har berövats sin personliga frihet.

Begreppet frihetsberövande åtgärd enligt den föreslagna lagen inbegriper såväl egentliga tvångsmedel som åtgärder med karaktären av en säkerhetsåtgärd vilka riktas mot en persons frihet, t.ex. i 11 § polislagen avsedda åtgärder för att skydda en person för överhängande fara, i 14 § polislagen avsedda åtgärder för att skydda hemfriden och i 20 § polislagen avsedda åtgärder för att skydda mot brott och störande beteende. Med åtgärder som riktas mot friheten avses dock inte andra åtgärder än sådana som riktas mot den frihetsberövades personliga frihet. Begreppet frihetsberövande åtgärd inbegriper därmed inte t.ex. de säkerhetsåtgärder som föreskrivs i det föreslagna 11 kap. Med säkerhetsåtgärder avses åtgärder som under frihetsberövandet riktas mot den frihetsberövade och som inskränker hans eller hennes rättigheter. Med en frihetsberövande åtgärd avses i den föreslagna lagen alltid den åtgärd som riktats mot en persons frihet på grund av vilken han eller hon har hamnat i förvar hos polisen.

Den direkta följden av en frihetsberövande

åtgärd är att den personliga friheten begränsas för den som åtgärden gäller, t.ex. rörelsefriheten. Syftet med en frihetsberövande åtgärd framgår av de i lag föreskrivna grunder med stöd av vilka en domstol, polisen eller någon annan myndighet har rätt att vidta åtgärder som riktar sig mot individens personliga frihet. För t.ex. anhållande anges grunderna i 1 kap. 3 § tvångsmedelslagen. Viktiga grunder för anhållande med tanke på behandlingen av frihetsberövade är risk för undvikande av förundersökning, rättegång eller straffverkställighet, risk för att utredningen av ärendet försvåras och risk för fortsatta brott. Dessa förutsättningar för anhållande är sådana syften med en frihetsberövande åtgärd som kan ligga till grund för att de anhållnas rättigheter kan inskränkas under frihetsberövandet i enlighet med den föreslagna lagen. När det gäller gripande bestäms syftet med den frihetsberövande åtgärden på motsvarande sätt enligt de grunder på vilka polisen har rätt att gripa en person. När det gäller häktade avser syftet med den frihetsberövande åtgärden ett häktningssyfte enligt 1 kap. 3 § i den nya häktningsslagen.

Med förvaring avses att en frihetsberövad hålls i förvar hos polisen. Med förvaringssäkerhet avses att den frihetsberövade hindras från att utan tillstånd avlägsna sig från förvaringslokalen, under transport samt i övrigt under den tid han eller hon hålls i förvar hos polisen. Med förvaringssäkerhet avses förvaringssäkerheten för både de frihetsberövade som står som föremål en enskild åtgärd och andra frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler. Med säkerhet avses säkerheten för de frihetsberövade själva, för andra personer som hålls i förvar hos polisen, för polispersonalen samt för andra personer.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 4 § i den nya häktningsslagen. Jämfört med den nya häktningsslagen anges säkerheten som en separat grund för inskränkning av de frihetsberövades rättigheter, eftersom den korta förvaringen av anhållna och gripna innebär att förvaringen är förenad med särskilda säkerhetsrisker jämfört med en längre förvaring. Särskilt avseende bör fästas

vid att förvaringen är säker, eftersom den korta förvaringstiden innebär att polisen ofta har svårt att på förhand bedöma hur den frihetsberövade kommer att bete sig i olika situationer. Det här accentueras när det gäller frihetsberövade med rusmedelsproblem, eftersom dessa personer vanligen uppvisar abstinenssymtom under de första dagarna av frihetsberövandet.

4 §. *Behandlingen av frihetsberövade.* Paragrafen motsvarar 1 kap. 5 § i den nya häktningsslagen.

I 1 mom. bestäms om de grundläggande principerna för behandlingen av frihetsberövade. Varje frihetsberövad som hålls i förvar hos polisen skall behandlas rättvist och med aktning för sitt människovärde.

Bestämmelsen i 2 mom. stämmer överens med 6 § 2 mom. grundlagen. Förteckningen med exempel på jämlikhet är dock mera detaljerad än i grundlagen. Med anledning av särdragen kring frihetsberövandet och för en betoning av vikten av likabehandling är det viktigt att grunderna för likabehandling också tas in i den lag som reglerar behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen.

Ett godtagbart skäl att på grund av hälsotillståndet särbehandla en frihetsberövad är t.ex. att han eller hon lider av en smittsam sjukdom. Vid behandlingen av en frihetsberövad som lider av en smittsam sjukdom gäller det att ta hänsyn till hans eller hennes hälsotillstånd med anledning av både andra frihetsberövades och polispersonalens säkerhet. Också då gäller det att se till att den frihetsberövade inte på grund av sjukdomen särbehandlas mer än vad som är absolut nödvändigt för att garantera andras säkerhet. Bestämmelser om vården av sjuka frihetsberövade föreslås i 5 kap.

Också något annat hälsotillstånd än smittsam sjukdom kan vara en godtagbar grund för att särbehandla frihetsberövade. Exempelvis när det gäller sådana berusade som avses i lagen om behandling av berusade och som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler kan det inte förutsättas att det för dem ordnas likadana madrasser och sängkläder som för anhållna. Ett tillräckligt

liggunderlag för berusade är en madrass som är lätt att rengöra och som hålls hygienisk vid kontinuerlig användning. Med hänsyn till de speciella förhållandena i anslutning till förvaringen av berusade skulle renhållning av sedvanliga madrasser, täcken och sängkläder samt anskaffning av bytesexemplar medföra oskäligen kostnader för polisen.

I 3 mom. bestäms om specialbehandling av unga frihetsberövade. Utöver den föreslagna specialbestämmelsen om placering i 3 kap. 1 § 1 mom. bör särställningen för unga frihetsberövade också beaktas i all annan behandling av unga frihetsberövade.

Enligt motiveringen till motsvarande bestämmelse i den nya fängelselagen och den nya häktningslagen skall som unga betraktas unga personer som avses i 1 § lagen om unga förbrytare (262/1940) och som vid begäandet av en straffbar gärning fyllt 15 men inte 21 år. Det finns inte någon anledning att i den nya lagen avvika från principerna enligt fängelselagen och häktningslagen på denna punkt. Om frihetsberövandet inte baserar sig på misstanke om brott, skall den frihetsberövade behandlas som en ung person som avses i den föreslagna bestämmelsen om han eller hon är under 21 år vid tidpunkten för gripandet.

Eftersom polisen i praktiken ofta inte har möjlighet att ge unga frihetsberövade det stöd och den hjälp de behöver, bör polisen i mån av möjlighet samarbeta med socialmyndigheterna för att ordna stöd och hjälp för unga frihetsberövade. I 40 § barnskyddslagen (683/1983) föreskrivs att de som är i tjänst hos polisen och som vid handhavandet av sin tjänst fått vetskap om att ett barn är i uppenbart behov av barnskydd skall anmäla detta.

2 kap. Intagning i förvaringslokal

1 §. *Förvaringslokal.* I paragrafen föreslås bli bestämt om förfarandet för godkännande av förvaringslokaler som upprätthålls av polisen. Merparten av polisens förvaringslokaler upprätthålls av polisinsättningarna i häradena. Med undantag av polisinsättningen i Helsingfors härad övervakas verksamheten och lokalerna vid

polisinsättningarna i häradena av länsstyrelserna. Det är därför ändamålsenligt att den länsstyrelse som övervakar verksamheten vid polisinsättningen i respektive härad godkänner polisens förvaringslokaler. I praktiken sköts godkännandet då av polisens länsledning.

Alla polisenheter står inte under länsstyrelsernas tillsyn. Till exempel polisinsättningen i Helsingfors härad och centralpolisen lyder administrativt direkt under inrikesministeriet. Det kan trots allt vara ändamålsenligt att också förvaringslokalerna vid dessa enheter godkänns av samma länsstyrelse som godkänner de förvaringslokaler som polisinsättningarna i häradena upprätthåller på länsstyrelsens geografiska verksamhetsområde. Det föreslås därför bli bestämt att inrikesministeriet skall kunna bestämma att den länsstyrelse som inrikesministeriet förordnar skall godkänna också de förvaringslokaler som dessa polisenheter upprätthåller.

När polisens förvaringslokaler godkänns för förvaring av frihetsberövade bör utöver andra omständigheter som nämns i den föreslagna lagen hänsyn tas till hur länge personerna hålls i förvar i lokalerna. Också inom en och samma förvaringslokal kan godkännandet begränsas så att t.ex. bara celler i tillräckligt bra skick och med tillbörlig utrustning godkänns för förvaring av häktade. Bestämmelser om kraven på de frihetsberövades förvaringsrum föreslås i 3 kap. 3 §.

Med stöd av gällande 1 § lagen om rannsakningsfängelse (455/1987) har justitieministeriet godkänt de förvaringslokaler hos polisen som används för förvaring av rannsakningsfångar. Utgångspunkten är att de lokaler som justitieministeriet med stöd av bestämmelsen godkänt för förvaring av rannsakningsfångar skall kunna användas för förvaring av häktade också efter det att den föreslagna lagen har trätt i kraft, om inte något annat följer av förändrade omständigheter eller någon annan motsvarande orsak.

2 §. *Underrättelse om intagning i förvaringslokal.* I paragrafen föreslås på motsvarande sätt som i 2 kap. 2 § 2 mom. i

den nya häktningsslagen bli bestämt att den frihetsberövade skall ha rätt att underrätta en närstående om intagningen i förvaringslokalen, med en precisering som gäller anhållna och gripna.

Enligt 1 mom. skall en häktad och en gripen ha rätt att underrätta en nära anhörig eller någon annan närstående om intagningen i förvaringslokalen. I fråga om häktade stämmer bestämmelsen överens med motsvarande bestämmelse i den nya häktningsslagen. När det gäller gripna föreligger det dock inte i princip någon skyldighet att ge möjlighet att underrätta, om de gripna frigges inom 24 timmar efter gripandet. Vid sådana mycket korta gripanden kan det inte anses att de som blivit föremål för åtgärden har ett lika ovillkorligt behov av att underrätta sina närstående om åtgärden som de som berövas sin frihet för en längre tid. På begäran av den gripne skall polisen dock ge tillfälle att underrätta, om den gripne framför ett särskilt skäl till att en underrättelse behövs. Tröskeln för ett sådant särskilt skäl är inte speciellt hög. Exempelvis den gripnes behov av att underrätta en familjemedlem om var han eller hon befinner sig skall anses som ett särskilt skäl enligt bestämmelsen.

Med någon annan närstående avses en sambo eller någon annan som den frihetsberövade permanent bott med före tagandet i förvar hos polisen. Definitionen motsvarar den definition av närstående som antagits i förarbetena (RP 185/1991 rd) till lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992). Det föreslås att samma begrepp "någon annan närstående" skall tas in i 3 kap. 7 §, som gäller underrättelse om förflyttning, i 7 kap. 2 §, som gäller oövakade besök, och i 7 kap. 8, som gäller permission av synnerligen viktigt skäl. Av skäl som hänför sig till övervakningen är den definition som antagits i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) alltför vag. Om den tillämpades när rättigheterna fastställs för frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen, skulle detta i vissa situationer kunna äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden.

Med nära anhöriga avses make eller maka, barn, föräldrar och syskon. Innehållet i

begreppet stämmer överens med den definition av nära anhöriga som antagits i ovan nämnda lagar.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att en anhållen skall ha rätt att underrätta en närstående om intagningen i förvaringslokalen. Vid förfarandet iaktas bestämmelserna om förfarande i 1 kap. 7 § 2 mom. tvångsmedelslagen. Polisen skall i regel underrätta om intagningen. När det gäller anhållna skall underrättelsen kunna framskjutas på samma grunder som underrättelsen om anhållandet till den anhållnas närstående kan framskjutas.

I 2 mom. föreslås också bli bestämt om sådana situationer där den anhållne själv motsätter sig underrättelse om intagningen. En sådan underrättelse skall inte utan synnerliga skäl få lämnas mot den anhållnes vilja. Den anhållnes vilja skall också beaktas när det gäller sättet att lämna underrättelsen. Om den anhållne i polisens ställe själv vill underrätta sina närstående eller sitt ombud om intagningen i förvaringslokalen, är utgångspunkten att polisen skall ge den anhållne denna möjlighet, om inte en begränsning av kontakter enligt 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen utgör ett hinder för detta. Särskilda skäl som kan ligga till grund för underrättelse mot den frihetsberövades vilja motsvarar särskilda skäl som avses i 1 kap. 7 § 2 mom. tvångsmedelslagen

3 §. *Information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen.* I paragrafen föreslås en bestämmelse som motsvarar 2 kap. 3 § i den nya häktningsslagen. Bestämmelsen gäller skyldigheten att informera om förhållandena i förvaringslokalen och den frihetsberövades rättigheter. Trots att den föreslagna lagen tidsmässigt skall börja tillämpas när en frihetsberövad har tagits i förvar av polisen, är det ofta omöjligt att genast i samband med anhållandet eller gripandet tillbörligt informera den frihetsberövade om hans eller hennes rättigheter och skyldigheter. Situationen för gripandet och transporten lämpar sig vanligen illa för information.

Tillbörlig information om den frihetsberövades rättigheter och skyldigheter kan vanligen ges först när den frihetsberövade intas för förvar i polisens

förvaringslokal. I samband med intagningen i förvaringslokalen har polisen samtidigt bättre möjligheter att försäkra sig om att den frihetsberövade förstår de rättigheter och skyldigheter han eller hon informeras om. En del av de anvisningar och föreskrifter som påverkar de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter gäller för respektive förvaringslokal. Den polispatrull som griper en frihetsberövad känner kanske inte alltid till dagordningen vid den jourhavande förvaringslokal dit en frihetsberövad eventuellt måste transporteras om gripandet sker på natten.

Informationen om förhållandena i förvaringslokalen skall vara tillgänglig på olika språk enligt behoven hos de frihetsberövade som placerats i förvaringslokalen. När informationen översätts till olika språk bör hänsyn tas till vilket språk som talas av frihetsberövade som ofta hålls i förvar i polisens förvaringslokal. Genom att samla de viktigaste bestämmelserna om de frihetsberövades rättigheter i en anvisning som översätts till de språk som vanligen talas av de frihetsberövade, kan polisen spara in kostnader som föranleds av den hjälp med översättning som avses i 2 mom.

I 2 mom. föreslås i enlighet med artikel 36 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser att utländska frihetsberövade skall informeras om sin rätt att stå i kontakt med den diplomatiska eller konsulära beskickning som representerar deras hemland. Närmare bestämmelser om kontakter med beskickningen föreslås i 7 kap. 6 §. Om de frihetsberövade önskar det, skall polisen underrätta beskickningen om att de frihetsberövade har tagits i förvar av polisen.

I 2 mom. föreslås dessutom i enlighet med vad som förutsätts i 17 § grundlagen bli bestämt att handikappade frihetsberövade eller frihetsberövade som använder teckenspråk också skall ges behövlig hjälp med tolkning och översättning. Tolknings- och översättningshjälp bör ges åtminstone i den mån att de frihetsberövade förstår det som de enligt 1 och 2 mom. skall informeras om.

I 3 mom. bestäms att polisen för de

frihetsberövade skall ordna en tillgänglig samling med bestämmelser som gäller dem.

4 §. *Ankomstgranskning och registrering av uppgifter.* I 1 mom. bestäms om ankomstgranskning, som för närvarande föreskrivs i 5 § lagen om rannsakningsfängelse. Det föreslås att den gällande lagen preciseras med närmare bestämmelser om granskning och åtgärder i anslutning till ankomstgranskningen. Paragrafen motsvarar den nya bestämmelsen i 2 kap. 4 § häktningsslagen, bortsett från att det inte föreslås något uttryckligt uttalande om tagning av signalement i samband med ankomstgranskningen.

Eftersom ankomstgranskningen av frihetsberövade ofta måste utföras vid en tidpunkt då det av skäl som hänför sig till polisens personalresurser eller den frihetsberövades berusningstillstånd eller aggressiva beteende inte är ändamålsenligt att ta signalement, föreslås inte någon bestämmelse om tagning av signalement i samband med ankomstgranskningen. Bestämmelser om en polismans rätt att ta signalement finns i 6 kap. 4 § 1—3 mom. tvångsmedelslagen.

I samband med granskning av frihetsberövade bör särskilt avseende fästas vid deras hälsotillstånd. På basis av observationer av den frihetsberövades hälsotillstånd kan t.ex. de hälso- och sjukvårdsåtgärder som avses i det föreslagna 5 kap. visa sig vara nödvändiga. Observationer av den frihetsberövades hälsotillstånd vid tidpunkten för intagning i förvaringslokalen kan också ha betydelse för utredningen av misstankar om överdrivna maktmedel i samband med anhållandet eller gripandet.

I 2 mom. föreslås en hänvisning till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003). För att säkerställa tillbörliga åtgärder som riktas mot friheten, de frihetsberövades säkerhet och polispersonalens säkerhet i arbetet måste polisen samla in uppgifter om de frihetsberövade, vilka registreras i polisens informationssystem för polisärenden på riksnivå. Bestämmelser om de personregister som polisen inrättat för skötseln av de uppdrag som avses i 1 § polislagen finns i lagen om behandling av personuppgifter i

polisens verksamhet samt, till den del inte något annat föreskrivs i nämnda lag, i personuppgiftslagen (523/1999) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Hänvisningsbestämmelsen är nödvändig för systematiken i lagen, därför att i samband med att en frihetsberövad intas i en förvaringslokal aktualiseras oundgängligen frågan om registrering av uppgifterna om den frihetsberövade.

5 §. *Beslutanderätt.* I paragrafen föreslås bli bestämt om hur de underrättelser som avses i 2 § skall göras. Beslut om underrättelse av intagning i en förvaringslokal skall fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman.

6 §. *Närmare bestämmelser.* I paragrafen föreslås bli bestämt om de närmare bestämmelser som skall utfärdas om ankomstgranskning. Närmare bestämmelser om antecknande av ankomstgranskning skall utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. skall närmare bestämmelser om ankomstgranskning utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

3 kap. **Placering i en förvaringslokalen, basvård och förflyttning**

1 §. *Placering i förvaringslokalen.* I lagen föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om avskiljande av frihetsberövade som avtjänar straff och frihetsberövade som inte har dömts. Fångar som avtjänar straff hålls i praktiken inte i förvar i polisens lokaler. Om fångar som avtjänar straff trots allt i undantagsfall hålls i förvar i polisens lokaler, skall de i enlighet med artikel 10.2 a i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter hållas avskilda från frihetsberövade som omfattas av den föreslagna lagens tillämpningsområde.

I 1 mom. föreslås bli bestämt att frihetsberövade under 18 år skall hållas avskilda från vuxna frihetsberövade. Enligt gällande 16 § lagen om rannsakningsfängelse skall unga förbrytare, ifall det anses nödvändigt, i mån av möjlighet hållas avskilda från andra frihetsberövade. Under transport och i domstolens väntrum skall dessa frihetsberövade hållas avskilda från

andra frihetsberövade och allmänheten. Det föreslås att den nuvarande bestämmelsen ändras så att skyldigheten att hålla de frihetsberövade avskilda i enlighet med förpliktelsen i artikel 37 om barnets rättigheter skall gälla endast frihetsberövade under 18 år. Bestämmelsen om att frihetsberövade under 18 år skall hållas avskilda motsvarar 3 kap. 1 § 2 mom. i den nya häktningsslagen. I 14 kap. 3 § föreslås en separat bestämmelse om när frihetsberövade under 18 år skall hållas avskilda under transport.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att män och kvinnor skall hållas i separata celler. Bestämmelsen motsvarar gällande 6 § 1 mom. lagen om rannsakningsfängelse. På grund av förvaringslokalernas storlek och de ringa disponibla resurserna för övervakning av förvaringslokalerna är det omöjligt att i polisens förvaringslokaler inrätta separata avdelningar för frihetsberövade som berövats sin frihet på olika grunder eller för frihetsberövade av olika kön. I sådana förvaringslokaler där förhållandena medger det bör i mån av möjlighet inrättas egna avdelningar för frihetsberövade som berövats sin frihet på olika grunder samt för frihetsberövade av olika kön.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse som motsvarar gällande 6 § 1 mom. lagen om rannsakningsfängelse och enligt vilken utgångspunkten bör vara att frihetsberövade skall placeras i enmanscell, dvs. i ett rum där det inte finns andra frihetsberövade. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 2 § 1 mom. i den nya häktningsslagen, bortsett från att äventyrande av säkerheten i förvaringslokalen utöver syftet med den frihetsberövande åtgärden och ordningen i förvaringslokalen anges som grund för att en frihetsberövad inte skall placeras i samma cell som en annan frihetsberövad.

Placering i samma cell av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen på olika grunder kan utan samtycke av de frihetsberövade komma i fråga endast i undantagsfall, t.ex. vid tillfällig brist på förvaringslokaler. Häktade och anhållna bör dock inte heller då placeras i samma cell som berusade som tagits i förvar med stöd av 11 § 1 mom. polislagen. Polisen bör också särskilt

beakta den frihetsberövades egen begäran att hållas avskild från andra frihetsberövade. Om en frihetsberövads önskan om enmanscell inte kan uppfyllas i den förvaringslokal där han eller hon avses bli intagen, kan den frihetsberövade vid behov förflyttas till en annan förvaringslokal hos polisen i enlighet med 6 § i kapitlet.

2 §. *Klädsel.* Av oskuldspresumtionen följer att en frihetsberövad i regel inte kan förpliktas att använda kläder som polisen ger. De frihetsberövades rätt att använda egna kläder bör trots allt kunna begränsas i vissa fall. Det föreslås att gällande 9 § lagen om rannsakningsfångelse ändras så att de frihetsberövades rätt att använda egna kläder skall kunna begränsas, om användningen av egna kläder äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden, ordningen i förvaringslokalen eller den frihetsberövades hälsa.

Användningen av egna kläder kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden t.ex. i sådana fall där de häktade eller de gripna är benägna att rymma. Det är lättare att övervaka de frihetsberövade, om de använder kläder som polisen gett. På grundval av risken för att ordningen i förvaringslokalen äventyras kan en frihetsberövad förbjudas att använda kläder som är ett uttryck för tillhörighet till en kriminell organisation eller motsvarande organisation eller gäng. På denna grund kan t.ex. frihetsberövade som tillhör ett motorcykelgäng förbjudas att använda skinnvästar. Med äventyrande av den frihetsberövades hälsa avses närmast sådana situationer där den frihetsberövades egna kläder är ovårdade eller smutsiga.

I 1 mom. föreslås också bli bestämt att de frihetsberövade skall svara för vården av de egna kläderna. För att de frihetsberövade skall kunna sköta vården av sina egna kläder föreslås samtidigt bli bestämt att polisen skall ge de frihetsberövade tillfälle att tvätta de egna kläderna eller få dem tvättade i förvaringslokalen eller på den frihetsberövades bekostnad utanför förvaringslokalen. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 3 § 1 mom. i denna nya häktninglagen, bortsett från att på grund av den korta förvaringen av de frihetsberövade

som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag är det inte absolut nödvändigt att ordna möjlighet att tvätta kläder för sådana frihetsberövade vilkas frihetsberövande varar kortare än fyra dygn. Frihetsberövade som hålls i förvar längre än så skall ges möjlighet att tvätta eller låta tvätta sina kläder. I gällande lag finns inte någon motsvarande bestämmelse.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att för de frihetsberövade som inte använder egna kläder skall polisen ordna lämplig klädsel att använda i förvaringslokalen samt besöka en domstol eller i övrigt avlägsna sig från förvaringslokalen. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 3 § 2 mom. i den nya häktninglagen. I gällande lag finns inte någon motsvarande bestämmelse. Eftersom i synnerhet häktade har rättsärenden som pågår, har bestämmelsen också en rent praktisk betydelse för dem. Till denna del är det inte motiverat att försätta anhållna eller gripna i en sämre ställning än häktade, och därför skall motsvarande klädsel vid behov ordnas även för anhållna eller gripna.

3 §. *Boendelokaler för frihetsberövade* De frihetsberövades förvaringsrum. I 1 mom. föreslås bli bestämt om de lokaler där frihetsberövade hålls i förvar. Det skall finnas ändamålsenliga förvarings- och tvättrum i de lokaler som används för förvar av frihetsberövade. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 7 kap. 1 § 1 mom. i den nya fängelselagen.

De förvaringslokaler som polisen förfogar över är i varierande skick och standarden på utrustningen varierar. Det kan också förekomma betydande skillnader mellan cellerna i samma förvaringslokal. I enlighet med den princip som framgår av den föreslagna bestämmelsen i 1 kap. 3 § bör frihetsberövade i mån av möjlighet placeras i polisens förvaringslokaler så, att personer som hålls i förvar en längre tid, t.ex. häktade som placerats i polisens lokaler, placeras i disponibla celler som är i bäst skick och har bäst utrustning.

I 1 mom. föreslås också bli bestämt att när förvaringslokaler byggs och renoveras skall de egentliga förvaringsrummen utrustas så att de uppfyller de krav som ställs på bostäder i markanvändnings- och bygglagen (132/1999)

samt i annan bygglagstiftning. Också när det gäller gamla lokaliteter bör polisen se till att cellerna och förvaringslokalerna är i sådant skick att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses vid behandlingen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 7 kap. 1 § 2 mom. i den nya fängelselagen.

Med egentligt förvaringsrum avses den del av förvaringslokalen som används för de frihetsberövades boende. Begreppet förvaringslokal har behandlats i samband med detaljmotiveringen till 1 kap. 2 § 7 punkten. Förvaringsrum är i praktiken de celler där de frihetsberövade placeras. Som förvaringsrum betraktas däremot inte t.ex. väntrum där de frihetsberövade i samband med intagning i en förvaringslokal kortvarigt väntar på att placeras i en cell. Väntan på placering i en cell får under normala förhållanden inte vara längre än två timmar.

När förvaringslokaler byggs och renoveras bör polisen sträva efter att få dem att motsvara kraven i den allmänna markanvändnings- och bygglagstiftningen. Kraven har skrivits in i del G1 i Finlands byggbestämmelsesamling. De rum som används för förvaring av frihetsberövade skall vara ändamålsenliga till storlek och form. Rumsytan skall dock vara minst 7 m². Rumshöjden skall vara minst 2,5 m och rummet skall få tillräckligt med naturlig belysning. Rummet skall vara försett med ett fönster vars ljusöppning skall vara minst 1/10 av rumsytan. Fönstret skall vara ändamålsenligt och åtminstone delvis kunna öppnas så, att frisk luft strömmar in.

Avsikten med bestämmelsen om renovering av förvaringslokaler är inte att gamla förvaringslokaler på en gång till alla delar skall börja motsvara de allmänna bestämmelserna om nya byggnader. En sådan bestämmelse kan i praktiken hindra partiella renoveringar av förvaringslokalerna. Gamla förvaringslokaler kan renoveras partiellt, trots att förvaringslokalen inte till alla delar blir förenlig med bestämmelserna om nya byggnader.

Enligt paragrafen får inte de förvaringslokaler hos polisen som används som förvaringsrum äventyra de frihetsberövades hälsa. Den föreslagna

bestämmelsen motsvarar därmed de krav på frihetsberövades förvaringsrum som ställs i regel 15 i minimireglerna för fångvården.

För brand- och andra säkerhetsarrangemang i förvaringslokaler för frihetsberövade gäller dessutom vad som bestäms någon annanstans. De oundgängliga säkerhetsarrangemangen medför begränsningar i fråga om i vilken mån de allmänna bestämmelserna och föreskrifterna om bostäder kan iakttas i de lokaler som används för inkvartering av frihetsberövade.

I 3 mom. föreslås bli bestämt att i de slutna lokalerna i en förvaringslokal skall det finnas en larmanordning genom vilken omedelbar kontakt med anställda kan nås. En sådan anordning skall finnas i alla slutna lokaler där frihetsberövade hålls i förvar. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 7 kap. 1 § 3 mom. i den nya fängelselagen.

I 1 mom. föreslås ytterligare bli bestämt att de frihetsberövade skall sköta sin hygien och cellens snygghet. Bestämmelsen motsvarar gällande 8 § lagen om rannsakningsfängelse.

4 §. *Matförsörjning* *Mathållning*. I paragrafen bestäms om ordnandet av mathållning för de frihetsberövade, vilket inte regleras i gällande lag. Mathållningen för frihetsberövade skall ordnas så att de får en hälsosam, mångsidig och tillräcklig föda. Paragrafen motsvarar till väsentliga delar 3 kap. 4 § i den nya häktningsslagen.

I polisens förvaringslokaler följs inte någon allmänt fastställd kost som föreskrivits centraliserat, utan varje förvaringslokal svarar även i fortsättningen för anordnandet av måltider enligt den kost som avses i paragrafen. Paragrafen innehåller inte några fasta tidsbestämningar i anslutning till anordnandet av måltider, eftersom polisen från fall till fall måste bedöma behovet av måltider för frihetsberövade som hålls i förvar en kort tid. I allmänhet är det inte nödvändigt att ordna måltider för personer som är berövade sin frihet oavbrutet en kortare tid än tolv timmar, utan det kan förutsättas att de frihetsberövade själva ordnar sin mathållning när de friges.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att avvikelser från kosten i förvaringslokalen kan göras, om det är motiverat med hänsyn till den frihetsberövades hälsa eller religiösa eller

övriga välgrundade övertygelse. Som exempel på sådana frihetsberövade kan nämnas vegetarianer eller veganer.

Med välgrundad övertygelse avses att övertygelsen förekommer rätt allmänt och är känd i samhället. I praktiken är det omöjligt att ta hänsyn till alla former av övertygelser. Polisen skall inte vara skyldig att ordna kost enligt den frihetsberövades övertygelse, om det medför särskilda kostnader. Eftersom det är fråga om övertygelse krävs det att den är av permanent karaktär. För att en specialdiet skall ändras till en annan förutsätts således särskilt grundad anledning.

De krav som den frihetsberövades hälsa ställer på kosten bör i mån av möjlighet utredas i samband med den ankomstgranskning som avses i 2 kap. 4 §. Eftersom frihetsberövandet för de personer som omfattas av lagens tillämpningsområde i princip är kort, kan utgångspunkten för klarläggandet av övertygelse vara att den frihetsberövade självantagande skall uppge för polisen om han eller hon anser att hans eller hennes övertygelse hindrar honom eller henne att äta någon av de maträtter som serveras i förvaringslokalen.

Avvikelser från kosten i förvaringslokalen kan i vissa fall leda till en situation där kosten inte till alla delar uppfyller de allmänna dagliga näringsrekommendationerna.

5 §. *Vistelse utomhus.* I paragrafen föreslås en bestämmelse som motsvarar 3 kap. 5 § i den nya häktningslagen. I bestämmelsen fastställs att de frihetsberövade har rätt att vistas utomhus minst en timme per dag. Den föreslagna bestämmelsen preciserar gällande 10 § lagen om rannsakningsfängelse, där någon tidsgräns inte har angetts för vistelse utomhus. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar internationella rekommendationer.

De frihetsberövades hälsotillstånd kan uppställa hinder för vistelse utomhus. Polisens begränsade resurser och, om grunden för frihetsberövandet hänförs till brottsutredning, behoven av förundersökning begränsar i synnerhet under frihetsberövandets första dygn möjligheterna att ordna annat program för den frihetsberövade. Det föreslås därför att bestämmelsen om frihetsberövades rätt att

vistas utomhus preciseras så att polisen är skyldig att ordna möjlighet att vistas utomhus, om inte en frihetsberövades hälsotillstånd eller något annat särskilt vägande skäl som hänförs till ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen utgör ett hinder för detta. Något annat särskilt vägande skäl kan hänföra sig till t.ex. konstruktionen hos friluftsområdena i anslutning till polisens förvaringslokaler, antalet anställda inom övervakningen, risken för att den frihetsberövade skall rymma eller de begränsningar i fråga om kontakter som utfärdats för honom eller henne.

I en situation där alla frihetsberövade som hålls i förvar i förvaringslokalerna inte inom ramen för disponibla resurser kan ges möjlighet att vistas utomhus bör i första hand ges sådana frihetsberövade vilkas frihetsberövande har varat eller kan beräknas vara längst. Möjlighet att vistas utomhus bör dock i princip alltid ges sådana frihetsberövade vilkas frihetsberövande har varat i minst två dygn utan avbrott.

6 §. *Förflyttning av frihetsberövade.* Enligt 2 kap. 1 § 3 mom. i den nya häktningslagen skall domstolen fatta beslut om att häktade skall placeras i polisens förvaringslokaler. Anhållna och gripna placeras i allmänhet först i en den förvaringslokal hos polisen i vars närhet de grips. För närvarande finns det inte några lagbestämmelser om förflyttning av frihetsberövade. För tydlighetens skull och för att främja de frihetsberövades rättssäkerhet föreslås en uttrycklig bestämmelse som gäller förflyttning av frihetsberövade.

Det skall finnas grundad anledning till att frihetsberövade förflyttas mellan polisens förvaringslokaler. Grundad anledning att förflytta en frihetsberövad till en annan förvaringslokal är t.ex. behov av förhör eller avskiljande av den frihetsberövande från en annan frihetsberövad som hör samman med det brott som skall utredas. Det kan också bli nödvändigt att förflytta en frihetsberövad till den jourhavande polisinstansen, om tillräcklig övervakning inte kan ordnas i den förvaringslokal där den frihetsberövade har placerats. Ett särskilt behov att byta den plats där den frihetsberövade placerats kan vara

t.ex. ett behov av att hålla frihetsberövade åtskilda, vilket ofta föreligger i ärenden som hänför sig till organiserad brottslighet.

Eftersom anhållnas och gripnas frihetsberövande i regel varar högst fyra dygn, är inte placeringen och förflyttningen av anhållna och gripna förenade med liknande, på långvarig verksamhet vid en anstalt baserade intressen som i fråga om t.ex. häktade som placerats i straffanstalter. Onödiga förflyttningar av de frihetsberövade bör trots allt undvikas, eftersom en förflyttning alltid medför extra besvär för både de frihetsberövade och polisen samt, beroende på den frihetsberövades personliga särdrag såsom risk för rymning och våldsamt beteende, eventuellt också säkerhetsrisker.

7 §. *Underrättelse om förflyttning.* I synnerhet i sådana situationer där en frihetsberövad förflyttas mot sin vilja bör han eller hon ha möjlighet att underrätta sina nära anhöriga eller andra närstående samt sitt rättsbiträde om förflyttningen.

I paragrafen bestäms om underrättelse i anslutning till förflyttning av frihetsberövade. Bestämmelsen motsvarar i sak 3 kap. 7 § i den nya häktninglagen, kompletterad med ett uttryckligt omnämnande av att enligt anvisningar av den frihetsberövade skall också hans eller hennes rättsbiträde underrättas.

Vid förfarandet iakttas bestämmelserna om förfarande i 1 kap. 7 § 2 mom. tvångsmedelslagen. Polisen skall i regel underrätta om förflyttningen. När det gäller anhållna skall underrättelsen kunna framskjutas på samma grunder som underrättelsen om anhållandet till den anhållnas närstående kan framskjutas.

Underrättelse om förflyttning behöver inte nödvändigtvis göras innan den frihetsberövade förflyttas, utan utgångspunkten är att underrättelsen skall göras omedelbart efter förflyttningen. Behov av att underrätta först efter förflyttningen föreligger i synnerhet när den frihetsberövade är utsatt för ett avsevärt hot eller behöver annat skydd. Vid brott som hänför sig till organiserad eller allvarlig kriminell verksamhet kan det föreligga ett särskilt behov av att förflytta en person från en förvaringslokal till en annan så att

utomstående inte vet om förflyttningen. På så sätt kan transporten och förflyttningen tryggas. Underrättelse omedelbart efter förflyttningen betraktas inte som framskjuten underrättelse enligt 1 mom.

I 2 mom. föreslås bli bestämt om sådana situationer där den frihetsberövade själv motsätter sig underrättelse om förflyttningen. En sådan underrättelse skall inte utan synnerliga skäl få lämnas mot den frihetsberövades vilja. Den frihetsberövades vilja skall också beaktas när det gäller sättet att lämna underrättelsen. Om den frihetsberövade i polisens ställe själv vill underrätta sina närstående eller sitt ombud, är utgångspunkten att polisen skall ge den frihetsberövade denna möjlighet, om inte en begränsning av kontakter enligt 1 kap. 18 § tvångsmedelslagen utgör ett hinder för detta. Särskilda skäl som kan ligga till grund för underrättelse mot den frihetsberövades vilja motsvarar särskilda skäl som avses i 1 kap. 7 § 2 mom. tvångsmedelslagen.

8 §. *Närvaro vid domstol.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om frihetsberövades närvaro vid domstol. Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 § 1 mom. i den nya häktninglagen. I gällande lag finns inte några bestämmelser om detta.

Om domstolsbehandlingen av ett ärende som gäller en frihetsberövad eller av något annat ärende förutsätter att den frihetsberövande är personligen närvarande, kan domstolen kalla den frihetsberövade till domstolen att höras. Eftersom en åtgärd som riktas mot anhållnas eller gripnas frihet i regel varar högst fyra dygn och eftersom den frihetsberövande åtgärden ofta är förenad med behov av förhör och andra åtgärder i anslutning till förundersökningen, bör domstolen i mån av möjlighet innan den kallar anhållna eller gripna att höras höra sig för om polisens ståndpunkt till att dessa kallas till domstolen att höras. På så sätt kan onödiga överlappande kallelser undvikas i situationer där en anhållen har kallats till häktningsrättegång i sitt eget ärende och samtidigt till rättegången i ett annat ärende som är anhängigt vid en annan domstol.

9 §. *Beslutanderätt.* I paragrafen föreslås bestämmelser om beslutanderätt i fråga om de frihetsberövades klädsel, avvikelser från

kosten, förvägran att vistas utomhus och förflyttning.

Enligt 1 mom. skall chefen för förvaringslokalen avgöra frågor om avvikelser från den normala kosten i förvaringslokalen av andra än medicinska skäl. Chefen för förvaringslokalen skall likaså fatta beslut om att frihetsberövade förvägras möjlighet att vistas utomhus.

Enligt 2 mom. skall beslut om förflyttning av frihetsberövade som intagits i polisens förvaringslokaler kunna fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. En frihetsberövad skall betraktas som intagen i polisens förvaringslokal när han eller hon har genomgått ankomstgranskning enligt 2 kap. 4 § i den föreslagna lagen. En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar också om underrättelse om förflyttning till den frihetsberövades nära anhöriga eller någon annan närstående, om framskjutande av en sådan underrättelse samt om underrättelse mot den frihetsberövades vilja.

Den beslutanderätt i fråga om klädseln som föreslås i 3 mom. gäller närmast sådana situationer där den frihetsberövade förbjuds att använda sina egna kläder. Beslutet måste i praktiken vanligen fattas i det skede då en frihetsberövad intas för förvar hos polisen. Frihetsberövade intas ofta för förvar på natten. I synnerhet i de minsta häradena finns det då inte alltid någon anhållningsberättigad tjänsteman på plats. Av det rikliga antalet beslut om klädsel följer att det inte är motiverat att förutsätta att chefen för förvaringslokalen skall fatta beslut. Det föreslås därför att en polisman skall fatta beslut om de frihetsberövades klädsel.

10 §. *Närmare bestämmelser.* Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas närmare bestämmelser om de frihetsberövades basvård och om förflyttning av frihetsberövade.

4 kap. De frihetsberövades egendom

1 §. *Innehav av egendom.* I paragrafen föreslås detaljerade bestämmelser om frihetsberövades innehav av egendom. De nya bestämmelserna preciserar gällande 7 § lagen om rannsakningsfängelse. Paragrafen motsvarar 5 kap. 1 § i den nya

häktninglagen, bortsett från att det i 1 mom. 1 punkten uttryckligen föreslås bli bestämt att innehav av egendom inte skall få äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden. Om syftet med den frihetsberövande åtgärden är t.ex. att förhindra att bevis som hänför sig till ett brott som skall utredas förstörs, kan innehav av ett bruksföremål som lämpar sig för kommunikation, t.ex. mobiltelefon, göra det möjligt för den frihetsberövade att kringgå föreskrivna begränsningar av kontakterna.

I 1 mom. anges de grunder på vilka innehavet av ett föremål eller ämne kan begränsas. Utgångspunkten är att mängden egendom som innehas skall vara rimlig. Den mängd som skall anses vara rimlig beror på t.ex. cellens storlek, förvaringslokalerna och brandsäkerheten och den får inte påverka granskningen av cellerna. Med personlig egendom avses egendom som med avseende på bruksändamål lämpar sig för förvaring i en cell. Sådan egendom är t.ex. hygieniska artiklar, böcker, skivor och kassetter, radio, televisonsapparat, videobandspelare, kaffebryggare och vattenkokare.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall frihetsberövade inte ha rätt att inneha sådana bruksföremål som äventyrar någons säkerhet eller syftet med den frihetsberövande åtgärden. Sådana föremål är t.ex. skjut- och eggvapen, sprängämnen och tårgasspray.

Enligt 1 mom. 2 punkten skall innehav också kunna förbjudas om ett föremål särskilt lämpar sig för skadegörelse på egendom. Till exempel arbetsredskap kan vara sådana föremål.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall frihetsberövade inte heller få inneha ett föremål eller ämne vars innehav vållar särskild olägenhet för den allmänna ordningen i förvaringslokalen. Trots att det inte föreskrivs särskilt i den föreslagna lagen, är det klart att de frihetsberövade inte skall ha rätt att inneha sådana ämnen eller föremål som de inte har rätt att inneha utanför förvaringslokalen.

Sådana föremål eller ämnen som medför olägenhet för renligheten i förvaringslokalen kan vara föremål som äventyrar ordningen i förvaringslokalen. Till exempel ohygieniska föremål och ämnen kan medföra olägenhet

för den frihetsberövades, andra frihetsberövades och polispersonalens hälsa.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att de frihetsberövade inte skall ha rätt att inneha alkohol, andra berusningsmedel, dopningsmedel, föremål avsedda för narkotikabruk eller andra läkemedelssubstanser än de som avses i 5 kap. 7 § 1 mom. och som ordinerats av en läkare. När läkemedelssubstanser överläts till en frihetsberövad bör avseende fästas vid begränsningarna enligt 1 mom., t.ex. i fråga om doseringen av sådana läkemedel som på grund av överdosering eller självmordsrisk kan äventyra den frihetsberövades säkerhet. Med alkohol avses samtliga drycker, preparat eller ämnen som räknas upp i 3 § alkohollagen (1143/1994). Förbjudna är också alkoholhaltiga drycker som innehåller mindre än 2,8 % etylalkohol. Med berusningsmedel avses andra ämnen som används i berusningssyfte.

I momentet föreslås också bli bestämt att en frihetsberövad inte skall få inneha sådan egendom som han eller hon utan polisens tillstånd fått av en annan frihetsberövad. En frihetsberövad skall få överlåta egendom med polisens tillstånd, men det förutsätts då att överlåtandet antecknas i den egendomsförteckning som avses i 2 §.

I 3 mom. föreslås bli bestämt att annan egendom som en frihetsberövad medför vid ankomsten till förvaringslokalen eller som anländer dit under den tid den frihetsberövade befinner sig i polisens förvaringslokal skall tas i förvar tills den frihetsberövade frigges, om det är möjligt med hänsyn till de lokaler som polisen förfogar över för förvaring av sådan egendom. Eftersom förvaringslokalerna i polisinskrivningarna är inbördes olika bör polisens skyldighet att förvara de frihetsberövades egendom bestämmas enligt de lokaler som står till förfogande.

I 4 mom. föreskrivs att sådan egendom som inte överläts till den frihetsberövade och som polisen inte kan förvara, på den frihetsberövades bekostnad skall sändas till det ställe den frihetsberövade anvisar. Förskämt gods skall i ett vittnes närvaro kunna förstöras. I syfte att förtydliga bestämmelsen och göra den informativare

föreslås en hänvisning till alkohollagen.

Bestämmelserna i 60 § alkohollagen skall tillämpas på förstöring av alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen. Enligt 60 § 3 mom. alkohollagen får alkoholhaltiga ämnen som påträffas hos en berusad när denne grips fräntas. På de villkor och sätt som anges i 31 § förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994) får då alkoholhaltiga ämnen omhändertaras av polisen eller förstöras. Med stöd av 60 § 4 mom. alkohollagen får polisen fränta en person som intas i polisens förvaringslokal alkoholhaltiga ämnen som påträffats hos honom eller henne och förstöra dem. Bestämmelser om beslag och förstöring av narkotika finns i tvångsmedelslagen och 10 § narkotikalagen (1289/1993).

I syfte att göra bestämmelsen konsekventare föreslås i 5 mom. en hänvisning till hittegodslagen (778/1998).

2 §. *Egendomsförteckning*. I paragrafen föreslås bestämmelser om en egendomsförteckning och uppgörandet av den. I den gällande lagen om rannsakningsfängelse finns inte någon motsvarande bestämmelse. Paragrafen motsvarar 5 kap. 2 § i den nya häktninglagen.

Enligt 1 mom. skall en egendomsförteckning göras upp över de frihetsberövades egendom som tagits emot i förvaringslokaler. Den frihetsberövade och ett närvarande vittne skall underteckna egendomsförteckningen.

Egendomsförteckningen kan också föras som ett ADB-register. Den kan då undertecknas t.ex. så att uppgifter som motsvarar den frihetsberövades egendomsförteckning skrivs ut och utskriften undertecknas. I praktiken bör vanligen väktare som hör till polispersonalen svara för registreringen av uppgifter i egendomsförteckningen. Om den frihetsberövade inte går med på att eller inte kan underteckna egendomsförteckningen, är det med tanke på den frihetsberövade motiverat att två tjänstemän vid polisen styrker förteckningens riktighet med sin underskrift. Om den frihetsberövade anger orsaken till att han eller hon vägrar underteckna, bör orsaken antecknas i förteckningen eller i andra handlingar hos

polisen som gäller den frihetsberövade.

Om en frihetsberövads egendom som polisen svarar för har försvunnit eller skadats, är polisen enligt skadeståndslagen (412/1974) skyldig att ersätta den skada som vållats. Egendomens värde skall i detta sammanhang också utredas. Den frihetsberövade ansvarar för den egendom som överlämnats till honom eller henne.

Enligt 2 mom. skall egendomsförteckningen uppdateras så att den egendom som i förvaringslokalen överlämnas till den frihetsberövade skall antecknas i förteckningen. Enligt momentet skall den frihetsberövade också ha rätt att på begäran få en kopia av egendomsförteckningen över sin egendom. En kopia som avses i bestämmelsen kan vara t.ex. en utskrift ur ADB-registret.

Enligt 3 mom. skall egendomsförteckningen också kunna användas för att övervaka olovliga överföringar av egendom mellan frihetsberövade. En frihetsberövad kan därmed fräntas sådan egendom som han eller hon tagit emot utan tillstånd och som enligt polisens egendomsförteckning antecknats som en annan frihetsberövads egendom. Bestämmelsen behövs för att förhindra överföringar av egendom som grundar sig på påtryckning eller hot mellan de frihetsberövade eller som syftar till att försvåra utredningen av brott.

3 §. *Innehav av pengar och andra betalningsmedel.* I paragrafen föreslås bestämmelser om frihetsberövades innehav av pengar och andra betalningsmedel. I gällande lagstiftning finns inte några motsvarande bestämmelser.

Enligt 1 mom. skall frihetsberövade inte ha rätt att inneha pengar eller andra betalningsmedel som avses i 37 kap. 12 § strafflagen, t.ex. bank-, betal- eller kreditkort. Pengar och andra betalningsmedel som innehas av den frihetsberövade skall tas i förvar av polisen eller sättas in på den frihetsberövades bankkonto på hans eller hennes bekostnad. Den föreslagna bestämmelsen behövs för att förhindra handel mellan frihetsberövade och påtryckning gentemot svaga frihetsberövade.

Bestämmelsen motsvarar 5 kap. 3 § i den

nya häktningsslagen, bortsett från att det inte föreskrivs att polisen varje månad skall ge de frihetsberövade ett utdrag ur bokföringen av de frihetsberövades tillgångar. Eftersom anhållna och gripna i regel är berövade sin frihet i högst fyra dygn och eftersom häktade i princip skall placeras i polisen förvaringslokaler i högst fyra veckor, är det inte ändamålsenligt med ett månatligt utdrag enligt 5 kap. 2 § 2 mom. i den nya häktningsslagen, i synnerhet inte när det gäller anhållna och gripna. I den föreslagna lagen föreskrivs därför inte någon uttrycklig skyldighet att ge månatliga utdrag över bokföringen av tillgångar.

I 2 mom. föreskrivs ett undantag från huvudregeln enligt 1 mom., där det föreskrivs att frihetsberövade inte skall ha rätt att inneha tillgångar. Det föreslås bli bestämt att polisen skall kunna ge en frihetsberövad en liten summa pengar som han eller hon kan använda t.ex. i en eventuell kantin i förvaringslokalen, om inte något annat följer av 1 §. Pengar som eventuellt getts en frihetsberövad skall i enlighet med 2 § 2 mom. antecknas i den frihetsberövades egendomsförteckning. I syfte att främja lika behandling av de frihetsberövade skall den summa pengar som får ges en frihetsberövad föreskrivas i ordningsstadgan för förvaringslokalen.

4 §. *Användning av pengar och andra betalningsmedel.* I paragrafen föreslås bestämmelser om de frihetsberövades rätt att använda medel. Den föreslagna paragrafen motsvarar 5 kap. 4 § i den nya häktningsslagen, bortsett från att det inte föreslås någon bestämmelse om att de frihetsberövade i förvaringslokalen skall ges tillfälle att skaffa livsmedel och andra varor som lämpar sig för personligt bruk. I anslutning till polisens förvaringslokaler är det vanligen inte möjligt att ordna verksamhet som motsvarar kantinverksamheten vid straffanstalterna. Också det korta frihetsberövandet för anhållna och gripna samt den korta placeringen av häktade i polisens förvaringslokaler innebär att de förbättringar som fast kantinverksamhet i polisens förvaringslokaler skulle medföra för de frihetsberövades ställning inte kan anses

motiverade jämfört med de kostnader som en sådan verksamhet orsakar.

I paragrafen uppställs inte några begränsningar för de frihetsberövades rätt att utöva övriga rättigheter, utan polisen är alltid skyldig att t.ex. ge de frihetsberövade möjlighet att skaffa brevpapper och kuvert samt frimärken så att de frihetsberövade kan utöva sin rätt till korrespondens enligt 6 kap.

Enligt 1 mom. skall de frihetsberövade på egen bekostnad få skaffa sådana bruksföremål, förnödenheter och livsmedel som det är tillåtet att inneha i förvaringslokalen. Sådana bruksföremål är t.ex. litteratur och tidningar. Det skall vara enkelt att kontrollera livsmedel som skaffats utanför förvaringslokalen. Bestämmelsen motsvarar gällande 9 och 14 § lagen om rannsakningsfångelse.

De frihetsberövades rätt att använda pengar eller betalningsmedel kan också begränsas till följd av den begränsning av kontakter som avses i 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen.

I 2 mom. bestäms om villkoren för begränsning av de frihetsberövades rätt att använda pengar eller andra betalningsmedel som härstammar utanför förvaringslokalen. Begränsningen skall vara nödvändig för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller andras säkerhet. Bestämmelsen behövs för att förhindra handel mellan frihetsberövade och den påtryckning som ofta utövas gentemot svaga frihetsberövade.

I 3 mom. bestäms om sändande av pengar utanför förvaringslokalen. Grundad anledning att sända pengar utanför förvaringslokalen kan vara t.ex. att den frihetsberövade skall fullgöra sin underhållsskyldighet.

5 §. *Anmälan om skötsel av egendom.* I paragrafen bestäms om skötsel av den frihetsberövades egendom som befinner sig någon annanstans. Bestämmelsen motsvarar 5 kap. 5 § i den nya häktningsslagen.

Utgångspunkten för polisens handlingsskyldighet är att den frihetsberövade själv anmäler sådan egendom som han eller hon inte kan sköta utan hjälp av myndigheter. Polisen kan dock göra anmälan till den myndighet som avses i

paragrafen också när polisen annars fått kännedom om sådan egendom någon annanstans som den frihetsberövade inte kan sköta själv.

6 §. *Återlämnande av egendom.* I paragrafen bestäms om återlämnande av de frihetsberövades egendom. De föreslagna bestämmelserna motsvarar 5 kap. 6 § i den nya häktningsslagen.

Enligt 1 mom. skall polisen i samband med frigivningen återlämna den frihetsberövades egendom som tagits i förvar av polisen. Om den frihetsberövade inte går med på att kvittera den egendom som skall återlämnas till honom eller henne, skall riktigheten hos förteckningen över den egendom som överlämnats styrkas. Om den frihetsberövade anger orsaken till att han eller hon vägrar underteckna, bör orsaken antecknas i förteckningen eller i andra handlingar hos polisen som gäller den frihetsberövade.

I 2 mom. bestäms om förfarandet när en frihetsberövads egendom har blivit kvar i förvaringslokalen. Egendomen skall i första hand sändas till den frigivne, men om det inte lyckas skall egendomen kunna förstöras efter en tidsfrist som anges i lagen. Som tidsfrist föreslås tre månader. I samband med beslut om förstörande av egendom skall polisen utöver tiden också beakta egendomens värde. Utgångspunkten är att egendom av betydande värde inte utan särskilt vägande skäl skall få förstöras ens efter det att tidsfristen har gått ut.

7 §. *Beslutanderätt.* En polisman eller väktare skall fatta beslut om innehav av egendom. Eftersom det beslut om innehav av tillgångar som avses i 3 § 2 mom. samt det beslut om sändande av pengar eller andra betalningsmedel som avses i 4 § 3 mom. förutsätter mera omfattande prövning, skall chefen för förvaringslokalen besluta om dessa åtgärder. Chefen för förvaringslokalen har allmän behörighet i fråga om beslut som gäller förvaringslokalen och de bästa förutsättningarna att bedöma de frihetsberövades omständigheter samt vilka verkningar innehav av tillgångar har på ordningen i förvaringslokalen.

8 §. *Närmare bestämmelser.* Enligt den föreslagna paragrafen skall närmare bestämmelser om egendom som innehas av

frihetsberövade, om användning av pengar och andra betalningsmedel samt om att sända och förstöra egendom utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

5 kap. Hälso- och sjukvård

1 §. *Hälso- och sjukvård.* I paragrafen föreslås en allmän bestämmelse om anordnande av hälso- och sjukvård.

Med undantag av polisinsättningen i Helsingfors härad finns det inte några hälsovårdsanställda vid polisen, vilka kan sköta tillhandahållandet av de hälso- och sjukvårdstjänster som frihetsberövade behöver. Polisens förvaringslokaler är vanligen små och det genomsnittliga antalet frihetsberövade som hålls i förvar i dem är litet. Dessutom är förvaringen kortvarig och möjliggör ofta inte ens medicinska kontroller av de frihetsberövade som tas i förvar av polisen. Tillhandahållandet av hälso- och sjukvårdstjänster för frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler avviker därmed väsentligt från tillhandahållandet av motsvarande tjänster i fängelser.

När det gäller ordnandet av hälso- och sjukvård i förvaringslokalerna har polisen samarbetat med den kommun där förvaringslokalen är belägen eller med den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt som verkar inom den kommun där förvaringslokalen är belägen. Polisens roll vid ordnandet av hälso- och sjukvård för frihetsberövade innebär att polispersonalen övervakar de frihetsberövades tillstånd samt vid behov gör iakttagelser eller på begäran av de frihetsberövade kontaktar en verksamhetsenhet i kommunen eller samkommunen som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster. Polisen skall också se till att det under den tid frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen får vård ordnas bevakning både i polisens förvaringslokal och utanför den.

Polisens övervakning av frihetsberövade under tiden för vård har upplevts som problematisk i det avseendet att de frihetsberövade har rätt till ett konfidentiellt förhållande till den hälsovårdspersonal som vårdar dem. I syfte att säkerställa de frihetsberövades rättigheter bör polisen

sträva efter att ordna övervakningen av undersökningar av de frihetsberövade och samtal med hälsovårdspersonalen så, att de frihetsberövades integritet inte kränks. Polisen skall då inte ha rätt att avlyssna förtroliga samtal mellan de frihetsberövade och hälsovårdspersonalen. Polisen är dock samtidigt skyldig att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden samt vårdpersonalens säkerhet. Polisen har därmed rätt att övervaka de frihetsberövade också i vårdssituationer, om det finns grundad anledning till detta. En grund för övervakning av vårdssituationen kan vara risk för att den frihetsberövade rymmer eller en begäran som framförts av någon som hör till vårdpersonalen.

Vid övervakning av en vårdssituation bör polisen sträva efter att ingripa i den frihetsberövades integritet så lite som möjligt. Vårdssituationer kan vanligen övervakas så att polisen inte får kännedom om det exakta innehållet i samtalen mellan den frihetsberövade och vårdpersonalen. Vid bedömning av lämpliga metoder för övervakning av vårdssituationer bör polisen sträva efter att den frihetsberövades vårdförhållande åtnjuter liknande konfidentiellt skydd som i den föreslagna lagen föreskrivs när det gäller kontakter mellan den frihetsberövade och hans eller hennes rättsbiträde.

I 1 mom. anges på lagnivå principen om att frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen skall ha samma rätt till hälso- och sjukvård som andra människor. Till skillnad från 6 kap. 1 § 1 mom. i den nya häktningsslagen föreslås inte någon specialbestämmelse om ordnande av medicinsk rehabilitering för frihetsberövade. Eftersom frihetsberövade i förvar hos polisen hålls i förvar en kort tid, och med anledning av syftet med den frihetsberövande åtgärden är det bara i undantagsfall motiverat att ordna medicinsk rehabilitering så att den inleds under tiden för frihetsberövandet. Det är däremot motiverat att försöka fortsätta rehabilitering som inletts på annat håll innan personen togs i förvar av polisen, om inte något annat följer av syftet med den frihetsberövande åtgärden.

I 2 mom. föreslås motsvarande hänvisningsbestämmelse som i 6 kap. 1 § 3

mom. i den nya häktningsslagen till sådana lagar som skall tillämpas även på ordnandet av hälso- och sjukvård för frihetsberövade.

2 §. *Tillfällig vård och undersökning utanför förvaringslokalen.* I paragrafen bestäms om sändning av frihetsberövade för vård utanför förvaringslokalen. Innehållet motsvarar gällande 4 § 1 mom. lagen om rannsakningsfångelse samt 6 kap. 2 § i den nya häktningsslagen.

Under vård eller undersökningar bär polisen ansvar för övervakningen av den frihetsberövade. Chefen för förvaringslokalen skall besluta om den behövliga övervakningens omfattning. Enligt 7 § skall chefen i regel också ha rätt att besluta om en frihetsberövad skall sändas för vård utanför förvaringslokalen. Polisens skyldigheter i fråga om sådan övervakning har behandlats närmare i samband med 1 §.

3 §. *Förlossning.* Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 3 § i den nya häktningsslagen. En gravid frihetsberövad skall i tillräckligt god tid sändas för förlossning till ett sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården.

4 §. *Psykologisk rådgivning, stöd och vård.* Frihetsberövandet kan medföra psykiska problem för de frihetsberövade. Enligt gällande 6 § 4 mom. lagen om rannsakningsfångelse skall frihetsberövade i mån av möjlighet beredas tillfälle till privata samtal om sina personliga angelägenheter med lämplig person. Enligt förarbetena till den gällande bestämmelsen avses här psykologer, vårdombudsmän och fångelseombud. I paragrafen föreslås en bestämmelse enligt vilken de frihetsberövade i mån av möjlighet skall ges tillfälle att få rådgivning, stöd och vård som ges av en psykolog eller motsvarande rådgivning, stöd och vård. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 6 § i den nya häktningsslagen.

Eftersom polispersonalen inte omfattar psykologer som kan anlitas för rådgivning, stöd eller vård för de frihetsberövade, innebär den föreslagna bestämmelsen för polisens vidkommande att polisen i mån av möjligheter skall medverka till att andra instanser kan ordna psykologisk rådgivning, stöd och vård i förvaringslokalen.

5 §. *Anordnande av och kostnader för*

hälso- och sjukvård. Anhållande och gripande är kortvariga åtgärder som riktas mot de anhållnas eller gripnas personliga frihet. Anhållande eller gripande undanröjer inte hemkommunens skyldighet enligt 14 § 1 mom. 2 punkten (248/1997) folkhälsolagen (66/1972) att ordna kommuninvånarnas sjukvård samt skyldighet enligt 10 punkten (248/1997) att oberoende av patientens boningsort ordna brådskannde öppen sjukvård. Enligt 14 § 5 mom. (248/1997) folkhälsolagen avses med invånare i kommun en person vars hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994) ifrågavarande kommun är. Med hänsyn till att förvaringen av häktade i polisens lokaler har en exceptionell karaktär och karaktär av tillfällig lösning jämfört med förvaring i fängelser, är det inte motiverat att i fråga om häktade som placerats i polisens lokaler avvika från de principer som skall iakttagas när det gäller fördelningen av de anhållnas och gripnas kostnader för hälso- och sjukvård.

I 1 mom. föreslås bli bestämt om de kostnader föranledda av anordnandet av hälsovård som skall betalas med statsmedel. Polisrättningarna har i regel inte egen hälsovårdspersonal som kan sköta de frihetsberövades hälsovård. Huvudansvaret för ordnandet av hälsovård för frihetsberövade bärs därmed av den kommun eller den samkommun för sjukvårdsdistriktet som bestäms enligt principen om ändamålsenlighet. Den frihetsberövades hemkommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt till vilken den frihetsberövades hemkommun hör skall svara för kostnaderna för vården.

Om hälsovårdspersonal är i tjänst vid polisen är det dock inte motiverat att polisen hos en frihetsberövads hemkommun börjar ta ut kostnader som föranleds av den vård som den anställda personalen ger den frihetsberövade som hålls i förvar i polisens lokaler. Staten skall svara för de kostnader som föranleds av den hälso- och sjukvård och rehabilitering för frihetsberövade som ges av eventuell hälsovårdspersonal i tjänst vid polisen.

Eftersom frihetsberövandet hindrar den frihetsberövade från att förvärvsarbeta, skall staten också svara för de avgifter för

behövliga offentliga hälsovårdstjänster som patienten skall betala. Med avgifter som patienten skall betala för offentliga hälsovårdstjänster avses avgifter enligt lagen (734/1992) och förordningen (912/1992) om klientavgifter inom social- och hälsovården. Med statsmedel skall således betalas avgifter för öppenvård vid hälsovårdscentral enligt 7 § förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården, sjukhusens poliklinikavgifter enligt 8 § och avgifter för dagkirurgi enligt 8 a §. Med statsmedel skall enligt den föreslagna lagen inte betalas t.ex. avgifter för service i hemmet enligt 3 § i nämnda förordning och inte heller avgifter för boendetjänster enligt 5 §, färdtjänst för gravt handikappade enligt 6 §, laboratorieundersökningar och radiologiska undersökningar enligt 8 b §, undersökning och vård av mun och tänder enligt 9 §, specialiserad sjukvård som hänför sig till mun och käkar enligt 9 a §, sjuktransport enligt 10 §, vård i serie enligt 11 § eller avgifter för anstaltsvård enligt 3 kap.

Med statsmedel skall betalas ovan nämnda avgifter som enligt lagen skall tas ut hos patienterna. Enligt den föreslagna lagen skall de kostnader som föranleds av tillhandahållandet av hälso- och sjukvård inte betalas till fullt belopp med statsmedel utan endast till den del de enligt lag kan tas ut hos patienterna själva. Om den avgift som skall tas ut hos patienten bestäms enligt personens betalningsförmåga, skall avgiften bestämmas enligt den lägsta klassen för betalningsförmåga.

Staten skall ansvara för kostnaderna för hälso- och sjukvård för sådana personer som inte har hemvist i Finland. Till denna del skall staten då betala högst de faktiska kostnaderna för tillhandahållandet av service. Den föreslagna lagen begränsar trots allt inte statens möjligheter att ta ut kostnaderna för vården hos den stat som enligt internationella avtal svarar för kostnaderna eller hos den frihetsberövade själv.

I 2 mom. bestäms om kommunens eller samkommunens ansvar för anordnandet av vård samt om ansvaret för den frihetsberövades hemkommun för de kostnader för anordnandet av hälsovård för den frihetsberövade som enligt 1 mom. inte

skall betalas av staten. Om en frihetsberövad intas i polisens förvaringslokal någon annanstans än inom hemkommunen, skall i fråga om kostnaderna för specialiserad sjukvård förfaras enligt 30 § 3 mom. och 42 § 1 mom. lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989). När det gäller primärvård skall 14 § 1 mom. 10 punkten (248/1997) folkhälsolagen tillämpas.

I 3 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse enligt vilken staten skall sköta anordnandet av bekämpande av smittsamma sjukdomar enligt lagen om smittsamma sjukdomar. Den frihetsberövades hemkommun skall dock betala de läkemedel som ordinerats för behandling av smittsamma sjukdomar och som enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) är avgiftsfria för patienten.

6 §. *Hälso- och sjukvård på egen bekostnad.* I paragrafen föreslås motsvarande bestämmelse som i 6 kap. 1 § 2 mom. i den nya häktninglagen. Bestämmelsen gäller de frihetsberövades rätt att på egen bekostnad få hälso- och sjukvård i förvaringslokalen. Det föreslås bli bestämt att de frihetsberövades rätt att skaffa hälso- och sjukvård skall kunna begränsas, om detta äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden.

Paragrafen gäller vård som ordnas i förvaringslokalen på den frihetsberövades egen bekostnad. Å andra sidan kan den frihetsberövade i enlighet med 7 kap. 8 § få tillstånd att avlägsna sig från förvaringslokalen av viktig anledning, t.ex. för hälsovård. Detta gör det möjligt för en frihetsberövad att t.ex. låta sig undersökas utanför förvaringslokalen och få en bedömning av sitt hälsotillstånd av en utomstående läkare.

7 §. *Dödsfall.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om en frihetsberövads död som motsvarar 10 kap. 9 § i den nya fängselagen. Staten skall bekosta transporten av den avlidne till den plats i Finland som de anhöriga önskar. Om den avlidne inte kan överlåtas till de anhöriga, skall staten bekosta begravningen.

8 §. *Beslutanderätt.* I paragrafen föreslås bestämmelser om beslutanderätt i fråga om hälsovård. Paragrafen motsvarar 6 kap. 7 § i

den nya häktningsslagen, men det föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om beslut om tandvård för den frihetsberövade.

I 1 mom. bestäms om den person som hör till hälsovårdspersonalen och som skall besluta om medicinska frågor i anslutning till vården av frihetsberövade, inbegripet läkemedel som ges till de frihetsberövade. Polisrätningarna har i regel inte möjligheter att anställa en ordinarie läkare eller en läkare på deltid för att ombesörja de frihetsberövades hälsa. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall beslut om vård och undersökning av de frihetsberövade fattas av en läkare som polisen ordnar för att vårda dem. Eftersom anordnandet av hälso- och sjukvård för frihetsberövade enligt 5 § 2 mom. ankommer på den kommun eller den samkommun för sjukvårdsdistriktet som avses i lagrummet, avses med en läkare som polisen ordnar t.ex. en läkare som vårdar de frihetsberövade och som är anställd hos den kommun där förvaringslokalen är belägen eller hos samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt.

Om den frihetsberövades egen läkare enligt 6 § och den av polisen ordnade läkare som avses i 8 § inte kan enas om hälso- och sjukvården för den frihetsberövade, skall den läkare som polisen ordnat besluta om detta.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att chefen för förvaringslokalen skall fatta beslut om vård och undersökning av de frihetsberövade utanför förvaringslokalen. Eftersom frågan om sändande av de frihetsberövade för vård eller undersökningar utanför förvaringslokalen skall avgöras på medicinska grunder, skall chefen för förvaringslokalen i mån av möjlighet höra en läkare före beslutet. Överföring av frihetsberövade till vård eller undersökning utanför förvaringslokalen sker i praktiken ofta på förslag av den läkare som behandlar de frihetsberövade.

Behovet att sända en frihetsberövad till vård utanför förvaringslokalen är ofta brådskande och det är inte alla gånger möjligt att vänta på beslut om vård av chefen för förvaringslokalen. I 2 mom. föreslås därför särskilt bli bestämt att i brådskande fall skall beslutet om sändande för vård också kunna fattas av en polisman eller en

väktare. I praktiken kan det handla om t.ex. den väktare som svarar för övervakningen av den frihetsberövade och som ofta har bäst möjligheter att upptäcka en sådan förändring i den frihetsberövades hälsotillstånd som kräver brådskande vård. Eftersom polispersonalen inte har medicinsk utbildning bör polispersonalen i oklara fall se till att den frihetsberövade så snabbt som möjligt får vård av vårdpersonalen.

6 kap. Brevväxling och telefonsamtal

1 §. *Brevväxling och granskning av brev.* I 1 mom. föreslås en principiell bestämmelse som uttrycker de frihetsberövades rätt till korrespondens. Rätten till korrespondens kan begränsas på de grunder som anges i 1 kap. 18 § tvångsmedelslagen.

Enligt gällande 13 § lagen om rannsakningsfängelse skall de frihetsberövades brev granskas om de inte är adresserade till ett rättsbiträde eller en myndighet som övervakar polisens verksamhet. Den nuvarande bestämmelsen överensstämmer inte med villkoren för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

I 2 mom. föreslås en precisare reglering av granskningen av de frihetsberövades korrespondens. Ett slutet brev eller en annan sluten postförsändelse till eller från en frihetsberövad skall få granskas med genomlysning eller öppnas för undersökning av att försändelsen inte innehåller några otillåtna ämnen eller föremål. Med otillåtna ämnen och föremål avses pengar, andra betalningsmedel, narkotika och andra ämnen och föremål som de frihetsberövade inte har rätt att inneha enligt bestämmelserna eller ordningsstadgan för förvaringslokalen.

Granskningen omfattar en undersökning av kuvertet eller det andra omhöljet och en ytlig undersökning av innehållet i brevet, men berättigar inte till läsning av innehållet i en brevörsändelse. Särskilda bestämmelser om läsning av brev föreslås i 2 § i kapitlet.

I 3 mom. bestäms om ämnen eller föremål som påträffas vid granskning av korrespondens. Om i sig tillåtna varor som den frihetsberövade inte har rätt att inneha påträffas vid en granskning, skall dessa tas i

förvar av polisen. Vid förstörande av påträffade droger skall bestämmelserna i 10 § narkotikalagen iakttas.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 § i den nya häktninglagen, bortsett från att det i 3 mom. inte föreslås någon bestämmelse om att penningtillgångar skall antecknas på den frihetsberövades konto. Eftersom personer som hålls i förvar i polisens lokaler är berövade sin frihet en kort tid, är det ofta inte ändamålsenligt att öppna ett särskilt konto under den frihetsberövades namn i ett kreditinstitut. De frihetsberövades omhändertagna tillgångar skall dock förvaras på en säker plats så att de inte kan stjälas och så att de inte blandas med andras egendom. Penningtillgångar kan tillfälligt förvaras t.ex. i ett kassaskåp vid polisinrättningen.

2 §. *Läsning av brev.* Enligt den gällande lagen om rannsakningsfångelse får den frihetsberövades brev läsas, om breven kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden eller störa ordningen i förvaringslokalen. Eftersom bestämmelsen om rätten att läsa brev försändelser är mångtydig, bör den ersättas med klarare kriterier. Bestämmelsen motsvarar 8 kap. 2 § i den nya häktninglagen, men det föreslås inte något omnämnande av läsning av brev för utredning av brott. När det gäller utredning av brott bestäms polisens befogenheter enligt annan lagstiftning, i första hand förundersökningslagen och tvångsmedelslagen.

Paragrafens 1 mom. gäller läsning av brev, andra postförsändelser eller meddelanden till eller från frihetsberövade. Läsningen skall vara nödvändig för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden, förhindra brott eller säkerställa ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. Med meddelande avses t.ex. postkort.

Villkoren för läsning skall prövas särskilt i varje enskilt fall. Polisen kan t.ex. av andra frihetsberövade eller personer utanför förvaringslokalen få kännedom om behovet av att läsa ett brev. Med skydd av andras säkerhet avses t.ex. situationer där den frihetsberövade har kommit med hotelser eller betett sig hotfullt mot adressaten. På motsvarande sätt kan behov av att skydda

den frihetsberövade hänföra sig till motsvarande hotfulla beteende av avsändaren gentemot den frihetsberövade.

Säkerställandet av syftet med den frihetsberövande åtgärden gäller t.ex. situationer där de som åtalats i samma brottmål försöker komma överens om bevisföringen per brev. Med fara som hotar ordningen i förvaringslokalen avses situationer där polisen har fått anledning att misstänka att den frihetsberövade förbereder sig för att rymma eller avlägsna sig från förvaringslokalen eller att det finns andra planer som äventyrar ordningen i förvaringslokalen, t.ex. försök att medföra narkotika.

Grunden för anhållande är ofta en sannolik misstanke om att den anhållne kommer att försvåra brottsutredningen genom att utplåna, förstöra, ändra eller gömma undan bevismaterial eller genom att påverka vittnena, den som saken gäller, de sakkunniga eller medbrotslingarna. Om orsaken till anhållandet är en dylik misstanke om försvårande av brottsutredningen, kan det sannolika skäl som ligger till grund för anhållandet alltid betraktas som ett behov av att läsa brev försändelser.

3 §. *Brevväxling med tillsynsmyndigheter.* I motsvarighet till gällande 13 § 2 mom. (129/1995) lagen om rannsakningsfångelse skall tillsynsmyndigheter och tillsynsorgan särskilt bestämmas i paragrafen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 8 kap. 3 § i den nya häktninglagen.

Med tillsynsmyndigheter enligt 1 mom. avses inrikesministern, inrikesministeriet, riksdagens justitieombudsman och biträdande justitieombudsman, justitiekanslern, Rättsskyddscentralen för hälsovården, dataombudsmannen och andra liknande nationella myndigheter som övervakar polisens verksamhet.

Med internationella organ som utövar tillsyn över genomförandet av de mänskliga rättigheterna avses den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, den europeiska kommittén mot tortyr (CPT), Förenta Nationernas kommitté mot tortyr och kommission för de mänskliga rättigheterna samt andra sådana internationella organ som utövar tillsyn över genomförandet av de

mänskliga rättigheterna med vilkas tillsyn Finland har förbundit sig internationellt. Skyddet skall gälla både brev från en frihetsberövad och brev från en tillsynsmyndighet eller ett tillsynsorgan. När det framgår av kuvertet till ett brev som en frihetsberövad sänt att mottagaren är en tillsynsmyndighet eller ett tillsynsorgan som avses i bestämmelsen, får brevet inte öppnas.

För skrifter till de myndigheter som övervakar förvaringslokalen bör det i förvaringslokale finnas skrivpapper och kuvert, och dessa försändelser skall levereras till tillsynsmyndigheten på statens bekostnad.

I 2 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse som gäller kontakter med diplomatiska beskickningar och konsulat.

4 §. *Brevväxling med ombud.* Brevväxling mellan de frihetsberövade och deras ombud åtnjuter särskilt skydd. Enligt gällande 12 § lagen om rannsakningsfångelse skall den frihetsberövade och hans eller hennes rättegångsbiträde tillåtas att hålla kontakt med varandra per brev. Ett brev från ett biträde får inte granskas, om det inte finns grundad anledning att misstänka missbruk. Bestämmelser om de frihetsberövades brevväxling skall enligt förslaget mera precist anges i paragrafen i överensstämmelse med 8 kap. 4 § i den nya häktninglagen.

I 1 mom. föreslås bli bestämt att ett brev eller en annan postförsändelse till en advokat eller något annat rättegångsombud eller rättegångsbiträde som avses i 15 kap. 2 § 1 eller 2 mom. (261/2002) rättegångsbalken inte skall få granskas eller läsas. Den föreslagna bestämmelsen innehåller ett förbud mot granskning och läsning som är mera absolut än förbudet i den nuvarande lagen, men förbudet begränsas till advokater, allmänna rättsbiträden och andra personer med juris kandidatexamen som uppfyller de krav som i rättegångsbalken uppställs på personerna. Med stöd av det nämnda 2 mom. skall även de som är verksamma som advokater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och vissa andra utländska advokater åtnjuta det accentuerade konfidentiella skydd vid kontakter som avses i den föreslagna bestämmelsen.

Det är inte möjligt att låta en parts nära släktingar enligt 15 kap. 2 § 3 mom. rättegångsbalken omfattas av skyddet för korrespondens, eftersom det skulle möjliggöra sådant missbruk som de föreslagna bestämmelserna om granskning av korrespondens avses förhindra.

Den föreslagna bestämmelsen om särskilt konfidentiellt skydd för korrespondens lämpar sig endast för ombud som de frihetsberövade valt som sitt ombud och som enligt annan lagstiftning är behöriga att vara den frihetsberövades biträde vid förundersökningen. Bestämmelser om biträdenas särskilda behörighetsvillkor och förvägran av rätt att vara biträde finns i 45 § förundersökningslagen.

Syftet med bestämmelsen är inte inskränka de frihetsberövades rätt att fritt välja sitt ombud. För att missbruk skall kunna förhindras förutsätts dock att särskilt konfidentiellt skydd skall gälla korrespondens bara med personer som hör till den begränsade grupp som anges i paragrafen.

I 2 mom. bestäms om brev som anlänt till en frihetsberövad från ett ombud. Sådana brev skall få öppnas endast när den frihetsberövade är närvarande. Det föreslås olika förfaranden för brev till de frihetsberövade och för brev från de frihetsberövade. Grunden är att trots att ett kuvert till en frihetsberövad är försett med en stämpel för ombudets byrå är det inte i alla situationer säkert att brevet faktiskt är från ombudet. I praktiken har det förekommit fall där kuvert försedda med stämpel har missbrukats och använts för att sända andra brev, pengar eller andra otillåtna föremål. Det här har varit möjligt t.ex. om kuvertet har stulits eller använts på nytt.

I samband med granskning som avses i 2 mom. är det inte tillåtet att läsa brev till en frihetsberövad från hans eller hennes ombud. Om det på basis av granskning av ett brev t.ex. i samband med granskningen av den som undertecknat brevet framgår att avsändaren inte är den frihetsberövades ombud, skall 2 § tillämpas i fråga om läsningen av brevet.

5 §. *Kvarhållande av brev eller postförsändelse.* I paragrafen föreslås

tydligare bestämmelser än för närvarande om möjligheten att kvarhålla de frihetsberövades brev. Möjligheten att kvarhålla de frihetsberövades brev anges i gällande 12 § lagen om rannsakningsfängelse. Enligt paragrafen kan ett brev kvarhållas om frambefordrandet kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden eller störa ordningen i förvaringslokalen. Enligt gällande lag skall försändelsen i sådana situationer returneras till avsändaren eller överlämnas till den frihetsberövade vid frigivningen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 8 kap. 5 § i den nya häktningsslagen, bortsett från att det inte föreslås något omnämmande av läsning av brev för utredning av brott. När det gäller utredning av brott bestäms polisens befogenheter enligt annan lagstiftning, i första hand förundersökningslagen och tvångsmedelslagen.

I 1 mom. bestäms om villkoren för kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden. Villkoren är desamma som villkoren för läsning av brev enligt 2 § i kapitlet. Eftersom brevväxling mellan de frihetsberövade och deras ombud enligt 4 § inte skall få granskas eller läsas, kan korrespondens mellan de frihetsberövade och deras ombud inte heller kvarhållas med stöd av den föreslagna paragrafen.

I 2 mom. bestäms om förfarandet för kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden. Avsändaren eller mottagaren skall i regel underrättas om kvarhållandet. Uppgifterna behöver emellertid inte lämnas om det medför att avvärjande av situationer som avses i 1 mom. äventyras eller hindras. Ett brev, någon annan postförsändelse eller ett meddelande som inte levereras till mottagaren skall returneras till avsändaren. Avsändaren kan vara en frihetsberövad eller någon utomstående. Eftersom avsändaren inte alltid är bekant, skall alternativet vara att brevet skall ges till den frihetsberövade vid frigivningen. Så skall man kunna förfara t.ex. när avsändarens namn saknas på ett brev som anländer till förvaringslokalen.

Det förfarande för kvarhållande som föreskrivs i paragrafen avviker från beslag enligt 4 kap. tvångsmedelslagen. Villkoren

för beslag är enligt 4 kap. 1 § tvångsmedelslagen att det finns skäl att anta att ett föremål kan ha betydelse som bevis i brottmål eller att det har avhänts någon genom brott eller att en domstol förklarat det förbrutet. Det förfarande för kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden som föreslås i denna lag förutsätter inte att det föremål som kvarhålls har ställningen som bevis eller något annat föremål med anknytning till ett brott, utan de grunder för kvarhållande som anges i denna lag hänför sig till säkerställande av syftet med den frihetsberövande åtgärden och till säkerställande av förvaringen. Om villkoren för beslag enligt 4 kap. tvångsmedelslagen uppfylls, kan brev, andra postförsändelser eller meddelanden förutom eller i stället för att kvarhållas enligt paragrafen också beslagtas i enlighet med nämnda kapitel.

6 §. *Användning av telefon.* I paragrafen föreslås bestämmelser om användningen av telefon. I 1 mom. föreslås bli bestämt att de frihetsberövade i mån av möjlighet skall ges tillfälle att stå i telefonkontakt med personer utanför förvaringslokalen. I ordningsstadgan för en förvaringslokal kan meddelas sådana föreskrifter om tider för telefonbruk som är nödvändiga för verksamheten och ordningen i förvaringslokalen. Till exempel arrangemangen för polispersonalens arbetsskift och behovet att övervaka samtalen medför att det kan vara nödvändigt att begränsa användningen av telefon till sådana tider då det finns tillräckligt med personal i förvaringslokalen för att samtalen skall kunna övervakas.

Polisens skyldighet att möjliggöra användning av telefon bör relateras till polisens praktiska möjligheter. I polisens förvaringslokaler finns det i regel inte några korttelefoner eller andra telefoner som utan svårighet lämpar sig för användning av de frihetsberövade. Om det är möjligt att ordna möjlighet för de frihetsberövade att använda telefon i polisens förvaringslokaler, bör de frihetsberövade tillåtas att använda sig av denna möjlighet. Bestämmelsen motsvarar i övrigt 8 kap. 6 § 1 mom. i den nya häktningsslagen.

Bestämmelser om ordningsstadgan föreslås i 8 kap. 1 §. Utgångspunkten är att de

frihetsberövade själva skall betala samtalskostnaderna. Rätten att använda telefon skall kunna begränsas på de grunder som avses i 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen.

I 2 mom. föreslås en särskild bestämmelse om de frihetsberövades rätt att stå i telefonkontakt med ett ombud som avses i 4 §.

I 3 mom. anges begränsningar i fråga om de frihetsberövades användning av telefon. Det kan ställas som villkor för användningen av telefon att den frihetsberövade meddelar vem han eller hon har för avsikt att kontakta. Skyldigheten att meddela omfattar förutom skyldighet att uppge namnet på den person som den frihetsberövade ämnar kontakta också skyldighet att uppge personens telefonnummer. Om en frihetsberövad inte på begäran meddelar vem han eller hon har för avsikt att ringa, kan användningen av telefon förvägras.

I 3 mom. bestäms också om andra grunder för att användning av telefon skall kunna avbrytas eller förvägras. Användning av telefon skall i enskilda fall kunna avbrytas eller förvägras, om det är nödvändigt för brottsförebyggande eller upprätthållande av ordningen i förvaringslokalen. En sådan situation kan uppkomma t.ex. när det framgår att en frihetsberövad ringer någon hos vilken han eller hon meddelats besöksförbud som avses i 3 § lagen om besöksförbud (898/1998). Den som meddelats besöksförbud får inte ta kontakt med den skyddade enligt de närmare bestämmelser som anges i beslutet om besöksförbud. Gärningen har kriminaliserats i 16 kap. 9 a § (902/1998) strafflagen. I praktiken kan det också förekomma situationer där en frihetsberövad önskar ringa någon som han eller hon upprepade gånger har hotat och som har grundad anledning att frukta att den egna personliga säkerheten är hotad. En sådan gärning har kriminaliserats i 25 kap. 7 § (578/1995) strafflagen.

Användning av telefon skall kunna avbrytas eller förvägras också om samtalet äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden. Innehållet i den föreslagna bestämmelsen motsvarar i sak gällande 13 a § lagen om rannsakningsfängelse och 8 kap. 6 § 5 mom. i den nya häktningslagen.

Ett telefonsamtal kan äventyra syftet med den frihetsberövande åtgärden, om avsikten är att t.ex. försöka kringgå den begränsning av kontakter som meddelats den frihetsberövade. Om den begränsning av kontakter som enligt 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen meddelats den frihetsberövade gäller bara vissa personer, skall den som övervakar den frihetsberövades samtal på lämpligt sätt försäkra sig om att samtalet inte strider mot begränsningen av kontakter. I praktiken betyder det här att det säkerställs att den frihetsberövade faktiskt står i kontakt med den han eller hon uppgett. Den som övervakar samtalet kan försöka försäkra sig om den persons identitet som den frihetsberövade står i kontakt med per telefon, t.ex. genom att utreda vem som innehar det telefonnummer som den frihetsberövade uppgett och vem som svarar på telefonnumret. Om tillräckligt tillförlitlig identifiering inte kan göras per telefon, skall samtalet eller fortsättningen av samtalet inte tillåtas.

Enligt 4 mom. skall polisen kunna tillåta användning av telefon utan ersättning för skötseln av nödvändiga ärenden eller av andra särskilda skäl. Sådana skäl är t.ex. underrättelse till närstående om intagning i en förvaringslokal, värnande om familjerelationer eller utträttande av rätts- eller myndighetsärenden.

7 §. *Avlyssning av telefonsamtal.* I paragrafen anges förutsättningarna för avlyssning av telefonsamtal. Enligt gällande 13 a § lagen om rannsakningsfängelse får telefonsamtal mellan frihetsberövade och andra än tillsynsmyndigheter avlyssnas. Trots att det inte är fråga om hemlig avlyssning och trots att avlyssning alltid skall meddelas, kan den nuvarande bestämmelsen inte anses vara förenlig med förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 8 kap. 7 § i den nya häktningslagen, bortsett från att det inte föreslås några bestämmelser om inspelning av samtal.

I 1 mom. anges förutsättningarna för avlyssning av telefonsamtal. Det föreslås att lagen preciseras så att förutsättningarna för

avlyssning av samtal skall vara desamma som vid läsning av brev. Samtalet skall kunna avbrytas om ingen av de anställda i förvaringslokalen förstår det språk som den frihetsberövade använder.

I 2 mom. bestäms om underrättelse om avlyssning av telefonsamtal. Avlyssning av samtal är inte tjuvlyssning, utan den frihetsberövade och den som den frihetsberövade står i telefonkontakt med skall underrättas om avlyssningen innan samtalet inleds. Avlyssning kan genomföras så att samtalet avlyssnas med en annan telefon eller så att någon är närvarande i samma rum och den andra parten i samtalet avlyssnas genom t.ex. en högtalartelefon.

Med avlyssning avses inte en situation där en frihetsberövad får tillstånd att ringa från ämbetsrummet för en anställd som hör till polispersonalen för att uträtta ett bestämt ärende. Då är en tjänsteman närvarande och hör därmed den frihetsberövades samtal. Av övervakningsskäl kan en frihetsberövad inte lämna ensam i arbetsrummet. Det handlar inte heller om avlyssning när personalen utan avlyssningssyfte av en händelse hör t.ex. ett samtal via en telefonapparat i korridoren på en förvaringslokal.

I 3 mom. föreslås i enlighet med gällande lag bli bestämt att samtal mellan tillsynsmyndigheter och frihetsberövade inte skall få avlyssnas. Det föreslås att gällande lag preciseras så att inte heller samtal mellan en frihetsberövad och ett ombud som avses i 4 § skall få avlyssnas.

Den föreslagna paragrafen ändrar inte vad som föreskrivs om riktande av teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation enligt 5 a kap. tvångsmedelslagen till frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen. Förutsättningarna för och syftet med teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation enligt tvångsmedelslagen avviker från de grunder för övervakning av kommunikation som avses i denna lag.

8 §. *Beslutanderätt och beslutsförfarande.* Beslut om granskning av brev, andra postförsändelser eller meddelanden är en åtgärd som hör till rutinfunktionerna i förvaringslokalen. På grundval av 1 § är granskning tillåten, om den inte uttryckligen

förbjuds någon annanstans i kapitlet. Begränsningarna av granskningsrätten gäller parterna i korrespondensen. Granskningsförbudet är ovillkorligt när det gäller korrespondens mellan frihetsberövade och tillsynsmyndigheter eller tillsynsorgan samt i fråga om brev och andra postförsändelser från frihetsberövade till ombud som avses i 4 §. Polisen skall ha rätt att utföra granskning enligt 1 § av brev, andra postförsändelser och meddelanden från frihetsberövade till ombud enligt 4 §, om det på basis av kuvertet eller någon annan omständighet inte på ett tillförlitligt sätt kan klarläggas att avsändaren är ett ombud som avses i 4 §. Bedömningen av dessa omständigheter är en åtgärd som en polisman har tillräckliga förutsättningar för.

I 2 mom. bestäms om beslutanderätt i fråga om läsning och kvarhållande av korrespondens samt avlyssning av telefonsamtal. För beslut om läsning av de frihetsberövades korrespondens, andra postförsändelser eller meddelanden förutsätts att det finns en i 2 § avsedd grundad anledning till detta. Bedömningen av förutsättningarna för kvarhållande av brev, postförsändelser eller meddelanden enligt 5 § och avlyssning av telefonsamtal enligt 7 § är likaså sådan rättslig prövning som förutsätter att beslutsfattaren är chef för förvaringslokalen eller en anhållningsberättigad tjänsteman. I paragrafen föreslås därför bli bestämt att beslut om läsning och kvarhållande av korrespondens, andra postförsändelser eller meddelanden samt om avlyssning av telefonsamtal skall kunna fattas av chefen för förvaringslokalen eller av en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen.

I momentet föreslås också bli bestämt om antecknande av beslut om läsning och kvarhållande av brev, andra postförsändelser eller meddelanden samt avlyssning av samtal. Dessutom skall de allmänna principerna om behandling av frihetsberövade iaktas vid granskning. Vid granskning, läsning eller avlyssning av telefonsamtal skall polisen inte i större utsträckning ingripa i en frihetsberövads rättigheter eller vålla större skada eller

olägenhet än vad som är nödvändigt och försvarbart för att uppdraget skall kunna utföras. Detta betyder t.ex. att granskning och läsning inte skall få fortgå längre än nödvändigt. Den föreslagna bestämmelsen om registreringsförfarandet motsvarar 8 kap. 8 § i den nya häktningsslagen.

9 §. *Närmare bestämmelser.* I paragrafen föreslås bli bestämt att närmare bestämmelser om förfarandet vid granskning, läsning och kvarhållande av brev, avlyssning och inspelning av samtal samt övervakning av elektronisk kommunikation skall utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap. **Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen**

1 §. *Besök.* I paragrafen föreslås bestämmelser om frihetsberövades rätt till besök. Den föreslagna paragrafen motsvarar 9 kap. 1 § i den nya häktningsslagen, bortsett från att det dessutom föreslås ett 4 mom. som gäller avlyssning av samtal.

I 1 mom. bestäms om frihetsberövades rätt att ta emot besök. En frihetsberövad skall ha rätt ta emot besökare vid tidpunkter som reserverats för besök i förvaringslokalen. De frihetsberövades rätt att ta emot besök skall dock kunna begränsas på de grunder som anges i 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen. Närmare föreskrifter om besökstider skall meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga enligt 8 kap. 1 §. Besök skall kunna ordnas även vid andra tidpunkter, om det finns orsak till detta. Enligt huvudregeln skall besök övervakas enligt gällande 13 § 2 mom. lagen om rannsakningsfångelse. Ett besök kan också beviljas som oövervakat enligt 2 § eller äga rum under särskilt övervakade förhållanden enligt 3 §.

Trots att det inte föreslås någon separat bestämmelse motsvarande gällande 12 § lagen om rannsakningsfångelse om en frihetsberövads rätt att hålla kontakt med sitt ombud genom besök, syftar den föreslagna lagen inte till att försämra den frihetsberövades rätt att hålla kontakt med sitt ombud. Eftersom de förpliktelser i internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna som tryggar ställningen för rättvisa rättegångar intar en

central position när det gäller att trygga de frihetsberövades ställning, skall polisen endast i mycket exceptionella situationer kunna neka besök när en frihetsberövad vill träffa sitt ombud. Ett exempel är en situation där en frihetsberövads våldsamma beteende och säkerställandet av förtroliga kontakter förutsätter att tillfälligt reserverade särskilda besökslokaler används. Också i en sådan situation bör polisen trots allt i första hand försöka finna en alternativ lösning, så att ombudet kan besöka den frihetsberövade. Polisen får inte förvägra ett ombud rätt att besöka den frihetsberövade på den grunden att ordnandet av besöket t.ex. under en besökstid som avviker från ordningsstadgan för förvaringslokalen medför obetydliga olägenheter för polisens övriga verksamhet.

Besök kan tillåtas också under andra tider än de som reserverats för besök, om det finns särskild anledning till det. En sådan anledning bör i princip alltid anses föreligga om en frihetsberövad önskar träffa sitt ombud.

Polisen bör även i övrigt ställa sig positivt till att ordna besök utanför de tider som reserverats för besök. Begäran om ordnande av besök utanför normala besökstider kan avslås närmast i sådana situationer där utförandet av förundersökning eller bristen på resurser som behövs för att ordna besöket innebär att besöket inte kan ordnas utan olägenheter för polisens övriga verksamhet.

I 1 mom. föreslås också en hänvisningsbestämmelse till 10 kap., som gäller granskning av besökare.

I 2 mom. bestäms om övervakning av besök. Med övervakning avses att de anställda övervakar ett besök genom att vara närvarande i besökslokalen, men övervakningen skall också kunna ordnas som indirekt övervakning, t.ex. med hjälp av videoutrustning. Eftersom videoövervakning kan anses i någon mån begränsa skyddet av privatlivet för besökaren och den frihetsberövade, föreslås det att en uttrycklig bestämmelse om detta skall tas in i lagen. Bevakning genom videoövervakning skall meddelas med en skylt. När det gäller upptagningar vid bevakning med videoapparater skall förfarandet följa det som i lagen om behandling av personuppgifter i

polisens verksamhet bestäms om behandling av uppgifter om anhållna.

För tydlighetens skull föreslås i 3 mom. i analogi med 6 kap. 4 och 7 § en bestämmelse enligt vilken det inte är tillåtet att avlyssna samtal mellan en frihetsberövad och hans eller hennes advokat eller ett annat rättegångsombud eller rättegångsbiträde som avses i 15 kap. 2 § 1 eller 2 mom. rättegångsbalken.

I praktiken kan det vid övervakning av ett möte mellan en frihetsberövad och hans eller hennes ombud hända att den som övervakar besöket tvingas lyssna till eller av en händelse hör en del av samtalet. Sådant oavsiktligt eller i samband med utförandet av uppdraget oundvikligt partiellt lyssnande av ett samtal mellan en frihetsberövad och hans eller hennes ombud är inte sådan aktiv avlyssning som avses i lagen.

2 §. *Oövervakade besök.* I paragrafen föreslås bli bestämt att frihetsberövade skall ha rätt till oövervakade besök. Bestämmelsen motsvarar 9 kap. 2 § i den nya häktningsslagen och gällande 13 § 3 mom. lagen om rannsakningsfängelse.

Enligt 1 mom. skall besök av nära anhöriga, andra närstående och den frihetsberövades ombud enligt 6 kap. 4 § kunna tillåtas utan övervakning. Även besök av andra skall kunna tillåtas utan övervakning, om det finns anledning till detta. En sådan anledning kan vara t.ex. att det gäller en nära person till en frihetsberövad, även om denna inte är en annan närstående som avses i 3 kap. 7 § En annan person vars besök kan tillåtas utan övervakning kan vara t.ex. en barndomsvän eller en mera avlägsen släkting.

Trots att det anses befogat att övervaka ett möte mellan en frihetsberövad och hans eller hennes ombud, skall besöket enligt 1 § 3 mom. inte få avlyssnas. Övervakningen av ett möte mellan en frihetsberövad och hans eller hennes ombud enligt 6 kap. 4 § kränker därmed inte den frihetsberövades rätt till en rättvis rättegång. Oavsett detta är utgångspunkten även i fortsättningen att frihetsberövade skall få träffa sina rättsbiträden utan övervakning, om inte polisen har grundad anledning att övervaka besöken. Redan den allmänna bestämmelsen

i 1 kap. 3 § förpliktar till denna tolkning. Nämda 3 § förpliktar till att vid frihetsberövandet i så liten utsträckning som möjligt använda metoder som inskränker den frihetsberövades rättigheter.

För att förhindra användning av berusningsmedel skall det kunna ställas som villkor för ett oövervakat besök att den frihetsberövade före besöket samtycker till kontroll av drogpåverkan. Kontrollen drogpåverkan, t.ex. krav på urin- eller salivprov, skall kunna ske genom stickprov och behöver inte grunda sig på misstankar om användning av berusningsmedel.

I paragrafen föreslås en bestämmelse om grunderna för oövervakade besök, t.ex. kvarhållande av kontakter eller utträttande av rättsärenden. Förteckningen är inte uttömmande.

I 2 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse om annan granskning av frihetsberövade i samband med oövervakade besök. Enligt 9 kap. 4 § i lagförslaget skall en frihetsberövad kunna kroppsvisiteras efter ett oövervakat besök om det anses nödvändigt. Vid en kroppsvisitation skall det kunna undersökas vad den frihetsberövade bär på sig eller i kläderna eller eventuellt gömt mellan kläderna och huden. Visitationen skall också kunna utföras så att den frihetsberövade byter kläder efter besöket.

3 §. *Förvägran av besök och besök under särskilt övervakade förhållanden.* I paragrafen föreslås, med ändringar av förutsättningarna, en bestämmelse som motsvarar gällande 13 § 4 mom. lagen om rannsakningsfängelse om förvägran av besök och besök under särskilt övervakade förhållanden. Bestämmelsen motsvarar 9 kap. 3 § i den nya häktningsslagen.

Det föreslås att de grunder på vilka ett besök skall kunna förvägras skall samlas i 1 mom. Enligt 10 kap. 1 § skall som villkor för tillträde till en förvaringslokal kunna ställas att personen legitimerar sig. Tillträde skall kunna förvägras om personen inte följer uppmaningen. Bestämmelsen i 10 kap. 1 § gäller alla andra personer som kommer till förvaringslokalen än de frihetsberövade. I 1 mom. föreslås bli bestämt att ett besök hos en frihetsberövad skall kunna förvägras, om

besökaren inte kan eller vägrar legitimera sig.

Som villkor för besök hos en frihetsberövad skall kunna ställas att besökaren samtycker till att genomgå säkerhetskontroll som avses i 10 kap. 2 §. För säkerhetskontroll förutsätts inte misstanke om enskilt missbruk, utan det kan krävas att alla som besöker en frihetsberövad skall genomgå säkerhetskontroll. Besök skall kunna förvägras, om besökaren vägrar att genomgå säkerhetskontroll. Vägran att genomgå säkerhetskontroll på förvaringslokalens område kan också leda till att besök förvägras.

Som villkor för besök hos en frihetsberövad kan också ställas att besökaren går med på att underkasta sig kroppsvisitation. Förutsättningen för kroppsvisitation är att det finns orsak att misstänka att besökaren kommer att försöka överlämna otillåtna föremål eller ämnen vid besöket. Att underkasta sig kroppsvisitation skall som i dag vara frivilligt, men besöket hos den frihetsberövade skall då kunna förvägras. Det föreslås att detta skall anges i 1 mom. 2 punkten.

I 1 mom. 3 punkten föreslås bli bestämt att besök också skall kunna förvägras om det finns grundad anledning att misstänka att besöket äventyrar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet. En sådan grundad anledning finns åtminstone om besökaren uppför sig hotfullt eller aggressivt.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att ett besök i de situationer som avses i 1 mom. skall kunna tillåtas under särskilt övervakade förhållanden, om faran för missbruk på detta sätt kan avvärjas. Med särskilt övervakade förhållanden avses att besöket ordnas i en lokal med en mellanvägg av plast eller glas eller andra liknande barriärer mellan den frihetsberövade och besökaren. Särskilt övervakade förhållanden kan också ordnas så att besöket övervakas genom närvaro. På detta sätt är det vanligen möjligt att förhindra att t.ex. otillåtna ämnen eller föremål överlämnas.

Grunderna för förvägran av besök skall vara beroende av prövning, och förvägran skall grunda sig på prövning av enskilda fall.

Särskilt i sådana fall då en besökare inte kan legitimera sig skall besöket om möjligt i första hand ordnas under särskilt övervakade förhållanden, om inte något annat följer av den begränsning av kontakter enligt 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen som påförts den frihetsberövade.

4 §. *Mottagning och granskning av varor.* I paragrafen föreslås motsvarande bestämmelser om mottagning och granskning av varor i samband med besök som i 9 kap. 4 § i den nya häktningslagen. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 14 § lagen om rannsakningsfängelse.

Det är vanligt att olika föremål och varor medförs till frihetsberövade vid besök. Mottagningen av dessa kräver att varorna och föremålen kan granskas innan de överlämnas till den frihetsberövade. Om varor och föremål inte kan granskas t.ex. på grund av deras art eller mängd, skall de inte överlämnas till den frihetsberövade.

Rätten att granska varor som medförs till frihetsberövade gäller också sådana varor som de frihetsberövades ombud medför till de frihetsberövade. Handlingar som ett ombud överlämnat till en frihetsberövad, t.ex. förundersökningshandlingar eller andra handlingar som hänför sig till den frihetsberövades sak, skall dock inte betraktas som sådana varor som avses i detta lagrum. När det gäller granskning av handlingar som de frihetsberövades rättsbiträden medför till de frihetsberövade tillämpas således 6 kap. 4 §.

Möjligheten att ta emot och granska varor som medförs till frihetsberövade i samband med besök kan variera i hög grad mellan olika förvaringslokaler. Enligt paragrafen skall närmare föreskrifter om den mängd egendom som kan tas emot meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga.

5 §. *Besöksförbud.* I paragrafen föreslås motsvarande bestämmelser om meddelande av besöksförbud för en besökare hos en frihetsberövad som i 9 kap. 5 § i den nya häktningslagen. Besöksförbud kan också meddelas en besökare hos en frihetsberövad som hålls i förvar hos polisen, vilket inte är möjligt i dagens läge.

Förvaringen i polisens lokaler är i genomsnitt kortare än förvaring av häktade i

straffanstalter enligt den föreslagna häktningsslagen. Det föreslås därför bli bestämt att besöksförbud kan meddelas för högst två månader.

I paragrafen föreslås en hänvisningsbestämmelse till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, där det föreslås att 2 och 22 § skall kompletteras med specialbestämmelser om registrering och avförande av uppgifter om besöksförbud.

6 §. *Kontakter med en beskickning.* I den allmänna motiveringen konstateras att enligt artikel 36 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser har en konsulatstjänsteman rätt att besöka en medborgare i konsulatstaten som häktats samt att diskutera och korrespondera med honom eller henne. Kontakterna kräver dock medgivande av den frihetsberövade.

I enlighet med konventionen föreslås det i paragrafen uttryckligen bli bestämt att utländska frihetsberövade skall ha rätt att stå i kontakt med den diplomatiska beskickning eller det konsulat som företräder deras hemland. Med kontakter avses brevväxling, besök och samtal. Skyldigheten att underrätta utländska frihetsberövade om deras rättigheter som avses i denna paragraf skall enligt förslaget anges i 2 kap. 3 §. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 9 kap. 7 § i den nya häktningsslagen.

De frihetsberövades rätt att kontakta beskickningen kan begränsas på det sätt som avses i 1 kap. 18 b § tvångsmedelslagen.

I 2 mom. föreskrivs särskilt skydd för de frihetsberövades försändelser till den beskickning som företräder deras hemland. Sådana försändelser skall vidarebefordras utan dröjsmål.

7 §. *Privata diskussionsamtal.* Enligt gällande 6 § 3 mom. lagen om rannsakningsfångelse skall frihetsberövade i mån av möjlighet beredas tillfälle till privata samtal om sina personliga angelägenheter med lämplig person. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 9 kap. 8 § i den nya häktningsslagen.

Bestämmelsen gäller den verksamhet som ordnas av grupper utanför polisen. Sådana grupper är t.ex. Finlands Röda Kors, församlingarna och organisationerna AA och

NA. Verksamheten kan vid sidan av gruppmöten och sammankomster också omfatta privata samtal. Det föreslås att den nuvarande bestämmelsen bevaras i lagen med oförändrat innehåll i sak. Bestämmelsen preciseras så att det tydligare än för närvarande framgår vilka instanser som avses.

8 §. *Tillstånd att avlägsna sig* *Permission av synnerligen viktigt skäl anledning.* Enligt gällande 3 § lagen om rannsakningsfångelse kan de frihetsberövade beviljas tillstånd att under bevakning avlägsna sig från förvaringslokalen för att besöka någon nära anhörig som är svårt sjuk eller för att delta i begravningen av någon nära anhörig. I den nya lagen föreslås en motsvarande bestämmelse, preciserad så att tillstånd att avlägsna sig kan beviljas endast för finländskt territorium. Tillstånd skall fortfarande beviljas enligt prövning. Bestämmelsen motsvarar 9 kap. 9 § i den nya häktningsslagen.

9 §. *Beslutanderätt.* Meddelande av besöksförbud i de situationer som avses i 5 § kommer att vara en exceptionell åtgärd. Eftersom verkningarna av ett besöksförbud sträcker sig utanför en enskild besöksituation, är det motiverat att förutsätta att den tjänsteman som beslutar om besöksförbudet har tillgång till så god information om förhållandena i förvaringslokalen som möjligt. Chefen för förvaringslokalen har de bästa förutsättningarna för att bedöma förutsättningarna för besöksförbud. Före beslutet bör chefen i behövlig mån höra den frihetsberövade, besökaren samt undersökningsledaren. På samma grunder skall chefen för förvaringslokalen meddela en frihetsberövad tillstånd att avlägsna sig.

Beslut om oövervakade besök och besök under särskilt övervakade förhållanden samt beslut om förvägran av besök är åtgärder där de realiteter som skall beaktas hänför sig till en enskild konkret problemsituation. Viktigt är då att bedöma riskerna i anslutning till besöket och äventyrandet av syftet med den frihetsberövande åtgärden. Undersökningsledaren har vanligen de bästa förutsättningarna att fatta beslut om enskilda besök hos de frihetsberövade. Eftersom det

till denna del trots allt är fråga om beslut som inte direkt hänför sig till förundersökningen, kan det inte anses motiverat att den undersökningsledare som förordnats att sköta den frihetsberövades sak anförtros den primära beslutanderätten. Utgångspunkten är att chefen för förvaringslokalen skall besluta om oövervakade besök, besök under särskilt övervakade förhållanden och om förvägran av beslut. Chefen för förvaringslokalen skall också kunna förordna en namngiven anhållningsberättigad tjänsteman till besluta om de nämnda angelägenheterna.

10 §. *Närmare bestämmelser.* Det föreslås bli bestämt att närmare bestämmelser om permission, besöksförbud och innehållet i det skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Ordlandet av besök skall regleras närmare genom förordning av inrikesministeriet.

8 kap. **Ordningen i en förvaringslokal**

1 §. *Ordningsstadgan för en förvaringslokal.* I lagen föreslås en bestämmelse om ordningsstadgan för en förvaringslokal, vilken motsvarar 10 kap. 1 § i den nya häktningsslagen.

Förhållandena, lokalerna, områdena och verksamheten varierar i polisens förvaringslokaler. Det finns inte några övergripande eller konsekventa bestämmelser om ordningen i förvaringslokalerna och möjligheterna att röra sig på förvaringslokalernas område. Dessa frågor i anslutning till ordningen i förvaringslokalerna har ofta avgjorts på basis av oskriven praxis vid polisinsättningar eller situationsbunden prövning. Det är därför ofta svårt för de frihetsberövade att veta hur de skall bete sig för att inte bryta mot ordningsreglerna i förvaringslokalen.

I paragrafen bestäms om ordningsstadgan för en förvaringslokal. Ordningsstadgan skall innehålla de kompletterande bestämmelser som skall iakttas i respektive förvaringslokal. Bestämmelserna definierar närmare gränserna för möjligheterna att röra sig i förvaringslokalen och på dess område, låsning av lokalerna samt eventuella avdelningar i förvaringslokalen. Ordningsstadgan skall också innehålla

föreskrifter för respektive förvaringslokal om innehav av egendom, ordnande av verksamheten samt ordnande av besök, användning av telefon och fritidssysselsättningar. Ordningsstadgan skall också kunna innehålla andra bestämmelser som hänför sig till upprätthållandet av ordningen och de särskilda förhållandena i förvaringslokalen.

Förslaget om en skriftlig ordningsstadga syftar till att göra ordningsstadgan för en förvaringslokal synligare och lättillgängligare. Ordningsstadgan skall kunna delas ut till varje frihetsberövad eller också skall de frihetsberövade informeras om den i samband med ankomsten, vilket gör det lättare för de frihetsberövade att få information om de särskilda förhållandena i förvaringslokalen.

I 10 kap. föreslås bestämmelser om vissa granskningar och andra åtgärder som kan gälla alla personer som rör sig på förvaringslokalens område. Polisens förvaringslokaler finns i anslutning till polisinsättningar. I polisens lokaler för kundservice rör sig personer som inte har något samband med dem som hålls i förvar i polisens förvaringslokaler eller med förvaringen. Det kan inte anses befogat att personer som utträttar t.ex. ansökningsärenden i polisens lokaler för kundservice tvingas genomgå lika omfattande granskningar som de som enligt 10 kap. skall kunna utföras inom förvaringslokalens område för säkerställande av säkerheten och ordningen i förvaringslokalen samt syftet med den frihetsberövande åtgärden. Förvaringslokalens område bör därför avgränsas noga i ordningsstadgan och det bör ses till att området är avskilt från polisens lokaler för kundservice, t.ex. genom låsta dörrar. Om ett sådant avskiljande inte är möjligt t.ex. i fråga om friluftsområden, bör det i mån av möjlighet, t.ex. genom skyltar, säkerställas att de som utträttar ärenden vid polisens verksamhetsställe eller i närheten av den inte kommer in på förvaringslokalens område utan att veta om det.

2 §. *De frihetsberövades beteendeppförande.* Enligt gällande 8 § lagen om rannsakningsfångelse skall de

frihetsberövade iakttä ordning. I den nya lagen föreslås en motsvarande preciserad bestämmelse. Paragrafen motsvarar 10 kap. 2 § i den nya häktningsslagen.

3 §. *Beslutanderätt.* I paragrafen föreslås bli bestämt om fastställandet av ordningsstadgan, övervakningen av en förvaringslokal och låsning av lokalerna. Polischefen vid polisinrättningen i häradet skall fastställa ordningsstadgan. Ordningsstadgorna inrymmer också de principer som gäller för övervakningen av förvaringslokalerna och låsningen av passagerna till förvaringslokalerna. Den praktiska tillämpningen av principerna är sådan ledning av verksamheten vid förvaringslokalen i fråga om vilken beslut skall fattas av chefen för den polisinrättning som administrerar förvaringslokalen.

4 §. *Närmare bestämmelser.* Enligt paragrafen skall närmare bestämmelser om ordningsstadgan utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Inrikesministeriets behörighet att utfärda närmare bestämmelser kan anses motiverad för införandet av en enhetlig tillämpningspraxis. Inrikesministeriet kan t.ex. utforma en modellstadga som kan användas som utgångspunkt när ordningsstadgorna för enskilda förvaringslokaler fastställs. Alla polisens förvaringslokaler bör ha så likartade ordningsstadgor som möjligt, dock med beaktande av de särskilda krav som föranleds av förvaringslokalerna, området och förhållandena. Samma ordningsstadga kan fastställas för flera förvaringslokaler, om de särskilda kraven beträffande förvaringslokalerna inte kräver mera detaljerad reglering.

9 kap. **Granskning av förvaringslokaler och frihetsberövade**

1 §. *Övervakningen i förvaringslokalerna.* För närvarande finns det inte några lagbestämmelser om övervakningen av frihetsberövade. I paragrafen föreslås en bestämmelse om övervakning i förvaringslokaler som motsvarar 11 kap. 1 § i den nya häktningsslagen.

I 1 mom. anges förutsättningarna för

övervakning av de frihetsberövade. Vid övervakningen skall hänsyn tas till syftet med den frihetsberövande åtgärden, bevarandet av ordningen i förvaringslokalen, förvaringssäkerheten, förebyggandet av rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, tryggheten av de frihetsberövades och andras säkerhet samt förhindrandet av brott.

I 2 mom. bestäms om larmsystem och tekniska säkerhetssystem. I varje förvaringslokal bör det finnas larmsystem och andra tekniska säkerhetssystem som är lämpliga med hänsyn till de förutsättningar som avses i 1 mom. Att larmsystemen och de övriga tekniska säkerhetssystemen fungerar skall säkerställas genom regelbundna kontroller.

Med tekniska säkerhetssystem avses t.ex. låsnings-, passagekontroll- och videosystem.

2 §. *Granskning av celler och egendom.* Enligt gällande 5 § lagen om rannsakningsfängelse skall de lokaler som står till de frihetsberövades förfogande och den egendom de innehar kunna granskas vid behov. Det föreslås att bestämmelsen i preciserad form tas in i paragrafen i överensstämmelse med 11 kap. 2 § i den nya häktningsslagen.

Det föreslås en precisering till den del att också celler som används för inkvartering av frihetsberövade skall kunna granskas. Det föreslås att grunderna för granskning preciseras så att det anges att granskningar skall kunna utföras för upprätthållande av ordningen och säkerheten i förvaringslokalen.

Dessutom föreslås en hänvisningsbestämmelse till 4 kap. i lagförslaget, där det finns bestämmelser om de frihetsberövades egendom.

3 §. *Säkerhetskontroll av frihetsberövade.* I den gällande lagen om rannsakningsfängelse finns inte några bestämmelser om säkerhetskontroll av frihetsberövade. I paragrafen föreslås bestämmelser om utförande av säkerhetskontroll i en förvaringslokal, på förvaringslokalens område och under transport. Förslaget motsvarar 11 kap. 3 § i den nya häktningsslagen och huvudsakligen också säkerhetskontroller vid domstolarna.

Eftersom en viktig grund för kontrollerna i förvaringslokalerna är att förhindra att narkotika förs in i förvaringslokalerna, avviker bestämmelsen från kontrollerna vid domstolarna så, att även en tränad hund nämns. Säkerhetskontroll skall också kunna utföras för upptäckt av andra föremål eller ämnen, såsom sprängämnen eller berusningsmedel.

Bestämmelsen i 1 mom. motsvarar i sak 1 § lagen om säkerhetskontroller vid domstolar. Säkerhetskontroller skall kunna utföras för värnande om säkerheten, säkerställande av ordningen och skydd av egendom.

Syftet med säkerhetskontrollerna är att se till till förvaringslokalerna, de frihetsberövade och polispersonalen är trygga, säkerställa att ordningen i förvaringslokalen bevaras och skydda förvaringslokalerna eller transportmedlen och den egendom som finns i dem mot skador. Avsikten är att finna sådana föremål och ämnen som kan äventyra säkerheten eller orsaka skadegörelse på egendom eller vars innehav enligt lag eller bestämmelser som meddelats med stöd av lag är förbjudet.

I 2 mom. finns bestämmelser om de redskap och förfaranden som skall användas vid säkerhetskontroller samt närmare bestämmelser om de föremål och ämnen i fråga om vilka säkerhetskontrollerna syftar till att förhindra att de förs in i förvaringslokalerna eller på förvaringslokalernas område eller i ett transportmedel vid transport. Sådana föremål eller ämnen som avses i 2 mom. är t.ex. skjutvapen, sprängämnen, eggvapen, andra tillhyggen, tårgasspray, narkotika och redskap för användning av sådana, andra berusningsmedel, olika hormonpreparat, mobiltelefoner samt andra motsvarande föremål och ämnen.

Säkerhetskontrollen omfattar en ytlig granskning med hjälp av en metalldetektor, någon annan teknisk anordning eller en tränad hund eller ytlig granskning av kläderna genom att känna på dem. Vid säkerhetskontroll är det i allmänhet inte nödvändigt att beröra den som granskas eller att den som granskas skall byta kläder, men kontrollen kan också göras så att man ytligt

känner på kläderna.

Vid säkerhetskontrollen får personen t.ex. passera genom en portliknande metalldetektor eller gå förbi en hund tränad för att leta efter narkotika som finns vid ingången till förvaringslokalen. Med tekniska anordningar avses anordningar som utvecklats för att identifiera narkotika eller andra liknande redskap eller anordningar.

Säkerhetskontrollerna kan utföras vid ingången till förvaringslokalen, men också annanstans på förvaringslokalens område.

Enligt 3 mom. skall de frihetsberövade för utförandet av kontroll enligt 1 mom. kunna förpliktas att byta kläder i närvaro av polispersonalen.

Den föreslagna paragrafen ändrar inte vad som i 22 § polislagen bestäms om en polismans rätt att i samband med gripande, anhållande, tagande i förvar och handräckningsåtgärd som riktar sig mot någons personliga frihet kroppsvisitera en person och granska de saker han eller hon medför. Det inbördes förhållandet mellan den föreslagna paragrafen om säkerhetskontroll av frihetsberövade och 22 § polislagen bestäms så att säkerhetsvisitation enligt 22 § polislagen skall utföras i första hand i samband med att en frihetsberövad grips eller anhålls. Säkerhetsvisitation enligt 22 § polislagen kan också utföras senare under förvaringen av den frihetsberövade, om de villkor som föreskrivits för den uppfylls.

Säkerhetsvisitation enligt 22 § polislagen kan utföras endast av en polisman. Den föreslagna säkerhetskontrollen av frihetsberövade skall, om de villkor som föreskrivs i paragrafen uppfylls, kunna utföras när som helst under tiden för förvaringen. På de villkor som anges närmare i 8 § skall säkerhetskontrollen också kunna utföras av en väktare som tjänstgör vid polisen. På denna grund samt i syfte att precisera regleringen av förutsättningarna och sätten att utföra granskningen är det nödvändigt att en bestämmelse om säkerhetskontroll av frihetsberövade tas in i lagen.

4 §. *Kroppsvisitation.* I paragrafen föreslås bestämmelser om kroppsvisitation av frihetsberövade. Bestämmelser om kroppsvisitation av frihetsberövade finns för

närvarande i 5 § 1 mom. lagen om rannsakningsfängelse. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 11 kap. 4 § i den nya häktningslagen.

Enligt 1 mom. skall kroppsvisitation kunna utföras, om den frihetsberövade misstänks för innehav av otillåtna föremål eller ämnen. Om det är nödvändigt, skall kroppsvisitation också kunna utföras i samband med ankomsten till en förvaringslokal eller efter ett oövervakat besök. Syftet med bestämmelsen är att effektivare än i dag kunna förhindra att otillåtna ämnen och föremål förs in i förvaringslokalerna. Med ankomst till förvaringslokalen avses vid sidan av intagningen av de frihetsberövade i en förvaringslokal även återkomsten till förvaringslokalen efter tillstånd att avlägsna sig, sjukhusvård eller någon annan verksamhet utanför förvaringslokalen. Andra godtagbara grunder för kroppsvisitation är förebyggande av flykt och avvärjande av att ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen äventyras.

Nödvändigheten av kroppsvisitation skall bedömas separat i varje enskild situation och med hänsyn till varje enskild frihetsberövad.

I 2 mom. föreslås inte några ändringar av innehållet beträffande kroppsvisitation. Kroppsvisitationen skall omfatta en undersökning av vad den frihetsberövade bär i kläderna eller i övrigt på sig. En frihetsberövad skall också kunna förpliktas att klä av sig för att det skall vara möjligt att undersöka att han eller hon inte medför några otillåtna ämnen gömda under kläderna. Enligt 7 § 1 mom. skall den som utför en sådan grundlig kroppsvisitation vara av samma kön som den visiterade frihetsberövade.

Separata bestämmelser om den egentliga ankomstgranskningen föreslås i 2 kap. 4 §.

Den föreslagna paragrafen ändrar inte vad som i 4 kap. 10 § tvångsmedelslagen föreskrivs om kroppsvisitation för att eftersöka föremål som skall tas i beslag eller annars för att utröna omständigheter som kan ha betydelse för utredningen av brott. Förutsättningarna för kroppsvisitation enligt tvångsmedelslagen hör samman med brottsutredning, medan förutsättningarna för kroppsvisitation enligt den föreslagna lagen

hör samman med säkerställande av de frihetsberövades förvaring. Det är därför nödvändigt att i lagen ta in den föreslagna bestämmelsen om kroppsvisitation av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen.

5 §. *Specialgranskning.* I paragrafen föreslås bli bestämt hur specialgranskning skall utföras. Den föreslagna paragrafen motsvarar gällande 5 § 1 mom. lagen om rannsakningsfängelse och 11 kap. 5 § i den nya häktningslagen.

6 §. *Övervakning av rusmedelsfrihet* *Kontroll av drogpåverkan.* Bestämmelser om kontroll av drogpåverkan hos frihetsberövade finns för närvarande i 5 § 4 mom. (20/2001) lagen om rannsakningsfängelse. I paragrafen föreslås motsvarande preciseringar som i 11 kap. 7 § i den nya häktningslagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar 11 kap. 7 § i den nya häktningslagen, bortsett från att det i paragrafen inte föreslås bli bestämt att polisen skall ta prov om den frihetsberövade kräver det.

I 1 mom. bestäms om kontroll av drogpåverkan i sådana fall då det misstänks att en frihetsberövad är berusad. När det gäller frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen uppdagas de problem som hänför sig till kontrollen av drogpåverkan oftast i samband med intagningen. Frihetsberövade är ofta påverkade när de grips.

För att polisen skall kunna bedöma den frihetsberövades hälsotillstånd och riskerna i anslutning till den, skall de metoder som avses i 1 mom. kunna tillgripas redan i samband med intagning i en förvaringslokal enligt 2 kap. De metoder som avses i 1 mom. kan tillgripas t.ex. för att utreda om en person som förs till polisens lokaler är påverkad av alkohol eller om personens tillstånd beror på användning av narkotika eller läkemedel. Uppgifter om den frihetsberövades berusningstillstånd behövs för att polisen skall kunna avgöra frågor som gäller den övervakning som behövs för att säkerställa den frihetsberövades säkerhet och hälsotillstånd samt frågor som gäller placeringen av den frihetsberövade.

En frihetsberövads exceptionella beteende kan förutom berusningsmedel också bero på

t.ex. en sjukdom eller ett övergående sjukdomsanfall. Med hjälp av de metoder som avses i 1 mom. kan polisen utesluta berusningsmedel som orsak till avvikande beteende, vilket gör det möjligt att undvika att personer grips i onödan och att omedelbart vidta de åtgärder som personens hälsotillstånd kräver.

I 1 mom. föreslås också en bestämmelse om en frihetsberövades uppenbara berusningstillstånd. Om berusningen är uppenbar, skall prov inte krävas. För utredning av berusning skall det vara tillräckligt med en undersökning som grundar sig på observationer av sättet att gå, balansen, sättet att tala, ögonen, uppförandet och lukten av andedräkten.

Bedömningen av berusningstillståndet bör i mån av möjlighet utföras av två för uppgiften utbildade personer i tjänst vid polisen och eventuella observationer bör antecknas. Utifrån observationerna skall tjänstemännen göra en bedömning av den frihetsberövades berusningstillstånd. Även den frihetsberövades eventuella egna utredning av berusningstillståndet skall antecknas.

Eftersom det disciplinära system som i den nya häktninglagen föreslås i fråga om häktade inte föreslås bli tillämpat på frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen, medför inte berusningstillstånd i sig några inskränkningar av de frihetsberövades rättigheter. Med hänsyn till det arbete som provtagningarna medför för polisen och med hänsyn till kostnaderna är det inte motiverat att föreskriva att de frihetsberövade har ovillkorlig rätt att få ett prov taget i sådana situationer där polisen anser att det inte är nödvändigt. En frihetsberövades begäran att prov skall tas bör dock i princip bemötas positivt, om det inte helt tydligt är onödigt att ta prov.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att det kan ställas som villkor för oövervakade besök att den frihetsberövade förbinder sig vid kontroll av drogpåverkan.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse, enligt vilken det kan bestämmas att blodprov skall tas på en frihetsberövad som vägrar lämna prov eller utandningsprov. Det kan bestämmas att blodprov skall tas på en frihetsberövad som vägrar lämna ett prov

som krävts med stöd av 1 eller 2 mom.

7 §. *Förfarande och registrering av beslutprotokoll.* I gällande lag finns det inte några detaljerade bestämmelser om registrering av granskningar av personer som hålls i förvar hos polisen. Det föreslås att de viktigaste bestämmelserna om granskningsförfarandet samlas i paragrafen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 11 kap. 9 § i den nya häktninglagen.

I 1 mom. bestäms om förfarandet för kroppsvisitation av de frihetsberövade. Kroppsvisitationen skall utföras i närvaro av ett vittne. Närvaron av ett vittne är motiverad både med hänsyn till de frihetsberövades och polispersonalens rättssäkerhet. Vittnet är vanligen en polisman eller en väktare, men vittnet kan också vara någon annan som tjänstgör vid polisen. I brådskande fall när den frihetsberövade befinner sig utanför förvaringslokalen skall kroppsvisitation under tillsyn av polispersonal dock få utföras utan närvaro av vittne. Ett ytterligare villkor är att dröjsmål inte kan tillåtas. Här avses t.ex. en situation där det misstänks att den frihetsberövade har gömt ett vapen i kläderna under transport.

I 1 mom. anges dessutom den finkänslighetsprincip som skall iakttas vid kroppsvisitation. Enligt finkänslighetsprincipen skall den som utför kroppsvisitationen och den som är vittne till den vara av samma kön som den frihetsberövade som visiteras, om kroppsvisitationen kräver att den frihetsberövade skall klä av sig.

Enligt 2 mom. skall beslut om specialgranskning fattas skriftligt. Den frihetsberövade skall också underrättas om grunden för specialgranskningen.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om skyldighet att föra protokoll över kroppsvisitation och specialgranskning och om skyldighet att anteckna observationer om en frihetsberövades berusningstillstånd. Säkerhetskontroll under transport skall också protokollföras. Närmare bestämmelser om innehållet i protokollet skall utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §. *Beslutanderätt.* Beslut om säkerhetskontroll kommer att vara en ofta återkommande uppgift inom verksamheten

vid polisens förvaringslokaler. Beslutanderätt skall till denna del innehåsa av en polisman som också med stöd av 22 § polislagen har rätt att utföra säkerhetsvisitation i samband med åtgärder som riktas som friheten. Eftersom ett oväntat hot i förvaringslokalen kan förutsätta att säkerhetskontroll utförs omedelbart, skall även en väktare ha befogenheter att besluta om säkerhetskontroll, om saken inte tål uppskov. En sådan situation kan uppkomma t.ex. när det observeras att en frihetsberövad gömmer något föremål i kläderna. En liknande situation kan också uppkomma under transport av en frihetsberövad eller när en frihetsberövad eskorteras utanför förvaringslokalen. Ett behov av ofördröjd granskning kan också uppkomma nattetid när mindre personal arbetar. Det föreslås därför bli bestämt att i brådskande fall skall också en väktare kunna besluta om säkerhetskontroll.

I 2 mom. anges beslutanderätten i fråga om kroppsvisitation och övervakning av avhållsamhet från berusningsmedel. Det föreslås att beslutet skall kunna fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. Eftersom det på de grunder som framförts i fråga om 1 mom. kan vara nödvändigt att beslut om kroppsvisitation eller kontroll av avhållsamhet från berusningsmedel fattas utan dröjsmål, skall också en polisman kunna fatta beslutet i brådskande fall.

I 3 mom. bestäms om beslutanderätt i fråga om specialgranskning. Specialgranskning som utförs i polisens förvaringslokaler är en åtgärd som i omfattande grad påverkar de frihetsberövades ställning och ordnandet av verksamheten i förvaringslokalerna. Chefen för förvaringslokalen skall ha rätt att fatta beslut om specialgranskning. Chefen har de bästa yrkesmässiga förutsättningarna att bedöma om det är nödvändigt att utföra specialgranskning i förvaringslokalen och hur specialgranskningen skall kunna utföras utan onödiga olägenheter för verksamheten. Beslut om specialgranskning skall också kunna fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen för förvaringslokalen.

10 kap. **Granskning av andra personer**

1 §. *Tillträde till en förvaringslokal.* I paragrafen föreslås bestämmelser om de villkor som skall kunna ställas för tillträde till en förvaringslokal. Den föreslagna paragrafen skall gälla samtliga personer som anländer till förvaringslokalens område eller befinner sig där, med undantag av frihetsberövade. Besökare i förvaringslokalen, varuleverantörer och andra utomstående som anländer till förvaringslokalen eller befinner sig på dess område kan vara sådana personer. Med förvaringslokalens område avses sådana lokaler i polisens besittning som är direkt förenade med den lokal där de frihetsberövade hålls i förvar samt en eventuell gårdsplan som används för de frihetsberövades vistelse utomhus. Förvaringslokalens område anges närmare i ordningsstadgan för förvaringslokalen. Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller också besökare hos frihetsberövade. Bestämmelser om intagning av frihetsberövade i en förvaringslokal föreslås i 2 kap. Den föreslagna paragrafen motsvarar 12 kap. 1 § i den nya häktningsslagen.

Enligt 1 mom. är villkoret för tillträde till en förvaringslokal att det skall finnas ett behörigt tillstånd eller skäl. Med tillstånd avses en passersedel som beviljats för en enda gång och som normalt överlämnas av chefen för förvaringslokalen eller den polisman chefen förordnat. Ett tillstånd kan också vara ett tillstånd som beviljats för en längre tid för utträttande av ärenden i förvaringslokalen.

Ett uttryckligt tillstånd skall inte i alla situationer krävas för tillträde till en förvaringslokal. Exempelvis nationella myndigheter som övervakar polisens verksamhet och internationella tillsynsorgan såsom CPT är berättigade att anlända till en förvaringslokal utan uttryckligt tillstånd. Orsaken till ankomsten kan vara en granskning som utförs av tillsynsmyndigheten. Det föreslås därför att ett omnämnande av behörigt skäl skall fogas till paragrafen parallellt med omnämnandet av ett tillstånd.

I 2 mom. anges de tillägsvillkor som kan ställas för tillträde till en förvaringslokal. Som villkor kan det ställas att personen skall

legitimera sig och att medförda varor skall lämnas i förvar på det sätt som polisen bestämmer. Med andra villkor avses t.ex. att någon förpliktas att röra sig endast på ett bestämt område av förvaringslokalen.

Bestämmelserna i 3 mom. gäller situationer där tillträde till en förvaringslokal kan förvägras för en enda gång eller helt och hållet. Tillträde skall kunna förvägras om personen saknar behörigt tillstånd eller skäl att anlända till förvaringslokalen eller om han eller hon på grund av berusning, hotfullt beteende eller av någon annan orsak äventyrar säkerheten, inte kan legitimera sig eller inte samtycker till att lämna medförda varor till förvar hos polisen.

Eftersom det är mycket viktigt för de frihetsberövade att kontakterna med anhöriga och andra närstående kan bevaras samt att de frihetsberövade har rätt att träffa dem under frihetsberövandet, föreslås att förvägran av tillträde för besökare hos frihetsberövade skall anges genom en specialbestämmelse i 7 kap. 3 §. Förvägran av tillträde för besökare hos frihetsberövade avviker från andra avslagssituationer i det avseendet att besöket i stället för att förvägras också skall kunna ordnas under särskilt övervakade förhållanden. Så skall det kunna förfaras t.ex. när en besökare inte kan legitimera sig. En hänvisningsbestämmelse om detta föreslås i 3 mom. I 7 kap. föreslås likaså bestämmelser om besöksförbud för besökare hos frihetsberövade.

Av de särskilda säkerhetskrav som skall iaktas i en förvaringslokal följer att berusade personer eller personer som i övrigt äventyrar ordningen i förvaringslokalen inte skall beviljas tillträde. Till exempel personer som uppträder hotfullt skall inte beviljas tillträde.

2 §. Säkerhetskontroll på förvaringslokalens område. I paragrafen föreslås bestämmelser om säkerhetskontroll som gäller andra personer än frihetsberövade och som äger rum i förvaringslokalen eller på dess område. Med andra personer avses de som åsyftas i motiveringen till 1 §. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 2 § i den nya häktningsslagen.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. motsvarar bestämmelsen om säkerhetskontroll av frihetsberövade, bortsett från att transport

inte nämns i paragrafen.

Med annan granskning av varor avses t.ex. att personens väska öppnas och innehållet undersöks. Bestämmelsen berättigar till en ytlig granskning av personens kläder. En sådan ytlig granskning, eventuellt genom att känna på personen, avviker från kroppsvisitation så, att den inte ger befogenheter att t.ex. klä av personen.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om andra slag av granskningar av varor än den granskning som avses i 2 mom. Med andra slag av granskningar av varor avses att en person förpliktas att överlämna den medförda egendomen till granskning, om granskningen inte kan utföras på det sätt som avses i 2 mom.

Det skall inte vara obligatoriskt att samtycka till säkerhetskontroll, men den som vägrar underkasta sig kontrollen kan med stöd av 1 § förvägras tillträde till förvaringslokalen. I samband med säkerhetskontroll får inte heller den rätt till förtroliga kontakter med ett ombud som de frihetsberövade tillförsäkras enligt 6 kap. 4 och 7 § samt 7 kap. 1 § i lagförslaget kränkas. I samband med säkerhetskontroll enligt den föreslagna paragrafen är det således inte tillåtet att t.ex. läsa sådana handlingar gällande den frihetsberövades sak som den frihetsberövades ombud innehar, om det inte i någon annan lag särskilt föreskrivs att polisen har rätt att läsa handlingarna.

3 §. Kroppsvisitation av besökare hos frihetsberövade. I paragrafen föreslås bestämmelser om kroppsvisitation av besökare hos frihetsberövade. Det ställs som villkor för kroppsvisitation att det finns grundad anledning att misstänka att otillåtna ämnen eller föremål kommer att överlämnas. Missbruk är i praktiken uttryckligen försök att införa otillåtna varor eller föremål. Paragrafen motsvarar 12 kap. 3 § i den nya häktningsslagen.

En grundad anledning till misstanke om missbruk kan uppkomma t.ex. på basis av iakttagelser eller säkerhetskontroll. En misstanke kan också grunda sig på information som mottagits på förhand och som anses tillförlitlig.

I 2 mom. bestäms om följderna av vägran att underkasta sig kroppsvisitation. Det skall

vara frivilligt att underkasta sig kroppsvisitation. Om en besökare vägrar underkasta sig kroppsvisitation, skall besök kunna förvägras med stöd av 7 kap. 3 §. Enligt den sistnämnda bestämmelsen är det trots allt inte nödvändigt att i alla situationer förvägra besök, utan besök kan i enskilda fall tillåtas enligt prövning under särskilt övervakade förhållanden.

4 §. *Fråntagande Rätt att frånta personer av föremål och ämnen.* Bestämmelsen ger de anställda vid förvaringslokalen rätt att frånta en person föremål eller ämnen som avses i 2 § 2 mom. I gällande lag finns inte några bestämmelser om detta. Exempelvis skjutvapen, imitationer av sådana, tillhyggen, sprängämnen, eggvapen, arbetsredskap, narkotika eller läkemedel som klassificeras som sådana, dopningsmedel och redskap som hänför sig till narkotikabruk, t.ex. sprutor, skall kunna fråntas en person.

Enligt 2 mom. skall fråntagna föremål tas om hand av polisen. På egendom som tagits om hand av polisen tillämpas vad som i 24 § polislagen bestäms om behandling av egendom som omhändertagits.

Fråntagna föremål skall också kunna återlämnas när personen avlägsnar sig från förvaringslokalen. Exempelvis arbetsredskap eller innehavda tillåtna läkemedelssubstanser kan återlämnas.

5 §. *Avlägsnande Rätt att avlägsna personer från från förvaringslokalens område.* I paragrafen föreslås bli bestämt att den som vägrat underkasta sig säkerhetskontroll och den som inte iakttar en uppmaning att avlägsna sig från förvaringslokalens område efter det att han eller hon förvägrats tillträde till förvaringslokalen eller besök hos en frihetsberövad skall kunna avlägsnas från förvaringslokalen eller dess område. Bestämmelsen motsvarar 6 § lagen om säkerhetskontroller vid domstolar och 6 § lagen om säkerhetskontroller inom flygtrafiken. Paragrafen motsvarar 12 kap. 5 § i den nya häktninglagen.

I paragrafen föreslås också bli bestämt att den som avlägsnas från förvaringslokalens område skall underrättas om grunden för åtgärden.

6 §. *Förfarande och registrering av beslut vid säkerhetskontroll och kroppsvisitation.* I 1 mom. uttrycks principen om minimering av olägenhet, enligt vilken så liten olägenhet som möjligt får orsakas den som är föremål för granskning. Av denna princip följer också att en granskning inte heller får orsaka den granskade obefogat tidsmässigt dröjsmål. Paragrafen motsvarar 12 kap. 7 § i den nya häktninglagen.

Av finkänslighetsprincipen följer att granskningarna skall utföras utan att onödig uppmärksamhet väcks. Av finkänslighetsprincipen följer också att om granskningen eller kroppsvisitationen kräver att den granskade klär av sig, skall den som utför kroppsvisitation och vittnet vid en kroppsvisitation vara av samma kön som den visiterade. I 2 mom. föreslås en särskild bestämmelse om detta.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om förfarandet vid granskning. Skyldigheten att meddela grunden för granskning följer redan av kravet på god förvaltning, men för tydlighetens skull föreslås i lagen en särskild bestämmelse om saken. Vid kroppsvisitation skall ett vittne vara närvarande.

Enligt 3 mom. skall det föras protokoll över kroppsvisitationer.

7 §. *Beslutanderätt.* Bedömning av grunderna för förvägran av tillträde till en förvaringslokal och bedömning av förutsättningarna för säkerhetskontroll förutsätter bedömning av många omständigheter som hänför sig till både dem som försöker få tillträde till förvaringslokalen och de frihetsberövade. Utgångspunkten är att besluten skall fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. I brådskande fall är det dock inte alltid möjligt att vänta på den anhållningsberättigade tjänstemannens beslut om förvägran av tillträde. Beslutet kan då också fattas av en polisman eller en väktare. Paragrafen motsvarar 12 kap. 8 § i den nya häktninglagen.

Enligt 2 mom. skall en anhållningsberättigad tjänsteman fatta beslut om kroppsvisitation av besökare hos frihetsberövade och om avlägsnande av dem från förvaringslokalen. I brådskande fall skall också en polisman eller en väktare kunna

fatta beslut om avlägsnande från förvaringslokalen.

8 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om protokoll över kroppsvisitation samt om avlägsnande från området skall utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 kap. Säkerhetsåtgärder

1 §. *Säkerhetsåtgärder.* Det har i praktiken funnits oklarheter i den nuvarande gränsdragningen mellan å ena sidan övervaknings- och granskningsåtgärder och å andra sidan säkerhetsåtgärder. Genom säkerhetsåtgärder ingriper man ofta rätt starkt i de frihetsberövades personliga frihet och integritet. Det föreslås därför att sådana åtgärder mera precist än i dag skall anges på lagnivå. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 13 kap. 1 § i den nya häktningsslagen, bortsett från att det inte föreslås något omnämnande av avskiljande som en säkerhetsåtgärd i polisens förvaringslokaler.

I 1 mom. föreslås en allmän bestämmelse om de åtgärder som riktas mot frihetsberövade och som kan anses vara säkerhetsåtgärder. Sådana åtgärder är begränsning av kontakter, beläggande med fängsel, observation och observation i isolering. Bestämmelser om dessa säkerhetsåtgärder föreslås i 2—7 §. Gemensamt för säkerhetsåtgärderna är att de primärt syftar till att på förhand förhindra att ordningen i förvaringslokalen eller en frihetsberövad eller någon annans säkerhet äventyras eller att nya brott eller andra gärningar som orsakar fara skall äga rum. Begränsning av kontakter syftar i första hand till att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden, vilket vanligen i första hand hör samman med säkerställandet av förundersökning.

För att styra praxis föreslås i 2 mom. en uttrycklig bestämmelse om vidtagande av säkerhetsåtgärder som en sista åtgärd.

När det gäller begränsning av de frihetsberövades kontakter intas i 3 mom. en hänvisningsbestämmelse till tvångsmedelslagen.

Bestämmelser om begränsning av

frihetsberövades kontakter föreslås i 18 b § tvångsmedelslagen.

2 §. *Beläggande med fängsel.* Bestämmelser om beläggande av frihetsberövade med fängsel finns i gällande 15 § lagen om rannsakningsfängelse. Det föreslås att bestämmelsen i preciserad form tas in i paragrafen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 13 kap. 2 § i den nya häktningsslagen.

Enligt 1 mom. skall den frihetsberövade få beläggas med fängsel, om det är nödvändigt för att förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande och avvärja överhängande risk för våld.

Enligt 2 mom. skall beläggandet med fängsel inte få fortgå längre än nödvändigt. I praktiken är det ovanligt att någon beläggs med fängsel för en längre tid än några timmar, om tiden för transport inte beaktas. Det föreslås att också bestämmelsen om konsultering av en läkare, när beläggandet med fängsel sker i syfte att avvärja våldsamhet, skall bevaras i lagen. Eftersom beläggande med fängsel i syfte att avvärja våldsamhet utan undantag kräver att åtgärden vidtas utan dröjsmål, måste läkaren i praktiken höras i efterhand, dvs. efter beläggandet med fängsel.

Det föreslås att bestämmelserna om avlägsnande av fängsel vid en domstol skall preciseras. Fängslen skall alltså i regel avlägsnas i en domstol. Rättens ordförande skall dock av särskilda skäl ha rätt att besluta annorlunda. Med särskilda skäl avses t.ex. en frihetsberövads våldsamhet. Fängslen skall också avlägsnas om de hindrar en medicinsk åtgärd.

Enligt ett cirkulär från fångvårdsavdelningen består fängslen av hand- och fotbojor, bandsäng och tvångströja. Som fängslen används i praktiken oftast handbojor och knippförband av plast med vilka händerna på en frihetsberövad kan bindas.

3 §. *Observation.* I lagen föreslås bestämmelser om ställande av frihetsberövade under observation. Med observation avses ett rum eller en cell i vilken en frihetsberövad kan hållas under uppsikt dygnet runt genom teknisk övervakning eller på något annat sätt. Enligt

gällande 15 § lagen om rannsakningsfängelse kan en frihetsberövad placeras i ett ändamålsenligt ordnat enrum endast för att sådant våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt skall kunna betvingas. Det föreslås att förutsättningarna för ställande under observation preciseras. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 13 kap. 3 § i den nya häktningsslagen.

En frihetsberövad som är berusad eller lider av abstinenssymtom behöver ofta för sin egen säkerhet observation dygnet runt. I praktiken placeras sådana frihetsberövade vanligen i celler med kameraövervakning där den frihetsberövade och hans eller hennes hälsotillstånd kan iaktas genom teknisk övervakning dygnet runt. Personalen besöker också med regelbundna intervaller sådana frihetsberövade. Även frihetsberövade som överväger självmord eller uppför sig självdestruktivt behöver liknande övervakning dygnet runt. I gällande lag finns inte några bestämmelser om dylika situationer.

Enligt 1 mom. skall en frihetsberövad kunna ställas under observation endast om det är nödvändigt att iaktta hälsotillståndet hos den frihetsberövade som är berusad eller lider av abstinenssymtom och för att trygga hans eller hennes säkerhet, för att förhindra självdestruktivt beteende eller för att betvinga våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt och som kan äventyra den frihetsberövades eller någon annans säkerhet eller orsaka betydande skada på egendom.

De grunder för ställande under observation som avses i 1 mom. 1–2 punkten är nya. Bestämmelserna syftar till att precisera nuvarande praxis. Den förutsättning som avses i 1 mom. 2 punkten kan orsakas t.ex. av att den frihetsberövade har försökt begå självmord eller annars skadat sig eller av att det i övrigt kan förmodas av den frihetsberövades beteende att han eller hon utgör en fara för sig själv.

I 2 mom. bestäms om innehållet i ställandet under observation. Eftersom en frihetsberövad som ställs under observation vanligen lider av psykiska problem, skall hälsovårdspersonalen genast underrättas om ställandet under observation. Eftersom

hälsovårdspersonal i regel inte tjänstgör vid polisen, skall anmälan vanligen göras till den läkare som polisen ordnat och som avses i 5 kap. 7 §. I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att en läkare eller någon annan tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen så snart som möjligt skall undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. Den frihetsberövade, hans eller hennes hälsotillstånd och välbefinnande skall noggrant iaktas under vistelsen i observationscell.

Ställande under observation skall alltid vara en temporär och möjligast kortvarig säkerhetsåtgärd. En frihetsberövads problem skall i mån av möjlighet skötas genom konsultation hos en läkare eller hälsovårdspersonalen och på andra sätt.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om varaktigheten av observationen, som inte skall få vara längre än nödvändigt och inte överskrida sju dygn. Det kan dock hända att en frihetsberövad som avses i 1 mom. bör observeras i flera veckor för att hans eller hennes egen säkerhet skall tryggas. Därför skall isoleringen få fortgå om det är nödvändigt. Eftersom det handlar om en åtgärd som avses vara så kortvarig som möjligt, föreslås i 3 mom. en bestämmelse om omprövning av beslutet.

I 3 mom. bestäms om omprövning av ställande under observation. Ett beslut om fortsatt observation skall omprövas med högst sju dygns intervaller.

4 §. *Observation under i isolering.* I paragrafen föreslås bli bestämt om observation i isolering av frihetsberövade. Bestämmelser om observation i isolering finns i gällande 6 a § (365/1999) lagen om rannsakningsfängelse. Det föreslås att de gällande bestämmelserna skall preciseras. Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 § i den nya häktningsslagen.

Enligt 1 mom. skall en frihetsberövad få isoleras, om det finns anledning att misstänka att han eller hon har berusningsmedel eller andra otillåtna ämnen eller föremål i kroppen när han eller hon befinner sig i förvaringslokalen eller anländer dit. För tydlighetens skull föreslås att isolering av frihetsberövade på denna grund skall kallas observation i isolering, vilket ger en bättre

beskrivning av innehållet i åtgärden.

Också när det gäller observation i isolering föreslås att dess längd i regel skall kvarstå i enlighet med gällande lag. Den maximala tiden sju dygn skall dock få överskridas i sådana fall där det vid kroppsbesiktning med säkerhet har konstaterats att den frihetsberövade har narkotika eller andra otillåtna ämnen eller föremål i kroppen. I sådana fall avlägsnar hälsovårdspersonalen inte narkotika eller andra otillåtna ämnen eller föremål ur den frihetsberövades kropp mot hans eller hennes vilja. Det enda sättet att förhindra att ämnen eller föremål kommer in i förvaringslokalen är därför att fortsätta med observationen under isolering. I praktiken har det visat sig att sju dygn ibland är för kort tid. Det föreslås därför bli bestämt att observation i isolering skall få förlängas med högst sju dygn. Den längsta tänkbara tiden för observation i isolering är således 14 dygn.

I 3 mom. föreslås en motsvarande bestämmelse om anmälan till hälsovårdspersonalen som i 3 § 2 mom.

5 §. *Bestämmelser om förfarandet.* I paragrafen föreslås bestämmelser om förfarandet. Ett beslut om ställande under observation i isolering skall vara skriftligt. Andra säkerhetsåtgärder är av sådan karaktär att beslutet inte alltid kan vara skriftligt. Också i fråga om dem gäller dock att anledningen till och varaktigheten av åtgärden skall antecknas. Beläggande med fängsel under transport behöver dock inte antecknas.

6 §. *Beslutanderätt.* I paragrafen samlas bestämmelser om beslutanderätt. Beläggande med fängsel, ställande under observation och observation i isolering är åtgärder som starkt inskränker den frihetsberövades rättigheter. Chefen för förvaringslokalen har de bästa förutsättningarna att bedöma om åtgärderna är nödvändiga. Av åtgärdernas karaktär följer att behovet att vidta dem kan uppkomma så snabbt att det inte går att vänta på beslut av chefen för förvaringslokalen. En brådslande åtgärd hör ofta samman med våldsamt beteende hos den som åtgärden gäller och som riktar sig mot andra frihetsberövade, polispersonalen eller den frihetsberövade själv. En brådslande situation kan också

uppkomma t.ex. under transport av en frihetsberövad. I brådslande fall skall beslut om en åtgärd också kunna fattas av en polisman eller en väktare. I sådana fall skall åtgärden med det snaraste bekräftas av chefen för förvaringslokalen.

De föreslagna säkerhetsåtgärderna ändrar inte den allmänna bestämmelsen i 27 § polislagen om en polismans rätt att använda maktmedel. Under de förutsättningar som föreslås i 15 kap. skall också en väktare som tjänstgör vid polisen få använda maktmedel enligt lagförslaget, medan maktmedel enligt 27 § polislagen skall få användas bara av en polisman under de förutsättningar som anges i polislagen.

7 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om genomförandet av observation och observation i isolering samt om fängslen och om antecknande av beslut skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet skall då utfärdas bestämmelser om t.ex. godtagbara fängslen i fråga om vilka det i förordningen förutom benämningarna på redskapen även skall ges en allmän beskrivning av hur de fungerar och används. Genom förordning av statsrådet skall också vid behov kunna utfärdas bestämmelser om de situationer där fängslen används.

Mera detaljerade tekniska bestämmelser om fängslen och användning av dem skall utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Eftersom bestämmelser om allmänna principer för hur fängslen fungerar och skall användas utfärdas genom förordning av statsrådet, är det inte nödvändigt att på nivån för förordning av statsrådet utfärda detaljerade tekniska bestämmelser som närmast reglerar och påverkar myndigheternas interna verksamhet. Sådana bestämmelser kan utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Detta underlättar också läsbarheten och begripligheten i fråga om förordningen av statsrådet.

12 kap. **Teknisk övervakning och distansövervakning**

1 §. *Teknisk övervakning.* Övervakningen av de frihetsberövade och polisens

förvaringslokaler syftar till att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden samt förvaringssäkerheten för den frihetsberövade, bevarandet av ordningen i förvaringslokalen samt den frihetsberövades och andras säkerhet. En frihetsberövads säkerhet omfattar också kontroll av hans eller hennes hälsotillstånd.

Med teknisk övervakning avses att övervakningen genomförs med hjälp av tekniska anordningar. Vid teknisk övervakning får användas bara sådana tekniska anordningar som är nödvändiga för att övervaka syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, bevarandet av ordningen och säkerheten. Också när övervakningen utförs med hjälp av tekniska anordningar skall övervakningen skötas av en person som tjänstgör vid polisen och som kontrollerar de uppgifter som förmedlas med hjälp av den tekniska apparaturen.

På de grunder som anförts i allmänna motiveringen är utgångspunkten att teknisk övervakning skall få användas bara för övervakning av anhållna och gripna. Bestämmelser om de situationer där teknisk övervakning är möjlig också för övervakning av häktade som placerats i polisens lokaler föreslås i det lagrum i lagförslaget som reglerar situationer som möjliggör teknisk övervakning samt i 11 kap. 3 och 4 §.

Syftet med den frihetsberövande åtgärden behandlas närmare i detaljmotiveringen till 1 kap. 3 §.

Med förvaringssäkerhet avses förhindrande av rymning från förvaringslokalen, annat avlägsnande utan tillstånd samt försök att rymma och bli fri. Förvaringssäkerheten säkerställer därmed det omedelbara syftet med den frihetsberövande åtgärden, dvs. att begränsa friheten för den som åtgärden gäller.

Med säkerhet avses den frihetsberövades egen säkerhet, säkerheten för andra som hålls i förvar hos polisen, polispersonalens säkerhet samt säkerheten för personer som besöker förvaringslokalen och för andra utomstående. Hot mot säkerheten kan höra samman med den frihetsberövades eget beteende, t.ex. avsiktliga försök att skada sig själv, eller olycksfall som den frihetsberövade råkar ut för. Den

frihetsberövades fysiska eller psykiska hälsotillstånd kan också äventyra hans eller hennes egen säkerhet, och därför bör särskilt avseende fästas vid att följa hälsotillståndet hos den frihetsberövade.

Hälsotillståndet bör övervakas speciellt noga när det gäller berusade frihetsberövade, frihetsberövade som är påverkade av andra berusningsmedel och frihetsberövade som lider av abstinenssymtom. Från annat håll kan den frihetsberövades säkerhet äventyras på grund av andra frihetsberövades, polispersonalens eller utomståendes beteende. I värsta fall kan en frihetsberövads våldsamma uppträdande leda till att en annan frihetsberövad skadas eller avlider. Genom aktiv och tillförlitlig övervakning kan man t.ex. undanröja misstankar om att polispersonalen kränker de frihetsberövades rättigheter. Också förhållandena i förvaringslokalen kan utgöra ett hot mot den frihetsberövades säkerhet, t.ex. i form av eldsvåda eller någon annan olyckshändelse.

Med ordningen i förvaringslokalen avses ordningen i förvaringslokalen enligt 8 kap.

Mera omfattande användning av teknisk övervakning innebär inte att personlig närövervakning upphör. Trots eventuell teknisk övervakning skall polisen även i fortsättningen genomföra personlig närövervakning regelbundet och alltid när särskilda behov framkommer. Det är önskvärt att polispersonalen i mån av möjlighet med minst en timmes mellanrum kontrollerar tillståndet hos varje frihetsberövad som befinner sig i förvaringslokalerna. En särskild orsak till personlig närövervakning av en frihetsberövads tillstånd kan vara t.ex. att en iakttagelse som gjorts med hjälp av teknisk övervakning eller någon annan särskild omständighet som polisen känner till och som hänför sig till den frihetsberövades förhållanden.

Användningen av teknisk övervakning för att övervaka frihetsberövade får inte leda till att de frihetsberövades integritet kränks genom att de ogrundat står under ständig observation. Den godtagbara intensitetsnivån för teknisk övervakning beror på de hot som hör samman med förvaringen av enskilda frihetsberövade. När det gäller

frihetsberövade som är påverkade av berusningsmedel, lider av abstinenssymtom eller vilkas hälsa hotas på något annat allvarligt sätt kan den tekniska övervakningen vara oavbruten så att den som övervakar förvaringslokalen har ständig övervakningskontakt till förvaringslokalen. I 11 kap. 3 § föreslås bestämmelser om observation.

Om teknisk övervakning används för att övervaka andra frihetsberövade än sådana vilkas hälsa är allvarligt hotad, får övervakningskontakten inte vara oavbruten av andra än särskilda skäl som hänför sig till en enskild frihetsberövad. Den tekniska övervakningen bör då till sin intensitet ha karaktären av granskning, där den frihetsberövades tillstånd och situationen i övrigt i förvaringslokalen säkerställs med hjälp av tillfälligt aktiverad övervakningskontakt. Det kan inte anses önskvärt att de frihetsberövade, med stöd av den allmänna bestämmelsen om teknisk övervakning på vanligt sätt övervakas med hjälp av teknisk övervakning mer än fyra gånger i timmen. Ett särskilt skäl till intensivare övervakning kan vara t.ex. berusningstillstånd eller grundad anledning att misstänka att den frihetsberövade försöker skada sig själv eller polisens egendom i en sådan situation där det inte har fattats något beslut enligt 11 kap. 3 mom. om att den frihetsberövade skall ställas under observation. När intensiteten hos teknisk övervakning fastställs tillämpas därmed samma principer som vid personlig närövervakning.

Utrustning som används för teknisk övervakning kan installeras både i de celler som används som de frihetsberövades förvaringsrum och i polisens övriga lokaler. I förvaringslokalerna kan installeras övervakningskameror, avlyssningsanordningar och anordningar med vilkas hjälp de frihetsberövades livsfunktioner kan övervakas. Övervakningskamerorna är anordningar som förmedlar levande bilder eller stillbilder från cellerna eller andra förvaringslokaler till den som övervakar lokalerna. Med hjälp av avlyssningsanordningar kan ljud sändas till övervakningslokalen. Utrustning som

används för att övervaka de frihetsberövades livsfunktioner är t.ex. rörelsedetektorer, pulsmätare och andra anordningar som mäter personernas livsfunktioner. I t.ex. förvaringslokalen i polisnärheten i Vanda härad har man goda erfarenheter av SCSB-metoden för övervakning av livsfunktionerna hos sovande berusade. Anordningar som skickar information om de frihetsberövades livsfunktioner bör användas endast för övervakning av sådana frihetsberövade där övervakningen är motiverad av särskilda skäl som hänför sig till berusningstillstånd, abstinenssymtom eller andra hälsorelaterade omständigheter. Kravet föranleds redan av kravet enligt 1 kap. 3 § att vid övervakningen i så liten utsträckning som möjligt tillgripa metoder som inskränker den frihetsberövades rättigheter. Utöver ovan nämnda anordningar som uttryckligen är avsedda för övervakning av förvaringslokalerna bör brandvarnarna i förvaringslokalerna alltid kopplas till systemet för distansövervakning. Det blir då möjligt att utan dröjsmål reagera på eldsvådor.

I 2 mom. bestäms att den frihetsberövade skall underrättas om den tekniska övervakningen. Med tanke på de frihetsberövades integritetsskydd är det nödvändigt att de är medvetna om hur de övervakas under frihetsberövandet. Vid traditionell personlig närövervakning har det vanligen varit ganska lätt för de frihetsberövade att notera t.ex. övervakning via en lucka som öppnas i celldörren. Det behövs en särskild underrättelse om användningen av teknisk övervakning, eftersom de frihetsberövade inte nödvändigtvis annars kan lägga märke till den utrustning som placerats i cellerna och som används för teknisk övervakning. Information om att teknisk övervakning används behövs också för att de frihetsberövade, om de så önskar, i sitt beteende skall kunna ta hänsyn till eventuell teknisk övervakning. Eventuell teknisk övervakning har då också förebyggande verkan när det gäller handlingar som äventyrar förvaringssäkerheten, ordningen i förvaringslokalen och säkerheten.

För att de frihetsberövades integritet skall skyddas skall de underrättas om den tekniska

övervakningen och övervakningsmetoderna innan de placeras i cellen. I förvaringslokalens mottagningsrum bör det på en tydlig plats finnas ett meddelande med information om att cellerna övervakas genom teknisk övervakning. I celler med övervakningsanordningar skall det finnas en skylt som påminner om den tekniska övervakningen. Vid behov kan aktivering av den tekniska övervakningskontakten meddelas t.ex. med hjälp av en varningslampa i cellen. När det gäller övervakningen står den frihetsberövade då i samma ställning som vid traditionell personlig närövervakning.

2 §. *Distansövervakning.* För att trygga de anhållnas och gripnas säkerhet och tillbörlig övervakning av dem samt för att undvika att polispatrullerna i onödan binds vid långa transporter till förvaringslokaler vid polisinsättningar som är bemannade dygnet runt, föreslås det bli bestämt att anhållna och gripna skall kunna övervakas på distans. Det gör det möjligt att hålla anhållna och gripna i förvar också i förvaringslokalerna vid sådana verksamhetsställen för polisen där det inte nattetid finns någon jourhavande väktare eller någon annan som på heltid övervakar förvaringslokalerna. Genom ändamålsenlig distansövervakning kan det också säkerställas att anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen inte behöver lämnas i polisens förvaringslokaler utan övervakning även om t.ex. den polispatrull som är i skift vid verksamhetsstället tvingas avlägsna sig från förvaringslokalen på grund av alarm som kräver omedelbara åtgärder. Eftersom teknisk övervakning i princip inte skall kunna användas för att övervaka häktade som placerats i polisens lokaler, kan sådana personer inte övervakas på distans.

Om det i omedelbar anslutning till förvaringslokalen inte finns någon som övervakar den när en anhållen eller gripen befinner sig där, skall förvaringslokalen övervakas på distans. Med omedelbar anslutning avses ett verksamhetsställe för den polis som upprätthåller förvaringslokalen.

Distansövervakningscentralen är i allmänhet en plats vid polisinsättningen som har jour dygnet runt. Distansövervakning är en

specialform av teknisk övervakning, där den information som med hjälp av teknisk övervakning fås från förvaringslokalen överförs till en person som övervakar förvaringslokalen utifrån.

Övervakningen av en förvaringslokal på distans undanröjer inte behovet av personlig närövervakning av anhållna och gripna. Den polispatrull som arbetar i närheten av förvaringslokalen bör planera sin patrullering så att patrullen med i genomsnitt högst två timmars intervaller kan kontrollera tillståndet hos de anhållna eller gripna som hålls i förvar i en obemannad förvaringslokal. Distansövervakning kan också användas som en parallell övervakningsmetod då det vid en förvaringslokal utrustad med anordningar som lämpar sig för distansövervakning finns en person som övervakar förvaringslokalen. Fördelen med en sådan dubbelövervakning är att sannolikheten för att en problemsituation skall upptäckas i ett så tidigt skede som möjligt ökar betydligt.

Om säkerheten för anhållna eller gripna är särskilt hotad, kan dessa inte övervakas enbart på distans utan de skall transporteras till ett bemannat verksamhetsställe för polisen där de kan övervakas genom personlig närövervakning och teknisk övervakning. Anhållna eller gripna kan höra till en dylik riskgrupp på grund av t.ex. en mental eller psykisk sjukdom eller självdestruktiv benägenhet.

I 2 mom. bestäms om sådana egenskaper hos systemet för distansövervakning som är nödvändiga i händelse av olycksfall och som behövs för att övervakningen av en förvaringslokal på distans inte skall försämra säkerheten för de anhållna och gripna. Dörrarna och andra passager till förvaringslokalerna är i regel låsta. För att de frihetsberövade skall kunna räddas vid olycksfall måste dörrarna och passagera till förvaringslokalerna planeras och konstrueras så, att de kan öppnas utan dröjsmål också när det inte finns polispersonal vid en obemannad förvaringslokal när en olycka inträffar. Låsta passager kan öppnas t.ex. från distansövervakningscentralen med hjälp av fjärrstyrda ellås.

De tekniska anordningar som används vid distansövervakning gör det möjligt att

upptäcka farliga situationer tidigare, men den ökade säkerhet som uppnås på detta sätt får inte försvinna t.ex. därför att första hjälp inte kan ges tillräckligt snabbt. Eftersom räddnings- och hälsovårdsmyndigheterna också vid behov skall ge första hjälp och vidta andra räddningsåtgärder i polisens förvaringslokaler, finns det inga hinder för samarbete mellan myndigheterna. I synnerhet i gränsregionerna är gränsbevakningsväsendet en tänkbar samarbetspart. Med tanke på ett väl fungerande och tryggt system för distansövervakning är det viktigt att komma överens om ett dylikt samarbete mellan myndigheterna. I 2 mom. föreslås därför ett uttryckligt omnämnande av samarbete mellan myndigheterna. Tankbara samarbetsformer är t.ex. gemensam utbildning för att öva räddningssituationer inom systemet för distansövervakning.

Nycklarna till de förvaringslokaler som övervakas på distans måste alltid finnas i patrullbilen i området. Den jourhavande polispatrullen kan då i nödsituationer utan dröjsmål vidta behövliga räddningsåtgärder. Samarbetet mellan myndigheterna skall genomföras t.ex. så att både det lokala räddningsverket och den enhet som svarar för hälsovårdsmyndigheternas sjuktransport kan nå förvaringslokalen också under elavbrott eller andra störningar i verksamheten, antingen med nycklar som utdelats till dessa myndigheter eller genom något annat arrangemang för placeringen av nycklarna.

I 3 mom. bestäms om förfarandet för godkännande av systemen för distansövervakning. Med tanke på de frihetsberövades säkerhet är det mycket viktigt att systemen för distansövervakning fungerar och är tillförlitliga. I 3 mom. föreslås därför uttryckligen bli bestämt att inrikesministeriet särskilt skall godkänna varje system för distansövervakning.

När inrikesministeriet godkänner system för distansövervakning skall det noggrant försäkra sig om att de föreslagna systemen uppfyller alla krav. Vid sidan av tekniska anordningar bör avseende då fästas vid t.ex. förvaringslokalens konstruktioner, arrangemangen för övervakningsansvarets övergång samt rollerna för den jourhavande

polispatrullen och samarbetsparterna. Med tanke på utvecklingen och likriktningen av systemen för distansövervakning är det bra om inrikesministeriet meddelar administrativa anvisningar om de tekniska kraven på systemen.

Inrikesministeriet skall också övervaka användningen av godkända system för distansövervakning. Om ett system inte uppfyller de krav som föreskrivs i lag eller de krav som inrikesministeriet annars bestämt, skall inrikesministeriet återkalla sitt godkännande. Inrikesministeriet skall alltid omedelbart återkalla godkännandet av ett sådant system för distansövervakning som inte i tillräcklig grad tryggar säkerheten för de anhållna och gripna som övervakas med hjälp av systemet.

3 §. *Distansövervakningscentralens uppgifter.* I den föreslagna paragrafen nämns de huvudsakliga uppgifterna i anslutning till övervakning från en distansövervakningscentral. När övervakningsansvaret har överlåtits till en distansövervakningscentral, ansvarar centralen för övervakningen av den obemannade förvaringslokalen. Till distansövervakningscentralens uppgifter hör att med hjälp av anordningar för distansövervakning som godkänts av inrikesministeriet övervaka anhållna och gripna samt att vidta åtgärder i problemsituationer. I praktiken kommer de flesta av distansövervakningscentralens uppgifter att gå ut på att svara på begäran och frågor av de anhållna och gripna. För att underlätta uppgifterna bör systemen för distansövervakning planeras så att de har dubbelriktad kontakt. Många problem kan då lösas från distansövervakningscentralen genom samtal med de anhållna eller gripna.

Utöver de uppgifter som nämns i paragrafen skall distansövervakningscentralen för sin del se till att de anordningar för distansövervakning som centralen förfogar över fungerar klanderfritt. De engagerade i systemet för distansövervakning bör också försöka avtala närmare om handlingsmodeller för att uppfylla de vanligaste önskemålen av anhållna och gripna. Distansövervakningscentralen kan sköta

sådana uppgifter beträffande de anhållnas och gripnas rättigheter som kan utföras via kontakter för distansövervakning.

Om distansövervakningscentralen inte kan lösa en problemsituation, skall centralen underrätta förvaringslokalens lokala jourhavande, polispatrullen eller någon annan instans som vidtar omedelbara åtgärder för att lösa problemsituationen. I brådskande fall, t.ex. vid upptäckt av brand i förvaringslokalen eller sjukdomsanfall hos en anhållen eller gripna, skall distansövervakningscentralen omedelbart larma de myndigheter som i första hand skall vidta åtgärder för att undanröja faran. Räddnings- och hälsovårdsmyndigheterna skall då vidta åtgärder, även om det inte har avtalats om samarbete mellan myndigheterna i enlighet med 2 § 2 mom.

4 §. *Överföring av övervakningsansvar* Övervakningsansvarets övergång. Med övervakningsansvar avses här det primära övervakningsansvaret. Att det primära övervakningsansvaret finns i omedelbar närhet av en förvaringslokal betyder inte att distansövervakningscentralen inte kan utföra övervakning som stöder den primära övervakningen. I anslutning till distansövervakning skall ansvaret kunna bäras bara av en utnämnd tjänsteman, eftersom den som har övervakningsansvar skall handla under tjänsteansvar.

Den tjänsteman som har övervakningsansvar skall ständigt ha tillgång till tidsenliga uppgifter om de anhållna och gripna. På basis av uppgifterna kan varje anhållen och gripna övervakas på det sätt som hans eller hennes personliga omständigheter kräver. När övervakningsansvaret övergår skall de tjänstemän som deltar i överlåtelsen av övervakningsansvaret säkerställa att den tjänsteman som övertar övervakningsansvaret får tillgång till alla behövliga övervakningsuppgifter om de anhållna och gripna.

Övervakningsuppgifter är sådana uppgifter om de anhållna eller gripna eller sådana uppgifter om grunden för den frihetsberövande åtgärden som skall beaktas vid övervakningen. Hit hör t.ex. uppgifter om de anhållnas eller gripnas hälsotillstånd,

såsom uppgifter om smittsamma sjukdomar och andra sjukdomar, samt uppgifter om den frihetsberövande åtgärden, såsom uppgifter om begränsning av de anhållnas eller gripnas kontakter.

Utöver övervakningsuppgifter som är nödvändiga för förvaringssäkerheten, ordningen i förvaringslokalen och säkerheten kan också andra övervakningsuppgifter om de anhållna eller gripna överföras, om det kan antas att uppgifterna är till nytta för en tillbörlig övervakning av de anhållna eller gripna.

I 2 § 3 mom. 4 punkten i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet bestäms om registrering av uppgifter om anhållna och gripna i informationssystemet för polisärenden.

I 2 mom. bestäms om anteckningsskyldighet i anslutning till övervakningsansvarets övergång. Den polisinrättning som administrerar förvaringslokalen och distansövervakningscentralen skall komma överens om rutinerna vid övervakningsansvarets övergång. Övervakningsansvarets övergång skall dock alltid antecknas separat av både den tjänsteman som överlåter övervakningsansvaret och den tjänsteman som övertar ansvaret. En separat skriftlig bekräftelse av övergången behövs för att det under inga omständigheter skall bli oklart vilken tjänsteman som har övervakningsansvar. Detaljerade anteckningar gör det möjligt att i eventuella problemsituationer i anslutning till distansövervakningen i efterhand på ett tillförlitligt sätt utreda varje tjänstemans ansvar och korrektheten i polisens förfarande.

5 §. *Upptagning*. Teknisk övervakning skall inte användas för onödig insamling av uppgifter om de anhållna och gripna. Med hjälp av upptagning av information som fås genom teknisk övervakning kan de anhållnas och gripnas säkerhet förbättras samt utredningen av frågor kring behandlingen av dem främjas. Upptagningen behövs för kontroll i efterhand samt för utredning av eventuella fall av talan mot polisens verksamhet.

I 1 mom. bestäms om behandlingen av material som samlats in i samband med teknisk övervakning. Utgångspunkten är att polisen skall kunna uppta bilder, ljud och annan information som fås i samband med övervakningen.

Upptagningen tryggar rättssäkerheten för både den som hålls i förvar hos polisen och den som utför övervakningen. Vid sjukdomsattacker kan upptagningarna ge yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården information som kan vara till hjälp för planeringen av vården och vårdåtgärderna. Av upptagningarna kan också fås information som gör att behandlingen av anhållna och gripna kan bli ännu tryggare samt också i övrigt utvecklas. Information om upptagning av information i samband med teknisk övervakning förebygger missbruk i anslutning till behandlingen av anhållna och gripna och förbättrar därmed deras ställning. Upptagningar kan också användas som bevismaterial när en klagan angående behandlingen av en anhållen eller gripen avgörs.

I 2 mom. anges för vilka ändamål upptagningar enligt 1 mom. skall få användas. Polisens möjligheter att granska upptagningarna i efterhand är noggrant avgränsade. Upptagningarna skall få användas endast för utredning av oklarheter i en enskild situation eller allmän granskning av praxisen i en förvaringslokal utan att en enskild anhållen eller gripen fokuseras. Upptagningarna kan således inte användas för t.ex. systematisk observation av en anhållen eller gripen.

Med misstanke som gäller behandlingen av en anhållen eller gripen avses ett konkret påstående av en anhållen eller gripen eller misstanke om inkorrekt behandling av en anhållen eller gripen vilken baserar sig på uppgifter som polisen fått på annat sätt. Utredningen kan gälla t.ex. misstanke om fel som begåtts när det gäller de rättigheter som i den föreslagna lagen föreskrivits för de anhållna och gripna.

För granskning av den allmänna praxisen för behandlingen av anhållna och gripna krävs det inte någon misstanke om enskilt missbruk. En utredning av förfarandena kan

basera sig på t.ex. en begäran om utredning som framförts av den myndighet som övervakar verksamheten hos den polis som upprätthåller förvaringslokalen, t.ex. polisavdelningen vid inrikesministeriet, eller av riksdagens justitieombudsman.

Upptagningarna kan också användas för utredning av brott som misstänks ha begåtts i en förvaringslokal. Det skall då uttryckligen handla om brott i en förvaringslokal. Upptagningarna får inte användas för utredning av brott som misstänks ha begåtts utanför förvaringslokalen. Brottsplatsen avgörs då på basis av brottsrekvisitet. Upptagningar skall kunna användas för brottsutredning, om en gärning som misstänks ha begåtts i polisens förvaringslokal uppfyller ett element som hör till brottsrekvisitet. Exempelvis när det gäller medhjälp till brott enligt 5 kap. 6 § 1 mom. (515/2003) strafflagen kan upptagningarna användas för brottsutredningen, om råd, dåd eller annan verksamhet har utförts från en förvaringslokal.

I 3 mom. bestäms om förvaring och förstörande av upptagningar som tillkommit i samband med teknisk övervakning. Med sådana upptagningar skall förfaras i enlighet med vad som i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet bestäms om behandling av uppgifter om anhållna.

6 §. *Närmare bestämmelser.* Det föreslås bli bestämt att närmare bestämmelser om teknisk övervakning och distansövervakning skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet skall utfärdas bestämmelser om t.ex. godtagbara övervakningsanordningar i fråga om vilka det i förordningen förutom benämningarna på anordningarna även skall ges en allmän beskrivning av hur de fungerar och används. Genom förordning av statsrådet kan också vid behov utfärdas närmare bestämmelser om t.ex. underrättelse om teknisk övervakning samt upptagning av information som fås genom teknisk övervakning.

Mera detaljerade bestämmelser av teknisk natur om utrustning som används för teknisk övervakning och distansövervakning och om granskning av den, om meddelanden om

teknisk övervakning, om anordnande av personlig närövervakning i samband med distansövervakning samt om antecknande av övervakningsansvarets övergång skall utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Eftersom bestämmelser om allmänna principer för hur utrustning som används för teknisk övervakning och distansövervakning fungerar och skall användas utfärdas genom förordning av statsrådet, är det inte nödvändigt att på nivån för förordning av statsrådet utfärda detaljerade tekniska bestämmelser som närmast reglerar och påverkar myndigheternas interna verksamhet. Sådana bestämmelser kan utfärdas genom förordning av ministeriet.

13 kap. **Specialbestämmelser om häktade**

I kapitlet föreslås samlade specialbestämmelser om häktade som placerats i polisens lokaler. Utöver dessa specialbestämmelser tillämpas på behandlingen av häktade vad som bestäms om alla frihetsberövade i den föreslagna lagen, dvs. i praktiken alla andra bestämmelser än de bestämmelser i 12 kap. som begränsats enbart till anhållna och gripna. På motsvarande sätt gäller att specialbestämmelserna om häktade i 13 kap. inte skall tillämpas på anhållna eller gripna som hålls i förvar i polisens lokaler.

1 §. *Hörande av häktade.* I paragrafen föreslås en bestämmelse enligt vilken principen är att den häktade skall höras innan viktiga beslut som gäller honom eller henne fattas. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 1 kap. 6 § i den nya häktninglagen. Skyldigheten att höra gäller beslut enligt den föreslagna lagen och skall således inte tillämpas på t.ex. beslut i anslutning till förundersökning i fråga om häktade.

2 §. *Litteratur och massmedier.* För närvarande finns bestämmelser om de häktades rätt att följa radio- och televisionsprogram i 14 § lagen om rannsakningsfängelse. De häktade skall också ha rätt att skaffa tidningar, litteratur och tidskrifter utanför förvaringslokalen. Den

föreslagna bestämmelsen motsvarar 7 kap. 4 § i den nya häktninglagen, bortsett från att när det gäller ordnande av möjlighet att följa litteratur och medier skall hänsyn också tas till polisens resurser. I polisens förvaringslokaler finns t.ex. vanligen inte televisions- eller radioapparater som de häktade skulle kunna använda för att följa medierna.

3 §. *Tillämpning av häktninglagen.* I paragrafen föreslås samlade hänvisningar till de bestämmelser i häktninglagen som det inte kan anses motiverat att i sin helhet ta in i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Till denna del är det i första hand fråga om sådana bestämmelser som om de togs in i den föreslagna lagen skulle leda till att bestämmelserna skulle få något olika ordalydelse i två olika lagrum i lagen, vilket skulle göra lagförslagets mindre tydligt och begripligt.

Syftet med häktningen bestäms enligt 1 kap. 3 § i den nya häktninglagen.

När det gäller placeringen av de häktade skall 2 kap. 1 § i den nya häktninglagen iakttas. Beslut om placering av häktade i polisens förvaringslokaler fattas därmed av en domstol.

14 kap. **Transport av frihetsberövade**

Eftersom vissa av de frihetsberövades rättigheter måste inskränkas under sådana transporter av frihetsberövade som polisen ansvarar för, föreslås bestämmelser om begränsningarna i 14 kap.

Bestämmelserna gäller i första hand transport av frihetsberövade mellan polisens förvaringslokaler, men de är också tillämpliga när frihetsberövade transporteras från den plats där de gripits till polisens förvaringslokal. De flesta av de rättigheter för frihetsberövade som regleras i lagen kan i praktiken tillgodoses först när de frihetsberövade efter ankomstgranskningen tagits in i polisens förvaringslokal. Polisen bör därför sträva efter att transportera de frihetsberövade till den förvaringslokal där de skall placeras så snart det med hänsyn till polisens övriga uppgifter är möjligt.

1 §. *Transportmedel.* I paragrafen bestäms

om transportmedel. Vid transport av frihetsberövade används för närvarande främst tåg, buss och personbil.

2 §. *Tiden för transport.* Transporten av frihetsberövade med tåg kan i värsta fall fortgå flera dagar. I paragrafen föreslås därför en bestämmelse om tiden för transport.

I 1 mom. föreslås en allmän bestämmelse enligt vilken transporter skall genomföras utan omotiverat dröjsmål.

Enligt 2 mom. får tiden för transport inte bli oskäligt lång. När transporttidens skälighet bedöms skall hänsyn tas till orsaken till transporten, transportens längd och den transporterades hälsotillstånd. Om transporttiden blir oskäligt lång, skall arrangemang som gör transporten snabbare vidtas. Med arrangemang som gör transporten snabbare avses att en frihetsberövad transporteras längs någon annan än den vanliga transportvägen eller med något annat än det vanliga transportmedlet.

3 §. *Avskiljande Avskildhet vid transport av frihetsberövade.* Enligt första meningen i paragrafen skall den frihetsberövade hållas avskild från andra passagerare, om ett allmänt fortskaffningsmedel används vid transport. Skyldigheten att hålla frihetsberövade som inte fyllt 18 år avskilda från vuxna skall iakttas även under transport.

4 §. *Behandlingen av de frihetsberövade under transport.* Under tiden för transport måste några av de frihetsberövades rättigheter av praktiska skäl inskränkas. I 1 mom. föreslås en bestämmelse som anger sådana inskränkningar.

I 2 mom. bestäms nästan på motsvarande sätt som i gällande 2 § lagen om rannsakningsfängelse att transporten i mån av möjlighet skall ordnas så att den inte väcker uppmärksamhet.

Enligt 3 mom. skall de frihetsberövade som transporteras ha möjlighet att utan obefogat dröjsmål få kontakt utanför det utrymme som används för transporten. Bestämmelsen gäller i första hand situationer där transporten sker i tågagn eller med motsvarande transportmedel. Vagnen eller hytten skall vara försedd med ett system för tillkallande av väktare med hjälp av vilket den

frihetsberövade kan kontakta den myndighetsperson som övervakar transporten. Den företrädare för den övervakande myndigheten som kontaktas är vanligen en polisman, en väktare eller en tjänsteman inom fängsvårdsväsendet. När det gäller frihetsberövade som transporteras av polisen kommer tågtransport i fråga närmast när transporten av en frihetsberövad ordnas i samarbete med fängsvårdsmyndigheterna.

5 §. *Ansvar för ordnande av transport.* I lagen avgörs inte frågan om vilken myndighet som är skyldig att ordna transport av frihetsberövade när de frihetsberövade förflyttas mellan olika myndigheter. I paragrafen föreslås en bestämmelse enligt vilken bestämmelser om transportansvaret utfärdas separat.

15 kap. Väktare

1 §. *Allmänna principer för utövande av befogenheter.* I den nuvarande lagstiftningen finns inte några bestämmelser om hur väktarna skall utöva sina befogenheter. För att styra utövandet av väktarnas befogenheter föreslås att de allmänna principerna för utövande av befogenheter skall skrivas in i lagen.

Avsikten är att de principer som angivits på allmän nivå skall gälla skötseln av väktarnas samtliga tjänsteuppdrag och allt utövande av befogenheter. På motsvarande sätt anges de allmänna principerna för polismän i polislagen. Paragrafen motsvarar till största delen 1 kap. 6 § i den nya häktningsslagen.

Enligt 1 mom. skall en väktare handla sakligt och opartiskt samt främja försonlighet. Bestämmelsen uttrycker jämlikhets- eller objektivitetsprincipen och innehåller kravet på sakligt och försonligt beteende. Innehållet motsvarar 2 § 1 mom. polislagen.

Enligt 2 mom. skall en väktare i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla ordningen i förvaringslokalen, säkerheten och förvaringssäkerheten, samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden. Jämfört med den nya fängselagen föreslås utöver tryggheten av ordningen i förvaringslokalen och säkerheten att det anges att syftet är att

upprätthålla förvaringssäkerheten och säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden. Vaktarnas huvudsakliga uppgifter stämmer därmed överens med de allmänna målen för förvaringen av frihetsberövade i polisens förvaringslokaler.

I 3 mom. bestäms om proportionalitets- och nödvändighetsprincipen samt principen om minimering av olägenhet. De medel som tillämpas och de olägenheter de medför skall stå i rimlig proportion till de mål som eftersträvas, och större befogenheter får inte utövas än vad situationen kräver. Behövlighet betyder bl.a. att en åtgärd skall bedömas med hänsyn till hur målen för polisens verksamhet skall uppnås.

De föreslagna bestämmelserna motsvarar 2 § 2 och 3 mom. polislagen.

Bestämmelserna i kapitlet lämpar sig också när vaktare som tjänstgör vid polisen har att göra med fångar som avtjänar fängelsestraff och som hålls i förvar hos polisen och som i princip inte annars omfattas av tillämpningsområdet för den föreslagna lagen.

2 §. *Användning av maktmedel.* I paragrafen föreslås bestämmelser om vaktarnas rätt att använda maktmedel. Bestämmelserna motsvarar 13 kap. 6 § i den nya häktninglagen. Den föreslagna paragrafen reglerar endast rätten att använda maktmedel för vaktare i tjänsteförhållande som tjänstgör vid polisen. Beträffande polisens rätt att använda maktmedel skall polislagen iakttas. I dagens läge baserar sig rätten att använda maktmedel för vaktare som tjänstgör vid polisen på särskilda polisbefogenheter enligt 8 § polislagen och enligt hänvisningsbestämmelsen i 15 a § (521/2003) lagen om rannsakningsfängelse på 2 kap. 11 b § lagen om verkställighet av straff. Tillämpningsområdet för den gällande bestämmelsen är i viss mån oklart.

Eftersom användning av maktmedel innebär ett avsevärt ingripande i någons grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, såsom personlig integritet och frihet, bör vaktarnas rätt att använda maktmedel föreskrivas exaktare i lag så som förutsätts i 4 kap. 6 § 1 mom. (515/2003) strafflagen. Vaktarnas rätt att använda maktmedel bör regleras exakt med

hänsyn till det lokala, personella och innehållsliga användningsområdet.

I 1 mom. anges vem som har rätt att använda maktmedel samt var och i vilka situationer maktmedel skall få användas.

Maktmedel skall få användas av vaktare som är anställda i tjänsteförhållande vid polisen. Polisen skall sörja för att alla vaktare får den utbildning i användning av maktmedel som de behöver. Det är trots allt motiverat att i den nya lagen föreskriva om rätt att använda maktmedel också för sådana vaktare som inte har fått utbildningen i fråga. Vaktarnas rättssäkerhet och andra personers säkerhet förutsätter att också vaktare som inte fått utbildning i användning av maktmedel har rätt att använda maktmedel som regleras närmare i den föreslagna paragrafen.

I polislagen finns bestämmelser om rätten att använda maktmedel för polismän och de som biträder polisen. En polisman och den som biträder polismannen har rätt att använda maktmedel enligt 27 § polislagen också vid utförandet av tjänsteuppdrag enligt den föreslagna lagen. Det är därför inte nödvändigt att i den nya lagen ta in en separat bestämmelse om rätt att använda maktmedel för andra tjänstemän som tjänstgör vid polisen än vaktare.

Det föreslås att vaktarnas rätt att använda maktmedel skall begränsas med hänsyn till området så, att maktmedel endast skall få användas i förvaringslokalen, på dess område och i dess omedelbara närhet.

Med omedelbar närhet avses närområden som kan anses utgöra skyddsområden och som gränsar till förvaringslokalens område. I förvaringslokaler som är belägna i stadskvarter kan också närområden som gränsar till förvaringslokalens ytterväggar, stängslen eller fastighetsgränsen och som inte hör till förvaringslokalens område anses vara sådana områden.

Vaktare skall också få använda maktmedel under transport av frihetsberövade samt i annan verksamhet som övervakas av polisen. Med transport av frihetsberövade avses vid sidan av förflyttning och transport av frihetsberövade under eskort och övervakning även andra situationer när frihetsberövade avlägsnar sig från

förvaringslokalen under övervakning.

Med verksamhet som övervakas av polisen avses t.ex. arbetsplatser eller verksamhetsställen där de frihetsberövade arbetar eller deltar i verksamhet utanför förvaringslokalen under handledning eller övervakning av förvaringslokalens personal. Trots att polisen inte i dag ordnar dylik verksamhet utanför förvaringslokalen är det motiverat att ta in bestämmelsen i den föreslagna lagen, eftersom den möjliggör sådan verksamhet i fortsättningen.

Enligt 1 mom. skall användningen av maktmedel hänföra sig till utförandet av tjänsteuppdrag. Det här betyder t.ex. att väktare inte har rätt att använda maktmedel på sin fritid, om de inte med stöd av 4 mom. handlar på begäran av en annan väktare.

Användningen av maktmedel är inte en självständig befogenhet utan skall alltid hänföra sig till utförandet av tjänsteuppdrag, när andra befogenheter som anges i lag utövas. Maktmedel skall endast kunna användas i de situationer som nämns i 1 mom. 1—3 punkten. De åtgärder som avses i 1 mom. 1 punkten skall i första hand rikta sig mot frihetsberövade, och de åtgärder som avses i 2 punkten skall främst rikta sig mot utomstående som avses i 10 kap.

Maktmedel skall kunna riktas mot frihetsberövade för vidtagande av diverse kontroll- och granskningsåtgärder och för förhindrande av att en frihetsberövad rymmer eller avlägsnar sig utan tillstånd.

Maktmedel som riktas mot utomstående skall kunna användas för utförande av de tjänsteuppdrag som avses i 10 kap. Sådana tjänsteuppdrag är att förhindra tillträde för någon till en förvaringslokals område, att frånta någon varor eller föremål och att avlägsna någon från området. Eftersom det alltid är frivilligt för utomstående att genomgå säkerhetskontroll och för besökare hos frihetsberövade att underkasta sig kroppsvisitation, får sådan kontroll inte utföras med maktmedel.

Att maktmedel skall användas som en sista utväg medför att användningen av maktmedel i allmänhet förutsätter motstånd. Med motstånd avses någons fysiska, aktiva eller passiva beteende med vilket en väktare förhindras att utföra ett tjänsteuppdrag.

Sådant motstånd är t.ex. att en frihetsberövad ställer sig i en dörröppning så att dörren inte kan stängas eller gör motstånd när han eller hon skall granskas. Enbart ett verbalt angrepp är inte motstånd, men hot om våld är däremot sådant.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall väktare också få använda maktmedel i syfte att förhindra tillträde, avlägsna ett hinder eller stoppa ett fortskaffningsmedel när det finns fara för brott mot liv eller hälsa eller en gärning eller händelse som hotar någon annan frihetsberövads eller någon annans hälsa. Dylika situationer grundar sig vanligen på väktarnas skyldighet att övervaka de frihetsberövade och de lokaler som står till de frihetsberövades förfogande enligt 9 kap. 1 § samt väktarnas skyldighet att inte bevilja någon som saknar behörigt tillstånd eller tillbörlig anledning tillträde till förvaringslokalen enligt 10 kap. 1 §. Bestämmelsen kompletterar väktarnas befogenheter vid förebyggandet av händelser som stör ordningen, farliga situationer och brott.

Med stöd av bestämmelsen skall det vara möjligt för väktare att med maktmedel förhindra tillträdet för utomstående som med våld eller hot försöker tränga in i förvaringslokalen. Bestämmelsen ger också väktarna rätt att på förvaringslokalens område eller i dess omedelbara närhet stoppa en flyktbil som används vid rymning. Bestämmelsen ger däremot inte någon rätt att följa en sådan bil.

Hinder som skall avlägsnas är vanligen föremål som hindrar väktaren från att komma till den plats där uppdraget skall utföras. Som typiska exempel kan nämnas en låst dörr eller ett fordon eller ett djur som utgör hinder.

När maktmedel används skall de allmänna principerna för utövandet av befogenheter som avses i 1 § iaktas. Enligt 1 § 2 mom. skall en väktare i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla förvaringssäkerheten, ordningen i förvaringslokalen och säkerheten samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden. I 1 § 3 mom. uttrycks principen om minimering av olägenhet.

För att styra användningen av maktmedel

föreslås i 2 mom. en särskild bestämmelse om att maktmedlen skall vara behövliga och försvarbara.

Med kravet på behövlighet avses att maktmedel inte får användas för säkerhets skull utan först om andra medel saknar verkan. Kravet innebär också att användningen av maktmedel omedelbart skall avslutas när motståndet upphör eller situationen annars kan kontrolleras.

Försvarbarheten kan jämföras med proportionalitetsprincipen. Maktmedlen skall stå i rimlig och förnuftig proportion till det mål som skall uppnås genom tjänsteuppdraget. För bedömningen av försvarbarheten föreslås i paragrafen en preciserande bestämmelse om de omständigheter som skall beaktas när försvarbarheten bedöms. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 27 § 2 mom. polislagen. När försvarbarheten bedöms, skall hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de tillgängliga resurserna samt andra omständigheter som inverkar på den totala bedömningen av situationen beaktas.

Bedömningen av maktmedlens försvarbarhet kräver en övergripande prövning i varje enskild situation, varvid uppdragets brådskande karaktär och vikt, de maktmedel som behövs för utförandet av uppdraget och de tillgängliga resurserna skall utvärderas. Om det t.ex. nattetid finns få anställda närvarande i förvaringslokalen och ett tjänsteuppdrag, t.ex. granskningen av en våldsam frihetsberövad, av denna orsak endast kan utföras med stränga maktmedel, är det ändamålsenligt att i mån av möjlighet senarelägga åtgärden tills den frihetsberövade lugnat sig eller tills det finns flera anställda tillgängliga.

I 3 mom. bestäms om användning av maktmedelsredskap. För användning av maktmedelsredskap förutsätts alltid att väktarna har fått tillbörlig utbildning. Polisen skall sörja för att de väktare som behöver maktmedelsredskap i sitt arbete får behövlig utbildning. Ett beslut om användning av maktmedelsredskap skall antecknas.

I 4 mom. anges befogenheterna för den som biträder väktarna. Bestämmelsen motsvarar i sak 27 § 3 mom. polislagen. I

fråga om befogenheterna för den som biträder polismän gäller även i fortsättningen 27 § 3 mom. polislagen. Också den som biträder skall använda maktmedel på ett sätt som är nödvändigt och försvarbart i förhållande till omständigheterna.

3 §. *Person- och egendomsskadaor.* Paragrafen motsvarar 19 kap. 9 § i den nya fängselagen. Väktare som utför de uppdrag som föreskrivs i den föreslagna lagen kan bli tvungna att använda maktmedel som kan orsaka person- eller egendomsskador. En väktare skall utan dröjsmål underrätta sin förman om person- eller egendomsskador som uppkommit vid utförandet av tjänsteuppdrag. Denna skyldighet gäller dock inte om skadan är ringa. Innehållet i den föreslagna bestämmelsen motsvarar därmed den anmälningsskyldighet som föreskrivs för polismän i 49 § 1 mom. polislagen.

Av den frihetsberövande åtgärden följer att en frihetsberövad har en exceptionellt underordnad ställning, och det kan hända att den frihetsberövade inte själv vågar vidta åtgärder i fråga om person- eller egendomsskador som drabbat honom eller henne. Väktarna bör därför vara speciellt noga med att alla andra än helt klart ringa person- och egendomsskador anmäls. Som en klart ringa personskada kan anses t.ex. skavsår eller ett litet blåmärke på grund av att väktaren har gripit tag i den frihetsberövades arm. Som klart ringa egendomsskador kan anses t.ex. revor i den frihetsberövades vanliga kläder eller skador på sådan egendom som kan värderas till under 30 euro. Också när det är fråga om ringa skador skall anmälan göras utan dröjsmål, om den frihetsberövade begär det.

Eftersom 49 § polislagen enligt ordalydelsen lämpar sig endast för person- och egendomsskador som uppkommer när polismän utför sina uppdrag, föreslås en hänvisningsbestämmelse till 49 § polislagen. Enligt hänvisningsbestämmelsen skall vid behandlingen av person- eller egendomsskador som uppkommit i samband med att en väktare utfört sitt uppdrag samma principer följas som i fråga om person- och egendomsskador som uppkommit i samband med en polismans uppdrag. Polislagens specialbestämmelser om ordnandet av samt

kostnaderna för utförande av undersökning, vård, läkarhjälp och läkarkontroll blir därmed tillämpliga också när det gäller väktare.

4 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om väktares rätt att använda maktmedel och om maktmedelsredskap skall utfärdas genom förordning av statsrådet. För att väktarna skall använda enhetliga maktmedelsredskap i alla förvaringslokaler bör det utfärdas detaljerade bestämmelser om rätten att använda maktmedelsredskap för väktare som fått utbildning i användningen av maktmedel. Genom förordning av statsrådet skall utfärdas bestämmelser om t.ex. godtagbara maktmedelsredskap i fråga om vilka det i förordningen förutom benämningarna på maktmedelsredskapen även skall ges en allmän beskrivning av hur de fungerar och används. Genom förordning av statsrådet skall också vid behov kunna utfärdas bestämmelser om de situationer där maktmedelsredskap används.

Det föreslås att mera detaljerade tekniska bestämmelser om maktmedelsredskap och användning av dem skall utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Eftersom bestämmelser om allmänna principer för hur maktmedelsredskap fungerar och skall användas utfärdas genom förordning av statsrådet, är det inte nödvändigt att på nivån för förordning av statsrådet utfärda detaljerade tekniska bestämmelser som närmast reglerar och påverkar myndigheternas interna verksamhet. Sådana bestämmelser kan utfärdas genom förordning av ministeriet. Genom förordning av inrikesministeriet skall också utfärdas närmare bestämmelser om utbildning i maktmedel och användning av maktmedelsredskap. En enhetlig reglering av utbildningen behövs eftersom väktarnas användning av maktmedelsredskap i enlighet med 2 § binds vid utbildning som gäller användning av maktmedelsredskap.

16 kap. **Anmälningar och lämnande av upplysningar**

I kapitlet föreslås bestämmelser om polisens anmälningar till utomstående och andra myndigheter. Bestämmelser om utlämnande av uppgifter finns också i 4 och 6

kap. lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. Skillnaden mellan nämnda lag och de anmälningar som föreslås i detta kapitel är att anmälningarna enligt detta kapitel till sin natur huvudsakligen hänför sig till förvaring av frihetsberövade.

1 §. *Anmälan om en frihetsberövades hälsotillstånd och dödom att den frihetsberövade avlidit.* När anmälningar om frihetsberövades hälsotillstånd görs, skall de allmänna bestämmelserna i lagen om patientens ställning och rättigheter iakttas.

Enligt 2 mom. skall behöriga myndigheter, nära anhöriga, andra närstående eller någon annan som den frihetsberövade utsett underrättas om en frihetsberövades död. Även andra än de anhöriga eller andra närstående personer som avses i 3 kap. 7 § kan således underrättas.

2 §. *Anmälan om tillstånd att avlägsna sig och om frigivning.* Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 16 kap. 1 § 9 punkten i den nya häktningsslagen och 19 kap. 4 § i den nya fängelselagen.

I 1 mom. hänvisas till lagen om besöksförbud. I 1 § i nämnda lag sägs att besöksförbud kan meddelas för avvärjande av brott mot liv, hälsa, frihet eller frid eller hot om sådant brott eller för avvärjande av annat allvarligt trakasserier.

Enligt förslaget skall upplysningar om att en frihetsberövad frigivits också få lämnas till någon som den frihetsberövade är förbjuden att besöka enligt 3 § lagen om besöksförbud. Anmälan kan göras t.ex. när en frihetsberövad hotat offret under den tid han eller hon hållits i förvar hos polisen.

I 2 mom. bestäms om hur anmälan skall göras.

3 §. *Lämnande av uppgifter till den enhet som utför rättspsykiatrisk sinnesundersökning.* I paragrafen föreslås på motsvarande sätt som i 19 kap. 8 § i den nya fängelselagen en bestämmelse om polisens rätt att lämna uppgifter för genomförande av sinnesundersökning. Det behövs en uttrycklig bestämmelse om polisens rätt att lämna ut uppgifter för säkerställande av att sinnesundersökningar kan genomföras utan störningar samt för säkerställande av syftet med den frihetsberövande åtgärden och för trygghet av säkerheten. Enligt 8 § 1 mom.

lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården (1074/1992) har utlämnande av i övrigt sekretessbelagda uppgifter förutsatt begäran av rättsskyddscentralen för hälsovården. Polisen kan ha behov av sådant utlämnande på eget initiativ.

4 §. *Beslutanderätt.* Eftersom anmälningar och upplysningar lämnas till andra myndigheter och personer utanför polisen skall chefen för förvaringslokalen ha rätt att besluta om dem.

5 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om anmälningar skall utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 kap. Ändringssökande

1 §. *Rättelseyrkande och besvär hos förvaltningsdomstolen* Ärenden som är föremål för ändringssökande. I paragrafen nämns de beslut i vilka den frihetsberövade får söka ändring genom rättelseyrkande hos polischefen vid polisinrättningen i häradet och genom besvär hos förvaltningsdomstolen. De beslut som besvärsrätten gäller är av sådan karaktär att sökande av ändring i själva verket kan påverka tillgodoseendet av rättigheterna för den frihetsberövade som beslutet gäller. De flesta beslut som fattas med stöd av den föreslagna lagen är sådana att sökande av ändring i praktiken inte har någon betydelse för den frihetsberövade som beslutet gäller, eftersom besluten skall sättas i kraft omgående och eftersom de inte är av sådan karaktär att de kan återkallas. Sådana åtgärder är t.ex. beslut om utförande av granskningar eller förvägran av tillträde till förvaringslokalen.

I lagen föreslås inte några bestämmelser om besvärshäns. En frihetsberövad kan därmed i enlighet med 21 § grundlagen ha rätt att överklaga även andra beslut än de som uttryckligen nämns i lagen.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 15 kap. 1 § i den nya häktningsslagen, bortsett från att det inte bestäms om besvärshäns i fråga om disciplinärt straff eller beslut om avskiljande, eftersom den nya lagen inte innehåller några bestämmelser om dessa beslut.

Ändring får inte sökas i beslut om

placering av frihetsberövade i förvaringslokaler. Ändring får inte heller sökas i beslut om basvård och förvaring. Däremot får de frihetsberövade liksom nu anföra förvaltningsklagomål över förfaranden som de anser vara oriktiga.

Ändring får sökas i beslut om innehav och användning av pengar. För en enskild frihetsberövad handlar det om beslut som tangerar egendomsskydd som tryggas i grundlagen och i fråga om vilka det föreligger ett rättsskyddsbehov.

Enligt 1 mom. 2 punkten skall ändring få sökas i beslut om kvarhållande av brev eller postförsändelser.

I 1 mom. 3 punkten bestäms om sökande av ändring i beslut om besöksförbud. I samma punkt bestäms också om rätt att söka ändring i undantagstillstånd av synnerligen viktigt skäl, om vilket bestäms i 7 kap. 8 §.

Besvärshäns föreligger inte i fråga om granskning av de frihetsberövade och förvaringslokalerna, om vilket bestäms i 9 kap., och inte i fråga om granskning av andra personer, om vilket bestäms i 10 kap. Granskning handlar om en åtgärd av engångsnatur, där någon faktisk ändring inte kan åstadkommas genom besvär. Så förhåller det sig t.ex. när en person och de varor han eller hon för med sig granskas. Å andra sidan motsvarar kroppsvsitation av frihetsberövade de åtgärder som föreskrivs i tvångsmedelslagen och som inte kan överklagas.

Av samma orsaker kan ändring inte heller sökas i fråga om säkerhetsåtgärder, som föreskrivs i 11 kap., eller användning av maktmedel, som föreskrivs i 15 kap.

2 §. *Inlämnande Rav rättelseyrkande.* I paragrafen föreslås bestämmelser om inlämnande av rättelseyrkande. Den föreslagna paragrafen motsvarar 20 kap. 10 § i den nya fängselagen.

Rättelseyrkande skall göras skriftligen inom en vecka efter det att beslutet med anvisning om rättelseyrkande har delgetts den frihetsberövade. Rättelseyrkandet skall tillställas den myndighet som fattat beslutet. När det gäller beslut som avses i 1 § är polisinrättningen i häradet den myndighet som avses här.

3 §. *Beslut om rättelseyrkande.* I

paragrafen föreslås bestämmelser om beslutsförfarandet i fråga om rättelseyrkanden. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 20 kap. 11 § i den nya fängelselagen.

Enligt 1 mom. skall beslut om rättelseyrkande fattas av polischefen vid polisinskrivningen i häradet. Här avses polischefen vid polisinskrivningen i det härad under vilket det beslut som rättelseyrkandet gäller har fattats. Om beslutet har fattats vid en sådan förvaringslokal som administrativt sett inte hör till något härad, skall rättelseyrkandet avgöras av polischefen i det härad inom vars geografiska verksamhetsområde beslutet har fattats. Detta gäller också de fall där den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen tillämpas på behandlingen av personer som hålls i förvar av andra myndigheter, om inte något annat bestäms i speciallagstiftningen om den aktuella myndigheten.

Enligt 2 mom. skall rättelseyrkanden behandlas skyndsamt.

I 3 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse till förvaltningslagen (434/2003).

4 §. *Anförande av besvär.* I paragrafen föreslås bestämmelser om besvär med anledning av rättelseyrkanden. Den föreslagna paragrafen motsvarar 20 kap. 12 i den nya fängelselagen.

I 1 mom. föreslås bli bestämt att ändring i beslut som polischefen vid polisinskrivningen i häradet har fattat med anledning av rättelseyrkande skall få sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Behörig att handlägga besvär är den förvaltningsdomstol inom vars domkrets polischefen vid polisinskrivningen i häradet har fattat det beslut som överklagats.

Enligt 2 mom. skall besvär anföras inom 14 dagar efter det att den frihetsberövade har delgetts beslutet. Den föreslagna utsatta tiden för besvär motsvarar besvärstiden enligt bl.a. 24 § mentalvårdslagen.

5 §. *Verkan av rättelseyrkanden och besvär på verkställigheten.* I paragrafen föreslås på motsvarande sätt som i 20 kap. 13 § i den nya fängelselagen bli bestämt om hur rättelseyrkanden och besvär inverkar på verkställigheten av beslut. Sökande av

ändring hindrar inte att beslutet verkställs, om inte den behöriga besvärsmyndighet som avgör ärendet bestämmer något annat.

6 §. *Behandling av besvär i förvaltningsdomstolen.* I paragrafen föreslås bestämmelser om behandling av sådana besvär i förvaltningsdomstolen som gäller beslut med anledning av rättelseyrkande. Förslaget motsvarar 20 kap. 14 § i den nya fängelselagen.

Enligt 1 mom. är förvaltningsdomstolen domför med en ledamot närvarande vid behandling av besvär som anförts med anledning av rättelseyrkande. Ärendet kan överföras för behandling i plenum eller vid förstärkt sammanträde så som bestäms närmare i 16 § lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999).

Enligt 2 mom. skall ändring i förvaltningsdomstolens beslut inte få sökas genom besvär.

I fråga om behandlingen av ärenden gäller enligt 3 mom. i övrigt förvaltningsprocesslagen (586/1996).

7 §. *Rättshjälp.* I paragrafen föreslås bli bestämt om de frihetsberövades möjlighet att få rättshjälp när besvär behandlas. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 20 kap. 15 § i den nya fängelselagen.

Frågan om huruvida en frihetsberövad skall beviljas rättshjälp i ett enskilt ärende som gäller sökande av ändring skall avgöras utifrån rättshjälpslagen (257/2002). Med avvikelse från vad som bestäms i 1 § rättshjälpslagen skall domstolen och inte av en rättshjälpsbyrå. Den frihetsberövade skall inte heller behöva lägga fram en sådan utredning om sina ekonomiska förhållanden som avses i 10 § 1 mom. rättshjälpslagen.

Riksdagens lagutskott har vid behandlingen av behovet av rättshjälp i samband med att fångar söker ändring ansett att när mindre disciplinära straff (varning eller enrum) överklagas behöver personen som regel inte något biträde (LaUB 22/2001 rd). De ärenden som med stöd av den föreslagna lagen skall behandlas i förvaltningsdomstolarna är i regel av ännu ringare betydelse än de aktuella disciplinära ärendena. Det blir därför bara sällan aktuellt att förordna ett biträde.

8 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare

bestämmelser om rättelseyrkanden skall utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 kap. **Särskilda bestämmelser**

1 §. *Chefen för förvaringslokalen.* Chefen för förvaringslokalen har beslutanderätt i många av de beslut som föreslås i lagen. Chefen för förvaringslokalen har allmän behörighet att fatta beslut om behandlingen av de frihetsberövade. Med tanke på ordnandet och utvecklandet av verksamheten i förvaringslokalerna är det viktigt att åtminstone en polisman som har tillräcklig yrkeskunskap och erfarenhet ansvarar för verksamheten i förvaringslokalen.

Chefen för förvaringslokalen skall utses av polisinspektionen i länet så som anges närmare i polisinspektionens arbetsordning. Till chef för förvaringslokalen skall kunna utses en i 1 kap. 6 § 1 punkten tvångsmedelslagen avsedd anhållningsberättigad tjänsteman. Av särskilda skäl skall dock också en kriminalöverkonstapel eller en överkonstapel få utses till chef för förvaringslokalen. Ett särskilt skäl till att en kriminalöverkonstapel eller överkonstapel utses till chef för förvaringslokalen kan vara att polispersonalen vid den polisinspektion som upprätthåller förvaringslokalen inte består av annat polisbefäl än en länsman.

Den polisman som utses till chef för förvaringslokalen skall höra till personalen vid den polisinspektion som administrerar förvaringslokalen. Chefen för förvaringslokalen skall övervaka verksamheten i förvaringslokalen och fatta sådana beslut om behandlingen av de frihetsberövade som enligt denna lag inte hör till någon annan tjänstemans befogenheter. I paragrafens 2 mom. föreslås intas en bestämmelse om laglighetsövervakning av verksamheten i förvaringslokalen. Chefen för förvaringslokalen skall som ansvarig för verksamheten i förvaringslokalen ha särskild skyldighet att se till att verksamheten i förvaringslokalen är lagenlig. Chefen för förvaringslokalen skall ordna övervakningen av verksamheten i förvaringslokalen så att legalitetsprincipen genomförs.

2 §. *Närmare*

ikraftträdandebestämmelserbestämmelser om verkställighet. Närmare bestämmelser om verkställigheten skall kunna utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 kap. **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

1 §. *Ikraftträdande.* I paragrafen bestäms om lagens ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

2 §. *Övergångsbestämmelser.* I överensstämmelse med den nya fängeslagen och häktninglagen föreslås att lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen i regel inte skall tillämpas på verkställighet av beslut som fattats före ikraftträdandet.

De skyldigheter som följer av den föreslagna lagen och de tidsfrister som uppställs i den skall dock också gälla beslut som fattats med stöd av den gällande lagen om rannsakningsfängelse. Den nya lagen skall således tillämpas om beslutet skall omprövas på grund av omständigheter som uppdragats i ärendet eller av någon annan motsvarande orsak. Tidsfrist gäller t.ex. sådana säkerhetsåtgärder som skall omprövas med bestämda intervaller. Som exempel kan nämnas isolering av frihetsberövade enligt 6 a § lagen om rannsakningsfängelse.

I 2 mom. föreslås bli bestämt om hur den frihetsberövades rätt att söka ändring bestäms. Enligt den föreslagna lagen gäller att rättelse- eller besväransvisning skall fogas till de beslut i vilka den frihetsberövade har rätt att söka rättelse eller ändring. I överensstämmelse med den nya fängeslagen och häktninglagen föreslås i paragrafen också en övergångsbestämmelse om ändringssökande. Bestämmelserna om ändringssökande i den föreslagna lagen skall tillämpas när ändring söks i beslut som har fattats efter det att lagen har trätt i kraft.

Enligt 3 mom. skall åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter få vidtas innan lagen träder i kraft.

1.2. **Förundersökningslagen**

10 §. I 29 § 2 mom. (108/1998) förundersökningslagen sägs att före förhöret

skall den misstänkte upplysas om att han har rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Syftet med den föreslagna ändringen av 10 § är att tidigarelägga upplysningen så, att den misstänkte i regel skall upplysas redan före den förhörssituation som avses i 29 § förundersökningslagen.

Det föreslås att 1 mom. kompletteras med en bestämmelse om att den som har gripits, anhållits eller häktats, utan dröjsmål skall underrättas om sin rätt att anlita biträde vid förundersökningen.

Denna myndighetsskyldighet gäller personer som omfattas av tillämpningsområdet för förundersökningslagen. För att skyldigheten skall fullgöras förutsätts att den frihetsberövande åtgärden hänför sig till en förundersökning som utförs i enlighet med 1 § förundersökningslagen. Myndigheten är således inte skyldig att informera, om en åtgärd som riktas mot en persons frihet vidtas t.ex. med stöd av 11 § 1 mom. polislagen för att skydda personen eller med stöd av 7 § 2 mom. lagen om ordningsvakter på grund av störande av ordningen eller andra personer.

Informationen skall ges utan dröjsmål. Den som en frihetsberövande åtgärd gäller skall underrättas om sin rätt att anlita biträde innan han eller hon blir föremål för andra förundersökningsåtgärder, t.ex. preliminära förhör. Underrättelsen skall vanligen göras samtidigt som personen grips, anhålls eller häktas av polisen. I syfte att säkerställa rättigheterna för den person som en frihetsberövande åtgärd gäller skall den som misstänks för brott underrättas om rätten att anlita biträde senast i det skede då han eller hon tas i förvar i polisen förvaringslokal.

När den som gripits, anhållits eller häktats och som är föremål för tvångsmedel en gång har informerats om sin rätt att anlita biträde behövs det inte någon ny underrättelse, om den frihetsberövande åtgärden ändras. Det behövs således inte någon ny underrättelse t.ex. när den som gripits för ett brott anhålls eller när en anhållen häktas som misstänkt för samma gärning. Eftersom det inte i detta sammanhang föreslås någon ändring av 29 § 2 mom., gäller dock att den misstänkte före förhöret skall upplysas om sin rätt att anlita biträde.

Det föreslås att 3 mom. ändras så, att det

motsvarar den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen samt den nya häktningslagen. I hänvisningsbestämmelsen specificeras inte vilken lag som skall tillämpas på häktade, anhållna eller gripna. Frågan avgörs på basis av tillämpningsbestämmelserna i den nya häktningslagen och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. En detaljerad beskrivning av tillämpningsområdet för den nya häktningslagen och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skulle leda till en komplicerad och svårsläslig hänvisningsbestämmelse.

1.3. Gränsbevakningslag

Vid inrikesministeriet har beretts en proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränazonen (RP 6/2005 rd). I propositionen ingår förslag till ny gränsbevakningslag. Propositionen överlämnades till riksdagen den 11 februari 2005.

Eftersom den nya gränsbevakningslagen antas träda i kraft innan de förslag till lagändringar som ingår i denna proposition avses träda i kraft, föreslås det i denna proposition, med tanke på bestämmelser om gränsbevakningsväsendet, att vissa ändringar görs i den nya gränsbevakningslagen som antagits enligt förslaget i regeringens proposition (RP 6/2005 rd). Om den föreslagna nya gränsbevakningslagen samt övriga förslag till lagändringar som ingår i propositionen inte träder i kraft före de lagändringar som föreslås i detta lagförslag skall motsvarande förändringar gällande gränsbevakningsväsendet göras i 48 § i gällande lag om gränsbevakningsväsendet. I samband med behandlingen av denna proposition gäller det att följa behandlingen av revideringen av den nämnda lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet.

61 §. Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet. Behandling av person som berövats sin frihet Eftersom frihetsberövade som berövats sin frihet på samma grund skall behandlas lika oavsett vilken myndighet som

vidtagit den åtgärd som riktas mot individens frihet, bör den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen också tillämpas på anhållna och gripna som hålls i förvar hos andra myndigheter.

Det föreslås att 1 mom. ändras så, att det bestäms att den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. Personkretsen inom tillämpningsområdet för den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen utvidgas därmed även till anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet och främjar sålunda individernas jämlikhet oavsett vilken myndighets åtgärd individen blir föremål för. På anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet skall dock inte tillämpas vad som bestäms om distansövervakning i 12 kap. 2—4 § i den nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet kan således inte övervakas på distans.

Den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet samt på anställda vid gränsbevakningsväsendet så, att vad som i nämnda lag bestäms om polisens befogenheter och skyldigheter skall gälla gränsbevakningsväsendet till den del det är fråga om personer som anhållits och gripits av gränsbevakningsväsendet.

Eftersom gränsbevakningsväsendets organisation avviker från polisens organisation är det med tanke på tillämpningen av lagen nödvändigt att föreskriva hur befogenheterna för tjänstemän anställda vid gränsbevakningsväsendet bestäms när det gäller behandlingen av anhållna och gripna.

I det nya 2 mom. bestäms närmare om hur den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas i fråga om gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsmännen svarar för den praktiska behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. Det föreslås därför

bli bestämt att vad som i fråga om polisen bestäms om polismän eller väktare också skall gälla gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet. För chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet gäller på motsvarande sätt vad som i fråga om polisen bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen. Vid gränsbevakningsväsendet finns inte några väktare som avses i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

I det nya 3 mom. bestäms om de undantag som behövs för att den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall kunna tillämpas på gränsbevakningsväsendets organisation.

I 1 punkten bestäms om behörighet när det gäller att fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna.

Enligt 2 punkten skall områdeschefen för den förvaltningsenhet som administrerar förvaringslokalen vara behörig att avgöra rättelseyrkanden.

Till chef för förvaringslokalen skall enligt 3 punkten utses en anhållningsberättigad tjänsteman vid den förvaltningsenhet som administrerar förvaringslokalen.

Det föreslås att det gamla 2 mom. blir ett nytt 4 mom. Enligt förslaget skall momentet även preciseras så att när det gäller utläningar som tagits i förvar hänvisas till 123 § i utlänningslagen i stället för lagen om bemötande av utläningar som tagits i förvar och förvarsenheter.

64 § Förvarslokaler för personer som berövats sin frihet. I 2 mom. föreslås motsvarande förändringar som i 61 §. Eftersom det enligt 61 § är möjligt att även någon annan lag som nämns i 61 § än lagen om behandling av personer i förvar hos polisen är tillämplig på förvarslokalerna för personer som berövats sin frihet föreslås det att i momentet i stället för en direkt laghänvisning intas en hänvisning till bestämmelserna i 61 §. När förvarslokalen godkänns skall hänsyn således tas till alla de rättigheter för frihetsberövade personer som ingår i lagarna som avses i 61 §.

Bestämmelsen i 4 mom. om närmare

bestämmelser som kan utfärdas genom förordning av inrikesministeriet föreslås upphävas. Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen innehåller relativt detaljerade bestämmelser om hur personer som berövats sin frihet skall behandlas och därutöver innehåller lagen även detaljerade bestämmelser om hur närmare bestämmelser kan utfärdas.

1.4. Tullagen

43 a §. I tullagen har det inte funnits någon specialbestämmelse om behandlingen av personer som berövats sin frihet med stöd av tullagen. På behandlingen av personer som berövats sin frihet med stöd av tullagen har därmed så som avses i 19 § lagen om rannsakningsfångelse i tillämpliga delar tillämpats vad som bestäms om behandlingen av rannsakningsfångar. Det föreslås att en ny 43 a § fogas till lagen. I den nya paragrafen bestäms om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos en tullmyndighet.

Enligt 1 mom. skall den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen tillämpas på behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos en tullmyndighet. Det föreslås att ändringen genomförs genom att det i tullagen tas in en hänvisningsbestämmelse till den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. På anhållna och gripna som hålls i förvar hos tullmyndigheten skall dock inte tillämpas vad som bestäms om distansövervakning i 12 kap. 2—4 § i den nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Personer som hålls i förvar hos en tullmyndighet kan således inte övervakas på distans.

Den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på anhållna och gripna som hålls i förvar hos en tullmyndighet samt på anställda vid tullmyndigheten så, att vad som bestäms om polisens befogenheter och skyldigheter i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall gälla tullmyndigheten till den del det är fråga om personer som hålls i förvar hos tullmyndigheten.

Eftersom tullmyndigheternas organisation avviker från polisens organisation är det med tanke på tillämpningen av lagen nödvändigt att föreskriva hur befogenheterna för tjänstemän anställda vid en tullmyndighet bestäms när det gäller behandlingen av anhållna och gripna.

I 2 mom. bestäms närmare om hur den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas i fråga om tullmyndighetens organisation. Tullmännen svarar för den praktiska behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos en tullmyndighet. Det föreslås därför bli bestämt att vad som i fråga om polisen bestäms om polismän eller väktare också skall gälla tullmän vid en tullmyndighet. För chefen för en förvaringslokal vid en tullmyndighet gäller på motsvarande sätt vad som i fråga om polisen bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen.

I 3 mom. bestäms om de undantag som behövs för att den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall kunna tillämpas på tullmyndigheternas organisation.

I 1 punkten bestäms om behörighet när det gäller att fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal samt att övervaka och låsa lokalerna. Beslutanderätten skall ankomma på Tullstyrelsen.

Enligt 2 punkten skall chefen för det tulldistrikt som administrerar förvaringslokalen vara behörig att avgöra rättelseyrkanden.

Enligt 3 punkten skall en anhållningsberättigad tjänsteman inom det tulldistrikt som administrerar förvaringslokalen utses till chef för förvaringslokalen.

1.5. Militära disciplinlagen

21 §. Det föreslås att paragrafen kompletteras med en reglering enligt vilken den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas även i fråga om behandlingen av gripna, anhållna eller häktade som står under en militärmyndighets uppsikt. I fråga om

häktade som hålls i förvar i ett fängelse hänvisas dessutom till den nya häktningsslagen.

Frihetsberövade som är misstänkta för militära brott hålls i regel i förvar under en militärmyndighets uppsikt. De kan också hållas i förvar i polisens förvaringslokaler t.ex. när även andra brott utreds än brott som som behandlas som militära rättegångsärenden utreds.

I gällande 21 § sägs att gripen, anhållen eller häktad person förvaras i högvakt eller eljest under militärmyndighets uppsikt eller i allmänt fängelse eller på annan förvaringsplats. Det föreslås inte några ändringar av bestämmelsen, men det föreslås att paragrafen kompletteras med tre nya moment.

I paragrafen föreslås ett nytt 2 mom. med en hänvisningsbestämmelse, enligt vilket den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på behandlingen av anhållna och gripna som står under en militärmyndighets uppsikt. På anhållna och gripna som hålls i förvar hos en militärmyndighet skall dock inte tillämpas vad som bestäms om distansövervakning i 12 kap. 2—4 § lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Personer som hålls i förvar hos en militärmyndighet kan således inte övervakas på distans.

Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas som en allmän lag på personer som hålls i förvar av en militärmyndighet, vilket innebär att lagen inte upphäver speciallagstiftningen om militärmyndigheterna. I 45 kap. 26 a § (515/2003) strafflagen bestäms om rätt att använda maktmedel för en krigsman i vakttjänst, jourtjänst eller polisuppdrag. Specialbestämmelsen avviker i någon mån från vad som i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om användning av maktmedel. Militära disciplinlagen innehåller också några bestämmelser om behandlingen av frihetsberövade. Exempelvis bestämmelserna om säkerhetskontroll i lagens 23 § är i fråga om behörigheten för den som utför kontrollen generellare än motsvarande reglering i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos

polisen. Speciallagstiftningen om militärmyndigheterna skall därmed tillämpas också efter det att den föreslagna nya regleringen har trätt i kraft.

Enligt den nya 1 punkten i 3 mom. skall den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen tillämpas på anhållna och gripna som hålls i förvar hos en militärmyndighet samt på anställda vid militärmyndigheten så, att vad som bestäms om polisens befogenheter och skyldigheter i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall gälla militärmyndigheten till den del det är fråga om personer som anhållits och gripits av den. Eftersom försvarsmaktens organisation avviker från polisens organisation är det med tanke på tillämpningen av lagen nödvändigt att föreskriva hur behörigheten för tjänstemän inom försvarsmakten bestäms när det gäller behandling av anhållna och gripna.

Enligt 2 punkten skall bestämmelserna om polismän eller väktare i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen gälla i 18 § militära disciplinlagen avsedda personer inom försvarsmakten berättigade att verkställa gripande. I 18 § sägs att gripande får verkställas av en person som har utnämnts att tjänstgöra i en militär uppgift och som är förman för den som skall gripas, krigsman i vakt-, jour- eller polisuppdrag, chefen för militäravdelning som förordnats till militärt säkerhets- eller ordningsuppdrag samt annan förman som är berättigad att verkställa anhållande. Med polismän och väktare jämställs dessutom tjänstemän vid huvudstabens undersökningsavdelning, om vilka bestäms i 2 § lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995).

Enligt 3 punkten motsvaras chefen för förvaringslokalen av den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller någon annan övervakad lokal. Vaktchef för högvakten är i regel en yrkesutbildad person inom militären som specialiserat sig på bevakningsuppdrag. Hans chef är oftast säkerhetsofficeren eller chefen för operativa avdelningen eller byrån. Vaktchefen kan också ha garnisonens kommandant som chef. Av dessa är kommandanten en tjänsteman som har rätt att verkställa gripande enligt 19

§.

I 4 punkten föreslås bli bestämt vilken myndighet inom försvarsmakten som skall vara behörig att avgöra rättelseyrkanden som avses i 17 kap. 1—3 § lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Det föreslås att kommandören för ett truppförband skall ha denna behörighet. Det är motiverat att kommandören för truppförbandet bemyndigas att avgöra rättelseyrkanden, eftersom kommandören enligt militära disciplinlagen bl.a. skall övervaka verksamheten och användningen av maktmedel när det gäller de disciplinära förmännen vid truppförbandet.

I paragrafen föreslås också ett nytt 4 mom. där det i fråga om häktade hänvisas till den nya lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och till den nya häktningsslagen.

1.6. Territorialövervakningslagen

27 §. *Utredning av identiteten och gripande av en person.* Det föreslås att paragrafen kompletteras med en reglering enligt vilken den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen också skall tillämpas på behandlingen av personer som gripits med stöd av territorialövervakningslagen.

I gällande 27 § 4 mom. sägs att om behandlingen av den gripne bestäms i lagen om rannsakningsfångelse. Eftersom den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen enligt speciallagstiftningen om de aktuella myndigheterna skall tillämpas på behandlingen av personer som anhållits och gripits av de huvudsakliga territorialövervakningsmyndigheterna enligt 23 § 1 mom., militär-, gränsbevaknings-, polis- och tullmyndigheterna, är det ändamålsenligt att i territorialövervakningslagen ta in en hänvisningsbestämmelse till den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Eftersom också Sjöfartsverket och Luftfartsverket i enlighet med 23 § 2 mom. territorialövervakningslagen kan vara territorialövervakningsmyndigheter, är regleringen nödvändig också för att

säkerställa att de personer som eventuellt hålls i förvar av dessa myndigheter behandlas som sig bör.

Det föreslås att 4 mom. ändras så, det bestäms att den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på behandlingen av personer som gripits av territorialövervakningsmyndigheterna. På gripna som hålls i förvar hos territorialövervakningsmyndigheterna skall dock inte tillämpas vad som bestäms om distansövervakning i 12 kap. 2—4 § lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Personer som hålls i förvar hos en territorialövervakningsmyndighet kan således inte övervakas på distans.

Den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på gripna som hålls i förvar hos en territorialövervakningsmyndighet samt på anställda vid territorialövervakningsmyndigheten så, att vad som bestäms om polisens befogenheter och skyldigheter i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall gälla territorialövervakningsmyndigheten till den del det är fråga om personer som gripits av den.

Närmare bestämmelser om tillämpningen av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen på territorialmyndigheternas verksamhet utfärdas i speciallagstiftningen om dessa myndigheter. Sådana bestämmelser föreslås bl.a., 61 § i gränsbevakningslagen som ingår i regeringens proposition (RP 6/2005 rd) 43 a § tullagen och 21 § militära disciplinlagen.

1.7. Lagen om ordningsvakter

7 §. *Avlägsnande, gripande och hållande i förvar.* Det föreslås att ett nytt 5 mom. fogas till paragrafen. I momentet intas en hänvisningsbestämmelse som gäller tillämpningen av den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen på behandlingen av personer som hålls i förvar med stöd av lagen om ordningsvakter.

Det förutsätts dock att bestämmelserna om behandlingen av personer i förvar hos polisen iaktas i tillämpliga delar, eftersom en

ordningsvakt i enlighet med 7 § 3 mom. lagen om ordningsvakter har rätt att med polisens samtycke hålla en person i förvar i högst fyra timmar. Det kortvariga frihetsberövandet påverkar också i vilken omfattning de rättigheter som garanteras frihetsberövade i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen kan tillgodoses under frihetsberövandet. För t.ex. förvaringslokalerna kan inte för en så pass kort tid för hållande i förvar uppställas lika strikta krav som för de lokaler som används för förvar av anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen. När det gäller personer som tagits i förvar av ordningsvakter är det också bara i undantagsfall ändamålsenligt att vidta t.ex. åtgärder som behövs för kontakter. Det föreslås att det uttryckligen skall föreskrivas i lagen att personer som hålls i förvar av ordningsvakter inte får övervakas på distans.

Den föreslagna hänvisningsbestämmelsen skall tillämpas så att de skyldigheter som åläggs polisen i bestämmelserna om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall gälla den ordningsvakt som svarar för hållande i förvar av en person som gripits. När det gäller beslutanderätt jämföras ordningsvakten med en i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen avsedd väktare som tjänstgör hos polisen. Ordningstvakterna har därmed bara mycket begränsade rättigheter att fatta beslut som gäller rättigheterna för dem som tagits i förvar. Om det under tiden för tagande i förvar framkommer behov av att vidta en åtgärd i fråga om vilken endast en polisman, en anhållningsberättigad tjänsteman eller chefen för förvaringslokalen har befogenheter enligt den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, skall den som tagits i förvar omedelbart överlämnas till polisen i enlighet med 7 § 4 mom. lagen om ordningsvakter.

I paragrafen föreslås också ett nytt 6 mom. med bestämmelser om förfarandet vid hållande i förvar som genomförs av en ordningsvakt. För tydlighetens skull intas ett omnämmande av att polisinspektionen i häradet skall granska och godkänna förvaringslokalerna på förhand. Innan en gripen placeras i en förvaringslokal skall

ordningstvakterna försäkra sig om att polisinspektionen i häradet har godkänt att förvaringslokalen används för förvar av personer som tagits i förvar.

I momentet föreslås också en bestämmelse om att ordningstvakterna i samband med hållandet i förvar skall upprätta en underskriven anmälan om förvar beträffande varje person som hålls i förvar. När evenemanget är förbi skall anmälan utan dröjsmål lämnas in till polisinspektionen i häradet. Bestämmelser om anmälan närmare innehåll utfärdas enligt 13 § genom förordning av inrikesministeriet. Anmälan kan innehålla uppgifter om bl.a. grunderna för gripandet, tidpunkten för hållande i förvar, ankomstgranskningen i samband med tagande i förvar samt om föremål och ämnen som fråntagits personen i fråga i detta sammanhang.

12 §. *Straffbestämmelse.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att det också skall vara straffbart att uppsåtligt eller av grov oaktsamhet låta bli att iaktta det som föreslås bli bestämt i det nya 7 § 6 mom. De skyldigheter som föreslås för ordningstvakter i det nya 7 § 6 mom. motsvarar skyldigheterna enligt 2 § 3 mom. För att straffbestämmelsen skall vara konsekvent förutsätts därför att också försummelse av skyldigheten enligt det föreslagna nya 7 § 6 mom. skall vara straffbar som ordningsövervakningsförseelse, om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag.

1.8. Lagen om behandling av berusade

1 §. Det föreslås att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen. I momentet hänvisas till lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. I fråga om behandlingen av berusade som tagits in i polisens förvaringslokaler gäller förutom lagen om behandling av berusade också lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

På behandlingen av personer som gripits på grund av berusning skall tillämpas samma bestämmelser som på andra gripna som hålls i förvar hos polisen. En betydande del av de rättigheter som föreslås för personer som hålls i förvar hos polisen är såtillvida

ovillkorliga att tillgodoseendet inte är beroende av polisens prövning från fall till fall. Eftersom de rättigheter som föreslås för personer som hålls i förvar hos polisen också skall gälla berusade som hålls i förvar i polisens lokaler kan det i praktiken framkomma problem i fråga om de krav som berusade ställer när det gäller deras möjligheter att utöva sina rättigheter. Om en berusads krav på utövande av en rättighet inte baserar sig på förståelse av rättighetens innebörd och en verklig vilja att utöva rättigheten, binds polisens resurser i onödan vid att fullfölja sådana önskemål av de berusade som inte baserar sig på den berusades egen vilja eller behov utan snarare på hans eller hennes berusningstillstånd. När det gäller begäran om tillgodoseende av berusades rättigheter bör polisen därför bedöma om begäran motsvarar den berusades faktiska avsikt.

Eftersom grunden för gripandet av berusade enligt förslaget är att personen på grund av berusning inte förmår ta hand om sig själv, kan det inte antas att den berusade vid gripandet uppfattar sin situation så att det skulle vara möjligt att på ett ändamålsenligt sätt tillgodose alla de rättigheter som den berusade har enligt den lag som reglerar behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen eller att bevaka den berusades alla intressen. En del av rättigheterna enligt lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen förutsätter aktiva åtgärder från polisens sida, t.ex. i fråga om rättigheter som gäller mathållning enligt 3 kap. 4 § och användning av pengar enligt 4 kap. 4 §. Det är inte motiverat att vidta aktiva åtgärder i en situation där berusningstillståndet hos den som vill utöva sina rättigheter gör det omöjligt att klarlägga hans eller hennes verkliga vilja. Eftersom en berusad skall frigges så snart grunderna för gripandet upphör att gälla händer det ofta att när den berusade blir förmögen att effektivt utöva sina rättigheter skall han eller hon frigges.

Polisen skall dock inte kategoriskt ha rätt att vägra att uppfylla de berusades begäran i fråga om sådana tillgodoseenden av rättigheter som förutsätter aktiva åtgärder från polisens sida. När det gäller tillgodoseendet av en berusads rättigheter bör

utgångspunkten alltid vara ett avgörande som baserar sig på varje berusads berusningsgrad och övriga personliga situation och som syftar till att klarlägga om den berusade förmår uppfatta betydelsen av utövandet av rättigheterna.

2 §. Enligt den gällande paragrafen är utgångspunkten att berusade skall föras till en tillnyktringsstation eller, om detta inte är möjligt, till någon annan förvaringsplats för berusade. Med annan förvaringsplats avses polisens förvaringslokaler. I paragrafen bestäms också om när berusade skall föras till sjukhusvård. Det föreslås att ordalydelsen i paragrafen preciseras och förtydligas.

I mom. föreslås en bestämmelse om att berusade skall föras till en tillnyktringsstation eller till någon annan vårdplats. Utgångspunkten för behandlingen av berusade är att s.k. lugna berusade, dvs. sådana personer som gripits på grund av berusning och där gripandet grundar sig på en risk för personens egen hälsa eller säkerhet, skall föras till en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats. Med annan vårdplats avses inte polisens förvaringslokal. En bestämmelse om förande till polisens förvaringslokal föreslås i 2 mom.

På en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats kan de berusade få den vård som deras tillstånd förutsätter. När berusade förs till en tillnyktringsstation för den tid berusningen är akut blir det också möjligt att bedöma personernas förhållanden beträffande rusmedelsbruk. På en vårdplats har vårdpersonalen avsevärt bättre möjligheter än polisen att vidta sådana fortsatta åtgärder, t.ex. i form av åtgärder enligt lagen om missbrukarvård, som livssituationen och hälsotillståndet för den som förts till vårdplatsen i berusat tillstånd förutsätter.

Eftersom berusade som omfattas av tillämpningsområdet för den föreslagna lagen är personer som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen är polisen skyldig att vid behov sörja för att berusade transporteras till en tillnyktringsstation. Polisens gripande upphör när den berusade tas in på tillnyktringsstationen. Om en berusad på grund av våldsamt beteende eller motstånd

eller av någon annan orsak inte kan tas in i på en tillnyktringsstation, skall polisen sörja för att den berusade som gripits av polisen, vid behov transporteras till polisens förvaringslokal.

Utöver den frihetsberövande säkerhetsåtgärd som avses i 11 § 1 mom. polislagen skall polisen, om övriga tjänsteuppdrag tillåter det och som ett led i upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet, få transportera även sådana personer till en tillnyktringsstation i fråga om vilka polisen inte skulle ha behövt tillgripa gripande för att skydda dem. Frivilligt uppsökande av en tillnyktringsstation bör stödjas, eftersom verksamheten vid tillnyktringsstationer enligt den föreslagna lagen baserar sig på frivillighet, inte på myndighetens tvångsåtgärder gentemot en individ. Att den som lider av missbruksproblem har en positiv inställning till verksamheten vid tillnyktringsstationen är då en förutsättning för att den vård som ges där skall kunna nå upp till de mål som uppställts för den. Också när det gäller framgången för fortsatt vård i anslutning till tillnyktringsstationen kan frivilligt uppsökande av vård ses som en sådan positiv faktor som polisen bör stödja i mån av möjlighet.

Frihetsberövande tvångsmedel får inte vara myndighetens primära metod för att försöka hjälpa dem som lider av konsekvenserna av missbruk. Trots att det i lagen om behandling av berusade inte finns några bestämmelser om de grunder på vilka en person som behöver skydd på grund av berusning kan gripas, föreslås i 1 mom. ett särskilt omnämmande av att det skydd som den som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen behöver skall kunna ordnas också på annat sätt än genom att den berusade förs till en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats. Att föra den berusade hem eller till någon annan känd boplatz är ofta en åtgärd som i mindre utsträckning än andra myndighetsåtgärder inskränker den berusades frihet och därmed det primära alternativet, i synnerhet som alternativ till intagande i polisens förvaringslokal enligt 2 mom. Trots att samma princip har skrivits in i 11 § 1 mom. polislagen, där det bestäms om

grunden för gripandet, bör det betonas att principen bör tillämpas också i fråga om de åtgärder som vidtas gentemot gripna berusade.

När en berusad förs hem eller till någon annan plats där han eller hon bor bör det alltid beaktas att åtgärden inte får medföra risk för den berusades familj eller andra som bor tillsammans med honom eller henne. Om den berusade måste lämnas ensam i sitt hem eller på boplatzen utan att någon kan ta hand om honom eller henne, skall polisen försäkra sig om att hemförandet med hänsyn till den berusades berusningsgrad och hälsotillstånd i övrigt inte äventyrar den berusades hälsa.

Andra tänkbara sätt att ta hand om berusade som gripits med stöd av 11 § 1 mom. polislagen kan vara t.ex. att den berusade transporteras till ett område där det inte finns någon sådan risk som äventyrat hans eller hennes hälsa.

I 2 mom. bestäms om de situationer då berusade inte kan föras till en tillnyktringsstation. Polisen skall fatta beslut om att föra berusade till en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats utifrån bedömning från fall till fall. Om andras säkerhet på grund av den berusades beteende kan äventyras av att den berusade förs till en tillnyktringsstation eller någon annan vårdplats, skall polisen inte kunna föra den berusade till en tillnyktringsstation utan ta honom eller henne i förvar i polisens förvaringslokal. Bedömningen att den berusade skall föras till en tillnyktringsstation bör basera sig på konkreta observationer av den berusade och av hans eller hennes beteende, och ett beslut om att det inte är lämpligt att föra en person till en vårdplats får inte basera sig på att det uteslutande på basis av kraftig berusning antas att sannolikheten är större att andras säkerhet äventyras.

3 §. I paragrafen föreslås en språklig precisering i fråga om benämningen polisens förvaringslokal. Den delvis vilseledande benämningen annan förvaringsplats slopas.

4 §. I 4 mom. föreslås en motsvarande språklig precisering som i 3 §.

1.9. Utlänningslagen

Vid inrikesministeriet har beretts en proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränssonen (RP 6/2005 rd). I propositionen ingår bl.a. ett förslag till ändring av 123 § i utlänningslagen. Propositionen överlämnades till riksdagen den 11 februari 2005 och de lagar som ingår i propositionen antas träda i kraft den 1 juli 2005. Eftersom den föreslagna ändringen av utlänningslagens 123 § skulle träda i kraft innan de förslag till lagändringar som ingår i denna proposition avses träda i kraft har det i denna proposition föreslagits nya ändringar i utlänningslagens 123 § som ändrats enligt förslagen i regeringens proposition (RP 6/2005 rd). Om den föreslagna nya gränsbevakningslagen samt de övriga förslagen till lagändringar som ingår i propositionen inte träder i kraft före de lagändringar som föreslås i denna proposition skall motsvarande ändringar göras i 48 § i den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet. I samband med behandlingen av denna proposition gäller det att följa behandlingen av revideringen av den nämnda lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och den föreslagna ändringen av 123 § i utlänningslagen.

123 §. *Beslut om tagande i förvar och placering av utlänningar som tagits i förvar.*

Grundlagsutskottet betonade i sitt utlåtande (GrUU 54/2001) om regeringens proposition (RP 192/2001 rd) gällande ändring av 47 § (117/2002) utlänningslagen (378/1991), som upphävdes den 1 maj 2004, bl.a. separationsprincipen, enligt vilken de som tagits i förvar på utlänningsrättsliga grunder skall hållas åtskilda från personer som häktats på grund av brott eller personer som berövats sin frihet på grund av misstanke om brott. Utskottet såg det som olämpligt med tanke på separationsprincipen att lagstiftningen om behandling av rannsakningsfångar tillämpas på behandlingen av utlänningar som placerats i polisens förvaringslokaler. Utskottet förutsatte att lagförslagen justeras så, att också på den som placerats i polisens lokaler skall tillämpas de bestämmelser som föreslås i propositionen om behandling av förvarstagna utlänningar. Utskottet ansåg

dock att på dem som placerats i polisens lokaler kan i begränsad omfattning och i den mån det kan behövas med tanke på ordningen i lokalerna och de därvarandes säkerhet tillämpas lagstiftningen om behandlingen av rannsakningsfångar. Enligt utskottet borde i lagförslagen ha tagits in detaljerade bestämmelser om tillämpligheten av denna lagstiftning.

Enligt gällande 123 § 5 mom. (301/2004) utlänningslagen, vilket i sak motsvarar den i enlighet med utskottets utlåtande ändrade 47 § i den upphävda utlänningslagen (378/1991) samt den föreslagna (RP 6/2005 rd) ändringen av 123 §, skall på en utlänning som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen och som placerats i polisens lokaler tillämpas vad som bestäms i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. För att ordningen och säkerheten skall kunna upprätthållas i polisens häkteslokaler kan på utlänningar dock tillämpas bestämmelserna i 5, 6, 6a och 7 § lagen om rannsakningsfängelse, förutsatt att åtgärderna är förenliga med grunderna för tagandet i förvar av utlänningen. I gällande 5 § lagen om rannsakningsfängelse finns bestämmelser om granskning, i 6 § om placering, deltagande i fritidsaktiviteter, förhindrade av kontakt och möjlighet till privata samtal, i 6 a § om isolering och i 7 § om innehav av egendom.

Det föreslås att 5 mom. ändras så, att på en utlänning som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen och som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler skall tillämpas vad som bestäms i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. När den föreslagna lagen tillämpas på personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen skall grunden för tagandet i förvar beaktas.

I den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen regleras behandlingen av både personer misstänkta för brott och personer som på andra grunder hålls i förvar i polisens lokaler. Tillämpningen av den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen på personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen och som hålls i förvar i polisens lokaler strider således inte mot den

separationsprincip som betonats av grundlagsutskottet.

Den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har beretts med utgångspunkt dels i att rättigheterna för de frihetsberövade som regleringen gäller säkerställs i så hög grad som möjligt, dels i att polisens praktiska resurser uppställer restriktioner. Utgångspunkten för de rättigheter som föreskrivs i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter har varit förhållandena i de förvarsheter som inrättats uttryckligen för ändamålet och de disponibla resurserna. Polisen har i praktiken inte möjlighet att t.ex. genomföra gemensam inkvartering av familjemedlemmar enligt 11 § 3 mom., ordna brukspenning och utkomststöd enligt 12 § eller ordna stödjande av funktionsförmågan enligt 14 §, bortsett från vistelse utomhus.

När det gäller personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen beslutar domstolen om annan än tillfällig eller kortvarig placering i polisens eller gränsbevakningsväsendets förvaringslokaler. En sådan placering är exceptionell i förhållande till placering i en förvarshet. Med hänsyn till att tillämpningen av flera olika och sinsemellan delvis motstridiga lagar på personer som hålls i förvar i polisens och gränsbevakningsväsendets lokaler är ägnad att öka oklarheterna i anslutning till behandlingen av frihetsberövade, kan det inte efter det att den nya häktningslagen och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen trätt i kraft anses ändamålsenligt att regleringen av behandlingen av personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen och som placerats i polisens och gränsbevakningsväsendets lokaler genomförs med en liknande partiell hänvisningsbestämmelse som i dag till den nya häktningslagen eller den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Det föreslås därför att utlänningslagen ändras så, att lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen skall tillämpas på behandlingen av personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen och som placerats i polisens eller

gränsbevakningsväsendets lokaler. I samband med hänvisningsbestämmelsen understryks att när bestämmelserna i den föreslagna lagen tillämpas på dem som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen skall särskilt avseende fästas vid grunden för tagandet i förvar.

Bestämmelserna om ändringssökande är ett undantag från ovan nämnda huvudregel. För att garantera rättssäkerheten för dem som tagits i förvar föreslås att vid behandlingen av personer som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen och som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets lokaler skall tillämpas vad som bestäms om ändringssökande i 5 kap. lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter.

När det gäller bestämmelserna om ändringssökande motsvaras förvägran av besök enligt 26 § 1 mom. 1 punkten lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter av beslut om förvägran av besök enligt 7 kap. 3 § 1 mom. lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Förbud mot användning av telefon eller elektronisk kommunikation enligt 26 § 1 mom. 2 punkten motsvaras av beslut om förvägran av telefonsamtal enligt 6 kap. 6 § 5 mom. i den föreslagna lagen. Förvägran av tillstånd att avlägsna sig enligt 26 § 1 mom. 3 punkten motsvaras av beslut om förvägran av tillstånd att avlägsna sig enligt 7 kap. 8 § i den föreslagna lagen. Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen enligt 26 § 1 mom. 4 punkten motsvaras av beslut om fråntagande av föremål eller ämnen som fattats med stöd av 4 kap. 1 § i den föreslagna lagen.

1.10. Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsheter

9 §. *Förflyttning från förvarsheten.* På de grunder som behandlats i detaljmotiveringen i förslaget till 123 § utlänningslagen föreslås att 3 mom. ändras så att vid behandlingen av utlänningar som placerats i polisens häkteslokaler med stöd av lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar

och om förvarsenheter skall den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen tillämpas med särskild hänsyn till grunden för tagandet i förvar. På behandlingen av utlänningar som placerats i polisens lokaler skall dock tillämpas vad som bestäms om ändringssökande i 5 kap. lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter.

1.11. Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

2 §. *Informationssystemet för polisärenden.* Det föreslås att 3 mom. kompletteras med en ny 4 a punkt som motsvarar 10 § lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002). I den nya punkten bestäms om uppgifter om besöksförbud som skall införas i informationssystemet för polisärenden.

22 §. *Utplåning av uppgifter ur informationssystemet för polisärenden.* Det föreslås att 1 mom. kompletteras med en ny 4 a-punkt, där det föreskrivs en tidsfrist för utplåning av uppgifter om besöksförbud ur informationssystemet för polisärenden. Som tidsfrist för utplåning av besöksförbud föreslås fem år från det att besöksförbudet upphörde. Den föreslagna tidsfristen för utplåning av uppgifterna motsvarar den tidsfrist för utplåning av motsvarande uppgifter ur besöksförbudsregistret som föreskrivs i 25 § 1 mom. lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff.

1.12. Lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer

6 §. *Avgiftsfria prestationer.* Det föreslås att 1 mom. kompletteras med en ny 22 a-punkt, enligt vilken handläggningsavgifter inte skall uppbäras för besvärsärenden enligt 17 kap. lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Den föreslagna ändringen motsvarar de ändringar som med anledning av den nya fängeslagen och häktningsslagen föreslagits i den lag som skall ändras.

2. Närmare bestämmelser

Det föreslås att det i varje kapitel skall finnas bestämmelser om sådana närmare bestämmelser som behövs för tillämpningen av den föreslagna lagen och som skall utfärdas genom förordning av statsrådet eller inrikesministeriet.

3. Ikraftträdande

För säkerställande av att de rättigheter som grundlagen och konventionerna om de mänskliga rättigheterna garanterar de frihetsberövade tillgodoses är det viktigt att de föreslagna lagarna träder i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa. När tidpunkten för de föreslagna lagarnas ikraftträdande bedöms bör hänsyn tas till det behov av utbildning som ikraftträdandet medför. Lagarna föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2006.

4. Lagstiftningsordning

Det centrala målet för reformen av lagstiftningen om behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen är att få lagstiftningen om behandling av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen att uppfylla kraven enligt grundlagen och de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna. I enlighet med 7 § 3 mom. grundlagen föreslås att de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter skall anges närmare och mera precist på lagnivå.

Anvisningen om behandling av anhållna på nivån anvisningar av inrikesministeriet har varit den centrala bestämmelsen om behandlingen av anhållna och gripna som hållits i förvar i polisens lokaler. Bemyndigandet att meddela anvisningar om behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen är inte tillräckligt exakt enligt grundlagens krav. I inrikesministeriets anvisning har reglerats sådant som med rätta borde regleras genom lag eller åtminstone genom förordning av statsrådet eller ministeriet.

Bestämmelserna om brevväxling och

användning av telefon i lagen om rannsakningsfängelse är till formuleringen vaga och lämnar rum för prövningsrätt på ett sätt som inte i alla avseenden kan anses motiverat från de grundläggande fri- och rättigheternas synpunkt.

Förutsättningarna för och innehållet i sak i gransknings- och övervakningsbefogenheter som innebär en begränsning av den personliga friheten eller integriteten anges inte i dagens läge tillräckligt tydligt och precist på lagnivå. I den föreslagna lagen ingår exakta och noggrant avgränsade bestämmelser om övervakning och granskning av frihetsberövade samt granskning av andra personer.

I dagens läge saknar lagen en bestämmelse om hur det skall förfaras med föremål som påträffats vid säkerhetskontroller eller kroppsvisitationer enligt lagen om rannsakningsfängelse. Eftersom det också handlar om i grundlagen garanterat skydd av en besökares eller någon annans egendom, föreslås en bestämmelse om detta i lagen. I den föreslagna lagen finns också bestämmelser om antecknande av beslut om granskning och övervakning.

Regleringen av säkerhetsåtgärder är bristfällig i den nuvarande lagen, och för vissa säkerhetsåtgärder som vidtas i praktiken saknar bestämmelser på lagnivå. Eftersom säkerhetsåtgärderna innebär ett kraftigt ingrepp i den personliga integriteten, innehåller de föreslagna lagarna exakta bestämmelser på lagnivå om dessa åtgärder.

Bestämmelser om användning av maktmedel för väktare som tjänstgör vid polisen fanns på lagnivå i 3 kap. 8 § (621/1967) strafflagen före den ändring som trädde i kraft den 1 januari 2004. Efter ändringen av strafflagen finns lagbestämmelserna om väktares användning av maktmedel med stöd av hänvisningsbestämmelsen i 15 a § (521/2003) lagen om rannsakningsfängelse i 2 kap. 11 b § lagen om verkställighet av straff. På basis av lagens förarbeten är det dock oklart om den aktuella hänvisningsbestämmelsen lämpar sig för väktare som tjänstgör vid polisen. Väktarnas befogenheter att använda maktmedel baserar sig i praktiken vanligen på de särskilda

polisbefogenheter som inrikesministeriet beviljat väktarna med stöd av 8 § polislagen.

Att uppfylla det rättssäkerhetskrav som hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheterna har ansetts kräva att utbildningen och behörigheten för dem som utövar begränsningsbefogenheter skall vara garanterad (GrUB 17/1998). I denna proposition förutsätts därför att endast de väktare som fått tillbörlig utbildning skall ha rätt att använda maktmedelsredskap.

Enligt förslaget skall besök hos de frihetsberövade också kunna bevakas indirekt genom videoövervakning. Eftersom det kan anses att videoövervakning i någon mån inskränker skyddet av privatlivet för besökaren och den frihetsberövade, föreslås en uttrycklig bestämmelse om detta i lagen. Bevakning genom videoövervakning skall meddelas med en skylt.

Teknisk övervakning av frihetsberövade handlar inte om betydande kränkning av skyddet för privatlivet. Eftersom den frihetsberövade skall underrättas om övervakningen på det sätt som anges närmare i detaljmotiveringen, utförs teknisk övervakning i polisens förvaringslokaler inte i smyg på ett sådant sätt som grundlagsutskottet ansett innebära ett relativt stort ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 12/1998, GrUB 5/1999). Teknisk övervakning handlar således bara om en traditionell form av övervakning av en person där utförandet av övervakningen inte förutsätter att den som övervakar, fysiskt befinner sig i omedelbar närhet av den frihetsberövades cell.

4.1. Orsaker som ligger till grund för begränsningarna

I denna proposition föreslås inte några betydande nya begränsningar för de personer som står som föremål för polisens åtgärder eller begränsningar av andra människors personliga frihet eller frihet att röra sig. De grunder på vilka polisen kan beröva en person hans eller hennes personliga frihet, vilket oundvikligen leder till begränsningar av personens rörelsefrihet, bestäms enligt andra lagar. I propositionen föreslås bestämmelser om de villkor som skall iaktas

vid behandlingen av anhållna eller gripna som berövats sin personliga frihet till följd av polisens åtgärder och vid behandlingen av häktade som genom beslut av en domstol placerats i polisens lokaler. I de föreslagna lagarna föreskrivs därmed i princip inte några inskränkningar i de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter, utan lagförslagen syftar till att uppfylla kravet enligt 7 § 3 mom. grundlagen, dvs. att de frihetsberövades rättigheter skall tryggas i lag.

Jämfört med gällande lagstiftning föreslås inte några betydande nya inskränkningar när det gäller att tillgodose de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter. I de föreslagna lagarna ställs i regel striktare krav på myndigheterna än i gällande lagar när det gäller tryggheten av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter. En bedömning av propositionen som helhet ger vid handen att den inte medför att de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter inskränks. Det förhåller sig snarare så att de föreslagna lagarna utvidgar området för de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter jämfört med nuläget.

I propositionen föreslås inte heller några betydande inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna för andra personer än för dem som berövats sin frihet på lagliga grunder. Till den del verkningarna av de begränsningar som föreskrivs i lagen, t.ex. med anledning av de granskningsbefogenheter som föreslås för polisen, i själva verket gäller även andra än frihetsberövade, kan den som blir föremål för granskningsåtgärder genom sitt eget beteende inverka på om han eller hon vill genomgå en granskning. De granskningsbefogenheter som polisen skall beviljas enligt den lag som föreslås i propositionen hänför sig direkt till förvaringen av frihetsberövade i polisens förvaringslokaler och är oundgängliga för att viktiga mål som uppställts för hållande i förvar hos polisen skall uppnås.

De inskränkningar av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter som ingår i lagförslagen syftar till att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, bevarandet av

ordningen i förvaringslokalen och säkerheten. De begränsningar som föreslås i syfte att trygga förvaringssäkerheten och de befogenheter som föreskrivs för polisen är nödvändiga, eftersom syftet med de begränsningar av en persons frihet vilka föreskrivs någon annanstans i lag förutsätter att den som begränsningen gäller inte utan tillstånd kan avlägsna sig från förvaringslokalen. För att de frihetsberövades rättigheter skall tillgodoses och för att polisens verksamhet skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt är det nödvändigt att det råder ordning i förvaringslokalen. Ordningen i förvaringslokalen hör också nära samman med skyddet av de frihetsberövades personliga säkerhet.

4.2. Noggrant avgränsade och exakt definierade bestämmelser

I propositionen har ambitionen varit att de bestämmelser i lagförslagen som i själva verket inskränker någon av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter skall vara så noggrant avgränsade som möjligt. Till följd av kravet på noggrant avgränsade bestämmelser har den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen blivit rätt omfattande jämfört med gällande lagstiftning. Med tanke på respekten för kravet på noggrant avgränsade inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna kan det detaljerade regleringssätt som antagits i propositionen dock anses befogat också när det gäller anhållna och gripna som en kort tid hålls i förvar hos polisen. Ett särskilt behov av detaljerad reglering av de frihetsberövades rättigheter föreligger eftersom avsikten är att även bestämmelser om behandlingen av häktade som placerats i polisens lokaler skall tas in i den föreslagna lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Av mångfalden av praktiska problemsituationer i anslutning till behandlingen av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen följer dock att det är omöjligt att utfärda absolut noggrant avgränsade bestämmelser om t.ex. utförande av granskningar eller om säkerhetsåtgärder.

Tillämpningen av dessa bestämmelser förutsätter alltid prövning av den som tillämpar dem. Tillämparen måste ta hänsyn till både innehållet i en enskild bestämmelse om bemyndigande och de allmänna principerna för behandlingen av frihetsberövade, av vilka de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter samt de mänskliga rättigheterna utgör en viktig del. Ett alltför kasuistiskt regleringssätt skulle också försvåra tolkningen av de viktigaste förutsättningarna för tillämpningen av bestämmelserna. Med stöd av vad som anförts ovan anses det att till den del propositionen innehåller bestämmelser som kan tolkas som inskränkningar av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter har förutsättningarna för inskränkningarna beaktats tillräckligt noggrant i lagförslagen.

I propositionen föreslås t.ex. att detaljerade bestämmelser gällande polisens tillvägagångssätt vid granskningsförfaranden och teknisk övervakning skall utfärdas genom förordningar av statsrådet och inrikesministeriet. Eftersom de bestämmelser som utfärdas genom förordningar är av teknisk natur, utfärdas inom ramen för de föreslagna befogenheter som klart anges i lagen och gäller polisförvaltningens verksamhetssätt och inte enskilda personer, kan det inte anses att de bestämmelser om delegering av lagstiftningsbehörighet som ingår i propositionen förutsätter att de nya lagarna stiftas i grundlagsordning.

Grundlagsutskottet har i ett utlåtande (GrUU 10/1998 rd, s. 7) ansett att regleringen av de grundläggande fri- och rättigheterna bör vara noggrant avgränsad så att det av en bestämmelse i lag framgår bl.a. vem som kan utöva befogenheter som är av betydelse med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Av lagen bör framgå åtminstone den lägsta tjänstemannanivå som kan delegeras beslutanderätt inom en inrättning.

I alla sådana kapitel i de föreslagna lagarna där det bestäms om inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna finns det separata bestämmelser om beslutsfattandet. Enligt förslaget skall endast chefen för förvaringslokalen få fatta sådana beslut som

kraftigast ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna.

4.3. Krav på proportionalitet

När de bestämmelser med inskränkningar av de frihetsberövades rättigheter som föreslås i propositionen bedöms, måste de begränsande bestämmelserna bedömas i förhållande till de intressen som tryggas genom dem. Med hänsyn till de orsaker som ligger till grund för begränsningarna, grunden för berövandet av friheten för personer i förvar hos polisen samt den korta tiden för frihetsberövandet kan inte de bestämmelser som föreslås i propositionen anses stå i strid med proportionalitetsprincipen.

I förslaget har också inskränkningarna av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter graderats. Att brev granskas med genomlysning eller så att de öppnas kränker i någon mån de frihetsberövades skydd för förtroliga meddelanden, men en sådan ytlig granskning är nödvändig i förvaringslokalen för att finna otillåtna föremål och ämnen. Bestämmelsen berättigar inte till läsning av brev eller andra meddelanden. För läsning av brev föreslås exaktare förutsättningar än för närvarande. Det föreslås också exaktare bestämmelser om avlyssning av telefonsamtal. Det skall i enskilda fall finnas grundad anledning till läsning av brev och avlyssning av telefonsamtal. Den frihetsberövades kontakter med tillsynsmyndigheterna och tillsynsorganen samt ombuden åtnjuter särskilt skydd i den föreslagna lagen.

I fråga om uppfyllandet av kravet på proportionalitet gäller det också att beakta att utöver syftet med den frihetsberövande åtgärden, vilket ofta hänför sig till brottsutredning, säkerställande av rättegång eller skyddande av personen, utgör även förvarings säkerheten och ordningen i förvaringslokalen grund för inskränkningarna av de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter. Dessa inverkar ofta direkt på säkerheten, som föreskrivits som en grundläggande rättighet i 7 § 1 mom. grundlagen. De frihetsberövade själva, andra som hålls i förvar hos polisen, personer

utanför förvaringslokalen samt polispersonalen har rätt till säkerhet, vilket förutsätter att ordningen upprätthålls i polisens förvaringslokaler, där det annars lätt uppkommer oväntade och allvarliga farliga situationer på grund av de personliga egenskaperna hos dem som hålls i förvar. En begränsning av området för de frihetsberövades rättigheter gagnar därmed åtminstone indirekt också de frihetsberövade vilkas frihet begränsas i enskilda situationer, t.ex. genom bestämmelsen om utförande av granskning.

De föreslagna bestämmelserna om granskning och övervakning är nödvändiga för att trygga säkerheten i förvaringslokalen samt de frihetsberövades, polispersonalens och andra personers säkerhet och för att förhindra brott.

4.4. Sammandrag

Propositionen innehåller vissa bestämmelser som kan anses inskränka de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. grundlagen. I de föreslagna lagarna finns dock inte några bestämmelser som ingriper i kärnan för de grundläggande fri- och rättigheterna. Inskränkningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna gäller i första hand de krav som följer av frihetsberövandets karaktär och som i själva verket också inskränker den frihetsberövades andra grundläggande fri- och rättigheter än den personliga frihet som tryggas i 7 § grundlagen. Av grunden för frihetsberövandet följer att det inte kan förutsättas att den frihetsberövade under den korta tid han eller hon berövats sin frihet skall kunna tillgodose alla sina grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. grundlagen i samma omfattning som sådana personer vilkas frihet inte begränsats på motsvarande sätt på en lagfäst grund.

De grundläggande fri- och rättigheterna

kan inskränkas inte bara utifrån de lagförbehåll som ingår i bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna utan också utifrån allmänna doktriner. Grundlagsutskottet har i ett betänkande (GrUB 25/1994 rd, s. 4—5) konstaterat att grunderna för inskränkningar bör vara acceptabla och att inskränkningarna bör vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte samt noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade. Bestämmelserna i förslaget till lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen kan inte anses inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna enligt 2 kap. grundlagen mera än vad som är nödvändigt för uppnåendet av de för samhället viktiga mål som ligger till grund för regleringen. De föreslagna lagarna innebär i regel att gällande bestämmelser som kraftigare inskränker de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter ersätts med nya bestämmelser som bättre säkerställer att de frihetsberövades grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses under frihetsberövandet. Strävan har också varit att främja de frihetsberövades rättsskydd genom att i den nya lagen ta in uttryckliga bestämmelser om de frihetsberövades möjligheter att överklaga. Strävan har också varit att beakta förpliktelseerna enligt de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna.

Enligt regeringen kan förslaget till lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen och de övriga lagförslagen i propositionen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det föreslås dock att ett utlåtande om propositionen begärs av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om behandlingen av personer i förvar hos polisen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på behandlingen av häktade, anhållna och gripna som med stöd av lag hålls i förvar hos polisen.

Med beaktande av orsaken till frihetsberövandet skall lagen i tillämpliga delar gälla behandlingen av personer som hålls i förvar hos polisen på någon annan grund än häktning, anhållande eller gripande, om inte annat bestäms någon annanstans i lag.

Bestämmelser om sinnesundersökning av personer som hålls i förvar hos polisen finns i mentalvårdslagen (1116/1990).

I fråga om tillämpningen av denna lag på anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet, tullmyndigheterna, försvarsmakten och andra myndigheter föreskrivs särskilt.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *häktad* den som häktats enligt 1 kap. 2 § i häktninglagen (/),

2) *anhållen* den som anhållits i enlighet med 1 kap. 3 § i tvångsmedelslagen (450/1987),

3) *gripen* den som gripits på en grund som anges i polislagen, tvångsmedelslagen, förundersökningslagen (449/1987) eller i någon annan lag och som inte är häktad eller anhållen,

4) *frihetsberövad* en häktad, anhållen eller gripen,

5) *Sung frihetsberövad* besökare den som besöker en frihetsberövad,

6) *förvaringslokalen* lokal som administreras av polisen och som används för förvaring av frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen,

7) *teknisk övervakning* övervakning av förvaringslokalerna med hjälp av tekniska anordningar,

8) *distansövervakning* teknisk övervakning där den som övervakar en förvaringslokal genom teknisk övervakning befinner sig någon annanstans än inom förvaringslokalens område,

9) *väktare* överväktare och väktare enligt 6 a § i polislagen.

3 §

Inskränkning i frihetsberövades rättigheter

Med stöd av denna lag får inte den frihetsberövades rättigheter inskränkas mera än vad som krävs med tanke på syftet med den frihetsberövande åtgärden, förvaringssäkerheten, bevarandet av ordningen i förvaringslokalen samt säkerheten.

4 §

Behandlingen av frihetsberövade

Frihetsberövade skall behandlas rättvist och med aktning för människovärdet.

Frihetsberövade får inte utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av ras, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp, religion, samhällelig åsikt, politisk eller facklig verksamhet eller av någon annan orsak som gäller den frihetsberövades person.

Beträffande unga frihetsberövade skall de behov som följer av den frihetsberövades ålder och utvecklingsstadium särskilt beaktas.

2 kap.

Intagning i förvaringslokal

1 §

Förvaringslokal

Polisens förvaringslokaler godkänns av länsstyrelsen. Inrikesministeriet eller den länsstyrelse som förordnats av inrikesministeriet godkänner förvaringslokaler som upprätthålls av en polisenhet som inte lyder under länsstyrelsen.

2 §

Underrättelse om intagning i förvaringslokal

Häktade och gripna skall ges tillfälle att underrätta en nära anhörig eller någon annan närstående om intagningen i förvaringslokalen. En gripnen behöver dock inte ges sådant tillfälle, om han eller hon frigges inom 24 timmar från gripandet och det inte finns något särskilt skäl att ge den gripne ett sådant tillfälle.

Enligt anvisningar av en anhållen skall någon av hans eller hennes nära anhöriga eller någon annan närstående underrättas om intagningen i förvaringslokalen. Om

underrättelsen skulle försäkra synnerligt men för brottsutredningen, kan underrättelsen framskjutas högst tills domstolen tar upp yrkandet om häktning av den anhållne till behandling. En sådan underrättelse får inte utan särskilda skäl lämnas mot den anhållnes vilja.

3 §

Information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen

En frihetsberövad skall utan dröjsmål efter ankomsten till en förvaringslokal informeras om förhållandena i den samt om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. Informationen skall vara tillgänglig på de mest använda språken enligt behoven hos de frihetsberövade som befinner sig i förvaringslokalen.

Utländska frihetsberövade skall informeras om möjligheten enligt 7 kap. 6 § att stå i kontakt med hemlandets beskickning. Utländska frihetsberövade skall få tolkhjälp i mån av möjlighet. Frihetsberövade som använder teckenspråk eller som behöver tolkhjälp på grund av handikapp skall ges behövlig hjälp med tolkning och översättning.

En samling bestämmelser som gäller frihetsberövade skall hållas tillgänglig för de frihetsberövade.

4 §

Ankomstgranskning och registrering av uppgifter

En frihetsberövad som anlant till en förvaringslokal skall granskas i närvaro av ett vittne (*ankomstgranskning*). Ankomstgranskningen omfattar identifiering, antecknande av identiteten, katalogisering och granskning av den egendom som den frihetsberövade medför samt vid behov klädbyte. Bestämmelser om egendomsförteckning finns i 4 kap. 2 §. Bestämmelser om säkerhetskontroll av frihetsberövade finns i 9 kap. 3 §.

I lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) finns bestämmelser om registrering av uppgifter om frihetsberövade som intagits i en förvaringslokal.

5 §

Beslutanderätt

En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om underrättelse om intagning i en förvaringslokal

6 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om antecknande av ankomstgranskningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid ankomstgranskningar utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

3 kap.

Placering i förvaringslokalen, basvård och förflyttning

1 §

Placering i förvaringslokalen

En frihetsberövad som är under 18 år skall hållas avskild från andra frihetsberövade, om inte hans eller hennes intresse kräver något annat.

Män och kvinnor skall hållas i separata celler.

De frihetsberövade skall i mån av möjlighet placeras i enmansceller. En frihetsberövad får inte placeras i samma cell som en annan frihetsberövad, om detta äventyrar hans eller hennes säkerhet, syftet med den frihetsberövande åtgärden eller ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen.

2 §

Klädsel

De frihetsberövade får använda egna kläder, om det inte äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden, ordningen i förvaringslokalen eller den frihetsberövades hälsa. De frihetsberövade svarar för vården av de egna kläder som de använder. Polisen skall ge en frihetsberövad som varit berövad sin frihet längre än fyra dygn utan avbrott tillfälle att tvätta sina egna kläder eller att få dem tvättade i förvaringslokalen eller, om detta inte är möjligt, att genom förmedling av polisen få dem tvättade utanför förvaringslokalen på den frihetsberövades bekostnad.

Frihetsberövade som inte använder egna kläder skall ges lämplig klädsel för användning i förvaringslokalen samt för domstolsbesök eller för andra besök utanför förvaringslokalen.

3 §

De frihetsberövades förvaringsrum

Frihetsberövade skall ha ändamålsenliga förvarings- och tvättrum till sitt förfogande. När förvaringslokaler byggs och renoveras skall de egentliga förvaringsrummen utrustas så att de uppfyller de krav som ställs på bostäder i den allmänna bygglagstiftningen.

I de slutna lokalerna i en förvaringslokal där de frihetsberövade hålls i förvar skall det finnas en larmanordning genom vilken omedelbar kontakt med anställda kan nås.

De frihetsberövade skall sköta om sin renlighet och cellens snygghet

4 §

Mathållning

Mathållningen för de frihetsberövade skall ordnas så att de får en hälsosam, mångsidig och tillräcklig föda.

Avvikelser från den normala kosten i förvaringslokalen görs i mån av möjlighet, om det är motiverat på grund av den frihetsberövades hälsa eller religiösa eller övriga välgrundade övertygelse.

5 §

Vistelse utomhus

En frihetsberövad skall ges möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om inte den frihetsberövades hälsotillstånd eller ett särskilt vägande skäl som hänför sig till ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen utgör ett hinder för detta.

6 §

Förflyttning av frihetsberövade

En frihetsberövad kan förflyttas till en annan förvaringslokal, om den frihetsberövande åtgärdens syfte, den frihetsberövades eller någon annans säkerhet, brottsutredningen eller andra motsvarande skäl kräver det.

7 §

Underrättelse om förflyttning

Enligt anvisningar av den frihetsberövade skall någon av hans eller hennes nära anhöriga eller någon annan närstående samt hans eller hennes rättsbiträde utan dröjsmål underrättas om förflyttningen när den frihetsberövade har anlänt till en annan förvaringslokal. Om en underrättelse om förflyttning av en anhållen skulle förorsaka synnerligt men för brottsutredningen, kan underrättelsen framskjutas högst tills domstolen tar upp yrkandet om häktning av den anhållne.

Underrättelse får inte utan synnerliga skäl lämnas mot den frihetsberövades vilja.

8 §

Närvaro vid domstol

En frihetsberövad skall på kallelse sändas till en domstol på det sätt som föreskrivs särskilt.

9 §

Beslutanderätt

Chefen för förvaringslokalen beslutar om

avvikelse från den normala kosten i förvaringslokalen på grundval av religiös eller annan övertygelse samt om förvägran av vistelse utomhus.

En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om förflyttning av frihetsberövade samt om underrättelse om förflyttningen.

En polisman beslutar om de frihetsberövades klädsel.

10 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om frihetsberövades klädsel, förvaringsrum, mathållning, vistelse utomhus och förflyttning av frihetsberövade utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

4 kap.

De frihetsberövades egendom

1 §

Innehav av egendom

De frihetsberövade får i förvaringslokalen inneha en rimlig mängd personlig egendom. Innehav av ett föremål eller ämne kan förvägras, om

1) föremålet eller ämnet äventyrar någons säkerhet eller syftet med den frihetsberövande åtgärden,

2) föremålet eller ämnet särskilt lämpar sig för skadegörelse på egendom, eller

3) innehavet av föremålet eller ämnet med beaktande av förhållandena i förvaringslokalen och graden av övervakning vållar särskild olägenhet för den allmänna ordningen i förvaringslokalen.

De frihetsberövade får inte inneha alkohol, andra berusningsmedel, dopningsmedel, föremål avsedda för narkotikabruk eller andra läkemedelssubstanser än sådana som förskrivits av en läkare som avses i 5 kap. 8 § 1 mom. Den frihetsberövade får inte inneha egendom som han eller hon utan polisens tillstånd fått av någon annan frihetsberövad.

Annan egendom som den frihetsberövade medför vid ankomsten till förvaringslokalen

eller som han eller hon får under tiden för frihetsberövandet kan tas i förvar tills den frihetsberövade frigges, om det är möjligt med avseende på de utrymmen som är tillgängliga för förvar av egendomen.

Om egendomen inte kan förvaras, skall den returneras eller på den frihetsberövades bekostnad sändas till det ställe den frihetsberövade anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelserna i 60 § i alkohollagen (1143/1994) skall tillämpas på förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i 10 § i narkotikalagen (1289/1993).

På gods som saknar ägare tillämpas hittegodslagen (778/1988).

2 §

Egendomsförteckning

En egendomsförteckning skall göras upp över de frihetsberövades egendom som tagits emot i förvaringslokaler. Den frihetsberövade och ett närvarande vittne skall underteckna egendomsförteckningen. Om den frihetsberövade inte undertecknar förteckningen, skall två personer som tjänstgör vid polisen intyga riktigheten av förteckningen.

Den egendom som överlämnats till den frihetsberövade skall antecknas i egendomsförteckningen. En kopia av egendomsförteckningen skall lämnas till den frihetsberövade på hans eller hennes begäran.

En frihetsberövad kan fråntas sådan egendom som han eller hon utan tillstånd av polisen tagit emot och som antecknats i egendomsförteckningen för en annan frihetsberövad.

3 §

Innehav av pengar och andra betalningsmedel

De frihetsberövade har inte rätt att inneha pengar eller andra betalningsmedel som

avses i 37 kap. 12 § i strafflagen (39/1889). Pengar och andra betalningsmedel som innehas av en frihetsberövad skall tas i förvar av polisen eller sättas in på den frihetsberövades bankkonto på hans eller hennes bekostnad.

De frihetsberövade kan ges tillstånd att inneha en liten summa pengar som bestäms i ordningsstadgan för förvaringslokalen.

4 §

Användning av pengar och andra betalningsmedel

De frihetsberövade får på egen bekostnad till förvaringslokalen skaffa sådana bruksföremål, förnödenheter och livsmedel som det enligt 1 § 1 och 2 mom. är tillåtet att inneha i förvaringslokalen.

En frihetsberövads rätt att använda pengar och andra betalningsmedel som har sitt ursprung utanför förvaringslokalen kan begränsas, om det är nödvändigt för att säkerställa syftet med den frihetsbegränsande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

De frihetsberövade får av grundad anledning genom förmedling av polisen sända pengar och andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad.

5 §

Anmälan om skötsel av egendom

Om den frihetsberövade inte själv kan sköta sådan honom eller henne tillhörig egendom som finns sig någon annanstans, skall saken anmälas till den myndighet som avses i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

6 §

Återlämnande av egendom

När den frihetsberövade frigges från

förvaringslokalen, skall hans eller hennes pengar, andra betalningsmedel och egendom lämnas tillbaka till honom eller henne mot kvittering. Om den frihetsberövade inte undertecknar egendomsförteckningen, skall två personer som tjänstgör vid polisen intyga riktigheten av förteckningen över återlämnad egendom.

Egendom som lämnats kvar i förvaringslokalen sänds till den frigivne på hans eller hennes bekostnad. Om den frigivne inte avhämtar sin egendom, får egendomen förstöras tre månader efter det att den har sänts tillbaka till förvaringslokalen. Om den frigivne inte kan nås, får egendomen förstöras tre månader efter frigivningen.

7 §

Beslutanderätt

Chefen för förvaringslokalen beslutar om innehav av pengar samt om i 4 § 3 mom. avsedd försändelse av pengar eller andra betalningsmedel till någon utanför förvaringslokalen eller till en annan frihetsberövad. En polisman eller väktare beslutar om innehav av annan egendom.

8 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om egendom som innehas av frihetsberövade, om användning av pengar och andra betalningsmedel samt om att sända och förstöra egendom utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

5 kap.

Hälso- och sjukvård

1 §

Hälso- och sjukvård

En frihetsberövad har rätt till hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov.

Bestämmelserna i lagen om patientens

ställning och rättigheter (785/1992), lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), mentalvårdslagen och lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986) skall iakttas när hälso- och sjukvård ordnas för frihetsberövade.

2 §

Tillfällig vård och undersökning utanför förvaringslokalen

Om en frihetsberövad är sjuk eller skadad och inte på tillbörligt sätt kan vårdas eller undersökas i förvaringslokalen, skall han eller hon under behövlig bevakning temporärt sändas för vård eller undersökning utanför förvaringslokalen.

3 §

Förlossning

En frihetsberövad som är gravid skall i tillräckligt god tid under behövlig bevakning sändas för förlossning till ett sjukhus eller någon annan sådan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som är utanför förvaringslokalen.

4 §

Psykologisk rådgivning, stöd och vård

Frihetsberövade skall i mån av möjlighet ges tillfälle till rådgivning, stöd och vård av en psykolog eller annan motsvarande rådgivning, stöd och vård.

5 §

Anordnande av och kostnader för hälso- och sjukvård

De patientavgifter för offentliga hälso- och sjukvårdstjänster som konstaterats vara nödvändiga av en läkare som polisen ordnar skall betalas med statsmedel. Staten betalar hälso- och sjukvården för frihetsberövade som inte har hemvist i Finland.

Hälso- och sjukvård för frihetsberövade ordnas av den kommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt vid vars verksamhetsenhet det är ändamålsenligt att ordna vården. Den frihetsberövades hemkommun eller den samkommun för ett sjukvårdsdistrikt till vilken den frihetsberövades hemkommun hör svarar för kostnaderna för hälso- och sjukvård till övriga än i 1 mom. nämnda delar. Polisen och den frihetsberövades hemkommun samarbetar kring de vårdarrangemang som behövs.

Staten svarar för organiseringen av bekämpningen av smittsamma sjukdomar enligt lagen om smittsamma sjukdomar. Den frihetsberövades hemkommun betalar de läkemedel som förskrivits för behandling av smittsamma sjukdomar och som enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) är avgiftsfria för patienten.

6 §

Hälso- och sjukvård på egen bekostnad

En frihetsberövad har rätt att på egen bekostnad med tillstånd av en läkare som polisen ordnar få medicinering, undersökning och annan hälso- och sjukvård i förvaringslokalen, om detta inte äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden.

7 §

Dödsfall

Stoftet efter en frihetsberövad som har avlidit skall på statens bekostnad sändas till den ort i Finland som de anhöriga önskar. En avliden som inte kan överlämnas till anhöriga skall begravas på statens bekostnad.

8 §

Beslutanderätt

Beslut om medicinering, innehav av läkemedel, vård, undersökning och annan hälso- och sjukvård som gäller en frihetsberövad fattas av en läkare som

polisen ordnar.

Chefen för förvaringslokalen beslutar, efter att i mån av möjlighet ha hört en läkare, om att sända en frihetsberövad till vård eller undersökning som avses i 2 §. Om ett brådskande vårdbehov kräver det, kan beslutet också fattas av en polisman eller en väktare.

6 kap.

Brevväxling och telefonsamtal

1 §

Brevväxling och granskning av brev

De frihetsberövade rätt har till korrespondens, om inte denna rätt begränsats på det sätt som avses i 1 kap. 18 b § i tvångsmedelslagen.

Ett slutet brev eller någon annan postförsändelse som anlänt till en frihetsberövad eller som en frihetsberövad vill sända får granskas med genomlysning eller genom att försändelsen öppnas för undersökning av om den innehåller otillåtna ämnen eller föremål.

Om ämnen eller föremål som en frihetsberövad enligt 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. inte har tillstånd att inneha i förvaringslokalen påträffas vid granskningen, skall de tas i förvar av polisen.

2 §

Läsning av brev

Ett brev, någon annan postförsändelse eller ett meddelande som anländer till en frihetsberövad eller som en frihetsberövad vill sända får läsas, om det är nödvändigt för att säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden, förhindra brott, avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

3 §

Brevväxling med tillsynsmyndigheter

Brevväxling mellan en frihetsberövad och en myndighet som utövar tillsyn över polisens eller polispersonalens verksamhet eller mellan en frihetsberövad och ett sådant organ som utövar tillsyn över genomförandet av de mänskliga rättigheterna hos vilket den frihetsberövade enligt internationella konventioner har besvärs- eller klagorätt får inte granskas eller läsas.

Bestämmelser om kontakter mellan utländska frihetsberövade och diplomatiska beskickningar och konsulat finns i 7 kap. 6 §.

4 §

Brevväxling med ombud

Ett brev eller någon annan postförsändelse som en frihetsberövad adresserat till sin advokat eller något annat rättegångsombud eller rättegångsbiträde som avses i 15 kap. 2 § 1 eller 2 mom. i rättegångsbalken får inte granskas eller läsas.

Ett brev- eller annan postförsändelse som anlänt till en frihetsberövad och av vars kuvert eller på något annat sätt det tillförlitligt framgår att avsändaren är det ombud som avses i 1 mom. får endast i den frihetsberövades närvaro öppnas för granskning, om det finns anledning att misstänka att brevet innehåller ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. I övrigt skall bestämmelserna i 1 § 3 mom. iakttas vid granskning.

5 §

Kvarhållande av brev eller postförsändelse

Ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande till eller från en frihetsberövad får kvarhållas, om vidarebefordrandet äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden eller om kvarhållandet är nödvändigt för att förhindra brott eller avvärja en fara som hotar ordningen i förvaringslokalen eller för att trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Mottagaren eller avsändaren skall utan dröjsmål underrättas om kvarhållandet av ett brev, någon annan postförsändelse eller ett meddelande och om orsaken till

kvarhållandet, om inte något annat följer av en orsak som nämns i 1 mom. Ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande som av en orsak som avses i 1 mom. inte vidarebefordras skall returneras till avsändaren eller lämnas till den frihetsberövade vid frigivningen.

6 §

Användning av telefon

En frihetsberövad skall i mån av möjlighet ges tillfälle att på egen bekostnad stå i telefonkontakt med personer utanför förvaringslokalen, om inte denna rätt har begränsats på det sätt som avses i 1 kap. 18 b § i tvångsmedelslagen. I ordningsstadgan för en förvaringslokal kan meddelas de föreskrifter om tider för användning av telefon som är nödvändiga med hänsyn till verksamheten och ordningen i förvaringslokalen.

En frihetsberövad skall dessutom ges tillfälle att stå i telefonkontakt med sitt i 4 § avsedda ombud samt i övrigt med personer utanför förvaringslokalen för att sköta ärenden som inte kan uträttas per brev eller genom besök.

För användningen av telefon kan ställas som villkor att den frihetsberövade uppger med vem han eller hon har för avsikt att stå i kontakt. Ett telefonsamtal kan avbrytas eller förvägras, om det är nödvändigt för att förhindra brott eller upprätthålla ordningen i förvaringslokalen eller om samtalet äventyrar syftet med den frihetsbegränsande åtgärden.

Kostnadsfri användning av telefon kan tillåtas för skötseln av nödvändiga ärenden eller av andra särskilda skäl.

7 §

Avlyssning av telefonsamtal

En frihetsberövads telefonsamtal får avlyssnas, om det är nödvändigt för att förhindra brott, säkerställa syftet med den frihetsbegränsande åtgärden eller ordningen i förvaringslokalen eller trygga den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Den frihetsberövade och den som han eller

hon står i telefonkontakt med skall underrättas om avlyssningen av samtalet innan avlyssningen inleds.

Telefonsamtal mellan den frihetsberövade och de tillsynsmyndigheter som avses i 3 § eller ett ombud som avses i 4 § får inte avlyssnas. Om det vid avlyssningen av ett telefonsamtal framgår att det gäller en kontakt mellan den frihetsberövade och en person som avses ovan, skall avlyssningen avbrytas.

8 §

Beslutanderätt och beslutsförfarande

Beslut om granskning av brev, andra postförsändelser och meddelanden fattas av en polisman.

Beslut om läsning och kvarhållande av brev, andra postförsändelser och meddelanden samt om avlyssning av telefonsamtal fattas av chefen för förvaringslokalen eller av en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen. Beslutet skall vara skriftligt.

9 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om förfarandet vid granskning, läsning och kvarhållande av brev samt om förfarandet vid avlyssning av telefonsamtal utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap.

Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen

1 §

Besök

De frihetsberövade har rätt att under behövlig övervakning ta emot besökare vid tidpunkter som reserverats för besök så ofta

det är möjligt utan att ordningen och verksamheten i förvaringslokalen störs, om inte denna rätt begränsats enligt 1 kap. 18 b § i tvångsmedelslagen. Besök kan även tillåtas vid andra tillfällen än vid de tidpunkter som reserverats för besök, om det är nödvändigt med hänsyn till den frihetsberövades kontakter eller av något annat särskilt skäl.

Bestämmelser om granskning av besökare finns i 10 kap.

Besök hos den frihetsberövade skall övervakas på behövligt sätt. Besök kan även övervakas med videoutrustning. I fråga om förvaring och utplåning av upptagningar som uppkommit vid övervakningen skall iakttas vad som i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet bestäms om uppgifter om anhållna.

För förebyggande av missbruk är det tillåtet att avlyssna samtal mellan en frihetsberövad och andra besökare än det ombud som avses i 6 kap. 4 §.

2 §

Övervakade besök

Besök av nära anhöriga till frihetsberövade, andra närstående och ett ombud som avses i 6 kap. 4 § samt, om det finns skäl för det, även av andra kan tillåtas utan övervakning (*oövervakat besök*), om det är motiverat med hänsyn till bevarandet av den frihetsberövades kontakter, skötseln av rättsliga angelägenheter eller av någon annan motsvarande orsak och om besöket inte stör ordningen eller verksamheten i förvaringslokalen. För besök av andra än en tillsynsmyndighet som avses i 6 kap. 3 § och ett ombud som avses i 6 kap. 4 § kan ställas som villkor att den frihetsberövade samtycker till kontroll av drogpåverkan enligt 9 kap. 6 § 3 mom.

Bestämmelser om granskning av frihetsberövade i samband med oövervakade besök finns i 9 kap. 4 §.

3 §

Förvägran av besök och besök under särskilt övervakade förhållanden

Ett besök kan förvägras, om

1) besökaren inte kan legitimera sig på ett tillförlitligt sätt,

2) besökaren vägrar att underkasta sig säkerhetskontroll enligt 10 kap. 2 § eller kroppsvisitation enligt 10 kap 3 §, eller

3) det finns grundad anledning att misstänka att besöket medför fara för ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen eller den frihetsberövades eller någon annans säkerhet.

Besök kan dock ordnas under särskilt övervakade förhållanden (*besök under särskilt övervakade förhållanden*), om den fara som avses i 1 mom. kan avvärjas på detta sätt.

4 §

Mottagning och granskning av varor

I samband med besök kan de frihetsberövade tillåtas ta emot en rimlig mängd varor eller föremål som det enligt 4 kap. 1 § 1 och 2 mom. är tillåtet att inneha i en förvaringslokal. Närmare föreskrifter om mängden och arten av egendom som kan tas emot meddelas i förvaringslokalens ordningsstadga, om vilken föreskrivs i 8 kap. 1 §.

De varor som besökare medför skall granskas innan de överlämnas till den frihetsberövade.

5 §

Besöksförbud

Om en besökare har konstaterats medföra eller försöka medföra narkotika eller ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. eller äventyra säkerheten eller allvarligt störa ordningen i förvaringslokalen, kan besökaren meddelas ett med hänsyn till omständigheterna skäligt, högst två månaders förbud att besöka förvaringslokalen (*besöksförbud*). Ett besöksförbud kan förlängas, om det fortfarande är nödvändigt för att förhindra den verksamhet som ligger till grund för förbudet.

Ett besöksförbud kan omfatta ett förbud att

träffa en viss frihetsberövad eller vissa frihetsberövade eller ett förbud mot tillträde till en viss förvaringslokal eller vissa förvaringslokaler.

Besöksförbud får inte meddelas nära anhöriga, andra närstående eller den frihetsberövades i 6 kap. 4 § avsedda ombud, och inte heller när ett besök kan ordnas på det sätt som avses i 3 § 2 mom. så att ordningen i förvaringslokalen inte äventyras.

Beslut om besöksförbud skall vara skriftliga. Innan ett besöksförbud meddelas skall besökaren och den frihetsberövade i mån av möjlighet höras.

Bestämmelser om registrering av uppgifter om besöksförbud i informationssystemet för polisärenden finns i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

6 §

Kontakter med en beskickning

Utländska frihetsberövade har rätt att stå i kontakt med en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företräder hemlandet, om inte kontakterna begränsats på det sätt som avses i 1 kap. 18 b § i tvångsmedelslagen.

Försändelser som de frihetsberövade adresserat till en diplomatisk beskickning eller ett konsulat skall vidarebefordras utan dröjsmål.

7 §

Privata samtal

De frihetsberövade skall i mån av möjlighet ges tillfälle till privata samtal om personliga frågor med en företrädare för en församling, en organisation som bedriver fängelsearbete eller någon annan motsvarande institution.

8 §

Permission av synnerligen viktigt skäl

En frihetsberövad kan beviljas tillstånd att under behövlig bevakning för en kort tid avlägsna sig från förvaringslokalen för att på finskt territorium besöka en svårt sjuk nära

anhörig eller annan närstående eller för att närvara vid en nära anhörigs eller närståendes begravning eller av något annat motsvarande synnerligen viktigt skäl.

9 §

Beslutanderätt

Chefen för förvaringslokalen beslutar om besöksförbud och om tillstånd att avlägsna sig. Chefen för förvaringslokalen eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen beslutar om oövervakade besök, besök under särskilt övervakade förhållanden och förvägran av besök.

10 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om permission, besöksförbud och innehållet i det utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser om hur besöken skall ordnas utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

8 kap.

Ordningen i en förvaringslokal

1 §

Ordningsstadgan för en förvaringslokal

En förvaringslokal skall ha en ordningsstadga som innehåller bestämmelser som kompletterar denna lag och de föreskrifter som meddelats med stöd av den och som gäller förvaringslokalens område och vistelse inom det, låsning av lokalerna, avdelningar, hur besök, telefonkontakter och fritidsverksamhet skall ordnas, innehav av egendom samt andra motsvarande enskilda omständigheter som hänför sig till upprätthållandet av ordningen i förvaringslokalen och ordnandet av sysselsättningen.

2 §

De frihetsberövades uppförande

En frihetsberövad skall iaktta förvaringslokalens ordningsstadga samt personalens uppmaningar och befallningar. En frihetsberövad skall uppträda sakligt mot personalen i förvaringslokalen samt mot övriga frihetsberövade och andra personer.

3 §

Beslutanderätt

Polischefen vid polisinrättningen i häradet fastställer ordningsstadgan för en förvaringslokal och beslutar om övervakning och låsning av lokalerna.

4 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om ordningsstadgor utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

9 kap.

Granskning av förvaringslokaler och frihetsberövade

1 §

Övervakningen i förvaringslokalerna

De frihetsberövade och förvaringslokalerna skall övervakas så som syftet med de frihetsberövande åtgärderna, ordningen i förvaringslokalen, förvaringssäkerheten, förhindrandet av rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, de frihetsberövades och andras säkerhet samt förhindrandet av brott kräver.

I en förvaringslokal skall finnas sådana larmsystem och andra tekniska säkerhetssystem som säkerheten kräver.

2 §

Granskning av celler och egendom

De frihetsberövades celler och egendom som de innehar och som finns på förvaringslokalens område kan granskas för upprätthållande av ordningen och säkerheten i förvaringslokalen. Bestämmelser om innehav av bruksföremål, pengar och andra betalningsmedel samt annan egendom finns i 4 kap.

3 §

Säkerhetskontroll av frihetsberövade

En frihetsberövad får i förvaringslokalen, på förvaringslokalens område och under transport granskas för att tillgodose säkerheten, trygga ordningen eller skydda egendom (*säkerhetskontroll av frihetsberövade*).

En frihetsberövad kan vid en säkerhetskontroll granskas med hjälp av en metalldetektor, någon annan teknisk anordning, en tränad hund, ytlig undersökning av kläderna eller på något annat motsvarande sätt för att det skall kunna säkerställas att den frihetsberövade inte medför föremål eller ämnen

1) med vilka någons säkerhet kan äventyras eller ordningen i förvaringslokalen allvarligt hotas,

2) som särskilt lämpar sig för skadegörelse på egendom, eller

3) vars innehav har förbjudits i lag eller med stöd av lag.

I det syfte som nämns i 1 mom. kan en frihetsberövad åläggas att byta kläder i närvaro av de anställda.

4 §

Kroppsvsitation

En frihetsberövad kan kroppsvisiteras, om

1) han eller hon misstänks för innehav av sådana otillåtna föremål eller ämnen som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom., eller

2) kroppsvsitationen är behövlig för att förebygga rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, för att avvärja en fara

som hotar ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen, med anledning av ankomst eller återkomst till förvaringslokalen eller i samband med oövervakade besök.

Kroppsvsitation omfattar undersökning av vad den frihetsberövade har i sina kläder eller annars bär på sig.

5 §

Specialgranskning

I en förvaringslokal, på en avdelning eller i något annat utrymme i en förvaringslokal kan specialgranskning utföras, om det behövs för att avvärja en allvarlig fara som hotar ordningen eller säkerheten eller för att upptäcka sådana otillåtna föremål eller ämnen som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom.

När en specialgranskning utförs på en avdelning eller i något annat utrymme i förvaringslokalen, får samtliga frihetsberövade som placerats i förvaringslokalen eller som befinner sig i den lokal som granskas kroppsvisiteras.

6 §

Kontroll av drogpåverkan

Om det finns skäl att misstänka att en frihetsberövad är påverkad av alkohol, något annat berusningsmedel eller dopningsmedel, kan han eller hon åläggas att lämna urin-, saliv- eller utandningsprov.

Om berusningen av yttre tecken att döma är uppenbar, skall prov inte fordras.

För oövervakade besök kan ställas som villkor att den frihetsberövade på begäran lämnar urin-, saliv- eller utandningsprov.

Det kan bestämmas att blodprov skall tas på en frihetsberövad som utan giltig orsak vägrar lämna urin-, saliv- eller utandningsprov.

7 §

Förfarande och protokoll

Kroppsvsitation skall utföras i närvaro av ett vittne. Om kroppsvsitationen förutsätter att personen skall klä av sig, skall den den

som utför visitationen och den som är vittne vara av samma kön som den visiterade. När en frihetsberövad befinner sig utanför förvaringslokalen under direkt bevakning av en polisman eller väktare, får kroppsvisitation dock utföras utan närvaro av ett vittne, om saken inte tål uppskov.

Ett beslut om specialgranskning skall vara skriftligt. Den frihetsberövade skall underrättas om grunden för åtgärden.

Protokoll, vars närmare innehåll anges genom förordning av statsrådet, skall föras över kroppsvisitation och specialgranskning. Observationer om berusning och säkerhetskontroll under transport skall antecknas.

8 §

Beslutanderätt

Beslut om säkerhetskontroll av en frihetsberövad fattas av en polisman eller, om saken inte tål uppskov, av en väktare.

Beslut om kroppsvisitation av en frihetsberövad och kontroll av drogpåverkan fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller, om saken inte tål uppskov, av en polisman.

Beslut om specialgranskning fattas av chefen för förvaringslokalen eller av en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen.

10 kap.

Granskning av andra personer

1 §

Tillträde till en förvaringslokal

Ingen får ges tillträde till en förvaringslokal utan behörigt tillstånd eller skäl.

För tillträde till en förvaringslokal kan ställas som villkor att ytterkläder och medförda föremål skall lämnas i förvar hos polisen på det sätt som polisen bestämmer. För att någon skall få tillträde till förvaringslokalen och få röra sig på förvaringslokalens område kan också ställas

som villkor att personen i fråga legitimerar sig. För att någon skall få röra sig på området kan också ställas andra villkor som behövs för upprätthållandet av ordningen eller säkerheten.

Tillträde till förvaringslokalen kan förvägras eller vistelse på förvaringslokalens område kan förbjudas den som inte iakttar ett åläggande eller villkor enligt 2 mom. eller vägrar att genomgå den säkerhetskontroll som avses i 2 §. Den som på grund av berusning, hotfullt beteende eller av någon annan motsvarande anledning kan äventyra ordningen eller säkerheten i förvaringslokalen får inte heller beviljas tillträde till förvaringslokalen. När det gäller förvägran av tillträde för besökare skall dessutom bestämmelserna i 7 kap. 3 § iakttas.

2 §

Säkerhetskontroll på förvaringslokalens område

En person kan i förvaringslokalen eller på förvaringslokalens område granskas för att upprätthålla säkerheten, trygga ordningen eller skydda egendom (*säkerhetskontroll*).

Vid en säkerhetskontroll kan den som anländer till en förvaringslokal eller befinner sig i förvaringslokalen eller på förvaringslokalens område, de föremål som han eller hon medför och det fortskaffningsmedel som han eller hon använder och som befinner sig på förvaringslokalens område granskas med hjälp av en metalldetektor, någon annan teknisk anordning eller en tränad hund, ytlig undersökning av kläderna eller på något annat motsvarande sätt för att det skall kunna säkerställas att personen inte medför föremål eller ämnen

1) med vilka någons säkerhet eller ordningen i förvaringslokalen kan äventyras,
2) som särskilt lämpar sig för skadegörelse på egendom, eller

3) vars innehav har förbjudits i lag eller med stöd av lag.

I det syfte som nämns i 1 mom. kan personen i fråga åläggas att överlämna den

medförda egendomen till granskning, om granskningen inte kan utföras på det sätt som avses i 2 mom.

3 §

Kroppsvsitation av besökare

Om det finns grundad anledning till misstanke om försök att överlämna ämnen eller föremål som avses i 2 § 2 mom. vid ett besök hos en frihetsberövad, kan som villkor för besöket ställas att besökaren underkastar sig kroppsvsitation.

Om besökaren vägrar underkasta sig kroppsvsitation, skall bestämmelserna i 7 kap. 3 § iakttas.

Kroppsvsitationen omfattar undersökning av vad besökaren har i sina kläder eller annars på sig.

4 §

Rätt att frånta personer föremål och ämnen

En tjänsteman som utför säkerhetskontroll eller kroppsvsitation har rätt att frånta en person föremål eller ämnen som avses i 2 § 2 mom. och som påträffats vid granskning eller annars.

Föremål och ämnen som fråntagits någon skall tas om hand av polisen eller, om det inte finns något hinder för det enligt lag, återlämnas till den granskade när han eller hon avlägsnar sig från förvaringslokalen.

5 §

Rätt att avlägsna personer från förvaringslokalens område

Den som vägrar underkasta sig säkerhetskontroll eller inte iakttar en uppmaning att avlägsna sig från förvaringslokalen enligt 1 § 3 mom. eller 7 kap. 3 § kan avlägsnas från förvaringslokalen eller förvaringslokalens område. Den som avlägsnas skall underrättas om grunden för åtgärden.

6 §

Förfarandet vid säkerhetskontroll och kroppsvsitation

Säkerhetskontroll och kroppsvsitation skall utföras finkänsligt. Granskningen får inte orsaka onödig olägenhet för den som granskas eller skada på egendom.

Den granskade skall underrättas om grunden för säkerhetskontrollen eller kroppsvsitationen. Vid kroppsvsitation skall ett vittne vara närvarande. Om kroppsvsitationen kräver att personen skall klä av sig, skall den utföras i ett avskilt rum och den som utför visitationen och den som är vittne skall vara av samma kön som den visiterade.

Protokoll skall föras över kroppsvsitation.

7 §

Beslutanderätt

En anhållningsberättigad tjänsteman eller, om saken inte tål uppskov, en polisman eller en väktare beslutar om säkerhetskontroll och förvägran av tillträde till förvaringslokalen.

En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om kroppsvsitation av besökare och om avlägsnande av besökare från förvaringslokalen. Om saken inte tål uppskov, kan beslut om avlägsnande från förvaringslokalen också fattas av en polisman eller en väktare.

8 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om protokoll över kroppsvsitation och antecknande av beslut om avlägsnande från området utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 kap.

Säkerhetsåtgärder

1 §

Säkerhetsåtgärder

Säkerhetsåtgärder är i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel, begränsning av kontakter, beläggande med fängsel, observation samt observation i isolering.

I stället för säkerhetsåtgärder skall i första hand andra medel än sådana som begränsar friheten användas för att lugna den frihetsberövade eller för att förhindra ett brott eller en händelse som orsakar fara.

Bestämmelser om begränsning av frihetsberövades kontakter finns i tvångsmedelslagen.

2 §

Beläggande med fängsel

En frihetsberövad får beläggas med fängsel om det är nödvändigt för att

- 1) förhindra rymning under transport,
- 2) betvinga sådant våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt och som kan äventyra den frihetsberövades eller någon annans säkerhet eller orsaka betydande skada på egendom, eller
- 3) avvärja överhängande risk för våld.

Beläggande med fängsel får inte fortgå längre än nödvändigt. Om den frihetsberövade beläggs med fängsel med stöd av 1 mom. 2 punkten, skall i mån av möjlighet en läkare höras. När den frihetsberövade skall höras inför domstol, skall fängslens avlägsnas, om inte rättens ordförande av särskilda skäl bestämmer annorlunda. Fängslens skall avlägsnas, om det är nödvändigt för att vidta en medicinsk åtgärd.

3 §

Observation

En frihetsberövad får ställas under observation, om det är nödvändigt för att

- 1) iaktta hälsotillståndet hos och trygga säkerheten för den frihetsberövade på grund av berusning eller abstinenssymtom efter användning av berusningsmedel,
- 2) förhindra självmord eller självdestruktivt beteende, eller

3) betvinga sådant våldsamt uppträdande som inte kan förhindras på något annat sätt och som kan äventyra den frihetsberövades eller någon annans säkerhet eller orsaka betydande skada på egendom.

En tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen skall utan dröjsmål underrättas om att en frihetsberövad har ställts under observation. En läkare eller någon annan tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen skall så snart som möjligt undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. Den frihetsberövade skall noggrant iaktas genom teknisk övervakning och på något annat sätt.

Observationen får inte fortgå längre än nödvändigt och inte överskrida sju dygn. Observationen får dock fortgå, om det är nödvändigt av skäl som avses i 1 mom.

Observationen skall omprövas minst var sjunde dag.

4 §

Observation i isolering

En frihetsberövad får ställas under observation i isolering, om det finns grundad anledning att misstänka att han eller hon i förvaringslokalen eller vid ankomsten till förvaringslokalen har berusningsmedel eller andra otillåtna ämnen eller föremål som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2 mom. i sin kropp.

Observation i isolering får fortgå tills berusningsmedlen eller de andra otillåtna ämnena eller föremålen har avlägsnat sig från den frihetsberövades kropp eller tills det inte längre finns någon annan orsak till isoleringen. Observationen i isolering får dock inte fortgå längre än sju dygn. Observationen i isolering skall avbrytas, om den äventyrar den frihetsberövades hälsa. Om det vid kroppsbesiktning har upptäckts att den frihetsberövade har ämnen eller föremål som avses i 1 mom. i kroppen, får tiden för observation i isolering förlängas också efter den maximala tiden sju dygn, dock med ytterligare högst sju dygn.

En tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen skall utan dröjsmål underrättas om att en frihetsberövad har ställts under observation i isolering. En

läkare eller någon annan tjänsteman som hör till hälsovårdspersonalen skall så snart som möjligt undersöka den frihetsberövades hälsotillstånd. Den frihetsberövade skall noggrant iaktas genom teknisk övervakning eller på något annat sätt.

5 §

Förfarandet

Ett beslut om att ställa en frihetsberövad under observation i isolering skall vara skriftligt. Den frihetsberövade skall underrättas om grunderna för åtgärden.

När beslut om beläggande med fängsel enligt 2 § 1 mom. 2 eller 3 punkten eller om ställande under observation i isolering enligt 4 § fattas, skall orsaken till och varaktigheten av åtgärden antecknas.

6 §

Beslutanderätt

Beslut om beläggande med fängsel, ställande under observation och observation i isolering fattas av chefen för förvaringslokalen eller, om saken inte tål uppskov, av en polisman eller en väktare.

8 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställighet av observation och observation i isolering samt om fängslen och om antecknande av beslut som avses i 5 § utfärdas genom förordning av statsrådet. Tekniska bestämmelser om fängslen och användning av dem utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

12 kap.

Teknisk övervakning och distansövervakning

1 §

Teknisk övervakning

Teknisk övervakning utförs så att syftet med den frihetsberövande åtgärden beträffande de anhållna eller gripna som befinner sig i förvaringslokalen säkerställs samt så att, förvaringssäkerheten, ordningen i förvaringslokalen och säkerheten garanteras.

Den som övervakas skall utan dröjsmål underrättas om den tekniska övervakningen.

2 §

Distansövervakning

Anhållna eller gripna som befinner sig i en förvaringslokal kan övervakas på distans från en distansövervakningscentral. Om säkerheten för en anhållen eller gripna är särskilt hotad på grund av hans eller hennes hälsotillstånd eller självdestruktiva beteende eller av någon annan motsvarande orsak, kan han eller hon inte övervakas enbart genom distansövervakning.

Dörrar och övriga passager till en obemannad förvaringslokal skall kunna öppnas utan fördröjning. Genomförandet och tryggheten av första hjälp och räddningsåtgärder skall vid behov ordnas i samarbete med räddnings- och hälsovårdsmyndigheterna eller med gränsbevakningsväsendet.

Innan ett system för distansövervakning tas i bruk skall det godkännas av inrikesministeriet. Inrikesministeriet övervakar systemen för distansövervakning och ministeriet skall återkalla ett beviljat godkännande av ett system för distansövervakning, om systemet inte uppfyller kraven.

3 §

Distansövervakningscentralens uppgifter

Med hjälp av de anordningar för distansövervakning som är tillgängliga skall distansövervakningscentralen inom sitt verksamhetsområde

- 1) övervaka förvaringssäkerheten,
- 2) övervaka att ordningen upprätthålls i förvaringslokalen,
- 3) övervaka de anhållnas och gripnas säkerhet,
- 4) iaktta de anhållnas och gripnas hälsotillstånd, samt
- 5) vid behov tillkalla den lokala jourhavande övervakaren av förvaringslokalen, en polispatrull eller en samarbetspart som avses i 2 § 2 mom.

4 §

Övervakningsansvarets övergång

När övervakningsansvaret övergår från en förvaringslokal till en distansövervakningscentral och tillbaka skall den tjänsteman som överlåter övervakningsansvaret underrätta den tjänsteman som övertar övervakningsansvaret om alla sådana övervakningsuppgifter om de anhållna och gripna som han eller hon känner till och som behövs med hänsyn till förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten.

När övervakningsansvaret övergår från förvaringslokalen till distansövervakningscentralen och tillbaka skall detta antecknas i både förvaringslokalen och distansövervakningscentralen.

5 §

Upptagning

Bilder, ljud och annan information som erhållits i samband med teknisk övervakning kan upptas i syfte att säkerställa en saklig behandling av anhållna och gripna.

Upptagningar får användas för kontroll av att anhållna och gripna behandlas sakligt, för allmän övervakning av behandlingen av anhållna och gripna samt för utredning av brott som misstänks ha begåtts i en förvaringslokal.

I fråga om förvaring och förstörande av upptagningar som tillkommit i samband med teknisk övervakning skall iakttagas vad som i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet bestäms om uppgifter

om anhållna.

6 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om teknisk övervakning och distansövervakning utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas tekniska bestämmelser om utrustning som används för teknisk övervakning och distansövervakning och om granskning av den, om meddelanden om teknisk övervakning, om anordnade av personlig närövervakning i samband med distansövervakning samt om antecknande av övervakningsansvarets övergång.

13 kap.

Specialbestämmelser om häktade

1 §

Hörande av häktade

Den häktade skall höras då viktiga beslut som gäller honom eller henne fattas.

2 §

Litteratur och massmedier

De häktade skall i mån av möjlighet ges tillfälle att följa televisions- och radioprogram och tidningar samt att på egen bekostnad skaffa tidskrifter och litteratur.

Bestämmelserna i 4 kap. 1 § skall tillämpas på innehav av tidskrifter och litteratur.

3 §

Tillämpning av häktningslagen

På behandlingen av häktade tillämpas vad som bestäms om syftet med häktning i 1 kap. 3 § i häktningslagen och placering av de häktade i 2 kap. 1 § i samma lag.

14 kap.

Transport av frihetsberövade

1 §

Transportmedel

Transportmedel som är lämpliga för ändamålet och utrustade med behövliga säkerhetsanordningar skall användas vid transport.

2 §

Tiden för transport

Transport av frihetsberövade skall skötas utan omotiverat dröjsmål.

Transporten skall ordnas så att transporttiden inte blir oskäligt lång med beaktande av orsaken till transporten, transportsträckan eller den transporterades hälsotillstånd.

3 §

Avskildhet vid transport

Om ett allmänt fortskaffningsmedel används vid transport, skall den som transporteras om möjligt hållas avskild från andra passagerare. En frihetsberövad som inte fyllt 18 år skall hållas avskild från vuxna frihetsberövade, om det inte står i hans eller hennes intresse att man handlar annorlunda.

4 §

Behandlingen av de frihetsberövade under transport

Bestämmelserna i denna lag skall i tillämpliga delar gälla vid behandlingen av de frihetsberövade under transport. De frihetsberövades rätt till vistelse utomhus, innehav och användning av egendom samt rätt till besök och användning av telefon får under transporten begränsas, om det är särskilt svårt att tillgodose dessa rättigheter under transporten.

Transporten skall om möjligt ordnas så att den inte väcker uppmärksamhet.

De frihetsberövade skall utan omotiverat

dröjsmål kunna kontakta den myndighetsperson som övervakar transporten.

5 §

Ansvar för ordnande av transport

Bestämmelser om ansvar för ordnande av transport utfärdas separat.

15 kap.

Väktare

1 §

Allmänna principer för utövande av befogenheter

En väktare skall i sin verksamhet vara saklig, opartisk och främja försonlighet.

En väktare skall i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla förvaringssäkerheten, ordningen och säkerheten i en förvaringslokal samt säkerställa syftet med den frihetsberövande åtgärden.

En väktare skall utföra sina tjänsteuppdrag utan att ingripa mer i någons rättigheter och utan att orsaka större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt och försvarbart för utförandet av uppdraget.

2 §

Användning av maktmedel

När väktare utför tjänsteuppdrag har de rätt att i förvaringslokalen, på dess område och i dess omedelbara närhet, under transport av frihetsberövade samt i verksamhet som övervakas av polisen använda maktmedel för att

1) förhindra att en frihetsberövad rymmer eller avlägsnar sig olovligt, för att bryta motstånd och för att vidta de övervaknings-, gransknings- och säkerhetsåtgärder som avses i 9 och 11 kap.,

2) förhindra tillträde till en förvaringslokal, omhändertaga föremål och varor samt avlägsna

någon från förvaringslokalen eller dess område enligt 10 kap. samt

3) förhindra olovligt tillträde, avlägsna ett hinder eller stoppa ett fortskaffningsmedel när det finns fara för brott mot liv eller hälsa eller en gärning eller händelse som hotar någon annans hälsa.

Maktmedlen skall vara behövliga och försvarbara med hänsyn till omständigheterna. När försvarbarheten bedöms, skall hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de tillgängliga resurserna samt andra omständigheter som inverkar på den totala bedömningen av situationen.

Maktmedelsredskap får användas endast av tjänstemän som fått lämplig utbildning. Orsaken till åtgärden och åtgärdens varaktighet skall antecknas.

Den som på begäran eller med samtycke av den tjänsteman som avses i 1 mom. biträder vid den tjänsteförrättning som här avses har rätt att under ledning av nämnda tjänsteman använda de behövliga maktmedel som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarbara.

3 §

Person- och egendomsskada

En väktare skall utan dröjsmål underrätta sin förman om person- eller egendomsskador som uppkommit vid utförandet av tjänsteuppdrag, om skadorna inte är att anses såsom ringa. Beträffande person- och egendomsskador skall förfaras enligt 49 § i polislagen.

4 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om förfarandet vid väktares användning av maktmedel och maktmedelsredskap utfärdas genom förordning av statsrådet. Tekniska bestämmelser om maktmedelsredskap och användning av dem samt om utbildning i användningen av maktmedel och maktmedelsredskap utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

16 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

1 §

Anmälan om en frihetsberövades hälsotillstånd och om att den frihetsberövade avlidit

Anmälningar om frihetsberövades hälsotillstånd skall göras i enlighet med lagen om patientens ställning och rättigheter.

Avlider en frihetsberövad, skall anmälan lämnas till behöriga myndigheter samt till nära anhöriga, andra närstående eller den som den frihetsberövade utsett.

2 §

Anmälan om tillstånd att avlägsna sig och om frigivning

Anmälan om att en frihetsberövad frigivits och avlägsnat sig från förvaringslokalen får lämnas till målsäganden eller någon annan person, om det på grund av den frihetsberövades beteende eller av denne framförda hotelser finns grundad anledning att misstänka att den frihetsberövade gör sig skyldig till ett brott som riktar sig mot någondera av de ovan nämndas liv, hälsa eller frihet eller mot en sådan persons liv, hälsa eller frihet som står någondera av dem nära. Har den frihetsberövade meddelats besöksförbud enligt lagen om besöksförbud (898/1998), skall anmälan också göras till den som förbudet avses skydda.

Anmälan skall göras finkänsligt. Målsäganden eller någon annan som hotas och som avses i 1 mom. får inte underrättas mot sin vilja.

3 §

Lämnande av uppgifter till den enhet som utför sinnesundersökning

Polisen har rätt att till den enhet som utför sinnesundersökning lämna uppgifter om

frihetsberövade som är nödvändiga för genomförandet av undersökningen.

4 §

Beslutanderätt

Chefen för förvaringslokalen beslutar om anmälningar och lämnande av upplysningar enligt detta kapitel.

5 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om anmälningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 kap.

Ändringssökande

1 §

Ärenden som är föremål för ändringssökande

Rättelseyrkande får framställas hos polischefen vid polisinrättningen i häradet och besvär anförs hos förvaltningsdomstolen i beslut som gäller

1) innehav av egendom enligt 4 kap. 1 § samt användning av pengar och andra betalningsmedel enligt 4 kap. 4 §,

2) kvarhållande av brev eller postförsändelse enligt 6 kap. 5 § och

3) besöksförbud enligt 7 kap. 5 § och tillstånd att avlägsna sig av synnerligen viktigt skäl enligt 7 kap. 8 §.

En besökare har rätt att söka rättelse i och anföra besvär över ett besöksförbud enligt 1 mom. 3 punkten.

2 §

Rättelseyrkande

Rättelseyrkande skall göras skriftligen inom en vecka efter det att beslutet med anvisning om rättelseyrkande har delgetts den frihetsberövade. Rättelseyrkandet tillställs den myndighet som fattat beslutet.

3 §

Beslut om rättelseyrkande

Polischefen vid polisinrättningen i häradet avgör rättelseyrkanden.

Rättelseyrkanden skall behandlas skyndsamt.

Bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003) gäller i övrigt vid behandlingen av ärendet.

4 §

Anförande av besvär

Ändring i beslut som polischefen vid polisinrättningen i häradet fattat med anledning av ett rättelseyrkande får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Besvär skall anföras hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets polischefen vid polisinrättningen i häradet har fattat beslutet.

Besvär skall anföras inom 14 dagar från delfäendet av beslutet.

5 §

Verkan av rättelseyrkanden och besvär på verkställigheten

Framställande av rättelseyrkanden eller anförande av besvär avbryter inte verkställigheten av beslut enligt 1 §, om inte polischefen vid polisinrättningen i häradet eller förvaltningsdomstolen beslutar något annat beträffande besvär.

6 §

Behandling av besvär i förvaltningsdomstolen

Vid behandlingen av besvär är förvaltningsdomstolen domför med en ledamot. Besvären skall behandlas skyndsamt.

Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får

inte sökas genom besvär.

I fråga om behandlingen av ärenden gäller i övrigt förvaltningsprocesslagen (586/1996).

7 §

Rättshjälp

I ärenden som avses i 1 § kan den frihetsberövade beviljas rättshjälp så som föreskrivs i rättshjälpslagen (257/2002). Den frihetsberövade behöver inte lägga fram en sådan utredning om sina ekonomiska förhållanden som avses i 10 § 1 mom. i rättshjälpslagen. Domstolen beslutar om beviljande av rättshjälp.

8 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om framställande av rättelseyrkanden utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 kap.

Särskilda bestämmelser

1 §

Chefen för förvaringslokalen

Till chef för förvaringslokalen skall utses en anhållningsberättigad tjänsteman som hör till personalen vid den polisinrättning som administrerar förvaringslokalen. Av särskilda skäl får en kriminalöverkonstapel eller en överkonstapel vara chef för förvaringslokalen.

Chefen för förvaringslokalen skall

övervaka att lagen och med stöd av den utfärdade bestämmelser och föreskrifter iakttas i förvaringslokalen.

2 §

Närmare bestämmelser om verkställighet

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

2 §

Övergångsbestämmelser

På verkställighet av ett beslut som gäller behandlingen av en frihetsberövad tillämpas de bestämmelser som gällde när beslutet fattades. Bestämmelserna i denna lag skall dock tillämpas om ärendet tas upp till ny behandling på grund av överträdelse eller ändring av villkor, på grund av en tidsfrist som föreskrivits i lag eller av någon annan motsvarande orsak.

Bestämmelserna om ändringssökande i denna lag skall tillämpas när ändring söks i beslut som har fattats efter det att lagen har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 10 § i förundersökningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen av den 30 april 1987 (449/1987) 10 § 1 och 3 mom. som följer:

10 §
En part har rätt att anlita biträde vid förundersökningen. Den som är misstänkt för brott och som har gripits, anhållits eller häktats skall utan dröjsmål underrättas om sin rätt att anlita biträde.

närmare i häktningslagen (/) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är misstänkt för brott och som har gripits, anhållits eller häktats har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal på det sätt som bestäms

3.

Lag**om ändring av 61 och 64 § i gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändrasupphävs i gränsbevakningslagen av den 2005 (/) 64 § 4 mom. samt
försändras 61 § och 64 § 2 mom. som följer:

61 §
Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet

I fråga om behandlingen av personer som berövats sin frihet iaktas inom gränsbevakningsväsendet i tillämpliga delar, om inte något annat föreskrivs nedan, bestämmelserna i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/), bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller gränsbevakningsväsendet i fråga om personer som hålls i förvar hos

gränsbevakningsväsendet. Vad som i nämnda lag bestäms om polismän eller väktare gäller gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet. Vad som i lagen i fråga bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet.

Med undantag av vad som föreskrivs i 1) 8 kap. 3 § i den lag som nämns i 1 mom. skall den behöriga förvaltningsenheten fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av gränsbevakningsväsendet samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 17 kap. 3 § 1 mom. i den lag som nämns i 1 mom. skall områdeschefen för den berörda förvaltningsenheten fatta beslut om rättelseyrkanden, och

3) 18 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. skall en anhållningsberättigad tjänsteman vid den berörda förvaltningsenheten utses till chef för förvaringslokalen.

Vid behandlingen av utlänningar som tagits i förvar skall iakttas vad som föreskrivs i 123 § i utlänningslagen (301/2004) samt vid behandlingen av berusade vad som föreskrivs i lagen om behandling av berusade (461/1973). Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om

verkställighet av straff finns i militära disciplinlagen.

64 §

Försvarslokaler för personer som berövats sin frihet

När försvarslokalen godkänns skall de rättigheter beaktas som den som berövats sin frihet tillförsäkras i de 61 § nämnda lagarna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av tullagen

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till tullagen av den 29 december 1994 (1466/1994) en ny 43 a § som följer:

43 a §

I fråga om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos en tullmyndighet iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/), bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller en tullmyndighet i fråga om personer som hålls i förvar hos tullmyndigheten. Vad som i den nämnda lagen bestäms om polismän eller väktare gäller tullmännen vid tullverket. Vad som i lagen i fråga bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid tullverket.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 8 kap. 3 § i den lag som nämns i 1 mom. skall Tullstyrelsen fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av en tullmyndighet samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 17 kap. 3 § 1 mom. i den lag som nämns i 1 mom. skall chefen för det berörda tulldistriktet fatta beslut om rättelseyrkanden, och

3) 18 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. skall en anhållningsberättigad tjänsteman inom det berörda tulldistriktet utses till chef för förvaringslokalen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 21 § i militära disciplinlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 21 § i militära disciplinlagen av den 25 mars 1983 (331/1983) nya 2—4 mom. som
 följer:

21 §

I fråga om anhållna och gripna iakttas i
 tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen
 om behandlingen av personer i förvar hos
 polisen (/), bortsett från bestämmelserna
 om distansövervakning.

Vad som i lagen om behandlingen av
 personer i förvar hos polisen bestäms om

1) polisen gäller en militärmyndighet i
 fråga om de personer som hålls i förvar hos
 militärmyndigheten,

2) polismän eller väktare gäller i 18 § i
 denna lag avsedda personer som har rätt att
 verkställa gripande och i 2 § i lagen om
 fullgörande av polisuppgifter inom
 försvarsmakten (1251/1995) avsedda
 tjänstemän som sköter polisens uppgifter,

3) chefen för en förvaringslokal gäller den
 tjänsteman som förordnats till chef för
 högvakten eller en annan övervakad lokal,
 och

4) den som skall avgöra rättelseyrkanden
 gäller den berörda kommandören för ett
 truppförband.

På behandlingen av häktade tillämpas i
 fråga om personer som står under en
 militärmyndighets uppsikt eller personer som
 hålls i förvar hos polisen lagen om
 behandlingen av personer i förvar hos polisen
 och i fråga om personer som hålls i förvar i
 ett fängelse häktninglagen (/).

_____

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

6.

Lag**om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i territorialövervakningslagen av den 18 augusti 2000 (755/2000) 27 § 4 mom. som
följer:

27 §	stöd av denna lag iaktas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/), bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.
<i>Utredning av identiteten och gripande av en person</i>	

Den gripne skall genast underrättas om
orsaken till gripandet. I fråga om
behandlingen av personer som gripits med

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 7 och 12 § i lagen om ordningsvakter**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 april 1999 om ordningsvakter (533/1999) 12 § 1 mom. samt
fogas till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 622/2003, nya 5 och 6 mom. som följer:

7 §

Avlägsnande, gripande och hållande i förvar

I fråga om behandlingen av personer som hålls i förvar iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/), bortsett från bestämmelserna om distansövervakning. Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestäms om polisen gäller en ordningsvakt i fråga om personer som hålls i förvar hos ordningsvakten. Vad som i den nämnda lagen bestäms om väktare gäller ordningsvakterna.

Den som tagits i förvar får av en ordningsvakt placeras endast i en sådan förvarslokal som administreras av ordningsvakter och som polisinrättningen i häradet har granskat och godkänt före tillställningens början. Ordningvakten skall upprätta en underskriven anmälan om förvar

-----

beträffande varje person som hålls i förvar. När tillställningen tagit slut skall ordningvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinrättningen i häradet.

12 §

Straffbestämmelse

En ordningsvakt som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 2 § 3 mom., 4 eller 5 §, 6 § 1 mom. eller 7 § 6 mom. skall, om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag, för *ordningsövervakningsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av lagen om behandling av berusade**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 8 juni 1973 om behandling av berusade (461/1973) 2 och 3 § samt 4 §
4 mom. och
fogas till 1 §, sådan den lyder i lag 502/1995, ett nytt 2 mom. som följer:

1 §

I fråga om behandlingen av berusade som tagits in i polisens förvaringslokaler gäller förutom denna lag också lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) i tillämpliga delar med beaktande av den berusades berusningstillstånd.

2 §

I 1 § 1 mom. avsedd person som inte genom sitt beteende äventyrar andras säkerhet skall av polisen föras till en tillnyktringsstation för berusade eller till någon annan vårdplats, om den berusade inte kan tas om hand på annat sätt.

En berusad som betar sig våldsamt eller som är känd för att vara våldsam samt en berusad som av någon annan orsak inte kan föras till en tillnyktringsstation eller en vårdplats som avses i 1 § skall tas in i polisens förvaringslokal.

Om den berusades hälsotillstånd ger anledning därtill, skall han utan dröjsmål föras till sjukhusvård eller underkastas annan

åtgärd som påkallas av hans tillstånd.

3 §

Berusad kan tas i förvar, om hans hållande i förvar är påkallat med beaktande av graden av hans berusning och hans hälsotillstånd samt av upprätthållande av ordningen och säkerheten. Om tagande i förvar på en tillnyktringsstation eller till någon annan vårdplats beslutar den person som är ansvarig för dess verksamhet, och om tagande i förvar i polisens förvaringslokal en polisman.

4 §

Angående en persons hållande i förvar på en tillnyktringsstation eller på någon annan vårdplats beslutar den person som är ansvarig för dess verksamhet, och om hållande i förvar i polisens förvaringslokal vederbörande polisman.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 123 § i utlänningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen av den 30 april 2004 (301/2004) 123 § 5 mom., sådant det lyder i lag (/), som följer:

123 §

*Beslut om tagande i förvar och placering av
 utlänningar som tagits i förvar*

för tagandet i förvar. Beträffande
 utlänningars besvärsmått tillämpas dock vad
 som bestäms om ändringssökande i 5 kap. i
 lagen om bemötande av utlänningar som
 tagits i förvar och om förvarsenheter.

 I fråga om utlänningar som placerats i
 polisens eller gränsbevakningsväsendets
 häkteslokaler tillämpas vad som föreskrivs i
 lagen om behandlingen av personer i förvar
 hos polisen (/), med beaktande av grunden

 Denna lag träder i kraft den 20 .

10.**Lag****om ändring av 9 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 15 februari 2002 om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) 9 § 3 mom. som följer:

9 §

Förflyttning från förvarsenheten

hos polisen (/), med beaktande av grunden för tagandet i förvar. Beträffande utlänningars besvär rätt tillämpas dock vad som bestäms om ändringssökande i 5 kap.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en utlänning som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar

11.**Lag****om ändring av 2 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas i lagen av den 22 augusti 2003 om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) till 2 § 3 mom. en ny 4 a-punkt och till 22 § 1 mom. en ny 4 a-punkt som följer:

2 §

Informationssystemet för polisärenden

hos polisen (/) samt uppgifter om innehållet i och grunden för besöksförbudet samt dess giltighetstid (*uppgifter om besöksförbud*),

I informationssystemet får även annan nödvändig information som inhämtats för skötseln av de uppgifter som anges i 1 § 1 mom. polislagen registreras enligt följande:

22 §

Utplåning av uppgifter ur informationssystemet för polisärenden

4 a) för att upprätthålla ordningen och säkerheten i en förvaringslokal, identifieringsuppgifter om dem som meddelats besöksförbud enligt 7 kap. 5 § i lagen om behandlingen av personer i förvar

Ur informationssystemet för polisärenden skall uppgifter utplånas enligt följande:

-----
 4 a) uppgifter om besöksförbud då fem år
 förflutit sedan förbudet upphörde,

 Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer

I enlighet med riksdagens beslut
 ändras i lagen av den 26 juli 1993 om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993) 6 § 1 mom. 22 punkten, sådan den lyder i lag 582/2001, och
 fogas till 6 § 1 mom. en ny 22 a-punkt som följer:

6 §

Avgiftsfria prestationer

Handläggningsavgifter enligt denna lag
 uppbärs inte

-----
 22) i ärenden enligt lagen om besöksförbud
 (898/1998),

22 a) i besvärärenden enligt 17 kap. i
 lagen om behandlingen av personer i förvar
 hos polisen (/), och inte heller

 Denna lag träder i kraft den 20 .

Nådendal den 23 juni 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Inrikesminister *Kari Rajamäki*

*ändras
ändrasfogas
fogas
fogas
ändras
fogas
ändras
ändras
fogas
ändrasfogas*

*Bilaga
Parallelltexter*

2.

Lag

om ändring av 10 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen av den 30 april 1987 (449/1987) 10 § 1 och 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §
En part har rätt att anlita biträde vid förundersökningen.

10 §
En part har rätt att anlita biträde vid förundersökningen. *Den som är misstänkt för brott och som har gripits, anhållits eller häktats skall utan dröjsmål underrättas om*

Den som är misstänkt för brott och som har gripits, anhållits eller häktats har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom möten, brev och telefonsamtal på det sätt som närmare stadgas i 12 och 13 b §§ lagen om rannsakningsfängelse.

sin rätt att anlita biträde.

Den som är misstänkt för brott och som har gripits, anhållits eller häktats har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal på det sätt som *bestäms närmare i häktningslagen (/) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/)*.

Denna lag träder i kraft den   *20* .

3.

Lag**om ändring av 61 och 64 § i gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändrasupphävs i gränsbevakningslagen av den 2005 (/) 64 § 4 mom. samt
fogasändras 61 § och 64 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

6148 §

*Tillämpliga bestämmelser vid behandling
av personer som berövats sin frihet*

På behandlingen av personer som berövats sin frihet tillämpas inom gränsbevakningsväsendet i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om rannsakningsfångelse (615/1974), om inte något annat föreskrivs nedan.

Vid behandlingen av en personutlännning som tagits i förvar skall iakttas vad som bestäms i lagen avom bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) och vid behandlingen av berusade vad som bestäms i lagen om behandling av berusade (461/1973). Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om verkställighet av straff finns i militära disciplinlagen.

en gränsbevakningsman med stöd av 17 § 2 mom. eller 18 § eller 43 § har gripit eller

Föreslagen lydelse

4861 §

*Tillämpliga bestämmelser vid behandling
av personer som berövats sin frihet*

I fråga om behandlingen av personer som berövats sin frihet iakttas inom gränsbevakningsväsendet i tillämpliga delar, om inte något annat föreskrivs nedan, bestämmelserna På behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet tillämpas vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) bestäms om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen, bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller gränsbevakningsväsendet i fråga om personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet. Vad som i nämnda lag bestäms om polismän eller väktare gäller gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet. Vad som i lagen i fråga bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 8 kap. 3 § i den lag som nämns i 1 mom. skall den behöriga förvaltningsenheten fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av gränsbevakningsväsendet

anhållit gäller vad som i 19 § lagen om rannsakningsfångelse (615/1974) föreskrivs angående behandling av den som är anhållen som misstänkt för brott eller av personer som i övrigt med stöd av lag har berövats sin frihet. Den gripnes rättigheter får begränsas endast i den mån syftet med gripandet det kräver.

64 §

Förvarslokaler för personer som berövats sin frihet

När förvarslokalen godkänns skall de rättigheter beaktas som den som berövats sin frihet tillförsäkras i lagen om rannsakningsfångelse.

Närmare bestämmelser om hur personer som berövats sin frihet skall behandlas i gränsbevakningsväsendets lokaler kan utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 17 kap. 3 § 1 mom. i den lag som nämns i 1 mom. skall områdeschefen för den berörda förvaltningsenheten fatta beslut om rättelseyrkanden, och

3) 18 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. skall en anhållningsberättigad tjänsteman vid den berörda förvaltningsenheten utses till chef för förvaringslokalen.

Vid behandlingen av utläningar som tagits i förvar skall iaktas vad som föreskrivs i 123 § utlänningslagen (301/2004) samt vid behandlingen av berusade vad som föreskrivs i lagen om behandling av berusade (416/1973). Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om verkställighet av straff finns i militära disciplinlagen.

64 §

Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet

När förvarslokaler godkänns skall de rättigheter beaktas som den som berövats sin frihet tillförsäkras i de 61 § nämnda lagarna.

(4 mom. upphävs)

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut fogas till tullagen av den 29 december 1994 (1466/1994) en ny 43 a § som följer:

43 a §

PåI fråga om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos en tullmyndighet tillämpasiakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) bestäms om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen, bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller en tullmyndighet i fråga om personer som hålls i förvar hos tullmyndigheten. Vad som i den nämnda lagen bestäms om polismän eller väktare gäller tullmännen vid tullverket. Vad som i lagen i fråga bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid tullverket.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 8 kap. 3 § i den lag som nämns i 1 mom. skall Tullstyrelsen fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av en tullmyndighet samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

2) 17 kap. 3 § 1 mom. i den lag som nämns i 1 mom. skall chefen för det berörda tulldistriktet fatta beslut om rättelseyrkanden, och

3) 18 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. skall en anhållningsberättigad tjänsteman inom det berörda tulldistriktet utses till chef för förvaringslokalen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 21 § i militära disciplinlagen**

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 21 § i militära disciplinlagen av den 25 mars 1983 (331/1983) nya 2—4 mom. som följer:

PåI fråga om anhållna och gripna tillämpasiaktas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) bestäms om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos polisen, bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.

Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestäms om

1) polisen gäller en militärmyndighet i fråga om de personer som hålls i förvar hos militärmyndigheten,

2) polismän eller väktare gäller i 18 § i denna lag avsedda personer som har rätt att verkställa gripande och i 2 § i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995) avsedda tjänstemän som sköter polisens uppgifter,

3) chefen för en förvaringslokal gäller den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller en annan övervakad lokal, och

4) den som skall avgöra rättelseyrkanden gäller den berörda kommandören för ett truppförband.

På behandlingen av häktade tillämpas i fråga om personer som står under en militärmyndighets uppsikt eller personer som hålls i förvar hos polisen lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) och i fråga om personer som hålls i förvar i ett fängelse häktninglagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 27 § i territorialövervakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i territorialövervakningslagen av den 18 augusti 2000 (755/2000) 27 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §

Utredning av identiteten och gripande av en person

Den gripne skall genast underrättas om orsaken till gripandet. Om behandlingen av den gripne bestäms i lagen om rannsakningsfängelse (615/1974) och i tvångsmedelslagen

Den gripne skall genast underrättas om orsaken till gripandet. På fråga om behandlingen av personer som gripits med stöd av denna lag tillämpasiakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) bestäms om behandlingen av gripna som hålls i förvar hos polisen, bortsett från bestämmelserna om distansövervakning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 7 och 12 § i lagen om ordningsvakter

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 22 april 1999 om ordningsvakter (533/1999) 12 § 1 mom. samt fogas till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 622/2003, nya 5 och 6 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Avlägsnande, gripande och hållande i förvar

I fråga om behandlingen av personer som hålls i förvar iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) bestäms om behandlingen av gripna som hålls i förvar hos polisen, bortsett från bestämmelserna om distansövervakning. Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestäms om

12 §

Straffbestämmelse

En ordningsvakt som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 2 § 3 mom., 4 eller 5 § eller 6 § 1 mom. skall, om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag, för ordningsövervakningsförseelse dömas till böter.

polisen gäller en ordningsvakt i fråga om personer som hålls i förvar hos ordningsvakten. Vad som i den nämnda lagen bestäms om väktare gäller ordningsvakterna.

Den som tagits i förvar får av en ordningsvakt placeras endast i en sådan förvarslokal som administreras av ordningsvakter och som polisnärheten i häradet har granskat och godkänt före tillställningens början. Ordningsvakten skall upprätta en underskriven anmälan om förvar beträffande varje person som hålls i förvar. När tillställningen tagit slut skall ordningsvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisnärheten i häradet.

12 §

Straffbestämmelse

En ordningsvakt som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 2 § 3 mom., 4 eller 5 §, 6 § 1 mom. eller 7 § 6 mom. skall, om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag, för ordningsövervakningsförseelse dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.**Lag****om ändring av lagen om behandling av berusade**

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 8 juni 1973 om behandling av berusade (461/1973) 2 och 3 § samt 4 § 4 mom. och fogas till 1 §, sådan den lyder i lag 502/1995, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I fråga om behandlingen av berusade som tagits in i polisens förvaringslokaler gäller förutom denna lag också lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) i tillämpliga delar med hänsyn till beaktande av den berusades berusningstillstånd.

2 §.

Ovan i 1 § avsedd person skall av polisen föras till tillnyktringsstation eller, om detta icke är möjligt, till annan förvaringsplats för berusade. Om den berusades hälsotillstånd ger anledning därtill, skall han utan dröjsmål föras till sjukhusvård eller underkastas annan åtgärd som påkallas av hans tillstånd.

2 §

I 1 § 1 mom. avsedd person som inte genom sitt beteende äventyrar andras säkerhet skall av polisen föras till en tillnyktringsstation för berusade eller till någon annan vårdplats, om den berusade inte kan tas om hand på annat sätt.

En berusad som betar sig våldsamt eller som är känd för att vara våldsam samt en berusad som av någon annan orsak inte kan föras till en tillnyktringsstation eller en vårdplats som avses i 1 § skall tas in i polisens förvaringslokal.

Om den berusades hälsotillstånd ger anledning därtill, skall han utan dröjsmål föras till sjukhusvård eller underkastas annan åtgärd som påkallas av hans tillstånd.

3 §

Berusad kan tagas i förvar, om hans hållande i förvar är påkallat med beaktande av graden av hans berusning och hans hälsotillstånd samt av ordningens och säkerhetens upprätthållande. Om tagande i förvar på tillnyktringsstation beslutar den person som är ansvarig för dess verksamhet, och om tagande i förvar på annan förvaringsplats polisman.

3 §

Berusad kan tas i förvar, om hans hållande i förvar är påkallat med beaktande av graden av hans berusning och hans hälsotillstånd samt av ordningens och säkerhetens upprätthållande. Om tagande i förvar på *en* tillnyktringsstation beslutar den person är ansvarig för dess verksamhet, och om tagande i förvar *i polisens förvaringslokal* en polisman.

4 §

 Angående persons hållande i förvar på tillnyktringsstation beslutar den person som

-----
 Angående en persons hållande i förvar på *en* tillnyktringsstation beslutar den person

är ansvarig för dess verksamhet, och om hållande i förvar på annan förvaringsplats vederbörande polisman.

som är ansvarig för dess verksamhet, och om hållande i förvar *i polisens förvaringslokal* vederbörande polisman.

Denna lag träder i kraft den   20 .

9.

Lag**om ändring av 123 § i utlänningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen av den 30 april 2004 (301/2004) 123 § 5 mom., sådant det lyder i lag (/), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

123 §

Beslut om tagande i förvar och placering av utlänningar som tagits i förvar

—————
I fråga om utlänningar som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. För att ordningen och säkerheten skall kunna upprätthållas i häkteslokalerna kan i fråga om utlänningarna dock 5, 6, 6 a och 7 § lagen om rannsakningsfångelse (615/1974) tillämpas till den del det är nödvändigt om de åtgärder som avses i nämnda paragrafer är förenliga med grunderna för att utlänningarna tagits i förvar.

—————
eller gränsbevakningsväsendets — — —
—————
*gränsbevakningsväsendets*där den som inte har fyllt 18 år placeras. I fråga om utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler tillämpas vad som bestäms i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/) bestäms om behandlingen av gripna som hålls i förvar hos polisen, med hänsynbeaktande av till grunden för tagandet i förvar. Beträffande utlänningars besvär rätt tillämpas dock vad som bestäms om ändringssökande i 5 kap. i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .
—————

10.**Lag****om ändring av 9 § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 15 februari 2002 om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) 9 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Förflyttning från förvarsenheten

På en utlänning som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas vad som bestäms i denna lag. När det gäller upprätthållande av ordning och säkerhet i häkteslokalerna kan på en utlänning dock tillämpas det som bestäms i 5—7 § lagen om rannsakningsfängelse (615/1974), förutsatt att åtgärderna är förenliga med grunderna för tagande av utlänningen i förvar.

På en utlänning som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas vad som bestäms i *lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (/), bestäms om behandlingen av gripna som hålls i förvar hos polisen med hänsynbeaktande av till grunden för tagandet i förvar. Beträffande utlänningars besvär rätt tillämpas dock vad som bestäms om ändringssökande i 5 kap.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag**om ändring av 2 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas i lagen av den 22 augusti 2003 om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) till 2 § 3 mom. en ny 4 a-punkt och till 22 § 1 mom. en ny 4 a-punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Informationssystemet för polisärenden

I informationssystemet får även annan nödvändig information som inhämtats för skötseln av de uppgifter som anges i 1 § 1 mom. polislagen registreras enligt följande:

I informationssystemet får även annan nödvändig information som inhämtats för skötseln av de uppgifter som anges i 1 § 1 mom. polislagen registreras enligt följande:

4 a) för att upprätthålla ordningen och säkerheten i en förvaringslokal, identifieringsuppgifter om dem som meddelats besöksförbud enligt 7 kap. 5 § lagen om behandling av personer i förvar hos polisen (/) samt uppgifter om innehållet i och grunden för besöksförbudet samt dess giltighetstid (uppgifter om besöksförbud),

22 §

Utplåning av uppgifter ur informationssystemet för polisärenden

Ur informationssystemet för polisärenden skall uppgifter utplånas enligt följande

22 §

Utplåning av uppgifter ur informationssystemet för polisärenden

Ur informationssystemet för polisärenden skall uppgifter utplånas enligt följande:

4 a) uppgifter om besöksförbud då fem år förflutit sedan förbudet upphörde,

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 juli 1993 om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993) 6 § 1 mom. 22 punkten, sådan den lyder i lag 582/2001, och

fogas till 6 § 1 mom. en ny 22 a-punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

6 §

Avgiftsfria prestationer

Avgiftsfria prestationer

Handläggningsavgifter enligt denna lag
 uppbärs inte

Handläggningsavgifter enligt denna lag
 uppbärs inte

-----
 22) i ärenden enligt lagen om
 besöksförbud (898/1998), *och inte heller*

-----
 22) i ärenden enligt lagen om
 besöksförbud (898/1998),
 22 a) i besvärsärenden enligt 17 kap.
 lagen om behandling av personer i förvar
 hos polisen (/), *och inte heller*

 Denna lag träder i kraft den 20 .
